

RODOLPHI
Goclenii

Adversaria:

AD

EXOTERICAS
ALIQUOT JULII
Cæsaris Scaligeri acutis-
simi Philosophi exer-
citationes.

MARPURGI,
Typis Pauli Egenolphi, Typogr. Acad.

clō 1ō xclv.

Cum Gratia & Privilegio.

MAGNIFICO, CLA-
RISSIMO, DOCTRINÆ ET
virtute eximio viro, NICOLAO THEOPHI-
LO CIMBRO, Juris V. Doctori ac Professori or-
dinario, & hoc tempore Rectori Academiæ

Regiæ Hafniensis, amico & patro-
no suo veteri.

ULTOS jam annos, Magnifi-
ce vir, te colo tuo merito:
quippe qui præclare de literis
nostris sentias, & gratissima
omnibus verè literatis *αὐγία*
egregiam doctrinā cum sum-
ma comitate & suavitate copulaveris: cujus
quidem partem aliquam ego gustavi Cassel-
lis, cū Illustrissimus ille, nunquam satis lau-
datae memoriæ, Princeps & Heros, Guliel-
mus, Hassiæ Landgravius, & libentissimè au-
diret tuas Musas dulcissimè canentes, & tuo,
qui Senatus ipsius pars esses non postrema,
uteretur consilio: utilitatem verò uberio-
rem nunc percipit filius meus Rodolphus, quem
studio pulcerrimarum rerum incensum, præ-
ter cetera in vestra terra & gente honestissi-
ma *ἀξιόθεατα*, eruditorū istic hominum um-
bracula theatraq; atq; adeò Academiam Re-
giā visere voluit: Nihil is in suis literis ferè
):(2 aliud,

EPIST. DEDICAT.

aliud, nisi quòd tuam & reliquorum profes-
 sorum erga se humanitatē & propensam vo-
 luntatem deprædicat. Cùm igitur hoc tem-
 pore edenda curarem *αὐτὸς ἡμεῖς* seu potius
 ADVERSARIA mea ad aliquot exercitatio-
 nes Julii Cæsaris Scaligeri, non potui, quin ea
 tibi inscriberem, eademq; opera & grati ani-
 mi erga te mei significationē publicè osten-
 derem, & judicium de te meum non obscure
 testificater: minimè dubitans, quin illa, cui-
 cuimodo sint, humanissimè sis accepturus, &
 virtute illa tua, quæ tibi omnem elegantiorā
 hominum animos voluntatesq; conciliavit
 atq; devinxit, filium meum porro adjuturus
 & ornaturus. Benè vale vir præstantiss. &
 verè nobilem virum, insignemq; artificem
 Tychonem à Brahe à me per officiosè saluta-
 ciq; meis verbis gratias age, quod meum co-
 miter acceptum ad spectatu dignissima *αὐτὸς ἡμεῖς*
 sua admiserit, eumq; præclarè ex-
 cellente sua doctrina erudierit. Salutem et-
 iam adscribo Clarissimo viro Nicolao Cra-
 gio J. D. Petro Severino, Doctori Medicæ,
 & Thomæ Fincio, Mathemat. & reliquis Do-
 minis Professoribus. Datæ Marpurgi Cal. Se-
 ptembris, anno Servatoris 1594.

Rodolphus Goclenius Pro-
 fessor Acad. Marpurg.

Index Tractationum.

DE DEO.

N Deus sit primi mobilis motor. pag. 234.

Disputatio de operibus Dei externis, inprimisq³ de miraculis. 236.

De anima.

Anima an, & quomodo sit corporis actus, seu corpus informet. 205. & 190.

Utrum anima sit in certâ, definitaq³ corporis parte. pag. 64.

An qualibet potentia anima sit in omnibus corporis membris. 61.

An anima fatigetur, senescat. 51.

De anima nutriente & nutrimento.

An & quomodo nutrimentum sit corporis pars. 163.

An nutritio sit conversio nutrimenti in corpus. 165.

An eadem sit facultas animæ altricis & audtricis. 167.

Quid verum incrementum. 172.

Materiæ an forma augeatur & crescat: & quomodo. 172.

An, cum sit accretio, prior sit unio, quàm transmutatio. 179.

An augmentum sit motus localis. 180.

An corpus edat & bibat. 106.

An omne quod nutritur & augetur, vivat. 183.

Quomodo fames sit dolor. 105.

);(4

An

I N D E X.

An unum numero corpus sit, & in uno tantum loco, ramus arboris, cujus pars arida est: pars verò vivens? Item: An in agente animam eo, cujus partes extremae prius occupantur forma cadaveris, quam anima medias deferat, unum sit corpus. 208.

De anima sentiente & objectis ejus.

Anima sentiens an sit eadem, quæ nutrienda. 184.

An objectæ species habeant vim efficiendi sensationem. pag. 111.

An sensio sit pura receptio, & an in sensatione opus sit sensu agente. 114.

An recipiens debeat esse prorsus nudum à natura recepti. 197.

An & quid species sensibiles sint. 130.

An sensus exterior judicet, opinetur. 123.

De visione & lumine.

Quomodo anima efficiat visionem passivam, species activam. 110.

Utrum oculus videat animam, an anima oculo. *ibid.*

Themata de causis visionis. 118.

An conus pyramidis opticae sit instar puncti. 132.

An visio etiam fiat cum visibile non est oppositum visui in diaphano. 134.

An Sol videatur per reflexionem visus ab iride in Solem, & an iris sit oculi opus. 136.

An lumen sit ens reale. 286.

An lumen sit caloris causa. *ibid.*

De odoratu.

An calor, qui emanat ab igni, sit odoris causa. 221.

I N D E X.

An quædam frigida sint odorata. 222.

De tactu.

An levitas & gravitas sint qualitates tactiles. 75.

Dolor & voluptas an sentiantur, & an sint solius tactus symptomata. 89.

An voluptas prædicetur οὐκ ὀνείμας, & an & quomodo accessionibus depravari possit. 103. & 104.

De titillatione. 124.

De sensu interiore.

Cogitativa è phantasmatis deducit singularem conclusionem, quomodo intelligendum. 220.

De Homine & Animo ejus.

An homo sit verum miraculum in natura. 233.

An Plato tres animas, tribus locis dispositas, dispescuerit. 254.

Sitné una in homine vita, an duplex. 307.

An una anima in formatione fœtus alteri succedat diverso tempore. 55.

An animus hominis ingeneretur à parentibus. 158.

An mens hominis egrotet, an fiat insana. 31.

Mentis actiones sintné organicae, an inorganicae. 196. & 185.

Anima cur faciat corpus sentiens, non verò intelligens. 190.

Quomodo fiat & distinguatur intellectio. 192.

An agens & patiens intellectus sit unus & idem. 216.

An sit necessarium, ponere intellectum agentem. 150.

Intellectus agens an recordetur post mortem. ibid.

I N D E X.

An patiens intellectus sit vacuus ab omnibus speciebus intelligibilibus. 248.

An nihil sit in intellectu, quin prius fuerit in sensu. ibid. & 218.

De notionibus seu speciebus rationis. 195.

An intellectio & species intelligibilis idem sint. 218.

An sine specie possit intellectus intelligere. ibid.

An aliquando uniantur species intellectui, ut unum fiant. ibid.

An ideae sint res extra intellectionem. 247.

An sermo sit corporis: An sapientie solius intellectus. 106.

An eadem causa, risus & facultas ridendi: & an risus sit solius corporis. 125.

An arbitrium nostrum sit servum: an sit à virtutibus. 245.

De ferro ignito.

Utrum, cum ferrum sit candens, ignis substantia sua illud impleat, an calore tantum? 298.

De forma.

An forma sit rei pars? 138.

An eadem numero forma migret è subjecto in subiectum. 310.

An forma recipiat maius & minus. 178.

An forma sit rei essentia: an pars essentia? 259.

De accidente.

An omne accidens adsit & absit præter subjecti interitum. 25.

An propria adjuncta essentialia à subjectis abesse contra

I N D E X.

- tra eorum interitum possint: & an ignis sit ignis, si non sit calidus.* 1.33.127.
- An accidens idem numero transeat de subiecto in subiectum.* 310.
- An essentialia adjuncta tollantur illico, actu naturali mutato & inhibito.* 261.
- An accidentia habeant suam essentiam, an verò accidentis essentia tantum sit inherere.* 2.88.
- An accidentia habeant duntaxat materiam in qua inherere, non internā etiam, è qua consent.* 294.
- An quantitatis aliqua sit actio.* 225.

Errata corrigenda.

Fol. 2. vers. 28. post hæc verba, Fidei cadaver, inferere sequentia. Nihil tamen ex his omnibus est causa *συμπλη*. Secundò: Quod non sit pars definitionis essentialis, id abesse potest à rei essentia, scilicet ita, ut essentiam non constituat, nec sit pars essentiae, sed interdum abesse non potest à rei essentia, scilicet ut consequens perpetuò ei connexum. Tametsi &c. fol. 8. ver. 6. pro *ὁ*, leg. *ὅ*. fol. 11. ver. 12. pro exulant, leg. exulant. fol. 13. ver. 16. leg. *πῶς*. fol. 18. v. 5. pro sorite, leg. syllogismo. fol. 23. ver. 2. pro situ, leg. siti. fol. 33. ver. 8. pro intensior, leg. incensior. fol. 35. ver. 1. & 2. leg. proprietat, fuit. fol. 38. v. 3. post verbum Affirmo, inferere: Tu contra. fol. 40. ver. 19. leg. *καὶ λέγεται*, fol. 41. ver. 15. pro Ignis, leg. Fidei. fol. 129. ver. 11. pro puteat, leg. putat. fol. 273. ver. 2. pro tactus, leg. tactum. fol. 304. ver. 3. l. usquequaq; ver. 16. pro specie, leg. specie.

Reliqua σφάλματα lector candidus per se tollet.

PRÆFATIO IN
PRIMAM QUÆSTIONE M
Logicophysicam, tractatam ad Scaligeri
exercitationis s. sectionem 6.

An essentialia eaq; propria & ἀντιστοχὰ rei
adjuncta τῇ ἐνσχηματίζεσθαι seu re separari possint
à subjecto, salva essentia.

TATUO cum omnibus rectè erudi-
tis (à quorum consensu discedere ho-
minis est parum sani) accidentia, quæ
consecutione quadã naturali oriun-
tur ex essentiis rerum, quarum sunt
propria, ut cum subjectis suis faciant
predicationem seu attributionem necessariam; in qua
τὸ ἔστι absoluitur ab omni differentia temporis (præ-
sentis, præteriti, futuri): & quidem ita, ut subjecta
salva esse non possint, si talia absint. Sic ignis summè
calidus est, summè calidus fuit, summè calidus erit:
nunc non est non calidus, non fuit aliquando non ca-
lidus, non erit aliquando non calidus. Et quidem si i-
gnis in se calidus non est, amplius ignis nō est: Sic cor-
pus naturale habuit, habet, habebit, corporis physici
proprietates: Et quidem ἀδύνατον est esse & manere
aliquid corpus naturale, & tamen non habere corpo-
ris physici proprietates essentielles: Hæc est ipsissima rei
veritas, cui præter ceteros sanos philosophos & sobrios
Theologos testimonium etiam perhibet P. Fonseca in
Institutionibus Dialecticis his verbis: Ea predicantur
necessario, quæ ita affirmantur de subjecto, ut de co-
dem

P R Æ F A T I O.

dem negari non possint absq; subjecti ever-
sione: Quo pacto disciplina capax predicatur de ho-
mine. Si quis enim hominem negaverit esse
disciplinæ capacem, consequens est, ut neget
eundem esse hominem. Hac iccirco tam firma
predicatione de subjecto dicuntur: quia vel pertinent
ad essentiam subjecti: vel ex intimis essentia princi-
piis nascuntur. Ea verò predicantur non necessariò,
sed contingenter, a qua ita de subjecto affirmantur, ut
de eodem negari possint absq; subjecti ever-
sione: quo pacto candidum predicatur etiam de cygno. Et fau-
trix omninò est huic sententiæ thesis 53. secundæ dis-
putationis (commodum eam acceperam, cum hæc scri-
psi) organi Aristotelici de predicabilibus Danielis
Crameri Vitebergæ præterito anno habitæ: Αφαιρέ-
σις & destructio priorum ipsam speciem
perimit, mediante nimirum destructione
formæ, ex qua immediatè dependet: ut si la-
pidis gravitatem seu habitudinem tendendi
deorsum destruere velis, dubium non est, i-
psam ἐντελέχειαν, id est, formam lapidis, unde
gravitas emanat, (ideoq; ipsum lapidem) conse-
quenter destrui, &c. Nec aliter prædecessores no-
stri sentiunt. Et tamen inventus est, qui audacter
scriberet: Essentiales rei proprietates abesse posse, sine
eius interitu: τὸ μελλόν αὐτὸν a subjecto suo abesse posse,
salva illius manente essentia. A mutis proprietatem
hominis, scilicet facultatem loquendi esse remotam,
& nihilominus mutos esse homines: Ignem deniq; es-
se ignem.

(a)
Pressius hic
Fonsaca ac-
cipitur Ne-
cessariū, pro
eo quod Ari-
stoteli est in
Analyticis
19. d. αὐτὸς,
id est, per se,
non pro eo,
quod tan-
tum est 19.
τὰ πάντος.
Si enim po-
steriore hoc
modo, & ita
latius, acci-
piatur, enun-
ciatio Cygnus
est candidus,
& similes, in
quibus acci-
dens insepa-
rabile cōmu-
ne de subje-
cto prædica-
tur, necessa-
riæ enuncia-
tiones sunt

P R A E F A T I O.

quia ita vera
sunt, ut falsa
non sint.

se ignem, etsi non sit calidus. Primum hæc res legenti
in animo commovit magnam admirationem: postea
impulit me ad diligentioris disquisitionem. Quæstio
igitur est: An à subjectis abesse possint adjuncta seu
adjacentia *ἁπλοῦς*, per se, & perfectè propria, quæ ne-
cessaria quasi emanatione profluunt à rerum princi-
piis, superstitibus nihilominus substantiis. Ego affir-
mo: & exempli causa, dico, circumscriptionem, quæ
corpus naturale suis finitur terminis, separari ab eo
nunquam posse, nisi destruaturs ejus essentia. Ad-
versarius negat: Mea assertio nititur necessaria &
immutabili connexionione causæ propriæ & effecti pro-
prii, & communi Philosophorum voce: sicut è sequen-
tibus patebit. Negatio adversarii habet *ἐνστάσεις* &
rationes *ὑπομνήδας*, quas unà cum *ἐπιλήψεις* suis
subjeci. Ac in solutione *ἐνστάσεων*, ex sacris potissimum
literis allatarum, nihil aliud volui, quàm cum omni-
bus tam sacrarum quàm profanarum literarum Do-
ctoribus (quorum judicium meritò sequor) distin-
guendum esse inter proprietates essentielles, ipsis rebus
adjunctas, & actiones effectaq; consequentia: Inter
ablationem adjunctarum proprietatum, & effecto-
rum cohibitionem seu suspensionem vel in contrarios
mutationem: proprietates naturales corporis alicu-
jus non tolli necessariò axiomate & dono non natu-
rali. Hyperphysica, paraphysica, divina non tollere rei
proprietates essentielles, characterísticas, *ἐνστατικές*,
id est, quæ ipsam constitutionem substantiæ natura-
liter comitantur. Exempli causa: Hyperphysicum est:
Virginem

P R A E F A T I O.

Virginem concipere sine admistione virilis seminis. Hinc verò non sequi differui: Sublatam esse à virgine concipiente sine viri semine hoc adjunctum, posse concipere ex virili semine. Hyperphysicum est, in fornace babilonica extingui, ut loquitur Epistola ad Hebraeos, *ὑπερφυσικόν*, hoc est efficaciam ignis, hoc est, cohiberi vim ignis, ne eam expromat in sanctos viros. At hinc non confici differui, potentiam internam ignis sublatam esse. Si diceretur: Ignis extinctus esse, tum sequeretur, interiorem potentiam ejus esse sublatam. At dicto loco tantum dicitur: Vim ignis extinxerunt. Quomodo verò? Modum historia Danielis ostendit hunc: Non est dominatus ignis in viros istos. Calor ignis non adussit eos, odor seu nidor ignis nō pervasit eos. Ita ignis ens actu, non *ὑπερφυσικόν*, non fuit *ὑπερφυσικόν*, validus, efficax, populator: non fuit *ὑπερφυσικόν*, activus, nihilominus vi naturæ suæ edax. Nulla hic virtualis caloris aut odoris privatio aut absoluta negatio: non fuit hic mutatum accidens positivum in nihil privativè, aut nihil negativè: Sed effecti antè affirmati nunc hic negatio est contradictoria: seu effectus caloris & odoris fuit extra legem & ordinem naturæ suspensus & cohibitus in sanctis viris. Quod si qualitas propria ab igni absuit, quomodo quæso eodem momento temporis, quo pepercit sanctis viris, potuit agere in ligna, eaq; adurere? Profectò non agit in ligna, non adurit ligna ignis non calidus, sed calidus: quod qui negat, repugnat conscie mentis judicio, vel habet cerebrum & *παλιν* male affecta. Ignis, ait
Aristote-

P R Æ F A T I O.

Aristoteles, non agit, (non calefacit, non urit) quâ ignis, sed quâ calidus est. Et generatim: Forma nihil agit extrâ, nisi per aliquod, quo tanquam medio & instrumento utatur. Qualitates scilicet sunt, teste Melanchthone, quasi arma, & instrumenta substantiarum, id est, per qualitates substantia est efficax. Sic Averrois: Elementa non agunt & patiuntur, nisi per qualitates. His accedit, quod vox δύναμις in græco sermone sæpè efficaciam & dominatum significat, quod multis exemplis ostendi potest. In his si non acquieverit Buscherus, non est, candide lector, quoddâ meresspersionem expectes. In pacatioribus enim dissertatâs cogitationes meæ defixæ sunt, & versor nunc in fructuosioribus argumentis, quæ ad purioris Philosophiæ (certaminibus theologicis, quibus alieni nominis ruina nonnulli student sibi gradum facere ad gloriam suam, valere iussu) illustrationem pertinent: ubi non ab re Dilucidationes ad exercitationes subtilissimi Scaligeri primas sibi sumunt. Ac, vel absq; hoc esset, disputationes cum pertinacibus & immoderatis ingeniis natura & consuetudine defugio. Nihil enim difficilius existimo, quàm vincere pertinaces. Et, cum ne levis quidem joci offensus uncula virum bonum per me aspersum velim, hoc non obscure præ me fero, penitus alienum, penè dixissem abhorrentem, me esse ab iis, quibus pastus est viros omni laude majores, omni calumnia potiores procacitate linguæ, quantum in ipsis est, deformare. Sed quorsum nunc non multa? Ad questionem ipsam accedamus.

Quæstio

Questio Logico Physica.

An propria, eaq; essentialia & ἀντιστοίχα, rei adjuncta ἐνσυνεία, seu re separari possint à subjecto: An abesse possint χωρίως, per se, perfectè propria: quæ necessaria quasi emanatione profluunt à rei principiis: superstitute nihilominus substantia?

Negatur.

HIC questioni (qua multa & amplectitur, & minimè otiosa est) explicanda, & aureum pronunciatum Scaligeri nostri in hac sectione, quod infra asseremus, & satis calida exercitationes proximis nundinis Francofurtensibus edita ab Heiſſone Buschero, occasionem præbuerunt. In iis enim præter cætera exercitator statuit: A MUTIS PROPRIETATEM HOMINIS, scilicet facultatem loquendi, ESSE REMOTAM: & nihilominus mutos esse homines: Risibilitatem à subjecto suo abesse posse, salva illius manente essentiâ: & universè: Essentiales rei proprietates abesse posse, sine ejus interitu. Ac sic argutatur:

1. Objectio. Quod non constituit rei essentiam, potest separari & abesse citra rei corruptionem. τὸ κλάστικόν & potentia loquendi non constituunt ho-

minis essentiam (quo quidem fit ut non ingrediantur in hominis definitionem.) Ergo τὸ γελᾶσικὸν & δύναμιν loquendi ab homine separari & abesse possunt, citra ejus interitum. Similiter mihi quidam obiciebat: Quod non sit pars definitionis, id abesse potest à rei essentia. τὸ γελᾶσικὸν non ingreditur in hominis definitionem. Ergo τὸ γελᾶσικὸν abesse potest ab hominis essentia.

2. Objectio. De potentia loquendi etiā hoc argumentum utitur: Qui linguam habent ligatā destituti sunt potentia loquendi. Muti habent linguā ligatam. Ergo muti destituti sunt potentia loquendi. Attamen muti sunt homines. Homine igitur salvo, potentia loquendi, quæ essentialis illius proprietates est, abesse potest.

Responsio. Sed respōdeo sine ulla sophistica: Nemo prioris syllogismi propositionem majorem: Quando enim, dic, amabo te, mihi, quando fuit homo qui non habuit inclinationem, seu propensionem, seu δύναμιν internā ridendi, sed baubandi, latrandi, etsi vel nunquam riserit? Da mihi ignem, à quo sublata fuit δύναμις οἰκεία calefaciendi? Quando, & ubi corpori Physico adempta est omnis quantitas, salva nihilominus essentia? Proprium est omnium entium, præter primum, ait Scaliger noster, esse in aliquo ubi. Da mihi tu contra, creatum & finitum Ens quod non sit necessario alicubi? Ecquando fides salvifica inventa fuit, proprio suo destituta? Sanè absq; hoc non est fides vera, sed ficta, & fidei cadaver. 2. Tametsi, ut inquit Scaliger, quod non includitur in definitione abesse

Non potest dari substantia corporea verè subsistēs non quanta, non circumscripta suis terminis.

abesse possit à definito in definitione: nō omne tamen (ut proprium) abesse potest à re definita, (id est subiecta, seu ab ipso subiecto seu ab essentia rei extra definitionem etiam considerata.) 3. Et si, cum in definitione non ponantur propria, definiens separat propriū à subiecto: ut hominem definiens abstrahit eum à potestate ridendi: tamen hæc separabilitas & abstractio tantum est Logica seu rationalis, non verò realis & Physica: sicut (quod Porphyrius dicit in Isagoge) sublatis speciebus ratio generis potest remanere in intellectu, non verò in re ipsa. Sublatis enim primis substantiis, id est singularibus, tolluntur & secundæ: quia hæ in primis tantum subsistunt. Et homo nullus est in genere, nisi in singulis individuis. Si igitur, cum adversarius dicit, rem esse posse sine proprietatibus essentialibus, cōsideraret rem, ut, seu quatenus est tantum in intellectu per quandā mentis abstractionem, haberet me sibi ὁμολογῶν. At cum velit, rem sine illis posse esse, ut aliquid reale & subsistens in rerum natura extra animam seu intellectum: non possum quin ab eo dissentiam. Ut enim essentielles proprietates proximè sequuntur rei οὐσίαν, & naturam, à qua emanant: ita à re seu essentia actu divelli non possunt. Itaq; repeto quod scripsi, injustè à Buscheroreprehensum: Ignis si non sit calidus, sed frigidus, seu, si non habeat θερμαίνεω calefaciendi, sed refrigerandi, non est ignis.

Postea alterius syllogismi propositionem maiorem nego. Nam & qui linguam ligatam habent, ut ho-

mines muti, habent hoc proprium **LOQUENS**, id est, ex Melanchthonis explicatione, quod loqui potest, & ad hoc opus conditum est. Etsi enim actu non loquantur, habent tamen ἐκλίσις seu inclinationem ad loquendum, nec sine ea subsistunt. Quod ne putes ex meo unius cerebro sculptum, audi præclari illius Schegkij doctissimum discipulum Nicolaum Taurellum Philosophum & Medicum in Academia Norica in Philosophico triumpho pag. 72. & 33. Homini- bus loqui posse, quod hoc sit essentialis animæ facultas, detrahi non potest. Et: Mutum, licet omnino nequeat, loqui posse dicimus. Aliàs homo non foret. Audis proprietatem hanc, quæ dicitur δύναμις loquendi, ita necessario & immutabiliter hominem consequi, ut citra hominis (ut sub- jecti) corruptionem abesse ab eo non possit: etsi enim abstractio aliqua fieri possit hujus proprietatis à sub- jecto: tamen ea separatio est tantum rationalis, non realis.

3. Objectio.

At inquis: Ubi δύναμις & voluntas conve- niunt, ibi igitur actio necessario sequitur. Iam verò mutus habet voluntatem loquen- di. Si igitur habet etiam δύναμιν loquendi, necessario loquetur. At hoc nunquam fit. Ergo δύναμις loquendi est destitutus.

Responsio I. Nego propositionem. Ad esitatio- nem, ambulationem & visionem plura requiruntur, quàm δύναμις & voluntas. Est tibi & voluntas & vis seu facultas edendi, ambulandi, videndi aliquid: & tamen

& tamen non ambulares, non esitares, non videres, si deficerent te instrumenta, quibus animæ vires sese exercent, si esses ἀσπυ (id est ore carens) destitutus pedibus, orbus oculis, aut haberes hæc organa malè affecta. Sic etiam, ut fiat locutio, præter δύναμις & voluntatem requiritur iusta organi dispositio seu affectio: Quæ cum non sit in multis mutis, non est mirum, quod non loquantur, etsi & δύναμις & voluntatem loquendi habeant. Facultas enim organica, qualis est sentiens & motrix, nõ agit sine instrumentis. Quare & organica dicitur. Quid? quod qui surdi nascuntur cum lingua expedita, habent & facultatem & voluntatē loquendi, & tamen actio loquendi nunquam sequitur. Quid igitur in talibus præter ista duo requiritur, ut sequatur locutio? Auditio seu perceptio vocum. 2. Simplicius potest responderi distinctione ad Maiorem. Ubi δύναμις scilicet non impedita & voluntas concurrunt, ibi actio sequatur necesse est. Ad assumpt. Mutus habet loquendi δύναμιν, scilicet sed impeditam. Sunt igitur quatuor termini in syllogismo. 3. Distingui etiam ex doctrina veterum potest inter potestatem accidentariam & essentialē. Mutus destitutus quidem est facultate loquendi accidentaria, intellige, quæ in actum exire a possit. Sed facultas loquendi essentialis nõ est ab eo remota. De priore facultate accipies illa verba Quintiliani lib. 10. pag. 466. Propterea, quod sermonē auribus primum accipiamus, infantes à mutis nutricibus jussu regum in solitudine educati, etiam si verba

Muto propria hominis inclinatio immutata permanet.

a Hoc respectu est in eo à δύναμις & λαλεῖν.

quædam emisisse traduntur, tamē facultate loquendi caruerunt.

4. Objeçtio. Neg³ verò quēq̃ conturbare debet hoc antagonista: Tu statuis sine docilitate, disciplina capacitate, *χελαστικῶν*, *δυνάμει* loquēdi, hominis essentiam salvam esse non posse. Ergo eo ipso statuas necessario est, proprietates istas esse hominis causas essentielles.

Solutio. Hoc enim non sequitur: sed istud. Ergo *χελαστικῶν* &c. est aliquid perpetuò connexum, seu in dividuo nexu copulatum cum causa essentiali, scilicet αἰτία οὐσίας, ut formā. Sicut ex eo quod dico, substantiam corpoream salvā esse non posse sine omni quantitate (non enim potest mihi dari ulla οὐσία ποσότης non quanta,) non sequitur: me quantitatem facere causam essentialē corporatæ substantiæ, sed tantum hoc: corporeæ substantiæ inseparabile, necessarium & perpetuū esse adjacens quantitatem & corpoream substantiam re ipsa, id est quoad existentiam sejungi à quantitate & finitione non posse.

Syllogismus adversarij eodem redit:

Sine quo essentia rei salva manere non potest, id causa essentialis habet rationem, quippe ab & in illis causis solis omnis essentia rei est & subsistit. At si ne proprietatibus essentialibus essentia corporis salva & integra esse & manere non potest, ajo ego. Ergo corporis proprietates mihi sunt causa essentielles. Soli. Hic optarim adversario, ut ei vel per unum diem cum Peripateticis nostris cōsuetudo intercederet, quod non dubitem, ex placida collatione fore, ut propositionis defensio-

defensionem deserat: quo fortasse adductus quoque fuisset, si audito doctiss. nostro physico Iohanne Magiro in promotione 46. Candidatorum, perpendisset hæc ejus perorantis verba: Corpora sublunaria locum requirunt ob suam imperfectionē. Locus ergo supplet id quod forma interna præstare nequit. Et: Stirpes loco non per spirabili inclusa nō vivunt. Nego igitur majorem. Nam sine caritate essentia fidei salutifera salva manere non potest, (est enim fides sine caritate mortua) nec tamen caritas habet causæ essentialis rationem. Nos & stirpes non possumus existere sine aliqua ætate, & aliquo ubi locove, & tamen neque ætas neque $\tau\omicron\ \pi\tilde{s}$ seu ubi locusve habet rationem essentialis causæ. Alteratio non nisi in tempore fieri potest, & tamen tempus non est rerum causa.

5. Object. Similis igitur farinæ est hoc. Per quod nō est res id quod est, sine eo existere potest. Per calorem ignis non est id quod est, id est ignis: quia calor non est forma ignis: Ergo ignis sine calore existere potest.

Responsio. Nego majorem: nam nec per materiam, nec per cælum homo est id quod est: & tamen homo sine materia & cælo existere non potest.

6. Objectio. Vel: à quibus causis rei essentia primum esse incipit, per easdem porro est & existit. At incipit à materia & forma. Ergo per materiam & formam quoque porro est & existit.

Responsio. Respondeo ad Majorē: à quibus &c. per easdem porro est & existit scilicet ut causas anteriores, sed non solas: Nam ad salutem domus vel

Adjuncta
prorsus nihil
facere ad con-
servationem
essentia, fal-
sum.

navis non tantum forma interna sed etiam faber requiritur, ut ad hominis conservationem Deus & res, quæ à Medicis vocantur, non naturales, ut aër, somnus, vigilia, motus, quies &c. Ac res sine subiecto loco vel potius adjuncta ejus qualitate in naturali sua constitutione non conservari docent ὁ ἀπὸ τῆς πρῆτης πρῆτης nobilissimi quig₃. Extra aquam pisces non conservantur: ut nec sanguis extra venas: visionis actus non durat sine medio, hoc est perspicuo inter oculum & objectum interjecto. At medium hoc visionis causa non est, sed tantum conditio sine qua non (quæ improprie vocari solet causa sine qua non.) Falsum igitur & hoc pronunciatum adversarij: Quod non est causa essentialis, eo submoto, rei substantia manere potest.

7. Objection. Argumentatur & sic: Negare non potes, proprium sequi rem constitutam: & adjuncta præter essentiam accedere. Ergo des mihi majorem necessesse est mei syllogismi: Quod essentiam rei non constituit, ut adjuncta propria, sine eo essentia rei salva esse potest.

Solutio. Sed profectò hîc quoq₃ nulla est conclusio. Etsi enim adjuncta propria præter essentiam & naturam accedunt, id est non includuntur in natura rei, non sunt de rei, ut loquuntur vulgò, essentia, non sunt rei pars: tamen rei existentia, salusq₃ & continuatio sine illis esse non potest: plura enim requiruntur ad rei ὑπαρξιν seu existentiam & conservationem, quàm ad essentia & ejus constitutionem: Quod

Quod ne ex capite meo videar fingere, age eximiorum Philosophorum pronunciata videamus, quibus perpensis, non dubito quin adversarius protinus sit errorem suum abiecturus.

Zabarella libr. 2. de materia prima rerum cap. 3.

Existencia est quiddam additum essentia. Quo fit ut plura requirantur ad existentiam tribuendam, quam ad essentiam rei constituendam. Essentiam enim propriam qualibet res habet per seipsam. At non qualibet res apta est per seipsam existere, sed multe sunt quae alio egent, per quod existant. Et

Multa requiruntur ad existentiam rei quae non requiruntur ad essentiam constituendam: ut essentia materiae à forma non pendet, nec tamen potest reipsa existere actu sine forma. Et paulo ante. Subjectum est naturae prius accidente proprio: ut hominis risibilitate: quo fit ut homo possit mente abstrahi à risibilitate & definiri sine illa: non tamen sine illa existere potest. Sic respiratio non est causa hominis: & tamen homo sine respiratione vitam tueri nequit.

Fons erroris adversarij est ignoratio huius effati verissimi.

Idem lib. 2. de Qual. Elementarib. cap. 3. 9. & aliis.

Si humiditas ab aëre auferatur, non potest esse aqua. Et: Ab aqua non potest auferri humiditas, nisi aqua intereat. Dicit: Non potest esse. Quomodo ergo permaneat aqua sine hac essentiali & intima qualitate? Et: Conservatio qualita-

qualitatum elementarium est Naturæ ipsorum elementorum conservatio. Et: Ipsæ elementorum naturæ qualitates primas requirunt: & sine his existere nequeunt. Audis mihi Domine, sine calore non posse existere ignem. Et: Primæ qualitates naturales cuique rei sunt, quia cōvenientes naturæ & necessariae. Etenim sine his propria cuiusq; misti & elementi natura non conservatur. (Audis sine calore naturam ignis nō conservari) sicut nec generaretur sine præcedente harum adventu in materia. Audis, ignem sine caloris quasi prævia preparatione non generari: Ac vides quā gravis adversaria tibi constituta sit, nisi corrigas sententiam tuam. Quare & cum integer syllogismus mihi obijcitur: Quod essentiam rei non constituit, illud etiā à re abesse potest salva manente essentia. Proprietates essentielles non constituunt essentiā rei. Ergo essentia rei sine illis salva esse potest. Nego maiore cum omnibus philosophis: Nam ut rei maneat salva essentia, ad id requiruntur non tantum causæ constituentes, sed etiam conditiones, sine quibus non, & perpetua ~~δεσποεύμενα~~: Refri-
Exempl.
geratio non constituit cor tuum: & tamen hoc sine illa vivum manere nequit. Sublatis igitur cōditionibus sine quibus non & perpetuis adjacentibus necesse est salvam non manere essentiam. Sed operæ præcium esse puto assertionis nostræ plura testimonia ad convincendum secus sentientem asserre.

Aristoteles 8. Phys. cap. 4.

Propter

Propter quid gravia leviaq; ad sua loca a moventur? Causa est ipsa apta esse aliquo moveri, καὶ τὸ ἐν τῷ κέντρῳ, καὶ βαρεῖ ἐστὶν: Atq; hoc est levi & gravi ESSE: Illud quidem infero, hoc verò supero loco distinctum seu definitum, τὸ μὲν τῷ ἄνω: τὸ δὲ τῷ κατωτέρω. Cum dictū sit paulo antè à philosopho, gravia & levia, simul talia evaserunt, ad loca sua confestim tendere, queritur nunc hîc: quid causa sit, cur ad loca sua contendant: Respondet philosophus, hanc illorum naturam esse, & in hoc essentiam esseq; eorum consistere, ut in locis suis sint: quippe quorum essentia imperfecta sit, dum à locis suis exulantur: Quæ non mea sed doctissimi commentatoris verba sunt. τὸ Imperfecta autem intellige ratione subsistentiæ & οὐθινας.

a Intellige, si nihil eis officiat: nisi quid impediat.

Sursum ferri est corporis levis ratione interni principii immutabilis. Quod si non tendat sursum actu, id est à principio exteriori, ideoq; fit per accidens.

Iacob. Schegkîus in comm. in prædicam.

Aristot. pag. 37.

Levitas & gravitas inter se non permutantur, permanentibus elementorum substantiarum formis. (Audis elementi essentiam salvam esse non posse si ex gravi fiat leve, aut ex levi grave: quæ sanè adjuncta rei sunt, non causa constituentes) Quàm primùm enim, verbi gratia, permutatur aqua in aërem, tum statim & movetur in locum aëris, & in eodem loco secundum naturam quiescit: quæ est ultima generatorum simplicium perfectio (intellige accidentalem). Ut autem hanc loci perfectionem possint acquirere movendo, & quiescendo retinere, natura his tanquam ζῶπυς quoddam

quoddam (instar animæ) levitatem & gravitatem
 autore Aristotele ingeneravit. HIS ENIM EX-
 TINCTIS habitibus & abolitis statim illo-
 rum quoque substantia perimitur. Audis iterum,
 Elementorum substantiam superstitem esse non pos-
 se, extinctis & abolitis adjunctis qualitatibus, levi-
 tate, gravitate, quæ principia illorum non sunt.
 Quid requiris amplius?

Idem in annotat. in Categorias pag. 479.

Raritate & densitate essentialibus (id est quæ se-
 quuntur essentiam & generationem Elementorum)
 elementa sic differunt, ut permutationes harum
 cuilibet elementi corrumpant.

Idem in sententiam prorsus eandem in
 iisdem Commentar. pag. 61.

Sunt quidam habitus inseparabiles ab essentia
 formæ: quales sunt in Elementis gravitas & levi-
 tas, quibus mutatis simul contingit etiam species Ele-
 mentorum mutari.

Non est quod hinc cavilleris. Dicit: Contingit, Er-
 go non est necesse. Nam contingens hinc usurpat pro
 eo quod consequitur ad necessarium, seu dicit de eo
 quod est necessarium. Hanc enim vocis significatio-
 nem Aristotelis interpretes diligenter annotant. U-
 surpatur, inquit, Schegkii in comment. in lib. prior.
 Analy. Arist. pag. 153. multifariam contingens. Quod-
 dam est, quod consequitur ad necessarium. Quicquid
 enim ex necessitate est, id ipsum contingit etiam ef-
 fe. Quomodo enim non contingeret esse, quod necesse
 est ut

est ut sit? Aliud est contingens, quod includit in se negationem necessarij. Et logica generalis libr. 4. Matth. Fl. Illyr. Contingens, inquit, vel dicitur de eo quod necessarium est, verbi gratia: Quia necesse est homines mori, recte dicitur, contingit omnes homines mori. Quicquid enim necessarium est, hoc etiam contingit &c. Sic igitur concludit Schegkius in 3. figur. Levitas & gravitas non possunt separari à forma Elementorum, adeò quidem, ut illis mutatis, horum quoq; essentia mutetur. Levitas & gravitas sunt habitus & propria accidentia. Ergò quidam habitus, quadam accidentia sunt inseparabilia à forma essentiali, adeo, &c.

obj. 2°

Andreas Planerus in parte 1. Quæstionum Dialecticarum pag. 263. ad locum Arist. ubi dicit: τὸ εἶναι θερμαίνον, id est, habere potentiam calefaciendi, ita ut contrariam potentiam non habeat, cap. 13. de consecutione Enunciat. modificatarum.

Physica δύναμεις ὁμοῦ, potestates irrationales, sine ratione contradictionis describuntur. Ignis enim, verbi gratia, potentiam habet θερμαίνον, & non habet etiam potentiam refrigerandi. Ergò ignis in sua substantia semper est calidus, non potest non esse calidus, sive urat, sive non urat. Quod & sic dici potest: Ignis semper est ἐκλεπτικός calidus, etsi aliquando non fuerit ἐπεπλητικός calidus.

Zabarell. lib. 1. post. analyticorum.

Accidentia propria, quæ per se inhaerent,
ne q;

neq; re neq; cogitatione à subjectis separari queunt. Non solum enim existere homo nō potest sine risibilitate. Audin' hominem saluum esse non posse sine *ελαστικὸν*, quod tamen non est αὐτοῦ ejus constituens? Sed ne imaginari quidem possumus hominem non esse risibilem. Essentiam enim hominis (subjecti) iniequitur risibilitas, (ideo dicitur accidens essentiale) Quare dum hominem cogitamus, rem risibilem cogitemus necesse est. Igitur non possumus sine contradictione imaginari, hominem non esse risibilem.

Objectio. At enim, inquis, possum hominem considerare sincerè & purè, considerata ejus materia & forma, sine risibilitate. Subiungit igitur seu atrexit, (Solutio) Zabarella responsionis loco. Possumus quidem considerare hominem non considerando risibilitatem: Quod dicitur abstrahere, id est, cogitatione, mente, seu *ἐννοία*, separare: sed hoc aliud est separationis genus, de quo hîc non loquimur.

Scaliger exerc. 5. sect. 6.

Propria in definitione non ponuntur: à re tamen abesse nequeunt, cujus propria sunt. Etsi namq; sunt naturâ suis substantiis posteriora, non tamen re (id est quoad existentiam) sed aut ipsamet res in secundo momento nature sunt, ut vult ipsemet Duns (Scolum intelligit) aut saltem omnino inseparabilia.

Julius

Iulius Pacius ad Isagoges Porphyrij caput 6.
de Accident. unde & Zabarelliana lucis aliquid accipiunt.

Quaedam accidentia (scilicet communia) separantur a subiecto per intellectū. Hoc autem modo etiam proprium a subiecto separatur seu abstrahitur. Quomodo ergo accidens (commune) & proprium differunt? R. Abstractio proprii est privativa: Accidentis positiva: Id est: Homo considerari potest non habita ratione aptitudinis ad ridendum: (quatenus est substantia constans ex materia & forma) Non tamen considerari potest ineptus ad ridendum: quia sicut proprietas, id est, aptitudo ad ridendum proficiscitur ex rei natura & essentia: Ita negatio hujus aptitudinis est contraria naturæ & essentiæ: Ideoq; homo ineptus ad ridendum non est homo. (Sic Ignis expers potestatis calefaciendi non est ignis). Accidens verò commune ita separatur a subiecto, ut intellectus in eo subiecto fingere possit inesse accidens contrarium. Exempli causa: Intellectus potest fingere corvum album, aut cygnam nigrum: quoniam albor vel nigror non pertinet ad essentiam cygni, & corvi, (id est, neq; in essentia corvi includitur, neq; essentiam naturamq; proprium corvi consequitur). Recte igitur Porphyrius ait: posse intelligi (hoc est, cogitari) corvum album, licet huiusmodi intellectus falsus sit. Atq; hoc ipsum Zabarella dicit libr. 1. in post. analyt. cap. 6. Quamvis corvus nunquā

sic

fit sine nigredine: tamē imaginari possumus
corvum non habere nigredinem. Rectē igitur
feceris, mi Domine, si tantos philosophos audieris, &
affirmare desinas: Sublata risibilitate hominis sub-
stantiam posse esse & manere integram, & *κατὰ φύσιν*
Omnem qualitatem & essentialē proprietatē pos-
se à corpore suo subiecto abesse salva illius manente
substantia. Ubinam queso gentium sculpta, ubinam
locorum exarata sunt hæc effata tua? Ubi & quan-
do exstitit aliquis homo non *μεταστροφὸς*?

Iacob. Schechius in comm. in prædica-
men. Aristotelis pag. 77.

a Pleraq; o-
mitti pote-
rat.

Contraria a pleraq; permutabilia sunt in-
ter se alternis: (Hæc regula est) Nisi ex his non-
nulla rebus insunt naturali & immutabili,
principio: ut calor igni. (Hæc exceptio est.)

Planerus in prædic. Qualit. pag. 158. ex
Schegkianis.

Est *δυνάμεις* quædam, quæ proximè suble-
quitur *ἐνέργεια* rerum, ut sunt propriæ faculta-
tes, quæ cuiusq; rei naturam formamq; se-
quuntur. Hæ non possunt permutari suis con-
trariis. Hæ potestates, diceret Aristoteles, non possunt
ἀντικειμένα, id est, opposita. Non enim omnis pote-
stas est susceptiva contrariorū: *ὅν πᾶσι δυνάμεις τῶν*
ἀντικειμένων ἐστὶ δυνάμει, de interpr. cap. 3.

Toletus lib. 2. de Generation. & corrupt.
cap. 3. Quæst. 5. pag. 323.

Virtuales qualitates non separantur ab
Elemen-

Elementis. (intellige: etsi aliquando actuales, & ἐνέσγεται separantur.)

Schegk. in præd. Qual.

Forma στοιώδης ignis in sua materia qualitates sic producit, ut earum ἐνέσγεται quidem salva essentia suo contrario permutari possint, sed δύναμις non possint.

Iterum audis: essentielles & proprias qualitates ita essentiam comitari, ut citra rei cui inhaerent interitum non possint abesse.

Archangelus Mercenarius in Dilucidationibus pag. 146.

Qualitates mediae sunt, quibus materia forma copulatur, quibusve in materia conservatur: quoniam tamdiu forma coheret in eaq; asservatur, quandiu illius formae dispositiones in materia reperiuntur. Ita dispositionum ablatio in causa est, ut forma à materia divellatur: quoniam copula & vinculum formae cum materia aufertur. Ad ablationem autem qualitatum mox forma corrumpitur: cum forma in materia absq; qualitatibus consistere minimè possit: ad cuius interitum tandem compositum ipsum corrumpitur. Audis ad ablationem qualitatum tolli mediatè compositum ipsum: nec tamen qualitates sunt composito principia essendi: ut loquuntur nostrates.

Qualitates sunt compositi adiuncta: & tamè compositi interitus sequitur ad interitum qualitatum.

Idem pag. 238.

Ad ablationem caloris, forma substantialis ignis primò tollitur. Nota bene. Hinc rectè
B concludo.

concludo. Ergo ignis si non sit calidus, non est ignis.
 (Intellige: quoad subsistentiam seu actum subsistendi:
 Quia non agitur hic inter nos de $\phi\alpha\lambda\alpha\varsigma\omega$ & Meta-
 physico.) Ratio est: quia forma ignis, unde igni nomen
 est & $\tau\omicron\delta\epsilon\iota$, sublata est. Liceat mihi uti sorire. Subla-
 to calore, simul forma substantialis ignis sublata est
 & corrupta. Sublata forma ignis, simul ipsum com-
 positum, Ignis, sublatum est. Ergo sublato calore, simul
 Ignis corruptus est. Quid vis amplius?

Schegkiius pag. 14. in Prædicab. propr.

Propria $\alpha\nu\tau\iota\sigma\pi\acute{\epsilon}\phi\omicron\rho\iota\alpha$ seu reciproca, quibus oppo-
 nuntur $\alpha\nu\alpha\sigma\pi\acute{\epsilon}\phi\omicron\rho\iota\alpha$ (non reciproca) sunt quæ si-
 MUL sunt & non sunt cum subiectis: seu: qui-
 bus abolitis, necesse est etiam aboleri sub-
 jectum.

Zabarella lib. 2. de Qual. Element. cap. 3.

Aër humiditate nunquam caret. Nam si
 hæc ab aëre auferatur, non potest esse aër. Et:
 Ablata humiditate aqua interit, nec potest
 esse aqua sine humiditate. Et: Ab aëre & aqua
 separari auferriq; humiditas non potest quin
 aër & aqua intereant. Iam vero humiditas non
est principium, sed adjunctum aëris. Quedam igitur
adjuncta (intellige, quæ cum forma habent necessa-
riam connexionem) à subiectis abesse, salva manente
eorum essentia, non possunt. Ad summam: $\alpha\nu\epsilon\lambda\epsilon\gamma\chi\omicron$
 $\tau\omicron\nu$ (irrefutabile) est pronuntiatur hoc. Nulla substan-
 tia omnia sua accidentia exuere potest, sine substan-
 tiæ interitu, etiamsi illa accidentia non sint cause $\gamma\epsilon\tau\epsilon$
 $\tau\epsilon\sigma\alpha\omega\varsigma$

Major.

Minor.

Concl.

ἰσχύος vel *ἐνάτης*, id est, subjecti sui naturam non constituant. Sic nihil corpus esse aut nominari potest, quod omnibus proprietatibus corporis sit spoliatum & exutum. Et Nulla substantia est finita, quæ ex conditione sue naturæ aliquibus qualitatibus non sit subiecta. Nihil enim est putus purus actus, præter Deum.

Et hæc sanctorum patrum: Amputata proprietate naturali & essentiali, ipsa etiam natura cum illa perimitur. Natura enim cognosci nullo modo potest, nisi per essentialem, designantem eam, proprietatem. Et: *Ἀδύνατον ἢ φύσιν, ἔκτος τῶν φυσικῶν ιδιωμάτων.* Si *ἀδύνατον* est, sublatis physicis ιδιώμασι, salvam esse naturæ veritatem: quid defendis contrariū naturalibus etiam & philosophicis rationibus seu logicis argumentis, definitione subjecti & adjuncti, & modo consensionis inter hæc? quid pronuncias: Adjuncta talia esse sua natura, ut abesse possint à subjectis citra essentia corruptionem? Et: Proprietatū essentialium ἀνοίγεσις (sublatio, deletio) est φύσεως ἀφύπνοσις. (naturarum negatio) Audis iterum, naturam seu essentiam sine proprietate sua constare non posse.

Propria tolle hominis, nec homo manet integer: idem

Propria tolle Dei, nec Deus ipse manet.

Nec quicquam juvat ἀντιλέγουσα, quod Melan- Alia ob-
chthon scripsit in Erotematis Dial. Quantitatē mu-
tabiliter inesse substantiis corporeis: & aliud esse ca-
lorem: aliud ignis substantiam. Nam idem ait ibi-
dem. Nulla substantiæ create omnia accidentia exu- Solutio.

unt: intellige, sine earum interitu. Et, Magnitudo ita inheret in substantia corporea, ut nunquam prorsus eam exuat substantia corporea. Et: ignis non abiicit calorem: scil. *ἡμεῖς τῆς ἐν πῶς καὶ ἐν πῶς*, quod ex antegressu patet. Mutabiliter igitur inesse, non est idem, quod prorsus penitus q̄ separari posse, ut tu finis: sed secundum gradus extensionis vel intensiōis inesse: ut quantitas in adulto maior est, in infante minor: & calor intentionem ac remissionem recipere potest. Minimè igitur sequitur: Quantitas inest corpori mutabiliter. Ergo simpliciter abesse potest à corpore, salvo corpore Quid? quod nullus Philosophorum ita tibi adversus est, atq̄ Melanchthon: quod si non vides, quid, quæso, videas? Quia enim verè statuit, multa esse accidentia, quæ non possint abesse, præter subiecti corruptionem: pronunciat disertè, descriptionem accidentis: Quod adest & abest præter subiecti corruptionem: non esse Catholicam. Verba ejus sunt. Non opus est subtili disputatione, quomodo defendenda sit hæc definitio, cum non conveniat omnibus accidentibus: quia ignis calorem non abiicit: præter sui corruptionem: id quod ex præcedentibus intellectu proclive est. Aliud quidem calor est: aliud ipsa essentia ignis: Sicut aliud est materia hominis, aliud homo: At quis sanus inde concluderet: calorem ab igne, materiam ab homine, re abesse abesseve posse? Melanchthon disertè dicit contrarium. Calorem, inquit, in aliis rebus (quàm igne, ut in aqua) videmus separari. Quare aliud quiddam

judicamus

judicamus esse (calorem) quam ipsam ignis substantiam. Abit igitur a te Melancht. & sic contra te concludit: Quadam accidentia non absunt præter subjecti corruptionem. Accidentia autem non sunt rei causa. Ergo aliquid, quod non est rei causa, non abest præter subjecti corruptionem. ¶ Ramus etiã, quem tuum esse putas, deseruit te. Ac magna mihi videtur esse sive incogitantia sive audacia, quod scribis: Ramus **NUNQUAM** docuit: adjuncta à subjectis non posse abesse. Adeone oblitus es sententiæ ejus, quæ extat in commentariis Christianæ religionis: Eum, qui essentialia proprietates rei neget, necessario ipsam negare essentiam? Quod essentialis rei cuiquam sit, salva essentia detrahi non posse? An non consideras, τὸ κατὰ φύσιν πρῶτον nihil habere admixtum contingentia, esse summè exquisitèq, καὶ αὐτὸ τὸ? An non, qui vult aliquid esse ὁμογενὲς ἢ συγγενὲς, simul cum essentia generatum, penitus insitum rei, & necessario & semper, & per se & reciproce, eo ipso vult non posse à re abesse? At illud Rameum est. Hoc igitur.

Vide Ramæ
Schol.

Neg, verò aliquid præsidij petere potes ex eo, quod **Alia object.**
Ramo subjectum & adjunctum sunt τῶν, id est, modo
quodam consentanea. Sunt enim illa **Ramo talia,**
ratione causarum & effectorū: quod causa essentiam **Solut.**
effectorum constituent. Adjuncta verò non sint (ut loqui solent) de subjecti essentia: sed vel accidentaria vel naturali necessariaq, prorsus consecutione & connexionem rem constitutam consequantur. Quid? quod

ipse tibi non constas, & Rami distinctionē inter consensionem ἀπλῶς καὶ πᾶν re ipsa tollis. Tibi enim proprietas essentialis viventis corporis est edendi & bibendi necessitas. Est igitur essentialis modo quodam: & tamen dicis: Quam ipsa anima vegetativa viventis corpori est essentialis: tam etiam essentialis est viventis corpori edendi & bibendi necessitas. Jam verò, mi Domine, anima vegetatrix est corpori essentialis ἀπλῶς seu simpliciter absoluteq;: quia est quiddam constituens & informans corpus vivum. Si igitur enunciatio tua è P A R I B U S constituta (Tam enim & Quam nota sunt parium) vera est, ut contendis sanè παραλόγως, necessitas quoq; edendi & bibendi erit corpori absolutè essentialis. Itaq; cause cōstituentis, non proprietatis essentialis, rationem habebit. At proprietates tibi est essentialis. Quædam igitur proprietas essentialis tam erit rei essentialis, (id est neq; magis neq; minus, neq; levius neq; arctius cum re consentiet) quam causa rem constituens. Verum vide mihi, ut evertas te ipsum. Dicis: Deus à corpore Moïsis sustulit necessitatem edendi & bibendi. At inquam ego, non sustulit animam seu potius facultatem vegetatricem. Falsum igitur: Quam anima vegetatrix corpori est essentialis: tam essentialis est etiam corpori edendi & bibendi necessitas. Dic mihi, quæso, potestne perdurare homo 7. dies absq; facultate vegetativa & vita? Non. At intermissa nutritione adhuc vita persistere potest. Hippocr. autem auctor est, hominem famē ferre posse septem dies. Et Apollonius refert,

refert, Andream Argivum per omne tempus vitæ suæ sine situ potuq³, et si cibo usus sit, vixisse. Cardanus vero lib. 11. de subtilitatibus affert exempla eorum, qui assuesfactione progressu temporis id perfecerint, ut per septimanam semel tantum cibum caperent. Iohannes deniq³ Langius excellenter præclareq³ doctus Medicus in libr. Epistolarum suarum medicinalium scribit: puellam quandam in ediam per totum triennium sustinuisse. Quæ etsi sint singularia & rara, non tamen eorum nullæ naturales causæ ex conditione certæ humidi calidi nativi & Idiocrasia corporis reddi possunt. (Relinquo nunc in medio, quod dicitur Accipenser, vulgo Sturio, sine cibo & potu vivere seu spiritum ducere ex aëris sereni tranquillitate.) Adde, quod continuæ nutritionis necessitas non pendet ex vitæ conservatione ita, ut vitæ, quæ animæ in corpore non seu permanens est, absq³ nutritione ne ullo quidem temporis momento persistere possit: seu ita, ut cessante aliquo modo nutritione, statim vitæ deficiat, & anima à corpore divellatur. Anima enim non sub quolibet gradu & mensura calidi & humidi in corpore consistit, sed præfinitam quandam mensuram amborum exposcit, ut in corpore conservetur. Sit autem (ex hypothese) mensura hæc secundum tres gradus: Accipitur puer, in quo calidum & humidum reperiatur secundum gradus sex. Si in eo nutritio per dimidiam horam intermitteretur, aut vitæ deficeret aut non. At vitæ deficere, dici nequit: quia per semissem illum horæ, etiamsi duo gradus calidi & humidi dissolv-

rentur, adhuc tamen quatuor numero gradus superessent, quibus anima vitæq; in corpore conservari possent. Ergo intermissa nutritione adhuc vita permanere poterit. Ad extremū: animalia quæ per hyemem in latebris terræ degunt, seu recondita jacent, non assumunt tunc externum nutrimentum, nec tamen extinguuntur. Vides itaq; magis essentialē esse animam vegetatricem animato corpori, quā necessitatem edendi & bibendi.

Alia object. Præterea Dominus Beurbusius nihil patrocinatur tuæ opinationi, cum ait, Modo quodam consentaneum significat, non essentiali, sed adventitia & accidentali accedente consensione. Sol. Nam vocem Essentialē ibi accipit pro eo, quod est, essentialiam constituens: ac rectè vult tantum causas effectuum essentialiam constituere: proprium essentialiam subjecti nō constituere. Accidentale verò usurpat communiter pro eo, quod est, præter naturā & essentialiam rei accedens sive sit proprium sive commune. Non accipit essentialē pro eo, quod essentialiam perpetuo & necessario consequitur: & Accidentale pro eo, quod tantum contingenter sequitur. posteriore sanè notione sensuq; est essentialis (quæ tñ dicitur) consensio inter subjectum & ἰδιον κείως, proprium præcipuè. Unde Ramo ἡ δ' ὅλας πᾶσιν est: cum partes inter se sunt necessariae, essentialē, æquales: nō contingentes & accidentales. Sic in doctrina prædicationū Melanchthon propositiones, in quibus proprium de subjecto dicitur, refert ad causalem prædicationem, quam ait esse dissimilem

Inter subie-
ctum & pro-
prium est &
accidentalē
& essentialē
consensio di-
versa ratione
& considera-
tione.

similem accidentali: item ad necessariam, cui opponit
contingentem.

Ex his quodammodo: quod audio ab alio quo- Alia objec-
dam pueriliter objici: Si propria essent essentialia,
fieret confusio categoriarum, substantia & accidens
unum predicamentum efficerent: judicari potest.

Non enim sequitur: (quod vel minutus philosophus Solut.
intelligit) Hoc est essentialiale. Ergo est substantia: Er-

go non potest esse accidens (suo modo, & voce gene-
raliter accepta): Ergo non est quantitas aut quali-
tas. Color, verbi causa, candori essentialis est. Est e-
nim candoris genus, nec accedit candori: & tamen co-
lor est accidens, non substantia (id est, non est è genere
rerum quæ substantiæ sunt). Hæret enim in homine

vel cygno: sicut contra homo est accidens seu acciden- Homo est ac-
cidens can-
dori. & can-
dor est acci-
dens hominis
diversa con-
sideratione.
tale quid respectu candoris, servitutis vel dominij, vel
alius rei ejusmodi: & tamen collocatur in categoria
Naturæ seu substantiæ, nec propterea ulla fit prædica-
mentorum confusio. Accidens enim generatim ap-
pellatur, quod ita cum aliquo connexum est, ut sit
præter ejus naturam & essentiam: quo modo accipi-
tur ab Aristotele in Categoria Relatorum, ubi ait: Di-
co ne quidem eorum, quæ constat referri ad ea, quæ
reciprocantur, etiamsi nomina eis imposita sint, ul-
lum recipiari, si ad aliquod ACCIDENS refera-
tur, non ad id quod referri debet, ut servus, nisi domi-
ni dicatur servus, sed HOMINIS, vel bipedis, vel cu-
jusvis talis rei, non reciprocatur. Quia non est conve-
niens assignatio. Hactenus Aristoteles. (Hic accidenta-

le aliquid alicui dicitur, sine quo id esse potest. Sic Zabarella species accidit generi, homo animali.) Non ergo est absurdum, Calorem summum, exempli causa, esse qualitatem, ideoq³ accidens, & tamen esse inter-
nam & essentialem, non accidentalem proprietatem ignis. Nec ἀφιλόσοφος est, dicere: Calorem summum esse qualitatem accidentalem non essentialem ignis, si per qualitatem accidentalem intelligas communiter accidens seu formam accidentariam: per essentialem verò qualitatem, formam substantialem seu differentiam essentialem, quæ qualitas dicitur generis, cui adjungitur ad constitutionem speciei. Sic Aristoteles 5. 1. philosoph. cap. 14. Quale uno modo dicitur διαφορὰ εἰσίας, id est differentia, qua essentia ab essentia differt.

Alia object. Nec tueri te potes eo, quod Ramus dicit: Adjunctum esse subjecto suo levius. Hoc perpetuum non esse dico: sive intelligas subjectum esse principaliter ens: Adjunctum verò minus princeps ens: sive intelligas argumentum adjuncti esse infirmius argumento subjecti. Primum enim, etsi homo, qui substantia est & subjectum pulcritudinis vel deformitatis, nobilius ens sit, quàm adjuncta hæc seu accidentia: His enim homo, proprium esse habens, seu in se, & non alio subsistens, substat: Hæc verò, nisi ab homine sustententur, nihil sunt: Tamen adjunctum, Homo præstantius est ens, quàm subjectus ei locus, quæ recipitur. Deinde si semper argumentū adjuncti esset levius argumento subjecti, infirmius quoq³ hoc esset: potest or-
ganice

ganicè loqui & ridere. Ergo est homo: ubi ex adjuncto proprio concluditur subjectum: quàm illud: est homo. Ergo potest organicè loqui & ridere, id est aptus natus est ad loquendum & c. ubi ex subjecto proprio concluditur adjunctum.

Object. At enim inquis: Volo ab homine hoc proprium removeri posse sine incommodo substantiæ & ὑπαφ' ἑαυτοῦ ejus, & consequi hoc. Hoc non est homo. Ergo non est ἀεὶ ἄνθρωπος ad ridendū. Non verò istud consequi. Hoc non est ἀεὶ ἄνθρωπος ad risum. Ergo non est homo. Ergo potius argumentum adjuncti hîc levius fuerit. Solut. Mihi verò par utrobique est firmitas, & axioma certum est: Cui tribuitur propriū, quod uni soli essentiæ convenit, huic etiam essentiam tribui necesse est: & contrā: cui adimitur proprium, uni soli essentiæ conveniens, huic etiam essentiam adimi necesse est: ut: cui tribuitur proprium fidei, id est vera fides: cui adimitur fidei proprium, id est mortua ficta q̃ fides, quæ fides non est, nisi ὁμολογίμως, seu nudo nomine. Ac ut nihil est homo, quin sit ἀεὶ ἄνθρωπος ad risum: Ita nihil est ἀεὶ ἄνθρωπος ad risum, quin sit homo. Adde, quòd, si semper argumentū adjuncti esset argumento subjecti imbecillius, secum ipse Ramus pugnaret: cū doceat in Scholis in doctrina Enunciatorum ἡ δόλος πρῶτον εἶναι, quod neg, superius neg, inferius sit, sed par & æquale: (exempli causa propriam qualitatem subjecto, & subjectum proprium suæ qualitati) quod dicit pariter ἐξισοῦν (æquari.) Atq; hæc in mentem mihi venerunt

Repetitio
status cōtro-
versæ.

nerunt hoc tempore, quæ, pro re nata, in sententiam
affirmantem asserrem de questione: An sint quedam
adjuncta, rei ita necessaria & essentialia, seu quæ rei
ita propriè insint per essentiam, ut ab ea sine essentia
incommodo removeri non possint: seu ut sine eis eorum
salva permanere non possit: An accidentia emanan-
tia à natura proprii subjecti, quæ iccirco τῇ φύσει πα-
ρεστώμενα dicuntur (quale est propensio seu aptitudo
naturalis ad ridendum & capeffendam scientiam in
homine), ita necessario convenient, ut ab eo nun-
quam possint separari, quin intereat. Affirmans sen-
tentia est ἀξιοματική, & omnium verè philosophan-
tium. Itaq; ab ea recedere mihi fuit religio. Quod au-
tem Necessitas illa, quæ ex rei ipsius natura ducitur
in quibusdam sit absoluta seu simplex: in quibusdam
verò sit immutabilitatis ἐξ ὑποθέσεως, seu supposito
ordine universi, ut hoc à Deo institutum est, quod do-
cent quidam è doctissimis Doctoribus Scholasticis &
veteribus & recentioribus, de eo cum nemine litigò.
Ac si quis infinitæ potestatis Dei assertor & propu-
gnator est, eum me esse profiteor. Non quæ supra leges
naturæ sunt, ex naturæ legibus iudico. Deum multò
plura & maiora quàm usitata naturæ leges ferunt &
requirunt, posse, statuo, nec eum ad cursum physicum
alligo, astringove. Nec interim constantissima insti-
tuta ordinationesq; & sanctiones divine sapientiæ
temerè convello. Nec, quæ Deus ipse immutabilis de-
creti sui clavo fixit, resigo. Nec rebus tribuo, quod re-
rum opifex naturæ à se cōdita negat, negavit, negabit.

Arxiu-

Ανίκητη ἡ ἀλήθεια: ψευδολογία δὲ καταλύεται.
Invieta est veritas: q̄ verò falsa sunt, seipsa destruunt.

Ἀρχὴ de descriptione Accidentis, quæ
 explicatur.

Sic argumentatur antagonista: *Accidens est quod*
 contingit eidem inesse & non inesse, seu quod adest
 & abest (id est adesse & abesse potest) citra subjecti
 corruptionem (Porphy. in Isagog & Aristoteles 1. To-
 picorum.) Est quod non per se subsistit, nec est pars
 substantiæ, sed in alio inest mutabiliter. (Melanch.)
 Calor est accidens. Ergo calor potest abesse ab igne ci-
 tra ejus interitum, & inest in igne mutabiliter. Re-
 sponso hæc est: Definitio Porphyriana & Aristotelea
 Accidentis Communis est, quod predicabile quintum
 constituit, & non proprii, quod quartum. Ac vult Ari-
 stoteles: Omne accidens, quod non convenit per se, id
 est, quod non est proprium, convenire contingenter
 etiam si reipsa sit inseparabile. cap. 6. & 7. 1. postero-
 rum analyt. Melanchthoni Mutabiliter est modo Se-
parabiliter, vel cogitatione: ut albedo in cygno: vel a-
 ctu, ut calor in aqua: modo Secundum gradus seu lati-
 tudinem, ut loquuntur, gradualem: id est accides ex-
 tenditur, intenditur, remittitur, ut tamen non ne-
 cesse sit accidens prorsus abjici & separari actu. Non
 affingere me hanc sententiã Melanchthoni ostendunt
 hæc ejus verba. Videmus calorem in aliis (præter ignem)
 separari (actu). Vult necessario calorem igni inherere,
 sed aliis contingenter ad quæ accedit & recedit vicis-
 sim. Et: *Quantitas mutabiliter inest: aliàs major,*

Obiici

Re

inest calor
 separabiliter
 in alio, sed
 nō quolibet,

aliàs

alias minor. Interim tamen ita heret in substantia corporea, ut hac nunquam prorsus illam exuat, ut ait in Categoria Quanti. Sed non est institutum meum descriptionem Melanchthonis ad rivum refecare. Possem enim dicere: In alio inesse mutabiliter non convenire tam proprio quam communi accidenti: quod quintum predicabile constituere diximus, & de quo agit ibi Melanchthon: Non per se subsistere (id est in alio esse), nec esse partem substantiæ convenire & proprio & communi accidenti: Quantitatem denique seu magnitudinem esse Accidens inseparabile proprium substantiæ corporeæ: sicut summè calidum igni. Etiam hic nota: Inseparabile accidens non dici hic quod non facile separetur: sed quod non separetur. Separabilia enim accidentia, quæ græcis sunt χωρεῖσα, subdividuntur à Logicis in εύχωρεῖσα: id est facile separabilia, & δύχωρεῖσα, id est difficulter separabilia. Hic quæras: Accidens essentialē, (intellige quod profluit ab essentia subjecti vel essentialiter continetur in eo, quod sic profluit) non potest separari. At nec commune (quod inest per accidens) separari potest. Nigror enim ab Aethiope per naturales causas auferri non potest. Cur igitur non aequè seu pariter de utroque accidentium genere dicitur, AB ESSE posse à subjecto citra huius corruptionem?

R Respondeo. Accidentia communia si non possunt separari actu, possunt saltem cogitatione, citra ullam implicationem contradictionis, propria verò quæ (ut Porphyrius loquitur) speciebus innascuntur, non possunt

sunt à subjectis separari neq₃ actu, ita ut subjectum existat sine illo, neq₃ cogitatione, ita ut sine contradictione aliqua imaginari possim, subjectū non esse tale: ut cum dico: homo est animal rationis compos indocile: Docile negari de subjecto homine implicat contradictionem saltem ex necessitate vel consecutionis, ex rei natura, & definitione: vel hypotheseos ordinis divini. sicut magnitudinem dicere esse non finitam implicat contradictionem ex necessitate absoluta.

Τ Π Ο Μ Ν Η Σ Ε Ι Σ Α Δ Ρ Ε Σ Π Ο Ν -
sionem Buscheri epistolæ Goclenij
oppositam.

PISCATOR videns se succumbere argumentorum meorum gravitati (verba sunt, non dico φιλαυτίας ὀϊστω πρὸς αὐτὸν, sed gloriosuli. Qui clarius cernunt & acutius inspiciunt tua argumenta, nonnulla ex iis dicunt esse levia nugamenta) advocat ad eam rem Goclenium: (Ain tu? Testis mihi Deus, testis mihi conscientia, testis mihi Piscator ipse, te hic ἀρεσβυτεῖν & longè opinione tua falli) hoc fortassis sine, (somnia hominis ceca suspitionis morbo laborantis) ut si ipse deficiat in defensione causæ suæ, alter de novo certamen incoët: (Piscator tam doctus & exercitatus est philosophus, ut meo patrocinio & subsidio non egeat. Me verò alieniorem esse à φιλονεικία, & certamina acerbè altercantium fugere, qui me noverunt multos annos,

nos, testari possunt) Mirum verò est, cur Goclenium bonas horas ita perdere passus sit. (Scilicet horas bonas perdidit, qui neq³ horam unam, neq³ semissem, sed vix quadrantem horæ requisivit ad brevem epistolam privatam, quam, nisi notam declinaret arrogantia, effusam potius, quàm meditatam diceret, quod tempore scriptiuncula illius à negotiis fuerit districtior. Adde, quod nulla hora perditur, quæ utilis rei explicationi impenditur) Quas ille melius collocare potuisset, si intra metas vocationis suæ se continuisset. (Scilicet scribere epistolium ad amicum de rebus ad suam professionem pertinentibus non est ἰδιὰ τοῦ σολων, sed vocationis suæ metas excedere, nisi fortè nolis philosophi esse, conferre cum alio de accidentalibus & essentialibus proprietatibus rerum naturalium, de actu primo & secundo, de rei essentia & existentia, & similibus, de quibus qui nihil scit, quomodo queso vel φιλοσοφῆσθαι nomen tuebitur?) Sed hic Scholæ Herbornensis Professor autoritatem philosophi Academiæ suam sententiam accedere voluit, ut ita facilius emergere possit, nec defessus submergatur. (Venti seu spiritus argumentorum tuorum non sunt tam validi, ut naufragium Piscator facere possit. Sed hoc tibi in aurem.) Et profecto se amicum Goclenius probavit piscatori Epistola sua. (Esse mihi æquè amicus atq³ Piscator, si lectori in tuo scripto probasses modestiam, & esses doctilis, non quòd cupiam te à me doceri (qui potius velim à te

à te doctri, si quid rectius meis teneas) sed à philosophis nostris, Aristotele, Platone, Javello, Erasmo, Archangelo, Schechio, Zabarella, Scaligero.) IN qua tanto ardore argumentum hoc tractat, ut vel ipso aspectu à disputatione minùs cordatū deterere queat. (Vel fingis me ex tuo ingenio, vel ex tua etate me metiris. Remissior sum natura & consuetudine quàm intensior, & si quis fuit juventutis mea ardor estusq³, is jam diu deferbuit. Utinam verò deinceps te ita compares ad scribendum, ut ardor ingenij tui temperatus esse videatur. Et dissentientem eleganter seram, & in humaniter pieq³ doctis viris non tribuam tibi postremas.) Sed & Scarabeo sua vis est adversus aquilam. (Nulla profectò hìc vis esse potest Scarabeo adversus aquilam. Aquilino enim aspectu hìc opus est, (quanquā aciem aquilæ mihi non tribuam, ut nec iram, nec ungulas) cum veritas rei agatur. Sed intelligis fortè vim aculeis pungendi, qualis Scarabeo inest. Eam & quidem non exiguam facile tibi concedo, nec de ea quicquam mihi decerpo.)

B. Admiscuit se semel huic negotio: Viderit ille quomodo se expediat. (G. Scilicet qui scribit ad amicū: proprietatibus essentialibus negatis negari essentiam: Solem, si ei luminis origo lux auferatur, non esse solem, illico admiscet se negotio & rei varias respōns, quod ei est cum adversario. Cum docerem publicè Physica Aristotelis, ad locum ejus de infinito dictavi auditoribus meis axioma è Schechiano: Nihil in natura neg³ οὐτὶα neg³ ἐξ οὐτὶα infinito ex-

C

quarò

to corpus
 et hinc
 hinc

quari posse: an propterea me admiscui certaminibus Theologicis? Litem, quæ tibi cum Piscatore est, non facio meam, quod in alio versetur professio, studium & labor meus. Hoc ago, nō aliud. Cum igitur nec immistus nec implicatus sim vestro negotio, non est quod laborem, quī me expeditam: nimirum jam sum expeditus.) Et erunt sine dubio qui hanc rem gravius tractabunt. (Illa tractatio utinam sit ejusmodi, ut inde studiosi accessionē doctrinæ suæ facere possint, nec cogantur audire calumnias & petulantia convitia. Si contra me instituta fuerit, deprehensa Sophistica vel manifesta falsitate, & δὲ δὲ pro veritate respondebo, modò Philosophicè mecum agatur. Criminationibus enim minimè omnium delector, nec disputationibus Theologorum immisceri me patior, ut professioni meæ melius vacare possim.) BUSCH.
Hic mihi tantum curandum est, ut innocentiam meam defendam, & nervum disputationis meæ tuear, principio vocat me rudem & plumbeum in philosophia, qui nesciam vim vocis essentielle, &c.

GOCLEN. Sed de innocentia tua & nervo disputationis tuæ videamus. Primum an non expressa & categorica est asseveratio tua ad marginem ascripta. Corporis propria adjuncta non rectè dicuntur proprietates essentielles. An non voluisti hoc ἀποχρηστικῶς marginale esse ἀποχρηστικῶς & summam eorum quæ ibi disputas? Equis alius talium finis? An non qui negat veram descriptionem, negat ipsum descriptum. Quam
descriptio-

descriptionem dicis? Hanc: Proprietates quæ ex subiecti essentia necessario fluunt, quæ oritur ex principiis naturæ subiectæ: quæ naturali seu necessaria sequela subiectum comitatur, quæ cum essentia subiecti oritur, manet, interit: Hanc inquam descriptionem verissimam negas: Negas igitur ipsum descriptum essentialē proprium, vel certè re tollis, verbo tantum retines. Dico (ut intelligar melius) te scripsisse, grave defuisse habere gravitatem cum non natavit ferrum. Ubi verò ego id affirmavi? inquis: Respondeo: ubi dictis essentialis proprietas à gravi sublata est? Nam essentialis illa proprietas est ipsa gravitas, quæ nihil aliud est quàm ipsa qualitas & propensio lationis ad inferum locum. Cum igitur dicis, ferri gravis defuit aliquando essentialis proprietas, nihil aliud dicis, quàm defuit qualitas & propensio motionis ad inferum locum, ideoq; gravitas. Definitio enim & definitū sunt re rædō seu unum. Ita verbo gravitatem non negas, re & definitione negas. Sed ut caritatem, candorem & æquitatē in iudicando videas, quia descriptionem essentialis hīc adhuc impugnās, de ipsius vocis negatione posthac te faciliè excusabo. Interim sciās, quod scis, quendam ante te, eumq; non unum de multis sic argumentatum esse. Hoc est accidens, & in prædicamento accidentis, non verò substantia & in huius categoria. Ergo non est essentialis proprietas, (unde sequitur prorsus nullas esse proprietates essentielles, nisi velimus formam vocare proprietatem, quod *ἀρξενον* est) quæ tamen obiectio quamvis magni & acuti a-

liās viri valdè puerilis est: Nimirum,
 Quò quisq₂ est major tantò puerilius errat
 Si non affectus sub ratione tenet.

Adde, quòd nullum accidens, quod adest & abest
 id est, adest & abesse potest, præter subjecti corruptionem,
 dicitur essentialiale. Proprium quarti modi tibi est
 accidens, quod adest & abest præter subjecti corruptionem.
 Ergo proprium non potest tibi verè esse accidens essentialiale.
 B. Negavi, ideo rectè dici adjuncta essentialia, quasi sine his
 essentia corporis salva esse nequeat. (G. Ergo sine luce sua,
 quæ est formalis qualitas, solis essentia salva esse potest.)
 B. Nam quod essentiam rei non constituit, sine eo essentia rei salva esse potest:
 Hoc dabit mihi qui mecum statuet adjuncta præter
 essentiam accedere. (G. Qui istud tibi dederit, malè affecti cerebri sit necesse est. Ex eo enim
 quod statuitur à Logicis adjunctum præter essentiam accedere,
 sequitur tantum adjuncta rei essentiam non constituere.
 Quod præter essentiam accedit, essentiam ipsam non constituit:
 Adjuncta præter essentiam accedunt. Ergo essentiam non constituunt.)
 B. Si enim id verum est, ut est, adjuncta nec augent
 essentiam si adsint, nec imminuent aut tollent eandem si absint.
 Idq; ipsam si ita est, qua necessitate diceretur, non posse illud abesse
 à re quod essentialiter ita cum ea non cohæret, ut ad integritatem
 essentia, quæ tota in causis suis consistit, aliquid faciat? (G. 1. Profectò

Profectò Buschere, proprium adjunctum verè essential-
le si absit, subjecta res defectum patitur, vel integra
conservari nequit, propter necessitatem consecutionis
& connexionis (non constitutionis) quia ab essentia
rei fluit necessaria quadam consecutione. 2. Propria
si absint, sunt via ad corruptionem: ut qualitatibus
vini expirantibus, forma vini perit & exolescit, fit
vappa, vel acetum: crasis seu calidi & humidi cum
frigido & sicco mistio, certa proportionem facta, si vi-
tietur, aut absit, periclitatur vel corrumpitur essentia
bestie. 3. Falsum: quod sine eo quod per modum cau-
se neg, auget essentiam rei si adsit, neg, minuit ean-
dem si absit, res subsistere possit. Nam area causa do-
mus non est, & tamen si aream tollas salva domus es-
se nequit. 4. Et si adjunctum proprium non cohæreat
cum subjecto essentialiter à priori, cohæret tamen à
posteriori. Sic enim Zabarella ex Averroë facit du-
plex essentialia, unum à priori, alterum à posteriori,
quod facit secundum modum dicendi per se, estq, ra-
tū π rei complementum & perfectio.) B. Beurhu-
sius mecum facit, cum ait disquil. 2. Essentia
subjecti potest esse sine adjunctis. (G. 1. Do-
minus Beurhusius, quem è numero Philosophorū mi-
nimè excludo, nihil aliud hîc sentit, quàm essentiam
subjecti esse posse sine adjunctis, ut habentibus ratio-
nem causæ, id est, adjuncta non esse causas substantia-
rum, nec negari posse, quadam adjuncta aliquando
abesse à subjecto, salva essentia. 2. Queritur, an ac-
cidentia, quæ non propriè sunt ουσΙΑΤΙΚΑ, QUOTIEN, cau-

se constituentes, nihilominus possint συντηνῆναι τῶν
 φῶτων esse, id est causa conservantis rationem habe-
 re. Affirmo. Illa ipsa quæ ad salutem & conservatio-
 nem rerum requiruntur, non adjunctorum sed cau-
 sarum vim obtinent. Hoc ex parte falsum: conditio-
 nes enim sine quibus non requiruntur ad rei conser-
 vationem, imo & constitutionem, & tamen habent
 rationem subjectorum vel adjunctorum. Requiritur
 ad auditionem medium aër, quod tamen causa au-
 ditus non est. Salvus esse non potes in hoc seculo, nisi
 in loco sis & tempore, nisi sis figuratus, & tamen nul-
 lum horum est causa.)

B. Quicquid ad essentiam existentem ac-
 cedit adjunctum est. (Existentem redundat: nul-
 lum enim ens creatum existit sine adjunctis): Nec
 ita essentialiter cum illa cohæret, ut essentia
 in adjuncto habeat esse suum, sed potius ad-
 juncta esse suum habeant in essentia illa. G.
 Licet propria natura sint substantiis posteriora: 7. pri-
 mæ philosoph. & substantia sit secundum naturam
 prior accidentibus, ideoq; non pendeat ab his secun-
 dum essentiam: tamen accidentia substantiam con-
servant à posteriori, teste Fonseca lib. 5. cap. Q. 3. sect.
3. & substantia ab illis, quoad existentiam actualem
sejungi per naturam non potest (at secundum ratio-
nem potest.) Audi Zabarellam de prima rerum ma-
 teria lib. 2. cap. 5. Subjectum est naturâ prius proprio,
 ut homo risibilitate & est ens absolutum: quo fit, ut
 possit mète abstrahi à risibilitate, & definiri sine illa,
 nec tamen sine illa existere potest.)

B. Re-

B. Requiruntur omnino in subiecto ad-
 juncta secundum legem naturæ. (G. Ergo se-
 cundum legem naturæ non possunt abesse, quin illud
 intereat.) B. Nulla enim substantia à Deo cõ-
 dita est, quæ sit prorsus sine accidentibus.
 (G. Et nulla unquam substantia à Deo condita in-
 venta est quæ potuerit esse sine accidentibus.) Atta-
 men inde non sequitur id, de quo disputa-
 mus: Essentiam subiectorum, si ista acciden-
 tia tollantur, salvam esse non posse. (Ex meo
 verò scholio proximo patet, essentiam subiectorum, si
 omnia omnino accidentia tollantur, salvam esse non
 posse.) Sed accidentia ad essentiam causis suis
 constantem accidentaliter accedunt: (Sed ita,
 ut nihilominus quadam ex iis sint essentialia, quibus
 sublati res desinit subsistere.) Testimonia illa de
 rerum proprietatibus adducta cõtra me non
 faciunt: loquuntur de communi naturæ cur-
 su, qui docuit, propria à suis subiectis nõ ab-
 esse. (Adde: & non abesse posse ordinariè, sine rei in-
 teritu. Testimonia igitur mea tibi adversantur. Præ-
 ternaturaliter propria à suis subiectis abesse
 possunt, salva manente eorum substantia. (Hoc
 sine distinctione necessaria dici non potest, de qua ali-
 bi. Nunc mihi hoc satis est: Naturaliter propria à suis
 subiectis abesse nequeunt, salva manente ipsorū sub-
 stantia. Quod si verum est, ut est, cur philosophicis ra-
 tionibus conatus es probare, posse abesse. Quod Philo-
 sophicis argumentis demonstrari potest, non est mira-
 culum

culum & ὑπὲρ πάντων φύσιν. Sed tamen cuperem ex te audire, ubi & quando essentialem & quasi ουσιαστικὴν proprietatem rei, citra ejus interitum, detraxerit Iehova prepotens?)

06. B. Ignis naturali sua facultate & proprietate adurit corpora admota. At ista proprietas cessavit in fornace Babylonica, manente tamen ignis substantia. G. Ubi hinc acumen tuum? Adustio seu actus urendi cessavit, non proprietas seu facultas naturalis: ut aliquando Sol nō splenduit, manente nihilominus luce ejus interna. Adjunctum proprium ignis est habere vim summam calefaciendi: effectum verò est calefacere & adurere. Sine hoc essentia ignis potest salva manere (etiam per naturam): at sine illo nequit. Ad summam: In fornace babylon. ardentissima flamma facultas urens nō fuit divinitus sublata summotaq; , sed tantum coercita, inhibita, repressa: sicut Aristoteli aliud est ἀναγκασθῆναι, aliud κολλῆσθαι, ἐμπροσθέν.

B. Tu respondes: Ignis si non sit calidus, sed frigidus, nō est ignis. Quid ita? G. Ostendi Solem postulat iste sibi. Sanè si Sol lucem non habet, non est Sol. Ignem, si non sit calidus, sed frigidus, esse ignem, nō nisi stolidus, vel potius extrema demencia hominibus persuaseris. Adeò necessaria est caliditas igni, ut Aristoteles scribere non dubitet lib. de sens. & sensil. cap. de Sopore: Ignem non agere, ut ignis est, sed ut calidus est. Itaq; si dicas mihi: hic ignis est, qui nec urit nec calidus est: Respondeo: te cum ratione insanos

sanire: quod quidem adeò verum est, ut etiam hanc enunciationem copulatam negantem: Ignis in camino Babylonico nec urit nec calidus est: falsam esse dicam (ex altera parte.) B. Annon quicquid est, per formam suam est id quod est? Quomodo ergo ignis non erit ignis, si non sit calidus. Calor né ignis forma est? G. Ideo ignis non est ignis, si non sit calidus, et si calor non sit forma ignis: quia forma ignis nunquam est sola nudaq³, sed semper quasi armata qualitatibus. Dicit ad te quispiam: Fides si non habeat bona opera, non est fides. Quid ita verò: inquit ille. An non quicquid est, per formam suā est id, quod est? Quomodo ergo fides non erit fides, si non sit fructificans, operosa, actiuosa? Operane ignis forma sunt? Quid hinc respondebis? Respon- sione illa ipsa, quam asseres, te erroris tui convincam. Sicut enim àdīvator est, fidem veram vivamq³ esse solam: Sic àdīvator est, ignem verum esse non calidū. B. Melanchthon in log. ait: Ex separatione caloris in aliis rebus aliud quiddā esse judicamus calorem, quàm ipsam ignis substantiam. G. Non nego, aliud esse calorem, aliud substantiam ignis. Sed illud Aliud tantūm cogitatione ab igni se- paratur. B. Substantia igitur ignis erit ignis, & manebit ignis, etiam si Illud Aliud virtute Dei submoveatur. G. Quando, quæso, & ubi Illud aliud POTENTIA ACTUALI Deus sub- movet, submovit, submovebit? B. Si ignis Baby- lonicus summum calorem habuit, quomodo

vis urendi potuit ab eo removeri, salvo manente calore? G. Ignis ille ~~ἔστιν~~ calidus fuit, & summum quidem calorem habuit: & tamen vis activa, hoc est, actio seu operatio potuit impediri, ut sanctos illos pueros extraordinariè non adufferit, salvo manente calore. Distinguo ita inter τὸ ἔχειν & τὸ ἐκπεῖν (Negatione ~~ἔστιν~~ ἐκπεῖν, propter externū impedimentum, non tollitur τὸ ἔχειν seu habere.) Ac teneo arcē ἀξιωματα hac: Sublata quidem causa, tollitur actio (ut si sit sublata facultas ridendi, tollitur risus): At tolli potest actio, remanente causa. Sic tolli potest risus, remanente facultate ridendi: tolli potest ab igne calefactio, remanente potentia calefaciendi. Sublato actu primo, tollitur secundus. At tolli potest actus secundus manente primo: ut cum Deus cursum Solis naturalem inhibuit, Sol non desinebat esse in se mobilis. Semper fertur seu tendit ferrum deorsum naturali inclinatione suo nutu nisi quod, nec sit leve è gravi: etiamsi actus ejus lationis interdum impediatur ac cesset. Sic proprietas essentialis, loqui posse, non tollitur ab homine muto. Habet enim inclinationem & organa ad loquendum, quæ quia impedita sunt, ἐκπεῖν non loquitur: & tamen homo & quidem mutus manet. Itaque de muto etiam vera est hominis descriptio: Animal quod potest loqui: (sicut de stulto & furioso etiam vera est definitio hominis: Animal rationalis particeps;) Ac licet mutus non habeat potentiam loquendi propinquam: habet tamen remotam, ut peripateticorum terminis utar. Sed vide, ut tibi probem:

Ignem

Mutus etiam
potest loqui.

Ignem babylonicum non amisisse seu exuisse calorem
 suum. 1. Substantia seu forma physica non agit per
se immediate, sed mediatè per accidentia, per hoc, ut
instrumenta, efficax est. 2. Si Deus fecisset, ut ille ignis
 esset non calidus, cum corpora trium puerorum illesa
 manent, non potuisset simul eodem tempore ligna ex-
 urere. 3. Si Deus subtraxisset illi igni calorem suum,
 nullum profectò esset miraculum, corpus non calidum
 non adurere objectum. Huc respexit D. Chemnitius,
 cum ita lib. de union. hypost. scripsit: Dei omnipoten-
 tia potest efficere, ut ignis ardentissimus in medio sui
 complectens trium puerorum corpora non adurat il-
 la: & tamen essentia ignis manet, ac proprietates
 suas retinet. Idem enim ignis non tantum ligna, sed
 & circumstantiũ corpora, quæ remotius absunt, exu-
 rit. Quæris ex me: potestne summus alicubi calor esse,
 qui nimio aestu non adurat corpus? Respondeo tibi ex-
 emplis etiam naturalibus & artificiosis, non miracu-
 losis: potest variis artibus, interventu rerum natura-
 lium, ignis remissionem accipere, & cohiberi, ut ha-
 bitudo maneat, & res yeta impediatur. Potest & natu-
 raliter non adurere. Autor est Albertus: Si ichtyocolla
& aluminis æquales partes invicem miscueris, huius
acetum superfuderis, quicquid ea miscella illitum in
ignem projeceris, non combustum iri: & si trito mal-
va visco cum ovorum albumine manus illeveris, alu-
menq. superinduxeris, ignem absq. læsione te tractare
 posse. Si cohibes assensionem, experiaris licet. Antonius
 Mizaldus. ne literæ possint igni comburi, hoc affert.
 Accipe.

Accipe acetum optimum seu acerrimum, & ovorum albumina, in quibus dilue, & unà agita hydrargyrū, eaq; miscella papyrū ter inunge, ac toties resicca: postea scribe ibi, quicquid visum erit, & in ignē projice, videbis absq; ulla combustionē resilire. Johan. Baptista Porta haec habet. Ut ab igne tuearis aliquid, ne comburatur, ea cōsiderato, quae summē frigida obstupent & subtilia sunt, & ob substantiae connexionē ab igne non vincuntur, ut amiantus lapis, quem plumeum alumen vocant, extincta calx, ovi albumen, altheae succus, hyoscyamus, psyllij semen: haec cum succis permiscantur, dum linimenti speciem assequantur. Inde manus oblinito, & illesus ignem detinebis, non sic tamen, ut omninō tutus & intrepidus pertractare possis, vel per ignem ambulare. Ex amianto lapide mappae texuntur, & si sordidatæ igni projiciuntur, candori pristino restituuntur. Haec tenus Baptista. Vide & Cardanum lib. 18. de mirabilibus pag. 1165. Plinius lib. 2. cap. 36. autor est, pyraustam, quandiu est in igne, vivere, cum evasit longiore paulo volatu, mori. De Struthione quidam scribunt: quod etiam ferrum ignitum devoratū concoquat. Ex his omnibus intelligis: Ignem non semper adurere, sed ad hoc effectum requirere idoneam materiam, seu objectum, in quod suam actionē explicet, nec esse simpliciter verum enunciātū: Natura impossibile est, summo calori vim urēdi *ὑπὸ πᾶσι*, hoc est, efficaciam & operationem adimere. Sed redeo ad *ὑπερθεωρίαν*. Queris: Potestne alicubi esse summus (hoc est, id est) calor qui non calesfaciat corpus? Ego quero ex te vicissim: Potestne in corpore in aëra subvecto, esse

summa gravitas, quæ illud non deprimat ad superficiem terræ? Sanè potest, si vi transnaturali divina vel diabolica in superiore loco corpus detineatur. Simon Magus, cum iactitaret se in cælum ascensurum, sublatu est à Diabolis in aërem. Sed Petrus imperavit Diabolis, ut eum abjicerent. Ita decidens in terram, extinguitus est. Tun' ausis hic dicere: à Diabolis corpus istius Magi grave effectum fuisse leve? Quæro præterea: potestne summus calor esse in ferro ignito, qui manū vel pedem admotum non urat? Potest sanè ὁ πῦρ φούρι.

Ottho III. uxorem habuit Mariam de Aragonia, foeminam impudicam & sterilem, virorum appetentissimam, quæ secum muliebri habitu circumduxit juvenem, quo cum congregiebatur quotidie, quandoquidem eo pro cubicularia utebatur. Quod cum innotuisset Imperatori, juvenis multis præsentibus vestibus est spoliatus, inventusq; pro foemina masculus, vivus deinde combustus est. Sed & Imperatrix cum sæpius viros peteret, quàm peteretur, amatore suo extincto, cum ab Imperatore veniam meruisset, in Italia circa Mutinam in Comitem quendam elegantis formæ & virum optimum cœpit deperire, multisq; blanditiis conata est eum in sui amorem pellicere. Cui cum assentiri nollit, falsis delationibus ab ea est apud Imperatorem accusatus, & pœna capitis damnatus. Uxor verò Comitis conscia sibi innocentie mariti sui, caput eius abscissum deosculatur, & secum ablatum diligenter recondit. Deinde ad Imperatorem in tribunali sedentem properans, magno clamore & eiulatu

& eiulatu petit, causam suam rectè cognosci, & les-
 gum auctoritate defendi. Sciscitanti itaq³ Imperatori
 à quónam lesa esset: Tu, inquit, ô Imperator iste es, à
 quo sum lesa, simulq³ in medium projiciens mariti
 sui caput, hunc maritum meum, exclamat, contra
 jus & fas capite multasti, & statim candens ferrum
 illeis manibus apprehendens mariti sui innocentiam
 cum stupore omnium, qui aderant, comprobavit.
 Ibi Imperator detecta rei veritate graviter commo-
 tus, viduam multis muneribus, & quatuor castris do-
 navit, suam verò uxorem flammis addixit. Casp. He-
 dion. in Histor. Ecclesiast. Sebast. Munst. lib. 3. Cosmo-
 graph. Hic in igne juveni & Imperatrici exurendis
 destinatis naturalis energia mansit, nulla vi externa
 impedita, sed in igne ferri candentis vis, hoc est, opera-
 tio inhibita fuit a non physice agente, manente inte-
 rim, non remota, qualitate congenita.

B. Utrum facilius removeve vim (id est ex-
 igitur) urendi à summo calore: an verò sum-
 mum calorem ab igne? G. Respon. Calor sum-
 mus non potest abesse ab igne, sed actio seu operatio
 potest etiam per naturam. Ratio diversitatis est. Quia
calor ille necessario emanat seu exit à forma ignis:
 quæ postea per eundem, scilicet calorem, agit extra se
 in alia per transmutationem: quia forma extrà ali-
 ter non agit, quàm transmutando. (Zabarellam con-
 sule de motu Graviorum). Patiens igitur oportet esse a-
 ptum transmutationi. Si tale non est, ignis in id non
 agit. B. Naturæ impossibile est summo ca-
 lori

lori vim urendi adimere. G. Antè ostendi: Si
 ars accedat, non esse naturæ impossibile vim externā
 seu *σπαστικήν*, id est, operationem summo calori adi-
 mere. B. Si maximè concedatur, ignem isto
 tempore non amisisse calorem, sed vim ejus
 divinitus esse repressam: G. Si hoc in posteri-
 tatem non concedes, intelligentibus propinabis te de-
 ridendum. B. Fatendum tamen erit, vim na-
 turalem quæ tam necessariò inest, ut propriū
 adjunctum subjecto, aliquando à re sibi sub-
 jecta esse sublatam. G. Minimè verò id. Per vim
 enim hic intellexi *ἐνέργειαν* seu actum secundum. Per
 hac enim verba, ut synonyma, vocem Vis explicavi,
 quod inde patet: quod ex Schegkio docui: *Manere fa-*
cultatem seu actum primum, etiamsi vis & ἐνέργεια
& actus secundus impediatur. Et si igitur vis actualis,
 hoc est, operatio divinitus fuerit repressa, ut calor
 presentissimus licet non ageret: vis tamen naturalis
 interna seu actus primus à subjecto sublatus non fuit:
 id est: non sequitur: vis, id est effectio caloris impedita
 est. Ergo vis, id est facultas interior & formalis, quæ
 proprium adiacens est, sublata est. Tolle igitur, quod
 scripsisti in margine. In fornace babylonica proprie-
 tas essentialis est remota. Nec sublatio seu remotio &
 repressio unum & idem sunt. Vis rationis in multis
 reprimatur & impeditur: at non ideo tollitur. Itaq;
 non sequitur: Vis hujus rei est repressa. Ergo est subla-
 ta, est remota. B. Esto ergo, quod docces: Ma-
 nere actum primum, etiamsi actus secundus
 impe-

impediatur. G. Hoc verissimum est. Moneo inter-
 rim legentem, quod in exemplo Ignis vocavi actum
 primum & secundum: id posse etiam vocari actum
 secundum & tertium. ut actus primus seu ἐντελέχεια
 πρώτη sit forma rei. actus secundus vis seu facultas à
 forma pendens: actus tertius ἐνέργεια seu operatio fa-
 cultatis. B. Nam sic rectè dico manere essen-
 tiales istas in corpore Domini proprietates,
 visibilitatem & palpabilitatem. G. Rectè di-
 cis: & rectius sapias illo, qui putat esse proprietates ac-
 cidentales. B. Nihilominus tamen Deū pos-
 se actum secundum, hoc est, vim incurrendi
 in sensus oculorum & manuum reprimere.
 G. Et hoc rectè dicis: assentior. Deus δαυματοῦς
 vim externam in sensus incurrendi facile potest reprim-
 mere. B. Potest illud ipsum corpus quod per
 se & sua natura est visibile & palpabile. (G.
 Ergo non est tale per δίκονομίαν seu gratiam dispen-
 sationis.) B. Divina sua potentia alicubi siste-
 re, ut non sentiatur. G. Assentior. B. Sicut
 ignem per se sua natura calidum & urentem
 fecit non urentem. G. Sed non etiam fecit
 non calidum. B. Terminus enim omni-
 potentia Dei in regulis physicis non ponendus.
 G. Anathema neganti Deum natura superius prin-
 cipium, & ponenti terminum & limitem omni-
 potentia Dei in regulis physicis: addo etiam, ὅτι πρὸς τὸ
 ut largitatem meam videas, & omnem negationis
 infinita virtutis Dei suspicionē à me amoveam, L O
 G I C I S.

ΟΙΟΙΣ. Sed dic interim tu mihi: Quando & ubi
 Deus fecit aut faciet harum firmissimarum regularū
 aliqua actione singulari exceptionem. Ignis habet δι-
 νάμην & ἰσχυρίαν. Natura abhorret ab infinita ma-
 gnitudine & multitudine. Omne quantum nunquā
 non est divisibile: nunquam non habet terminum à
 quo & terminum ad quem. Nullum corpus potest o-
 mnino effugere circumscriptionem priorum termi-
 norum. Accidens ἀδύνατον est esse sine subjecto. Sub-
 lato subjecto, necessario tolluntur adjuncta. Simplici-
 ter non entis nulla sunt adjacentia. In omni creatura
 non est non aliquod accidens. Nulla creatura est peni-
 tus simplex seu actus purus, nulla ipsa est suum esse.
 Nullius creaturae operatio est idem cum ejus substan-
 tia. Impossibile est duas contradictorias simul veras
 aut simul falsas esse. Infinitum nec magis nec minus
 suscipit. Uno plura non possunt esse infinita. Doce, ubi
 & quando contra immotum creationis ordinem &
 sapientiam, contra necessitatem definitionis, quanti-
 tas aliqua, quantumcūq; parva, sit vel fuerit, quae
 non habeat vel habuerit aliquam extensionem? Ca-
 lor, qui est effectus unctionis, ideoq; ipsius ignis, ali-
 quando ab igne separatus fuit. At quando & ubi ca-
lor ignis IMMANENS (quem & fixum dicere fas
est) separatus fuit? Sic gravitas actualis & TRAN-
SIENS seu accepta pro operatione, quae notat respe-
ctum ad corpora externa, & actu secundo, hoc est,
 Gravitatio, ut loquuntur barbari, nempe excessus vir-
 tutis motricis supra resistantiā medii, unde fit descen-
 sus &

sus & pressio substantis corporis resistentis: hæc ergo
 gravitas à corpore gravi separari potest, & separata
 aliquando fuit: ac dicunt physici: Omne grave (na-
turâ & actu primo) in suo loco non est grave
(actu secundo) id est, non gravitat, non premit deor-
 sum. Sed ubi, cedo, & quando gravitas IMM-
ENS, seu accepta pro actu primo separata fuit? Sic
 sanè etiam in locis suis dicit esse gravissimum atq; le-
 vissimum Aristoteles. Sic grave elementum habet ubi-
 que naturam gravis, leve levis. Sic levissimum est id
 quod omnibus supereminet: etsi vel impediatur: Gra-
 vissimum est id quod omnibus substat: licet etiâ quid
 officiat, ut actu in imo loco non sit. Cogita quæso quæ-
 dam physicam à Deo nacta esse necessitatem, seu quæ-
 dam facere Deum voluisse, quæ natura aliter fieri non
 possent: quædam verò accepisse necessitatem simpli-
 cem, seu quædam creatorem facere voluisse quæ sicus
 se habere & nullo penitus modo mutari possent, ut eo
 ipso immobilis & immutabilis Dei substantia demon-
 straretur & elucesceret. Distingue diligenter inter Dei
absolutam & actualement: item inter absolutam, &
ordinariam (τεταμένην) potentiam cum Scaligero
 & aliis præstantis viri. Distingue deniq; inter rerum
potentiam accidentariam, (quæ externa respicit) &
 essentialem, probeq; mecum antequam omnino à pro-
 posito problemate & igne Babylonico (quem si cau-
 tius tractasses, te non lesisses) abeamus ad alia, expen-
 de clarissimi philosophi Nicolai Taurelli verba, quæ
 extant in ejus triumpho philosophico pag. 316. an fortè
 in ad

Dist.

in ad saniozem mentem deduci possis. Licet tale quid
extiterint pueri, ut natura sua igne consumi possent:
Hæc tamen POTENTIA ex iis una est, quæ salva
essentia separari possit. Ignem verò qui, cum non
urat, POTENTIAM in se essentialem non ha-
beat, ut urere non possit, NEMO sanè voca-
verit (præter Buscherum, addidisset, si id hodie scri-
beret.) Et pag. 72. Nobis nunc (post lapsum), ut muto
vel pueris recens natis, loquendi proprium inest, qui-
bus hoc, quod substantialis animæ facultas sit,
detrahi non potest.

IIII.

Ad exerc. 67. sect. 1. & 77. sect. 2. & 4.

An ANIMA fatigetur, senescat? An mens
hominis ægrotet, fiat insana, amens? &:
unde fatigatio & senectus obveniant.

SCaliger rectè statuit, de sententia Philosophi: Se-
nem juveniliter usum oculorum acie,
si ei juvenis oculus immitti posset. Non enim
animum, sed corpus senescere. Ratio est: Quia Quid Senec-
tus?
senectus est declinatio & degeneratio constitutionis
corporis ad siccitatem & frigiditatem ex imminutio-
ne humidi & caloris naturalis. Aristoteles in de ju-
vent. & senect. Non igitur est affectio animæ, sed cor-
poris: sicut & ipsa mors, quæ (naturalem intellige) sit
ob totius humidi resolutionem. Sic & corpus, non a-
nima, defatigatur. Nam defatigatio est deficien-
tia virtutis motricis, scilicet instrumentis ab ani-
ma communicata. Nam anima vis ipsa atq; potestas

Quo sensu
anima defi-
ciat?

Modus intel-
ligendi perit
non ipse in-
tellectus.

non deficit, non diminuitur: nisi forte intelligas defi-
cere & diminui, ratione functionis & operationis.
(Sic in ecstasy nō est excessus vōias, sed privatio officio-
rum animæ sentientis, moventis, intelligentis.) quo-
modo intelligendū est, quod Aristoteles scripsit in lib.
de anima τὸ νοεῖν καὶ θεωρεῖν μαρτυρεῖται: Intelligere
& contemplari marcescit. Mens enim corrumpitur
vel debilitatur non κατ' εὐρίαν καὶ δύναμιν (hæc enim
esset animæ quasi κρεοργία seu carnificina) sed ratio-
ne ἐνεργείας: id est: actio mentis perit & cessat, quæ
erat coniuncta cum phantasmate: sicut etiam actus
formalis, qui est informare & animare desinit, cum
est à corpore separata. Tunc enim actu forma non est,
nec amplius natura est. Hippocrates quidem in Apho-
rism. ait: Qui aliqua parte corporis dolent, & dolorem
tamen non sentiunt, iis νόον laborat: sed νόον non
rectè redditum est ab interprete Mens. Τρόπον enim ibi
non significat animam ipsam seu mentem: sed judi-
cium de sensatione, quod est sensus intimi, quæ com-
munem dicimus, qui sentit & discernit, quid exte-
riores sensus patiantur & percipiant. Ac vult Hippo-
crates virtutem cerebri & nervorum vim sentiendi è
cerebro deferentium lesam & malè affectam esse. Læso
autem cerebro sensus communis & phantasia perturb-
bantur. Quod si omninò per νόον mentem intelli-
gere placeat, intelligendum est Mentem agrotare, pro
eo, quod est, mentem seu vim mentis perturbari, ita
ut eius actiones functionesq; obtundantur, & ἐνερ-
γῆματα impediuntur. Substantiæ enim iacturā ani-
ma non

Anima in Es-
sentiā nō patit
labem

quod nō
reddat labem

ma non facit, nec anima in essentia sua labem acci-
pit. ῥῆς ἐοικέν ἐγγινέσθαι ὑγιαίνουσιν καὶ οὐκ ἐπιδέχονται:
ait Aristoteles. Sic anima in phreneticis redditur he-
betior quoad usum, quod ob dyscrasiam instrumento-
rum corporeorum & sensuum vitia actiones intelle-
ctus exercere nequeat: per naturā interim propriam
manens experta passionum & morborum corporis. Bi-
lioso quidem species omnes biliosæ: non tamen anima
biliosa est: sicut ei cui amaror in lingua est dulcia vi-
dentur amara propter vitiosam & praternaturalem
dispositionem & affectionem organi lingue: Non ta-
men anima amara est, ut quæ amaroris subjectum
δεξιῶν non sit. Hæc facit quod ait Scaliger: Anima
non defatigatur sed deficitur potius instrumentorum
parte quapiam, qua depravata (vel diminuta) vel
ablata illius quoque opera vel deterior evadit vel dif-
fertur ad novorum spirituum supplementum: Exem-
pli causa: Instrumenti consumptio fit in visu solutis
penitus spiritibus, unde fit quedam cecitas: Deprava-
tio instrumenti fit cum spiritus refrigerantur in ner-
vis. Sic intelligatur quod dicitur exercit. 76. section. 2.
Voluntas, id est, potestas illa animæ, qua vo-
lumus, fatigabilis est. Utitur enim spiritibus
ad sui intentionem, quorum natura dissolu-
bilis est. Hoc manifestum est, cum rei cuius-
piam desiderio languidi damur in soporem
(quod ex illo Poëtæ intelligitur: Et quia nulla venit,
tu mihi somne veni). Ex ea nanq; consideratio-
ne mens agitata deficitur spiritibus. Hoc est:

Lassitudo
obvenit ex
instrumen-
torum con-
sumptione,
diminutio-
ne, vel depra-
vatione.

Quomodo
voluntas fa-
tigetur.

Obiecta.

Actus volendi (qui barbaris volitio) & appetendi fatigatur, seu voluntas ratione actus. Sic objectu sententiae obscurioris defatigamur intelligendo, id est, actu intelligendi, qui dicitur Intellectio. Hac omnia ferè eò spectant, ut intelligas animam propriè non de lassari: sed spiritus qui corporis (vel potius animae) instrumenta sunt, fathiscere aut absumi, diuturnoq; motu vires deficere. Ad finem huius questionis lubet adicere solutionem unius objectionis, quæ ita habet: Quod definitur per extraneum, id est, per id, quod est extra definiti essentiam, nō est substantia. Ex Aristotelis 7. Metaphys. Anima ita definitur: Corpus, cuius mentio fit in animæ definitione, est extra essentiam animæ. Ergo anima non est substantia. Erit igitur accidens. Si hoc: corpore pereunte, in quo est, ipsa quoq;

Solutio.

interibit. Respons. Propositio major tantum vera est de substantia in specie constituta, completa, seu perfecta, non verò de forma, quæ essentiae absolutæ pars & principium solum est.

V.

Ad exercit. 102. sect. 7.

An sentiens anima sit eadem, quæ & nutritiva?

Negatur.

Certum est, potentias animæ differre inter se essentia & definitione. Nec una de aliis *συνωνύμους* predicari potest. Sentiens igitur anima non est eadem cum nutritiva. Patet hoc speciatim ex diversitate 1. Organorum, 2. Actionum, officiorum & operum

operum. 3. Objectorum. 1. Nutrix utitur calore naturali venis epate ventriculo instrumentis denique omnibus ad concoctiones & secretiones *πρεεργασίας* fabricatis. Sensitrix verò sentit ministerio & opere cerebri, spirituum animalium, nervorum, oculorum, aurium &c. 2. Alius est actus seu alia *ἐνέργεια* nutrire: aliud sentire: aliud est convertere alimentum in substantiam aliti: aliud videre, aut cognoscere se nutriri. Et per diversas *ἐνέργειας* seu actus cum alia potentia, tum sentiens & nutriens desiniuntur. Nutriens enim est, quæ conservat vitam corporis (alimentis). Sentiens quæ percipit species sensiles &c. ut videns, quæ percipit species visiles. 3. Actus seu operatio nutriendi versatur circa *τετραχόν*, id est alimentum corporis substantia assimilandum. *Ενέργεια* verò sentiendi, *πρὸς τὰ αἰσθητά*, id est, circa sensilia occupatur, ut sunt colores, soni. Alia igitur est potentia nutriens, alia sentiens. 4. Hoc quoque aliquam differentiā nobis subicit: cum vigilamus, semper sentimus: (et si nec in somno omni sensus cessat:) sed non semper nutrimur. Et iam morituris aliquid sensus reliquum est, cum non nutriantur.

VI.

Ad Exerc. 290. sectionem 2. Quomodo animæ se in fœtu subeant.

Ζήτημα est ardua difficultatis:

An una anima in formatione fœtus alteri succedat diverso tempore? An fœtus duabus animis diverso tempore gradatimque vivat.

Aristoteles 2. de generatione animal. cap. 3. foetum ait humanum in utero materno primum vivere vita plantæ, id est anima vegetatrice: deinde vita animalis, hoc est anima sensitrice, ultimò vita hominis seu anima rationali. Hoc est quod dicit Scaliger: Ajunt, foetum primo plantæ vitam vivere informem sine sensu: Deinde sentiendi ac movendi formam induere: Postremò planè conformatum atq; expressum imbui atq; informari anima intelligente. Ex verbis autem ipsis Aristotelis multi disputant Aristotelem sensisse in foetu humano diversas animas diversis temporibus sibi succedere, & unam ab alia superveniente vel aboleri vel destrui, vel in una intelligente anima vegetatricem & sensitricem potestate seu virtute contineri. Hoc est quod Scaliger inquit: (membris tamen inversis) Quærent igitur: An hæ animæ sint ejusmodi ut subeuntis accessu prior deleatur, tum à secunda prima, tum ab ultima secunda: An ut prima non abeat, sed à secunda subingrediente contineatur, à tertia secunda, quasi lamellarum orbis, quibus cepe constant, seu ut huc accersamus postrema verba sectionis, An per sensitivæ adventū vegetatrix corrumpatur: An verò ex utraq; una fiat, ac prior in posteriore contineatur, ut trigonum in tetragono. Harum sententiarum prior si admittatur, sequetur inde magnum absurdum. Si enim priores animæ perimuntur, succedente posteriore, si vegetatrici sensitrix & huic intelligens anima ita succedat, ut adveniente sensitrice expellatur vegetatrix, & adveniente

niente intelligente aboleatur sentiens : sequetur toties mori foetus, quoties nova anima introducitur & ex mortuo nasci vivum. Mori enim nihil aliud est, quàm è corpore tolli animam: sequetur & primum generari non Aristotelem, sed stirpem aliquam, postremo verò Aristotelem seu hunc hominem. Utrumq; horum absurdum seu rationi absonum est. Tale igitur quoq; antecedens fuerit. Hoc est quod Scaliger ait : Si subeuntis adventu prior exolefcit, deleta prima foetus morietur, rursusq; nascetur in secunda (anima). Quae destructa rursus miser interibit, tertiumq; orietur in postrema. Et quod maximè arduum æquè ac miserū est in prima generatione non generabitur Caesar Dictator, sed Beta aut Lactuca. Quod si recipiatur sententia posterior, sic opponitur ratiocinatione ducente ad incommodū. Omnis forma essentialis dat speciem rei, cujus est forma. In Embryone foetive sunt plures formæ substantiales, nempe animæ sibi invicem temporis progressu succedentes, ita ut una ab alia continueatur. Ergo foetus erit quiddam πολύμορφον & plurimum specierum, nempe præsente vegetativa, essentia ejus erit planta, præsente sentiente, erit animans, præsente intelligente demum erit homo, quæ tamen confusio & multiplicatio specierum in uno singulari ordinariè fieri nequit. Hoc est quod ait Scaliger. Si prima à secunda, secunda à tertia continetur, uno in composito erunt formæ tres. Quare ne auferenda quidem erit forma corporeitatis à materia prima, neq; formas elementorum aboleri necesse est. Postremum

enim æquè contineri sicuti aneorum ponderū caveola
 minores in maioribus, quod est absurdum & ridicu-
 lum quibusdam. Verum de prioris sententiæ absurdo,
 quod aliis videtur, respondet Scaliger his verbis: Ad-
 venit à cælo nova creata anima post foetus articula-
 tionē, qua anima tunc massa illa homo fit, qua cum
 secum afferat omnes perfectiones, neq; necesse est ante-
 gressam manere, neq; propterea dicitur mori foetus,
propterea quod nullum intercedit temporis intervall-
um inter vitam priorem & posteriorem. De postero-
 ris sententiæ absurdo evitando responderi potest, 1. De
 sententiā Zabarella distinctione formarum subordi-
 natarum & non subordinatarum, Ubi sunt tres di-
 stincta formæ substantiales non subordinate, id est ta-
 les, ut una sit preparatio ad aliam recipiendam: Ibi
 necesse est esse tria distincta composita. At animæ in
 homine sunt subordinate, ita ut una sit preparatio
 ad aliam recipiendam, & ut ultima seu specifica con-
 tineat omnes, & sola det toti nomen ac definitionem.
Ad unitatem igitur hominis tuendam sufficit unam
eius esse ultimam formam à qua totum corpus infor-
metur & reliqua contineantur & perficiantur. Se-
 cundo distinctione formarum genericarum & speci-
 ficarum seu specialium. Duæ formæ non possunt simul
 esse in eadem materia scilicet specifica (quæ rem collo-
 cant in specie) quia unius tantum unū est esse speciale,
 non enim potest idem Individuū esse & equus & ho-
 mo. Sed generales esse possunt, quia una res potest ha-
 bere plura esse generalia. Nam potest idem singulare
 esse

esse & corpus mixtum & vivum, & animal & homo. Quo facit quod Averroës scripsit, materiam prius recipere formas universales, deinde per eas etiam recipere formam propriam & particularem, quæ unum tantum compositum constituit. Eodem ferè recidit responsio aliorum hæc: acquiritur eiunt aliquando ultima & totius forma per multas medias quæ non sunt finis seu terminus motionis à natura propositus, sed sunt tantum prædispositiones & ætiales imperfectæ, αὐτὴν προετοιμαστικὰς (preparatrices) formæ ad receptionem perfectæ specificæ & permanentis formæ. Ideoq; non possunt dare esse perfectum, neq; denominant materiam quæ informatur. Eiusmodi media formæ & imperfectæ ἐντελέχεια possunt hic dici vegetatrix & sensitrix, à quibus neq; denominatur neq; informatur perfectè Embryo, neq; ob eas dici potest planta aut animal, nisi κατὰ τὴν secundum quid & crasso modo. Illæ enim formæ non sunt terminus, ad quem motionis, quæ sit homo, sed verus & à natura intentus terminus est forma una ultima & specifica illa, quæ dicitur anima intelligens.

Sed aliis horum sententia incōmoda esse videtur. Si enim quod hi ipsi fatentur formæ substantiales non recipiunt intensiōem, quomodo vegetatrix & sensitrix animæ, quibus diverso tempore & gradatim vivere fœtū, statuunt, erunt formæ substantiales imperfectæ? Et anima, de omnium sententia, nec intendi nec remitti potest, sed substantiā habet Individuam.

Ergo

Ergo non datur ejus substantia, nisi perfecta & integra. Frustra igitur in refutatione allata confugitur ad medias & imperfectas formas, à quibus imperfectè & secundum quid dici possit foetus esse plantam, imò propriè & verè plantam esse oportebit, si aliquamdiu anima vegetatrix sola præditus fuerit. Hæc enim (ut nec cetera) non admittit differentias perfectæ & imperfectæ formæ, sed ubi dicitur esse & est, ibi anima perfecta est aut prorsus non est. Propter allatas igitur difficultates expeditior quibusdā videtur & verior hæc sententia: Corpus foetus cum vegetatrice anima informatur simul & eodem temporis momento informari etiam sentiente & intelligente, nec animæ vires ac partes tempore dividuas esse & separabiles, nec tamen putant hæc sententia deseriri Aristotele: Non enim valere consequutionem: Aristoteles scripsit vivere foetum

a) Intellige: ratione operum vegetantium.

b) Non animalis, quia nondum potest edere operationes animalis proprias.

primò a vita b plantæ. Ergo sensit diversis temporibus diversas recipi animas: Quod antecedentis seu verborum Aristotelis nulla sit alia sententia, quàm hæc. Initio in foetu nullum aliud animæ opus sit quàm vegetatio & nutritio. Facultas quidem sentiens non minus præsens est in foetu cum vegetatur quam ipsa vegetans: sed nondum producit in eo actionem sentiendi, quæ animalis propria est. Idcirco dicitur tum vita vegetatrix tantam inesse foetui, corpus enim foetus nondum habet organa satis idonea ad sentiendum: Siquidem sensitrix divinis corporea & materialis est, & facultas formatrix in semine unum organum alio citius absolvit, ut organa nutritioni in-

servi-

serviētia prius quā sensui & motui destinata. Hinc & hoc sensu, non autem propter diversitatem animarum dici potest fœtus esse prius animatum quidam & vita plantæ vivens quā sentiens seu animal, & prius animal quā λογικὸν seu homo: Cateroquin homo nunquam simpliciter propriēq; planta aut bestia est. Atq; huc pertinet quod ait Scaliger: Verum non est canem primū plantæ vitam vivere, nisi quia caret instrumentis (scilicet sentiendi.) Cum igitur Aristoteles ait, Vivere fœtum primò vita stirpis; per vitam actus secundus seu ἐνεργεία, hoc est vitalis operatio intelligatur, quæ prius sit quā sensitrix & motrix. An autem κώμα, id est conceptus materiæ genitalis, & Embryo, verè habeant animam, de eo alibi differuimus.

VII.

Ad exercitationis 307. sectionem 37. & 297. sect. An memoria sit in omnibus partibus corporis: in digitis, pedibus.

Ζήτημα generale.

An quælibet potentia animi sit in omnibus corporis membris: An omnibus in membris sit sensus?

Veritati consentaneū existimo: Animam esse secundum essentiam & informationē in toto corpore, & in singulis eius partibus, etsi omnes suas ἐνεργείας, non exerceat in omnibus (non enim audit pede & in pede, nō videt aure & in aure) sed certas in certis definitis distinctisq; organis. Idem omnino iudicandum

In ossibus nō
fit sensus ta-
ctus: & visus
actualis non
est in digitis.

dum de potentiis. Potentia sensitrix est in ossibus ac in
carnibus (hoc durius videbitur ignavis Philosophia)
et si potentiam tactus non exerceat in ossibus (sensus
enim tactus in ossibus non est) cum hæc non sint sen-
soria seu instrumenta idonea ad sensum illum desti-
tuta, nimirum nervosa substantia, in qua natura sen-
sum illum perfici voluit. Hinc iudicium fieri potest de
Disputatione: An potentia recordandi etiam sit in di-
gitis. Videtur, inquit Cordanus, memoria omnibus
partibus corporis inesse, quippe in digitis cum citra-
ram pulsamus. At Scaliger asserit, seu asseveratè pro-
nunciat, non tantum memoriam sed & intellectum
esse in pedibus: Quod una sit in nobis anima, suis o-
mnibus undiq; stipata potestatibus essentialibus, id
est, quod animæ essentia nullo tempore nulloq; subje-
cto locoq; sit dividua. Utraq; sententia vera est, si be-
nè distinguatur, & teneatur: potentiarum animæ se-
dem considerari vel quo ad scīam vel quo ad cogi-
tāem. Ut enim anima secundum essentiam suam est
tota in toto corpore, & in quavis ejus parte tota: At
tota non est in singulis membris secundum operatio-
nem totam (quod barbari dicunt Totaliter), id est
non exercet omnium potentiarum energias indiffe-
renter in quovis membro. Sic quod ad essentiam at-
tinet ubiq; sunt potentia animæ in toto corpore &
partibus singulis. Quod verò attinet ad operationem
seu actionem non sunt omnes dōmēs simul in toto
corpore & singulis partibus, sed unaquaq; certa or-
gana sibi convenientia accommodata & proportio-
nata

data ad suam actionem edendam adepta est. Sicut enim ex aliis fistulis alii soni eduntur, sic anima in aliis organis alias habet effectiones, & singula animæ potentie cum suis organis efficaciter conjunctæ sunt. Itaq; rectè dicitur, potentia sensitrix non est in ossibus: id est: nullum sensum præstat in eis propter privationem habilitatis instrumenti ossi. Et: si in pede esset organon phantasie seu imaginationis, ibidem etiam fieret intellectio: &: multis in membris sensus inest (intellige de potentia) quæ non sentiunt scilicet actu. Hoc est quod Scaliger dicit: Ubi instrumenta sunt scilicet apta, ibi potestas exercet actum suum: & si oculus esset in digito, digitus videret per oculum. Ubi collige à contrario sensu: Ergo ubi instrumenta non sunt: ibi quoq; potestas non exercet actum suum. Τὸ μὲν μὲν οὖν & τὸν igitur cum sit potestas animæ essentialis est etiam in pedibus, digitis, τῷ ἔῃ, & ἔχει, sed nō τῷ ἔχειν seu opere ipso: Id est: actualis memoria non est in digitis canentis fidibus: cum in digitis non sint memoriæ instrumenta aut conditoria. Sicut enim sine ulla consideratione aut electione domum tuam reverteris, quia ex assuetudine membrorum cum aliis instrumenta tum spiritus simul junctæ sunt ipsi imaginationi & voluntati: Sic sine cogitatione & aliud agentes propter assuefactionem, fortem impressionem antegressam, & habitum aliquando citharam pulsas. Dicitur & sic potest: Memoria est tantum in capite, ut in subjecto. In digitis vero quoq; est ratione principij & originis: quia anima est in digi-

Functio Se
sedes memo-
ria non est in
digitis, quia
ibi eius in-
strumenta
non sunt.

in digitis. Nam anima naturali unione ita conjungitur corpori, ut omnes illius partes particulasq; penetret: quæ græcorum *πνεῦμα* est (immediatio).

VIII.

Ad exerc. 6. sect. 11. & 76. sect. 1. & 307. sect. 29. ubi differitur: An anima essentia sit in corde duntaxat. Et: Quomodo anima informet corpus.

Ζήτημα.

Utrum anima sit incerta definitaq; parte corporis, ut in cerebro, vel corde tantum? An verò singulis seu corporis particulis ~~ut~~ *ἑκάστη* præsto sit? quod posterius maximæ philosophorum parti persuasum esse ait Scaliger.

Vna animæ substantia multis viribus se fundit & ostendit: haud secus ac pomū, quod spargit odorem speciem colorē.

MULTI, (inter quos Albertus & Cardanus), existimant animā *ἑκάστη* sua esse in præcipuo membro (quod alii cor, alii cerebrum faciunt) duntaxat: vi autem sua diffusam esse per reliquas corporis partes, sicut pomum est in uno loco, spargens alio seu in viciniam odorem, speciem, colorem: & ut Sol, inquit, in uno loco cæli fixus est, & tamen lucem & calorem spargit per totum aërem. Sic anima in corde habitat, unde seu ex quo spargit atq; diffundit vim suam per totum corpus. Et: ut Sol in cælo medius inter planetas. Sic cor domicilium animæ. Deniq; ut in bene constituta civitate principis potentia non corporis præsentia ubiq; imperat. Sic anima in corpore è libr. Aristotelis de motu animalium. Sed alii, inter quos Scaliger,

liger, animam essentiâ esse ubiq₃ in corpore totam firmissimè asseverant: sicut ignis calor est in quavis eius parte, & cerevisia fervens habet in se facultatem secretricem superfluitatum ubiq₃, quæ est in singulis cerevisiæ partibus tota, neq₃ hinc inde secundum portiones humidi divisa.

Argumenta hujus asseverationis hæc sunt. 1. Aded divina res est forma, ut cum sit substantia aliam totam se impleat, ut ex utraq₃ fiat unum. Animus est corporis humani forma. Ergo est in toto corpore & in quacung₃ parte totus. 2. Si anima in corde est vis anime in reliquis partibus, vis illa erit substantia vel accidens. Si substantia: Ergo anima quoq₃ in illis est. Si accidens. Ergo nõ sunt (formaliter) animata membra illa neq₃ viventis habent formam. Itaq₃ & inanimati, non animati, corporis membra erunt, & dimidiata, non integra erimus animalia, & corpus nostrum non erit unum per se sed per accidens: quorum trium nullum fieri potest. 3. Caput, alvus, pedes sunt hominis partes vel essentielles vel accidentales. Si substantiales sunt, totum corpus informatur ab anima (ideoq₃ in qualibet parte integrali totius corporis sic est, ut etiam sit extra eam in aliis) quod volumus. Si accidentales, homo erit histrio larvatus seu personatus, & idem erit, simpliciter & secundum quid. 4. Si anima tantum informat cor, à quo ea officia quæ in ceterum corpus proficiuntur, per effusas præstentur facultates, non autem per animam præsentem substantiam, Cor esset homo. At non hoc. Cor enim tan-

Corpori unitus animus, per penetrationem seu immigrationem, penetrationem.

tum aliquid est hominis. Ergo nec illud. 5. Per nullam partem operatur anima, cuius non sit actus seu forma. Jam verò nulla pars expers est alicujus energia ab anima proficiscientis. Ergo cuiuslibet partis actus & forma est: ideoq; cuilibet parti essentialiter unita, non verò assistens tantum secundū ἐνέργειαν. 6. Spiritus est ibi praesens ὁμοιωσῶς, ubi exercet suas functiones & munia sua obit. Exercet autem illas in singulis corporis partibus (non quidem in una omnes, sed aliquas). Ergo est in singulis corporis membris. 7. Generalius sic. Nulla forma naturalis operatur, nisi ubi est. Omnis vera propriaq; pars animalis habet operationes aliquas animæ: quia omnes sunt instrumenta animæ ad aliquos usus procreata. Ergo omnis vera propriaq; pars habet animam. Est itaq; anima forma dans τὸ εἶναι (esse) toti animato corpori.

Hec sunt præcipua argumenta, quæ ostendunt animam in toto esse animali, & cordi & ventriculo & Epati & reliquis membris essentia adesse, essentialiq; unione & ὁμοιωσῶς (praesentia) movere cor, coquere in ventriculo, recoquere in Epate, perficere in venis, digerere in membra, mutare in corpus, sufficere, unire, instaurare, redintegrare: contra eos quorum opinio animum similem facere videtur Regi, potentias Satrapis, mēbra provinciarum, & corpus toti regno quasi à Rege Hispaniarum, qui in arce cordis ita delitescat, ut domo pedem nunquam esserat, exeant Satrapæ ad provincias capitis, alvi, pedum qui regnum curent. Sed videamus nunc de præcipuis horum etiam argu-
mentis.

mentis. I. Ubi non est motus: ibi non est essentia anima. Si arteria vinciatuſ seu deligetur, non move-
tur, quod infra nodum ſit. Ergo ibi non eſt eſſentia a-
nimi. Reſp. Nego proſitionem. Non ſequitur: Mo-
tus eſt. Ergo anima eſt. Motus non eſt. Ergo anima nō
eſt. Nam etiam anima cenſetur ſenſu & augmento.
Et motus ratio non eſt ab anima adequatē & reci-
procē, cū venā & ſecur quoq; animata ſunt, & ta-
men non moveantur. Arteria autem motus eſt à mo-
tu cordis & ſpirituū, quorum affluſione pars illa
fraudatur ſeu deſtituitur cum eſt vincta. Conſeran-
tur cum hiſ, quā habet Scaliger Exerc. 296. Non
puto ab anima moveri arterias. Vinctæ enim
arteriæ non movetur inferior pars, quæ ta-
men neutiquam mortua eſt: (ſicut ſi nervuſ ali-
quiſ inter cor & cerebrum in cane vivo diſſecto vin-
culo ligetur arctē, pars ſuperior cerebrum verſuſ ſen-
dier, inferior cor verſuſ non ſendier, quia privatur in-
fluſu facultatiſ ſentientiſ ex cerebro: nec dū tamen
eſt mortuus propriē loquendo.) Quamobrem ex cor-
diſ conſtrictione arteriarum dilatationem ob ſpiri-
tuū impulſum fieri: ex dilatatione cordiſ illaſ ſub-
ſidere manifeſtum eſt. II. Si anima non habet ſe-
dem in una aliqua corporiſ parte: erit ſimul in multis
lociſ. Non hoc. Ergo nec illud. Aſſumptio probatur. Quia
ſimul eſſe in multis lociſ, nulli eſſentiæ creatæ conve-
nit. Reſponſio: Fallax connexum eſt: Id eſt: Non ſe-
quitur: Animuſ eſt in toto animali, eſt in diverſiſ u-
niuſ corporiſ organiſ. Ergo eſt in pluribuſ lociſ. Quid

ita? Quia animus non est nisi in corpore suo, quod numerum est: nec est in diversis distinctisq; membris aliqua sui parte, cum è partibus quantis non constet. Nam tota perfectaq; est, ubicunq; est, & partem extra partem non habet. III. Si anima est in toto corpore, vel erit ibi per extensionem, vel sine extensione. Si hoc: ruit sententia: Quod sit in quavis parte. Sin illud: Ergo diviso corpore (ut amputata manu) dividetur etiam ipsa anima, ut corpus, quod ἄτοτον est, seu locū fidei non invenit. Magis igitur probabile est, animam esse secundum suam essentiam in una aliqua duntaxat corporis parte, eaq; præcipua, ut corde, vel membro proportionē cordi respondente. Resp. Animam secundum essentiam suam adesse toti corpori, & cuilibet corporis parti extensive propter quantitatem, quam per accidens (nam per se nec quanta est, nec extenditur) ex intima conjunctione seu unionē cum corpore adeptā est. Omnis enim forma, informans materiam, & constituens compositum, est extensa ad extensionem materiæ. Id enim necessario efficit materiæ & formæ informantis naturalis conjunctio. At anima est forma informans materiam, & constituens animatum. Ergo est extensa ad extensionem materiæ seu corporis: & per consequens ad divisionem corporis est dividua. Quare teneatur hæc comparatio: Sicut albedo non est per se neq; quanta neq; dividua; sed sit quanta & dividua per accidens, ratione materiæ, in qua inest: Ita & omnis forma. Anima igitur diviso corpore dividitur, non quidem secundum essentiam (cum

essentiam

essentiam naturamq³ habeat individuam, & ubiq³ in corpore totam,) sed secundum quantitatem & extensionem: quia non est in una aliqua parte corporis (ut oculo) secundum quantitatem & extensionem, ut secundum essentiam. Unde colligere est, cum dicitur: Animam etiam totam esse in singulis, id est, & hac & illa, viventis partibus, hoc ita accipiendū esse: Animæ essentia integra est in oculo, est in corde, est in cerebro &c. non verò sic: Anima tota secundum quantitatem & extensionem est in oculo, in corde, in cerebro. Ut enim etsi integra albedinis essentia seu albedo tota ratione essentia suæ inest in qualibet parietis parte: non tamen inest tota secundum suam extensionem & quantitatem. Illa enim, quæ in ista parietis parte inest, in hac parte non inest. Ita de omni forma materiam informantē, ideoq³ etiam de anima, sentiendum videtur. Zabarella contra Thomam Aquinatem. Rescissa igitur manu vel pede, nihilominus tota seu integra anima manet in corpore reliquo. In manu enim anima habet esse dependens, participatū & derivatum influensq³ à corde, ut principe membro. In quo anima habet esse, ut loquitur Zabarella, Radicatum & principale, id est, præcipuè sedem suam fixit: (fere) sicut sol (lumen) in Sole habet esse princeps: In aëre verò per participationem, & derivationē à Sole. Addo Fere, propter aliquam dissimilitudinem: Dixerit enim aliquis: Una numero anima sentiens in hominis & corde & pede & digito est: sicut & ipse Zabarella inquit libr. de part. anima cap. 12. Anima in

Manus est animata per continuam derivationē & influxum à corde.

toto corpore & in singulis partibus una & numero eadem esse dicitur, & 15. de accretione: Anima est una propter unum principium, in quo primum oritur, & in quo præcipuè residet, & à quo ad alias omnes adnatas partes diffunditur. Sed lux, quæ in Sole est, quæ propriè lux est, & quæ in aëre est, quæ propriè lumen est, nō videtur esse una eademq; numero. Existimatur enim Lumen esse lucis species imago, representatio, & effectus, seu aliquid procreatū à luce: putant, radium, qui est supra Romam, numero eundem non esse cum eo, qui est supra Hispalim, nec Roma Hispalim motum esse, sed perpetua successione aliam atq; aliam partem illius speciei propagari. Scal. exerc. 288. sect. 2. Et si non desint, qui velint lumen in aëre esse lucem propagatā à Sole, ita ut unum atq; idem numero cum hac sit. Nec nescius sum, Zabarellam differere, accidens, spiritale, quale est lumen, productum in medio (aëre) tum idem numero dici posse cum accidente materiali, à quo producitur, quale est, lux, tum diversum ab illo: lib. de sens. agente cap. 5. IIII. Probabilissimum est, ibi esse animū & intelligentiam, ubi Spiritus Dei est. David petit spiritum Dei renovari in medio sui videlicet corde. Psal. 51. Renova spiritum tuum in medio mei. Ergo cor est animæ intelligentiæ & sapientiæ sedes. Et ibi est anima hominis, ubi est cogitatio intelligentia, sapientia, desipientia. Hæc autē sunt in corde. Ergo cor est sedes & domicilium animæ: ex qua aliis partibus vis vivendi & agendi, interventu minierioq; spiritus & caloris vitalis, per arteriarum canales

nales transmittitur. Assumptio probatur auctoritate sermonis Prophetici & Apostolici. Genes. 6. Cuncta cogitatio cordis humani mala est. 1. Reg. 3. Dedi, inquit Dominus ad Salomonem, tibi cor sapiens & intelligens. In Psalm. Dixit insipiens in corde suo Paul. ad Rom. Obtenebratum est desipiens cor eorum. Et: Opus legis scriptum in cordibus suis: Maria in Cantico suo: Dispersit superbos mente cordis sui. Quod consonat verbis Hippocratis libr. de corde, quæ citat græcè Scaliger exerc. 76. num. 1. Mens seu intellectus hominis in levo ventriculo cordis insitæ est. Responsio: Non negamus, Cor esse animæ domicilium (scilicet primum) sed cor esse unicum ejus domicilium, id verò est, quod non concedimus. Non enim sacræ scripturæ testimonia hoc dicunt: Solum cor esse animæ sedem. Ideo autem cor nominant sacræ literæ, cum de summis ac præcipuis in homine viribus & actionibus sermo est, quia cor est notissima & nobilissima pars omnium hominum consensu, & principiū ac basis vitalis facultatis, absq; qua reliquarum virium nulla potest consistere & perdurare, & anima primariò in corde residet & in eo est velut in radice vel fonte: unde postea diffunditur & protenditur ad universum corpus. Idem iudica de loco Hippocratis: $\pi\acute{o}\mu\eta$ seu mēs hominis est in corde, id est animus præcipuè & primò inest in corde. Dicitur Psalm. 73. vers. 21. Cum exacerbabatur animus meus, & in renibus meis me ipsum exacuebam. Hic per renes intelligitur τὸ θυμικόν in homine, id est, vis irascens. Psalm. 7. dicitur. pro-ut Deus

iuste explorator es cordium & renum, id est, cogitationum & cupiditatum: Hic enim per renes intelliguntur arcana hominis & τὸ ἐνδομυλῖον, id est, vis concupiscens. At hinc non potest confici hoc. Ergo in solis renibus est potentia irascens vel concupiscens. Ita non sequitur: Servator dicit: Quid cogitatis mala in cordibus vestris? Ergo anima tantum est in corde.

Ultimum. Si cor est capax totius animæ: nihil eius capient ossa, digiti. Respon. Hoc non sequitur. Ut enim qualibet auris discipulorum est capax totius vocis præceptoris: tota enim vox præceptoris ad singulorum auditorum aures venit: Ita quodlibet membrum corporis humani est capax totius animæ: quia hæc tota est in quolibet membro. At ut tu discipulus capax es totius vocis magistri ita, ut eadem vox sit etiā extra aurem tuam, & ab aliis quoq; discipulis percipitur: Sic singula membra sunt totius animæ ita capacia, ut etiam anima sit extra membrum hoc vel illud. Huc faciunt verba Scaligeri: Si una est in nobis anima, eadem intelligit, sentit, vegetat. Quis negabit in ossibus inesse animam? An putant isti: Anima facultates in ipsa animæ substantia alias atq; alias sibi quancq; partem separatim possidere? Nonne, tu Cardane, dicebas & rectè: In Citharædi digitis inesse vim memoriæ. (Nam memoria, quæ proprie actualis est, in digitis non est) Tota sanè anima (secundum essentiam & potentias) omnes animæ facultates ubiq; tota sunt in corpore animato. Erit igitur in ossibus sensus: siquidem & vita (scilicet & prima seu essentialis

Omnes virtutes animæ inter se nexæ & iugatæ sūt.

rials, id est anima, & secunda, quæ actus & vis animæ est). Quare igitur non sentiunt? Rogabo vicissim ego: Quamobrem non videt digitus? Quia materia utrobique inepta est. Videris si placet majoris lucis gratia cap. 14. Zabarella de animæ potentiis.

Quod attinet ad locum Aristotelis in libr. de Motu animalium antea adductum, ubi dicitur: Non opus esse in unoquoque membro corporis esse animam: ut non est opus, ut Monarcha adsit singulis quæ fiunt in suo regno legibus bene constituto: respondeo: eum loqui hic non de animæ substantia quatenus est forma corporis humani, & ipsum esse homini largitur, sed quatenus est causa movens & agens operationesque producat: & velle, esse principium seu præcipuam quandam hominis partem, per quam & ex qua anima primam & potissimam vim suarum actionum effundat & ostendet, & animam non aequè in omnibus membris, sed in solo membro præcipuo, corde, esse primò exortā & altioribus radicibus defixam. Hoc pluribus explicò: primum Aristoteles & vim sentiendi & vitalem & altricem seu nutriendi in corde ut arce & prima sede collocat, ut cor sit ei non vitalis tantum, de quo nulum omnino est dubium, sed etiam motricis & sentientis *ὡς αὖτως* primum instrumentum, quod postea Medicorum schola non recepit, statuens locomotricem potentiam & sentientem re vera non esse nisi ex cerebro in nervosa substantia. Quanquam, cor esse causam seu instrumentum motus, quodammodo & sano sensu defendi potest. Et si enim vis movendi à ce-

E S

rebra

rebro est & nervi movent corpus, tamen neq³ cerebrū
neq³ nervi quicquam possent, si spiritibus qui in corde
primum generantur destituerentur, & nisi ex corde
vitam conciperent. Sicut & vegetatrix & nutriens
facultates, etsi ex venis & Epate sunt, tamen etiam

Cor vitalis &
infiti caloris
principium:
perennis ca-
loris fons est.

sunt ex corde, ut in quo plurimum caloris vigeat &
flagret, qui in omne corpus inde per arterias diffundi-
tur & derivatur, & citra cujus opem vis altrix non
potest aut alimentum conficere aut corpus nutrire:
quorsum accipio quod Hippocrates in 4. de morbis
cor ait esse fontem sanguinis. Secundo dicere vult Ari-
stoteles: Cum animæ *ὑπομέμνη* non sint in omni parte
corporis *ἐν ὅλῳ τῷ σώματι*, non necesse esse, in unoquoq³
membro quod est nutriendum aut movendum, aut in
quo sensus aliquis est ciendus, esse animam, id est ope-
rationem illam talem vel tantam, qualis vel quantā
est in parte principe, sed sufficere, si residens vis illa a-
nimæ in quodam principio corporis, ut corde, commu-
nicetur reliquis partibus & unicuiq³ quantum satis
est, ut & ipsæ vitam habeant propter illam *συνέχειαν*
coherentiam, colligationem, & communicationem
cordis. Tertio comparatio animæ cum Monarcha non
est latius, quàm par est, extendenda. Collatio enim
facienda est in his partibus, quæ congruunt, & quas
autor spectavit. Inq³ memoriam revocandū est istud:
Simile non est idem: hoc est: in his, quæ sunt similia,
circumstantiæ aliquæ sunt dissimiles. Tenendum igitur
est hanc esse Aristotelis comparisonem. Sicut una
est arx vel urbs regia, in qua residet Rex: Ita unus est
locus

Aristotelis
comparatio
secundum
quid accipi-
enda.

locus princeps, in quo anima sedem habet, cor, etsi alii eum statuunt esse cerebrum, propter vim sensuum interiorum & principium facultatis motricis, id est, eò quòd anima functione & energia sentiente & movente in cerebro sit primò, & ex eo vires sentiendi & movendi cum aliis partibus communicet. Atq; hæc disputasse pro Scaligero & Zabarella (non enim tam meam, quàm horum & similium philosophorū sententiam attuli) sufficiat adversus eos, qui talem corporis humani politiam constituunt, qua ipsa animæ substantia in corde tantum insit seu sita sit: cetera verò membra per ministros gubernentur.

I X.

Ad exercitationem 109. An tactus sit index vel iudex gravitatis: An gravitas & levitas sint qualitates tactiles. Scaliger negat: nos affirmamus.

Laudabile est contentionis genus cum virtute de virtute contendere, cum sapientia de sapientia. Nemo igitur mihi vertet vitio, quòd pacata disputatione inquiri in sententiam & rationes Scaligeri de proposita questione, & cum ea non sint S^{to} de xlviii, suscipio patrociniū Cardani, seu potius communis & veteris sententiæ, quæ etiam Aristotelæa est: Quod βαρύ & ῥᾶπον, Gravitas & levitas, sint objecta tactus, 2. de generat. & corrupt. cap. 2. & 4. Physicorū. Studio non contradicendi, sed veritatis facio, quod facio. Hoc igitur in questione est: An tactu percipi possit, hanc rem esse gravem, illam levē: hanc levio-

leviorem, illam graviorem. *Affirmatio est communis hominum opinio, quod ne Scaliger quidem negat: idè dicit: Aliquid edamus novi. Et: Nemo est, qui non putet attractione sese cognoscere gravitatem & levitatem. Oppugnat igitur commune hominum iudicium. Sed non expugnat. Est enim veritatis: quæ oppugnari quidem, sed expugnari non potest: & accipimus quod dat ultro Scaliger: Nemo est qui non &c. Nam commune hominum iudicium pro lege & regula habemus, ubi non obstant demonstrativa ἀνάγκη, id est, evidentes rationes & necessaria, quæ diversum probent, & contrarium statuere suadeant. Sed agite Scaligeri argumenta videamus. Maximum ejus argumentum, sicut ipse ait, hoc est.*

Objectio 1.

Gravitas & Levitas sunt objecta facultatis motricis, quæ est sanè δύναμις activa, seu cui competit actio. At tactus non fit, nisi patièdo, est δύναμις παθητική, movetur, non agit. Ergo grave & leve nō sunt propria objecta tactus. Prosyllogismus ab exemplorum inductione: Manus apposita vel imposita gravi cuiuspiam corpori non sentit gravitatem, sed virtus motrix, quæ conatur corpus illud tollere seu loco dimovere sentit ejus ponderositatem. 2. Plumbum appensum filo grave sentitur: manus tamen filiū, non plumbum, tangit. 3. Brachium suo pondere deorsum fertur, & percipitur seu sentitur grave, non quidem per tactum, (nihil enim tangit) sed per vim motricem. 4. In paralyti, cujus sentitur calor vel frigus, nō sentitur gravitas, quia motrici facultati desunt sana instrumenta.

Frumenta. Motus igitur gravium ac levium corporum sentitur quidem, sed gravitas & levitas ipsa non sentitur: Sentiuntur & cognoscuntur tantum à facultate motrice hæc qualitates. Nam ea, quæ difficulter tolluntur aut trahuntur aut sustinentur, judicat gravia, quæ verò facile, levia. *Responsio.*

Respondeo ad Maiorem. 1. Nego à potentia motrice gravitatem vel levitatem sentiri: Nam sensitrix distincta facultas est à motrice. Tam igitur absurdè dicitur motrix sentire, quàm si dicatur sensus movere secundum locum, quæ fuerit confusio facultatum animæ, proprietatum, finium & definitionum. Deinde tribuatur sanè potentia motrici actio: movet enim membra: At omnem perceptionem gravitatis & levitatis esse actionem, non necesse est dare. Cum enim in capite aliquid grave gesto, organum sensus ab objecto patitur. 3. Ad exempla adducta generatim respondeo, in eis concurrere quidem motionem localem, seu potentia motricis opus, sed non esse penes eam vim sentiendi gravitatem & levitatem, cum nulla data sit ei vis cognoscendi. Duo enim tantum sunt in homine, quibus aliquid cognoscitur, Sensus & Ratio. Sola itaque facultas tactrix deprehendit grave & leve, adjuvante tamen motricis operâ, quod nec inconveniens nec insolens est. Nam visio etiâ non fit, nisi apertis per motricem vim palpebris, globoque oculi ad objectum aspectabile converso. 4. Speciatim nunc ad singula respondebo exempla. 1. Manus imposita lapidi non sentit gravitatem ejus, quia non fit iusta applicatio ob-

jecti.

fecti ad organon tactionis: In gravibus enim sensu percipiendis oportet simul fieri motum aliquē, nimirum ut objecta à nobis attollantur, gestentur, suslineantur, trahantur & propellantur, vel ipsamet in nos incidant aut projiciantur. Cum enim grave tendat deorsum (quiescens autem non fertur deorsum) sine motu & momento natura ejus sentiri indagariq; nō potest. Quod pertinet tritissimum illud: Grave in suo loco non est grave, id est nō premit deorsum. Quin & asperum & glabrum non sentit tactus nuda & levissima impositione digiti: sine omni motu vel rei vel manus tangentis. Nec sentitur tenuitas & mollities, nisi cedat subjētū tangenti & moventi. An has quoq; qualitates dicet Scaliger potentiā motrice percipi? 2. De plumbo appēso filo, quod sentiatur grave, manu plumbum non tangente, respondeo: Manum tangi seu affici à gravitate plumbi mediatē scilicet per contiguum corpus fili, quod tunc cum plumbo pro uno corpore habetur, sicut oculus afficitur à colore interdum per vitrum, & sicut tangitur calidum per epidermidem, id est pelliculam cuti obtensam, ubi etiam calidum non tangit manum immediate. 3. Brachium pondere suo non tangit nihil, cum in motu deorsum protridens tangat & trahat nervos circa humeri articulum. Superiores ergo partes sentiunt gravitatem inferiorum. 4. De Paralyfi seu resolutione cruris: Quod in resolutio crure non sentiatur gravitas, quod motrici instrumenta idonea desint, largior: nam ad sentienda gravia requiritur etiam aliquis motus, non tamen

tamen is requiritur, ut prima causa. Sentitur tamen calor? verum est interdum: Quia caloris tangendi aliquantulum alia est ratio quam levis aut gravis, cum genere plurimum ab hoc disideat. Quamobrem facile sine motu sentitur: Neg, tamen semper sentitur, cum aliquando in paralyti, ut & in apoplexia, simul & motus & sensus amittatur, laesis nervis tam motivis quam sensitivis.

Secundum argumentum à definitione.

Gravitas est qualitas, qua movetur mobile corpus deorsum, levitas quâ sursum. At id quod intelligitur per Sus, & de nullo tactu potest comprehendi: id est discrimina motionis sursum ac deorsum non comprehenduntur tactu sed visu præcipuè. Si igitur gravitas, quia descendit, & levitas, quia ascendit, esset objectum tactus: sequeretur quod essent sensibile commune. Nam oculi quoque vident descensum & ascensum, & quidem meliore ratione, quam tactus.

Responsio: Non nego motum esse commune objectum, & visu quoque vel potissimum deprehendi ascensum & descensum motus species. Verum hinc non efficitur gravitatem & levitatem quoque esse objectum commune. Neg, enim gravitas est objectum tactus quia descendit, sed quia nullo alio sensu quam tactus percipitur. Necesse itaque est ut habeat aliquam rationem, qua tactum possit afficere. At sentitur per facultatem motricem? Sentiri per illam negavi, quia sentiendi munus ad illam prorsus non attinet. Tactus vero adminiculo motionis cujusdam sentit gravitatem & levi-

& levitatem, sicut gustus sentit sapores siccorum ad-
 miniculo & ope masticationis & cōminutionis cum
 humectatione in ore, nec tamen masticatio idcirco gu-
 stare dicitur. Motus quoq; nunquā sit absq; contactu
 moventis & moti, ad quem tangendi sensus etiam ac-
 cedit, & quicquid motionis à facultate motrice sit, id
 à tactu sentitur: tantum abest ut motrix quaedam of-
 ficia sibi hīc vendicet. Intellectum insuper ex moven-
 di difficultate vel facilitate aliquid sumere iudicii de
 gravi & levi, certum est, quemadmodum ex omnibus
 facultatibus inferioribus assumit adminicula quādā
 ad ratiocinandum. Sed non minus certū est, & aper-
 tum, intellectum nullam perceptionem difficultatis &
 facilitatis habiturum in movendo, nisi interventu ta-
 ctus: ceteroquin regula universali deesset aliquid, &
 sic enuncianda esset: Nihil est in intellectu quod non
 prius fuerit in sensu vel motrice facultate, quod val-
 dē esset futurum absurdum. Quid? quod sensum gra-
 vitatis sæpē habemus in membris remotis. Quoties e-
 nim homines queruntur se sentire in intestinis, ve-
 fica, hypochondriis quasi pondus & molem aggravan-
 tem? Et sæpē non est inanis φαντασία, sed verus sensus,
 nimirum à calculo, siccitudo, vel copia ὑπολειμμάτων
 seu excrementorū: Membra tamen illa tunc loco non
 moventur à vi motrice, sed sustinendo tantum pon-
 derosam materiam, quæ trahit ac distendit, sentiunt
 gravitatem. Quomodo hīc iudicium deferemus facul-
 tati locomotrici? aut quomodo, si lapis vel tegula de
 tecto in nos decidat? Arctē itaq; tenendum est: grave
 & leve

& leve non ex solo descensu vel ascensu, sed etiam aliis
 mediis judicari & probari, idq; non facultatis motri-
 cis, sed rationis actione & vi, quæ rudimenta tamen
 cognitionis & conclusionis texenda à sensu tactus ne-
 cessario hausit. Media illa sunt Materia, Efficiens, Fi-
 nis. Ratione materia grave intelligitur, quia quicquid
 ex tenui sit densum, id condensatis materie partibus
 fit etiam gravius, ut cum ex aëre fit aqua. Sicut enim
 aquæ materia densior est & ex consequente gravior:
 Ita aëris quoq; materiam tenuem, si in aquam con-
 densetur, ingravescere necesse est. Ratione efficientis:
 quia quando frigus condensat elementa tenuia & le-
 via: tunc gravia quoq; efficit, permutat enim ipsa in
 aquam vel terram. Quoties igitur à causa frigida
 deprehendimus esse densata, toties etiam cognoscere
 possumus graviora esse facta, quod aqua & glacie
 quivis experiundo discere aut probare potest. Ratio-
 ne deniq; finis: quia quæcunq; moventur suapte na-
 tura, ea gravia judicamus: Cur? Quia finis corporum
 Physicorum est ut sint perfecta, Ad perfectionem au-
 tem pertinet, si quiescant in loco proprio, & in eo con-
 serventur (Aristoteles 8. Phys. Ex quo intelligitur gra-
 vium & levium essentiam imperfectam esse, dum à
 locis suis exulant). Cum igitur gravia naturaliter, &
 suapte nutu appetant locum deorsum, & in eo con-
 quiescant, deprehendimus inde, cuncta naturali in-
 clinatione propensioneq; eò delata, esse gravia.

Tertium argumentum Scaligeri.

Cum obijcitur, Si plumbi pondo imponatur ma-

nūi iacenti super mensa, manūm comprimet: Sentiet igitur compressionem mānus, Ergo & gravitatem. Respondet Scaliger: Tametsi verum esset compressio-
nem fieri à gravitate, tamen compressio non est species gravitatis, sed ejus effectio, quemadmodum combustio non est species ignis qui tactu sentitur (calor enim est species sensibilis) sed ignis effectio & opus. Præterea non omnis compressio fit à gravitate, sed à violentia etiam, quod patet exemplo forcipis: violentiam autem seu vim non esse objectum tactus clarum est.

Responsio. Exemplum de compressione est à nobis contra Scaligerum, proprie enim non compressio, sed gravitas sentitur vel durities & dolor. Nam comprimētia dura esse oportet. Id enim quod cedit tangenti molle dicitur, quod non cedit sed resistit, durum. Comprimens autem non cedit, sed premit, & cedere cogit aliud, & compressio non solum est effectio gravitatis vel duricie, sed etiam modus applicatæ gravitatis ad sensum. Sive enim à natura gravi, sive à violenta causa fiat, quando eò usq; tangit & premit, ut offendat tactum ciendo dolorem, pertinet ad sensilia excellentia, quibus sensus ledi consuevit. Quomodo autem gravitate laderetur tactus, nisi esset ejus objectum? Certè à non objecto non leditur: ut à colore, à voce, à dulcedine, à foetore non leditur, cum in organo nulla fiat impressio. Nec opinor multum differentie (quoad tactum) intercedere, sive à gravi per se, sive à gravi per accideris fiat compressio. Nam quæ vi premuntur, illis ex vi certè accidit etiam, ut idem efficiant.

ficiant, quod per se gravia. Ita in visu nihil refert, an color inhereat rei naturaliter, an accidentaliter: ut neq; in gustu quicquam interest sitne vinum per se acidum, an verò ex commixtione aceti: neq; in auditu, sitne sonus hominis editus à natura, an ab arte: neq; in odoratu, utrum sanguis in sua natura foeteat ac corruptus sit, an verò permixtione alterius foetentis humoris. Ad curationem quidem & alios vitæ usus aliquid discriminis ea res affert: ad sentiendum verò nihil. Similiter eadem erit perceptio gravitatis in tactu, siue lapis ingens per se manum premat, siue homo lapide parvo & leviori, addens conatum violentum, eandem comprimatur.

Quartum argumentum Scaligeri.

Gravia & levia impariter comparata, seu differentias relatas gravium ac levium fortasse cognoscatur tactus, id est, quid gravius, quid levius sit alio. ut quod uncia gravius sit pondus, quam drachma. Sed grave & leve absolute, per se, & citra comparisonem non cognoscet. Ignis enim & aeris levitatem aut terræ gravitatem quis ullo sensu poterit cognoscere? Responsio.

Non apparet ratio, quamobrem in tactu requiratur Scaliger sensationem absolute & simpliciter levis & gravis, cum illa sensui non subijciuntur, sed vix superiore facultate, ut ratione, etiam comprehendantur. Deo enim hoc tanquam omnipotentia opus adscribitur, quod terram ponderet, libret & sustineat. Nec verò alius quisquam sensus obiectum simpliciter absoluteq; sibi propositum habet: Color albus simplici-

ter nullus cernitur, sed quilibet alio quopiam intensior aut remissior, candidior aut minus candidus est: neq; auditus percipit sonū simpliciter, sed semper cum differentia aliqua acutioris vel gravioris. Latitudinem enim habent ista omnia: (quam gradualem barbari vocant) Quid mirum igitur, si in perceptione tactilium seu tractabilium quoq; absolutè grave gravissimūve (ut terra gravitatem) vel simpliciter leve, levissimūve (ut ignis levitatem) tactu nequeamus judicare, sed quacūq; tactilia in usu communi vitæ possunt sensui nostro subjici, alia aliis graviora vel leviora semper reperiantur?

Quinta ob-
jecto.

Sic soluti sunt nodi Scaligeri. Quinta & sexta obiectio addi his potest. Quacūq; sentiuntur, sensum afficiunt immutando alterandoq;, ita ut in sensu fiat perpeffio. At gravitas & levitas non alterant seu variant tactum: non enim definiuntur ratione alterationis, sed ratione motus localis, cum grave sit quoddorsum, leve quod sursum suoapte impetu, seu natura sua vergit & fertur. Ergo non sentiuntur tactu.

Responsio. Negatur minor: gravia enim & levia non minus patibiles qualitates sunt, & alterationem asserunt tactui, quàm glabrum & asperum. Etsi enim obscurior est alteratio à secundis qualitatibus quàm à primis facta: est tamen alteratio tanta, quanta ad excitandum tactus officium sufficit. 2. Respondetur ad minoris probationem. Quod grave & leve non definiatur ratione alterationis, sed ratione motus localis, id rectè dicitur quidem, sed tum demum quando de

do de ea vi qualitatum agitur seu differitur, quæ contagione mutua efficit, ut elementa vel corpora alia inter se agant & patiantur aliquid. Tunc enim propter grave & leve nulla fit actio & passio, nec alteratio corporum: Neq; ignis levitate sua agit in terram gravem, sed caliditate. Atq; hoc argumento Aristoteles ostendit 2. de ortu & interitu, quod grave & leve non sint elementorum principia. Verum quando de sensu tactus sermo est, non videtur inficiandum esse, quin desinantur etiam vi quadam alterandi, tali scilicet, qualis fieri in sensibus solet, ut de potentia deducantur ad actum. Nonné autem obscura est etiam alteratio in visu quæ fit à colore? Si ibi satis est, speciem coloris actu recipi oculo, in quo antea non erat, cur hic idipsum non sit satis, si recipi & percipi dicamus actu speciem gravitatis in sensorio tactus? Præterea notum est passionem seu alterationem sensuum non esse corruptrices, sed perfectrices, quibus fit mutatio ad habitum & perfectionem actus. Huc accedit quod calor est objectum tactus. At certè quatenus huius objectum est, non definitur vi illa alterationis, quæ fit in corruptione rei unius, & generatione alterius, neq; actione & repassione corporum physicorum, ubi calor dicitur congregare homogenea, & efficere alia similia. Quid enim hæc ad sensum faciunt, cum in sensatione nullam repassioem objecti fieri manifestum sit? Sed definiendus est, quod sit eiusmodi qualitas, quæ potentia tactus permutetur cum actu. Eadem igitur ratio in qualitate gravitatis & levitatis valeat.

Sexta object.

Gravitas &
levitas non
sunt proprie
essentia ele-
mentorum.

Aristoteles 3. & 4. de cœl. sumit gravitatem & levitatem, à quibus elementa moventur, pro formis elementorum. Non igitur sunt qualitates tactiles. Responsio 1. Concedo antecedens ita, nō quod revera sint formæ: sunt enim qualitates: sed quod latentibus formis sumantur earum loco accidentia hæc consequentia, per quæ moventur elementa loco, & in propriis quoq; locis sita mundum integrant. Nō autem esse gravitatem & levitatem differentias essentialis, id est, formales & specificas, facile probari potest. 1. Differentiæ speciei procreatrices seu essentielles debent speciem, quam constituunt, ab omni alio separare. At non potest gravitas aquam a terra separare Neutrius ergo est forma. 2. Gravitas intendi & remitti potest. At hoc alienum est a forma substantiali seu diaphanæ & opacæ. 3. Aristoteles in 1 philosoph. lib. 5. cap. 14. & 1. cap. lib. 2. de partib. animalium, grave & leve in qualitatibus numerat. Quod eodem libr. cap. 13. numerat in quantis per se, id non facit ex sua ipsius sententia, ut annotant interpretes, sed ex dogmate eorū, qui putabant multitudinem planorum seu superficialium aut atomorum esse causam gravitatis corporum, paucitatem contra levitatis. Ceterum an levitas & gravitas sint qualitates materiales (quæ comitantur materiam) an verò formales, (id est, à formis emanantes) alterius disquisitionis est. Resp. 2. Elementa moventur à suis formis per levitatem & gravitatem: sicut animal movetur ab anima per potentias. Addi potest quoq; septima.

Gravitas

Gravitas & levitas pertinent ad secundum genus Septima ob-
iect.
qualitatis, videlicet ad naturalem potentiam (ut du-
rum & molle, quæ eò refert Aristoteles): Quia gravi-
tas nihil aliud est, quam naturalis propensio corporum
ad locum inferiorem: levitas ad superiorem: Mollities
est *δωραπύς*, qua res facile cedit, & difficile resistit.
Durities, qua difficile cedit, & facile resistit. Ergo
Gravitas & levitas non sunt tactui subjectæ, nec af-
ficiunt tactum. Resp. 1. Distingue inter gravitatem
virtualem, quæ est *φυσικὴ δυνάμις*: naturalis potestas,
vel potius essentialis qualitas ac *δυνάμις σωματικὴ*, quæ
à corpore suo nullo modo divellitur: & Actualem, quæ
est patibilis qualitas, afficiens tactum. Illa enim pro-
pensio seu appetitio est ad inferum locum, quam conse-
quitur hic effectus: ad eum locum moveri: Hæc verò
est qualitas & *ἐνέργεια*, quæ sit pressio substantis cor-
poris resistentis: Hanc sentiri nemo negare potest. 2.
Durum etiam & molle rectè referuntur ad patibiles
qualitates: quia tactui inferunt passionem, nec tan-
tùm à natura insunt, sed etiam sunt *ἐκμάχτοι*, id est,
postea acquiruntur. Sic aqua in glaciem induratur,
ferrum ab igni mollescit. Adde octavam.

Iacobus Schegkiius gravitatem & levitatem refert Octava ob-
iect.
ad predicamentum substantiæ, cum inquit: Habitus
sunt etiam quidam inseparabiles ab essentia formæ,
quales sunt in elementis gravitas & levitas, quibus
mutatis, simul contingit etiam species elementorum
mutari. Sunt autem habitus illi & *δυνάμεις (σωματικαί)*,
substantiales intelligit) in eodem predicamento, in
quo

quo ἔσται, quibus primo & per se insunt. Intelliguntur³ quoad δυνάμεις quædam sunt, quibus secundum naturam corpora ad certa quædam loca feruntur, in iisdem quiescunt. Ergo gravitas & levitas non sunt qualitates, quæ tactu comprehendi possint. Respon. Schegkiius δυνάμεις ἐσιώδεις reducit ad categoriā substantiæ, quod sint propriæ ἐσιῶν & qualitates essentielles. Ut qualitates igitur sentiuntur.

Nona obiect.
cum ἐπιλύ-
σθαι.

Sumo & argumentum ex Scalig. exercit. 299. section. 2. Tactus & iudicium de qualitate tactili sit sine tempore. At gravitas percipitur non sine tempore, id est non percipitur in temporis puncto. Ergo non est subiecta tactui. Vel sensio non sit in tempore. Perceptio gravitatis sit in tempore. Ergo perceptio gravitatis non est sensio. Respondeo 1. Gravitas percipitur quidem tactu: Sed non eodem modo, quo ceteræ qualitates. Statim enim dijudicamus aliquod corpus esse calidum vel frigidum. Sed non mero contactu dijudicamus esse grave vel leve, sed quoniam sustinemus illius pōdus: quod tūm sit, cū ipsi præbemus nos impedimentum, ne deorsum moveatur: ut si tangerimus tignum domus, quia fulcitur & suslinetur à parietibus, non iudicamus esse grave. Eodem penitus modo, quod partes aquæ sunt coherentes & inferiores superiores sustinent, nos, quando etiam sumus in illius profunditate, nullam percipimus gravitatem. Hinc enim solutio quæstionis petitur: Cur qui descendunt, quantumvis sustineant magnam vim aquæ, nullam tamē experiantur gravitatem? 2. Tactum quidem fieri

fieri sine tempore, dicit Scaliger. At omne iudicium de qualitate tactili fieri sine tempore, non dicit. 3. Non est verum: gravitatem non percipi in temporis puncto, quandocumq; inter organum & objectum iusta est habitudo. Sit enim palma tua in aëre constituta sine sulcro: Ibi tūc, si imponatur ei globus ferreus, confestim percipietur ejus gravitas seu pondus.

Privatio non percipitur propriè sensu sed intellectu. Addo 10. Imò non per se sed sub habitu sui ratione intelligitur. Scal. 1. 2. Gravitatis est levitatis privatio 2. de cælo Aristoteles. Ergo non sentitur. Respon. 1. Concedo privationem nullam speciem imprimere posse in sensum (Scalig. exer. 18.) & solam mentis vim privationem intelligere. Sic lucis absentia solo intellectu comprehenditur: Sed levitatis privationem esse gravitatem non concedo, privationis voce pressius & magis propriè accepta. Est enim levitas & est quædam, & quiddam affirmatum. 2. Gravitatis Aristoteli est privatio levitatis scilicet secundum quid, nempe respectu nobilitatis levitatis: quo modo ab eodem frigus privatio caloris dicitur, quia hic nobilior. Atq; hæc hætenus de Quæstione: An tactu grave & leve percipiantur.

X.

Ad exerc. 299. section. 2.

Dolor & voluptas quid sint: an sentiantur ut sentitur candor: an verò species faciens colorem &c. Item: An dolor sit solius tactus symptoma?

Distinguitur feiè.

A Nimali duæ insignes affectiones accidunt, contactum comitantes (ideoq; eas pleriq; Medici & Philosophi ad tactum referunt) Dolor & Voluptas. De quorum essentia naturaq; difficilime extiterunt disputationes, è quibus præcipuas Scaliger delibat. Nos Scaligerum potissimum explicaturi, a vocum declaratione & descriptione ipsarum rerum ordiemur.

Voluptatis
notatio.

Ut Plato in Cratylo non temere rebus advenire vocabula seu appellationes, sed eas à sapiente aliquo viro naturam cuiusq; rei intuente inditas tributasq; docet : Sic ibidem vult ἡδονήν quæ latinis est voluptas nomen naturæ, quod sit ἀκτιόνην, id est utilitatem & adjumentum spectans, interserito nimirum δ. ut sit quasi ἡδονή. Δόλην autem (quæ latinus dolor) inde esse cognominatam, quod sit δικάωσις, id est, dissolutio corporis. Dolor enim, ut experiētia, Hippocrates, & Galenus testantur, maximè vires prostermit & naturam nostrā corrumpit. Voluptas videtur dicta esse à voluntate, quod omnes voluntatis propensione expetamus voluptatem tanquam bonum. Dolorem dici voluere latini à dolo : quem, cum in simplicitate tanquam in nutrice virtutum statuerent viam ad felicitatem, omniū rerum maximè detestarentur : ait hic Scaliger. Quid res ipsæ sint, porro videamus. Quidam non plenè definierunt voluptatem rem convenientem affectibus animæ. Hæc enim definitio nimis latè vagatur, non est reciproca. Nam, ut nunc non dicam, voluptatem esse compositi, vel non omnem voluptatem.

Definitio nō
conueniens
voluptati pri-
mò seu reci-
procè.

tem esse animæ affectum, sunt vel res, vel habitus (ut scientia) vel affectus non pauci, non raro animæ convenientes, qui tamē nullam creant voluptatem: sicut contra alij a commodis commensuræ, seu ουµμετρεῖα animæ adeo discrepantes, adeo illi in convenientes, ut etiam mortem asserant, neq; propterea doloris ullius autores sint: cujusmodi est febris hectica (quæ in habitum degeneravit). Et quid somno magis cōveniens? Quis verò se dormire sentit? quis somnum voluptatem dicit? Dicimus igitur cum Scalig. Voluptatem esse objecti, seu rei convenientis perceptionem: Dolor- Vera definiti-
 rem contrare rei molesta perceptionem: quo modo & tiones.

Melanchthon definivit in libr. de anima. Quanquam Caspar Peucerus, Dolor inquit, est non ipsa objecti ludentis perceptio, sed affectio præter naturam quæ ex ista perceptione oritur. In comm. de Divinat. Verum subtiliter dici potest, duplicem esse voluptatem: Alteram esse perceptionem convenientis speciei: Alteram esse ἀπολαύσιν, id est, fruitionem perceptionis: Ac priorem quidem sitam esse in apprehensione vel sensus vel intellectus: Alteram verò positam esse aut in præsentis iudicio, aut in memoria, quæ recollit perceptionem. Voluptas, verbi causa, est ex vini suavitate: acquiescit enim natura in eo ita, ut nihil querat extræ. Potest evenire postea, ut repetita recordatione afficiaris, quasi res atq; affectus præsens sit, atq; in eo delecteris adeo, ut videaris nihil unquam gustasse suavius. Utrobiq; voluptas est. Hinc iudicari potest de qua- Quæstio.
 stione, qua de disceptant philosophi: Utrum ipsa rei molesta

molestæ perceptio: an verò iudicium de illa perceptio-
 ne dolor sit. Aliter verò corpus nostrum, aliter anima
 dolet. Hominis, qui flagellatur, dolor est perceptio, im-
 pressio, affectio corporea. Hæc ἰδιόπράξια est. Sed do-
 lor in anima est affectio & συμπράξια ratiocinatio-
 nis iudicantis vel iudicium rationis statuentis, obje-
 ctum hoc (ut flagellum) contrarium esse corpori, pro-
 indeq; depellendum. Instrumentum enim corporeum
 non iudicat de suo objecto. Ipsum tamen iudicium et-
 iam perceptio est, non quidem prima, sed secunda.
 Unde dolor definiri potest perceptio in anima senti-
 ente malæ affectionis, quæ contingit organo. Nunc an
 dolor sentiatur, queritur. Negantem tuetur Scaliger
 contra & sapientum & vulgi sermonem. Scaligeri
 argumentum est: sensio non sentitur, sed species aut
 commoda aut incommoda rei, quæ species est efficiens
 causa sensationis: sicut impressio est efficiens causa im-
 pressionis imaginis. Voluptas & dolor sensationes sunt.
 Ergo non sentiuntur. Assumptio probatur. Sensio ni-
 bil aliud est, quàm impressio in sensum speciei delatæ:
 (ut visio est speciei visibilis impressio in pupillam &
 spiritum animæ administrum) & vicissim. Impressio
 in sensum speciei delatæ est sensio. Jam verò dolor est
 impactio speciei naturam ledentis, & ipsamet lesio.
 Ergo dolor est ipsa sensio: &, ex consequenti, non est
 res ipsa sensui subiecta: Unde & Dolor sensus tristis:
 voluptas sensus blandus, sensus cum delectatione, à
 quibusdam definitur. (Ab aliis etiam specialius tristis
 tactio vel tristitia tactus: jucunda tactio vel jucundi-

An dolor
 sentitur

tactus) Breviter: Dolere est sentire: Ergo dolor est
 sensio. Sed obstat huic sententia. 1. Sententia Hip-
 pocratis 6. secund. Aphoris. Quicumq; parte aliqua
 dolentes, magna ex parte dolorem non sentiunt, his
 νόον agrotat. Si quibus νόον laborat, id est ratio,
 ut quidam interpretati sunt, errat, dolorem non sen-
 tiunt: Ergo quibus νόον non laborat, dolorem sen-
 tiunt. Responderi potest pro Scaligero. Hunc nodum
 solvit Galenus his verbis: Appellavit Hippocrates do-
 lores affectiones eas quaecunq; cum dolore sua natura
 generantur. Itaq; dolor actus sensus, (id est sensio,) est
 cum tristitia (quia sensus à re objecta corrumpitur)
 non accidens, quod sentitur (id est, nec proprium nec
 commune est sensibile). 2. Obstat locutio literatorum
 & illiteratorū communis: Ich leide grosse Schmer-
 zen: Es thut mir die Augen sehr wehe. Visus
 meus patitur acres dolores: Tactus acerbissimos sentit
 dolores: Nervus, instrumentum sensus, sentit dolorem.
 Et dolor tunc sentitur, cum res dolorem cientes in me-
 dia carne recepta sensui per imagines representantur:
 ait Hermolaw Barbarus philosophus minimè barba-
 rus. Responderi potest per distinctionem. Objectum ta-
 ctus sunt qualitates primæ, caliditas, frigiditas, hu-
 miditas, siccitas: & secunda, durum, tenerū, asperum,
 molle &c. Visus color & lux. Hæ qualitates aut do-
 lorem inferunt sensui aut voluptatem. Hanc quidem
 si temperata sint & debitam habeant cum natura
 congruentiam. Illum verò si intemperata & vehe-
 mentiores sint. Primò igitur sentiuntur non dolores,

sed

sed qualitates, quæ dolorem generant & inferunt, quia per se, ut immoderate sunt, naturam corrumpunt. Id est: propriè objecta dolorifica sentiuntur. Res, cujus qualitas tactilis mediocritatem exsuperat, seu contraria est temperiei organi, quod tactui destinatum est, si repente & vehementer tactui illidatur, dolorem infert tunc, cum movet tactum vi & efficacia suæ qualitatis. Dolores igitur sentiuntur tantum cōsequenter & secundariò, & sunt sensus symptomata. In hanc sententiam accipies, quod ait Hermolaus Barbarus in compendio philosophiæ naturalis. Dolere videntur ij, qui laesos nervos habent, ea ratione: quòd sanguis calorig, & vitales demum spiritus offenduntur. Mihi videtur etiam ex diversa acceptione vocabuli & distinctione sensuum ad controversiam componendam hoc addiposse: Dolor, ut ipsa ledentis objecti perceptio, non sentitur, sed, ut affectio præter naturam, quæ ex ista perceptione oboritur & existit. Dolor, ut intelligitur esse πένθος seu tristitia ac molestia sensus, sentitur externo sensu. Ut verò intelligitur ipsa sensio, non sentitur à sensu externo ullo, sed à sensu communi. Quicunq, inquit Hippocrates, parte aliqua corporis dolentes dolorem magna ex parte non sentiunt, id est non percipiunt iudicio facultatis superioris, quæ illam affectionem ut contrariam naturæ fugit, iis præponit laborat.

Verum hic nova exoritur quaestio: An dolor contingat soli tactui, an sensibus omnibus. Scaliger cum Galeno libr. 2. de causis symptomatum respondet: In omnibus

Quomodo
dolent qui
laesos habent
nervos.

omnibus sensibus esse seu inveniri voluptatem & do-
 lorem. Experientia his attestatur. Nam hac magistra;
 amœnitates viridarium pascunt & oblectant ocu-
 los. Ex auditione campanarum propinquarum audi-
 tui philosophi dolor creatur. Oculi dolent cum feriun-
 tur aut diu candida cernuntur. Ita dolor fuerit tristi-
 tia comitans sensum: Voluptas jucunditas comitans
 sensum. Sed aliorum quorundam sententia est: vo-
 luptatem & dolorem esse symptoma solius tactus: do-
 lorem esse tactus tristitiam, seu tristitiã comitantem
 tactum: Qui quidẽm respondent Scaligero & Expe-
 rientia: Dolores in oculis vehementes quidem sæpè ge-
 nerari, sed per accidens, scilicet tangendi sensu in illis
 contristato. In oculis ab ictu fieri dolorem, ut ab obje-
 cto tactus. In oculorum sensu fieri dolorem à candore
 (objecto visus proprio) ut afficit conjunctum tactum.
 Sic si auris inflammatione molestat, dolorem fieri in
 instrumento auditus, affecto tamen in hoc ipso (in-
 strumento) tactu. Ad summam: Dolores omnes tactus
 esse proprios: reliquis verò sensibus ex accidente tribui
 ratione tactus, qui cum illis omnibus est confusus.
 Franciscus Vallesius in controvers. Medic. & Philo-
 soph. lib. 4. hoc probat in hunc modum. Si unusquisq;
 sensus sua ratione & per se dolorem pati posset, quo
 perfectior esset sensus, eò graviores dolores pateretur.
 Nam quò perfectior est sensus, eò exquisitius & acrius
 sentit: & quò acrius aliqua pars sentit, eò dolet gra-
 vius. Itaq; pateretur visus acerrimos dolores, huic pro-
 xime auditus: deinde odoratus: minores gustus: tactus
 minimos.

An sensibus
 aliis à tactu
 dolor con-
 tingat.

Visus dolores non sunt omnium acerbissimi, led tactus. Et oculis accidunt dolores vehementes tactu in ipsis contristato.

Cur dolor in tactu sit gravissimus & acerrimus?

Corpusne anima doleat.

minimos. At res contra omnino sit. Tactus scilicet acerbissimos patitur dolores: Reliquorum sensuum unusquisque tanto leviores patitur, quanto plus à tactus natura recedit. Igitur omnes dolores sunt tactus proprii, & omnes quæ sentiuntur qualitates, cum dolorem generant, propria aliqua tactus passione id faciunt. Album molestiam infert dispergendo: atrum constipando: salsum abstergendo: amarum corrodendo: acerbum constringendo. Simplicioribus sufficiat hæc sententia. Corporea voluptas & dolor contingunt PRÆCIPUE tactui (qui omnibus aliis sensibus est substratus): secundo reliquis sensibus: Ideo autem sunt in sensu tactus acriores & seviore dolores: quia hic sensus in compactiore & solidiore est organo, & cietur à crassiore & quasi pleniore & robustiore qualitate. Quomodo igitur comitetur dolor sensum, cuius lesi offensiq; symptoma sit, & quomodo speciatim tactum, hæcenus strictim disputatum est. Porro quaeritur: Doleatne anima, an corpus? Respon. Et si corpus propriè non affici voluptate aut dolore, sed potius anima latari, voluptate perfundi & dolere videtur ex corporis affectionibus (ut expletionem corpori accidente anima voluptate perfunditur: penuria verò oborta dolore afficitur). Si enim animam demas, non magis homo quam saxum & stipes voluptate perfunditur: Tamen pronunciandum est: Dolorem & voluptatem esse Compositi. Aliquid scilicet, ut immutatio vel dimotio partis ex statu naturali, organon male afficit: unde postea simulacrum illius affectionis spiritui.

ricui animali impressum offertur potentia sentienti.
 Gustatus, visus, tactus, doler vel oblectantur, ut facul-
 tates animæ externæ & corporeæ, hoc est organica.
 Loquor autem de voluptatibus & doloribus sensuum
 seu corporeis, quæ ex alimentis & venere percipiun-
 tur, in gustu & tactu posita. Nam voluptates incor-
 poreas & puras intelligentiæ, quæ oriuntur ex con-
 templationibus, solius esse animæ, concedo. Ac addo
 ante dictis, non tantum in exteriori sensu, sed etiam
 in omnibus humanis actionibus a quacumq; demum
 animæ facultate proficiantur reperiri & inesse posse
 voluptatem & dolorem, ut in internis animi agita-
 tionibus, in cogitatione, cognitione, reminiscencia: id
 quod ex 4. etiam cap. 10. lib. Eth. Aristotelis intelligere
 licet. Et quidem theoricæ vitæ voluptas est purior, so-
 lidior, & constantior. Quam jucunda est poëta pœ-
 taria? Quam jucunda philosophi speculatio? Qui in-
 quirunt aliquid in theoricis tanta replentur volupta-
 te, ut cetera præ his vili pendant. Exemplo est Socra-
 tes, qui integrum diem eodem loco immobilis con-
 sistebat, donec id quod quæreret invenisset: Plato in
 Symposio. Quanto majore voluptate perfunduntur,
 qui cogitationem rei jam sunt consecuti? si non pos-
 sunt, quin exclament sæpè εὐγεννα, εὐγεννα, aut bovem
 offerant Deo pro beneficio inventionis. Ad extremum
 queritur: An voluptas fiat & gignatur: & generatim:
 An sit motus. Veteres, ut videmus in Philebo Platonis,
 dicebant, Voluptatis esse perpetuam quandam gene-
 rationem, nullam certam essentiam. Nec desunt e re-
 centio-

Voluptas nō
 tātū in ex-
 tero sensu,
 sed & aliis a-
 nimæ facul-
 tatibus inest.

centioribus, qui doceant, dolorem & voluptatem inter eas esse affectiones, quæ in perpetua consistunt transmutatione, & omne suum esse, ut loquuntur Scholæ, habent in fieri, & τὸ ζῆναι, quod quamdiu ingrato objecto sensus percutitur, tam diu maneat dolor: ubi verò illa causa ablata aut sopita est, dolor etiam ces-

An voluptas sit perfecta.

set: licet interdum remaneat quidam torpor vel obscurum vestigiū. Dolor, ait Cardanus, non est res stabilis, sed quæ perpetuam habet, velut ignis generationem. De rerum varietate lib. 6. cap. 90. Sed quemadmodum ðegoris oculi functio & actio quovis tempore perfecta est: nihil enim desiderat, quod cum postea cōtigerit, formam ejus sit absoluturum: cū in oculo esset videndi facultas, ut quovis tempore objecto dato & externo lumine concurrente munere suo rectè fingi possit. Ita quoq; voluptas quovis tempore perfecta esse videtur Aristoteli lib. 10 de Morib. Est enim totum quiddam & integrum, id est non magis hoc quàm illò tempore perfecta est essentialiter voluptas, neq; magis perfecta voluptate fruitur, si formam spectes, is qui diem integrum jucundum habet, quàm qui horulam tantum, nisi solum per accidens. Interim concedendum est, dolorem augeri & minui. Ex sententia igitur Aristotelis voluptas non est motus: licet motui similima esse videatur: sed perfectio actionum & functionum facultatum animæ, qua optimè percipiunt objecta. Aristotelis argumenta sequuntur. 1. Nulla perfecta ἐνέργεια est motus. Quædam voluptas est perfecta ἐνέργεια. Ergo quædam voluptas non est motus.

ius. Probatio Majoris. Omnis motus est in fieri. Nulla perfecta ἐνέργεια est in fieri. Ergo nulla perfecta ἐνέργεια est motus. Probatio Minoris: Quicquid non expetitur causa alterius, est ἐνέργεια perfecta. Aliquid quod non expetitur causa alterius est voluptas. Ergo quaedam voluptas est ἐνέργεια perfecta. 2. Motus fit successivè, non est perfectus in suis partibus; in momento esse non potest: per se est divisibilis. At voluptas potest esse in instanti, tota est simul, ut visio (si vis videndi sit integra, si aspectabile totum simul objiciatur, si medium non sit obscuratum, si distantia congruè interponatur.) Nec habet voluptas successionē, nisi per accidens. Si enim consequantur actiones, quæ habent successum, illa itidem extenditur, ut sit in edendo & bibendo. (Hæc verò non sunt ita accipienda, quasi voluptas aut dolor aliquis tantum sit momentaneus: diu enim durare potest. Tantisper scilicet manet voluptas, quoad objectum & facultas agendi manet integra: si objectum à præstantia sua decidat, vel facultas non sit acris aut attenta, cessat delectatio: Sed ita sunt accipienda, quòd si voluptas, exempli causa, per horam durat, in omni parte horæ tota simul sit & indivisibilis. Est quidem voluptas in tempore: verum ex longiore vel brevior tempore non dicitur perfecta aut imperfecta essentialiter. Sed ita ejus in quovis tempore perfecta forma est. Nec semper est in tempore, possum enim delectari in puncto temporis, quòd tempus non est, sed temporis principium. Voluptas igitur motus non est. Quid igitur est? potius

ὡς δὲ τοῦ motui adhaerens, operationem comitans:
 (ut formositas comitatur vigorem et atis): est aliquid
 conjunctum cum motu, non motus: non alteratio, quia
 animal ex non naturali affectione corporis traducitur
 ad naturalem confertim, sed ἐνέργεια quaedam acci-
 dens huic alterationi: quae ἐνέργεια etiam non est ap-
 pellanda generatio. 3. Non enim est generationis
 generatio. Voluptatis autem est generatio. Ergo volu-
 ptas non est generatio. Quare, cum audis dici volu-
 ptatem esse motum. (Sic Cicero: Omnes jucundū mo-
 tum, quo sensus hilaretur, id est, jucunditate perfun-
 datur, græcè ἡ δόξα, latinè voluptatem vocant 2. de
 finibus) id intellige sensu causali, seu ὡς τὰ ἀνθρώπων:
 scilicet voluptatem esse affectionem suavem, quæ ori-
 tur ex motu & operatione congruente naturæ: sicut
 D. Petrus Martyr voluptatem definit affectum, quo
 suaviter afficimur propter actionem, quæ à natura
 proficiscitur benè constituta: vel habitum secundum
 naturam absq; impedimento: ex 7. Eth. Aristotelis,
 ubi voluptas definitur ἐνέργεια τῆς κατὰ φύσιν ἡδέως
 ἀνεπιπόθιστος. (Contrarium ὡς δὲ est dolor) Actio-
 nes quippe edendi, bibendi, procreandi, cum à natura
 oriantur, rectè habenti semper voluptatem asserunt.
 Nam per morbum aut debilitatem non impediun-
 tur, neq; per saturitatem & repletionem. Ita contem-
 plationes & actiones virtutum, quia ab habitu nas-
 cuntur, promptæ sunt & faciles: sunt q; bonum, quod
 cum natura hominis congruit: ideo semper habet an-
 nexam voluptatem. Sic Schegkio Philosopho egregio
 Dolor

Dolor & voluptas sunt propria τὰ ἐν ἐνέργειᾳ in sensuum secundum vel contra naturam affectionibus.

Sed Martyr & Schegkii in eo differunt: quod ille in

tertia qualitatis specie: hic verò in Categor. Actionis

& Passionis collocat. Voluptas & dolor inquit Scheg-

kii in eodem sunt prædicamento, quo ἐν ἐνέργειᾳ sen-

sionum, quarum ambo hæc sunt propria (symptoma-

ta. τὰ ἐν ἐνέργειᾳ ἢ ἡδονῇ, ἢ πόνῳ ὡς ἐξ ἑστῆς ἐνυπαρ-

χου, ἀλλ' ὡς ἐπιγινόμενον πρὸς τὸ τέλος τοῖς ἀκμαίοις

ἢ ὡς, perficit actionem voluptas, non ut habitus in-

herens, sed ut accedens aliquis finis: sicut in adultis

pulchritudo. (quæ ut accedens externum internum ha-

bitum temperaturæ perfectissimæ consequitur) Ari-

stoteles 10. Eth. Sed parum interest, meo quidem ju-

dictio, sive Categoria. Qualitatis sive Categoriae A-

ction. & pass. voluptatem & dolorem subicias. 4.

Omni motionis proprium est accidens celeritas & tar-

ditas. At voluptati nec celeritas nec tarditas inest:

dum quis oblectatur, neq; tardius, neq; velocius oble-

ctatur: Si enim, ut dictum est, voluptas per horam du-

rat, in omni hora parte tota est simul. Ergo voluptas

non est motio. At minorem negas. Quinon conveniat

celeritas & tarditas voluptati? Annon hic citius alius

tardius sit voluptatis particeps? Respondetur: Volu-

ptas spectatur in homine: vel passivè, quatenus volu-

ptate perfunditur: Sic celeritas & tarditas voluptati

convenit: Vel activè, quatenus homo operatur ex vo-

luptate. Sic in actionem istam nec tarditas nec celeri-

tas cadit: hoc est: possumus quidem celeriter & tardè

In Categor.
Act. & pass.
pag. 71.

Object.

Solutio:

ἡδὺναι, id est, ad voluptatem traduci: at celeriter aut
 tardè ἡδεῖσθαι, id est, voluptatis munere fungi non pos-
 sumus. Obijci & hoc potest. Voluptas est accidens per-
 fectionem sensuum comitans. Ergo non est perfectio
 ipsa. Respon. Concedo non esse perfectionem sensuum
 essentialem, quæ causæ est, sed accidens hanc perfectio-
 nem comitans. Hoc accidens etiam perfectio quadam
 dicitur (à posteriori) scilicet accidentalis, quæ sensui
 tantisper adest, dum agens & patiens optimè sunt
 disposita seu affecta, id est, justam habent inter se pro-
 portionem. Etsi autem, ut hætenus ex Aristoteleis dis-
 putatum est, Voluptas propriè non sit motus seu im-
 perfecta ἐντελέχεια, qualis est calefactio, frige-
 factio: tamen qui voluptatem percipiunt mutantur (acci-
 dentaliter). Id demonstratur aliter ex doctrina Pla-
 tonica, aliter ex Peripatetica. Platonica ἐν τῷ δεῖξι,
 quam Medicis probari video, hæc est affirmans. Qui-
 cunq; movetur mutatur. (Omnis enim motus est mu-
 tatio) Quicunq; voluptatem percipit, movetur. Ergo
 quicunq; voluptatem percipit, mutatur. Negans hæc
 est: Nemo, qui movetur, sive qui transit subitò ex af-
 fectione non naturali in naturalem, est expers muta-
 tionis. Omnis qui voluptatem percipit movetur, sive
 transit subitò ex affectione non naturali in natura-
 lem. Ergo nemo, qui voluptatem percipit, est expers
 mutationis. Plato enim voluptatem dixit subitum
 transitum ex diathesi seu affectione non naturali in
 naturalem, hoc est, motum ex uno contrario in alte-
 rum (de quo antè attigimus). Aristotelea verò affir-
 mans

mans est: Quicumq₃ tendit ad quietē, mutatur. Quicumq₃ voluptate afficitur, tendit ad quietem. Ergo quicumq₃ voluptate afficitur, mutatur. Aristoteles enim veram & non mutabilem voluptatem ad quietem, & ut hebraei loquuntur, ad Sabbathum potius, quā ad motum spectare affirmat. Negans est: Nullus ἡσυχάζων & (quieturiens, si ita loqui liceat) id est, nemo qui tendit ad quietem, est expers mutationis. Quicumq₃ voluptate afficitur, tendit ad quietem. Ergo nullus eorum, qui voluptate afficiuntur, est expers mutationis. Et hec de voluptate, non tantum functionum sensuum, sed & aliarum facultatū animæ, à quibus ἐνέργεια & actiones promanant, perfectione, hoc loco disseruisse sufficeret, nisi Scaliger nobis præterea tres questiones moveret, quas deinceps, quā brevissimè fieri potest, declarabo. Una est: An voluptas sit commune synonymum. Secunda: Quomodo depravetur. Tertia: An & quomodo fames sit dolor.

XI.

A D E A N D E M.

An voluptas attribuat^{ur} ὁμοίως & secundum eandem essentiam.

Voluptatis nomen an conveniat equaliter scilicet ex aquo, secundum eandem essentiam, omnibus, de quibus dicitur, dubitatur: Ratio dubitandi est. 1. Quia rectum & vitiosum non sunt idem. Quædam autem voluptas est recta: quædam vitiosa, distorta, depravata. 2. Quia voluptas duplex est: altera in prædicamento passionis: altera in prædicamento qualitatis.

litatis. 3. Quia, cum finis hominis sit triplex, totidem modis quoque voluptas intelligitur. Primus est individui conservatio. propter hunc datæ sunt à Natura voluptates sensuum, atque in primis gustus. Secundus est perfectio partis potioris, id est animi, rerum nimirum intellectio & contemplatio, adeoque honesta actio moralis: vel certe Beatitudo, ad quam contemplatio & sapientia via est. propter hunc finem datæ sunt voluptates, quæ oriuntur ex contemplatione, & omnino ex virtutis actione. Tertius est conservatio seu propagatio speciei. propter hunc parata est delectatio, quam ciet Venus. De his omnibus statuit Scaliger voluptatis nomen non posse predicari univoce.

XII.

A D E A N D E M.

Voluptas, cum res bona & naturæ congruens sit, an & quomodo accessionibus depravari possit?

Queritur & quibus ac cujusmodi accessionibus voluptas depravetur? Voluptatem per accessiones sæpè depravari, extra controversiam est. Accertum est, multas voluptates non esse puras, ut sunt crassiores illæ, quibus naturali indigentia satisfacimus, quæ ad sensus pertinent. Sed quo modo per gradus accessionum depravari potest bona & suis finibus contenta voluptas? Respon. Depravatur non ab accessionibus propria naturæ (his enim potius se ipsam auget: sui autem ipsius incremento essentia propria defraudari non potest: cum sit Bonum) sed equivocis.
id est

id est, quia adiungitur aliquid extranei, id est, vitia-
tur & contaminatur (minimè verò crescit) diversi ge-
neris appositione: ut si humana sapientia ad commu-
nia civium incommoda, aut ad privatas noxias com-
paratur, ex suo exit sine, & voluptas huius generis sit
ab alienis partibus deformis, non verò major à suis
partibus. Exsistunt autem istæ depravationes & vi-
tiationes voluptatum modò à prava natura: Sunt e-
nim quidã quædam immanes, efferati, crudeles: alii im-
mundi & omnibus modis intemperantes: Modò à vi-
tioso perversoq; habitu, improba consuetudine indu-
cto, quod in ebriosis, lurconibus, & libidinosis est cer-
nere. Sæpè etiam voluptates experimur variarum πε-
ρὶ τὰς περιστάσεων circumstantiarum extrinsecus advenientiũ,
ut objectorum in sensus incurrendum, contagio infici,
nec sinceræ manere.

XIII.

A D E A N D E M.

Quomodo fames sit dolor?

Cum Fames dolor sit seu tristis sensus indigen-
tiæ, quem oblato cibo sequitur iucundus sensus
repletionis: Dolor autem sit Scaligero excessus natu-
ralium sensuum, seu fiat ab excessu rei noxiæ: Qua-
ritur: quomodo fames DOLOR dici possit? Defe- Obiectio et
Solutio
ctus non est excessus. Fames est defectus. Ergo non est
excessus, & per consequens non est dolor. Respondet
Scaliger: se, cum dicit, Dolorem esse excessum, intelli-
gere, imitatione Aristotelis, quamcunq; egressionem à
mediocritate ad extrema, sive ad summum, sive ad
G S imum.

unum. Dolores enim ex eo sunt, quod sensus à sua naturali constitutione dimovetur: ut voluptates contra, cum ad illam reducuntur seu redeunt, teste Galeno: quanquam interdum sensus voluptatem capiunt, licet non sint antè offensi & deturbati de proprio statu. Nam si offerat se blandus color aut jucunda vox, aut gratus cibus, delectatur aspectus, auditus, gustatus, licet prius non fuerit dimotus à sua constitutione. Ego addere huic responsioni hoc quoque, videor utiliter: Fames est defectus, respectu indigentiae, à qua oritur. Est excessus seu exuperantia, respectu tristis seu molestae sensationis. Id est: vocabulum excessus interdum est speciale: & opponitur defectui. Sic audacia est excessus: timiditas defectus. Interdum idem est quod immoderatio, id est, aliquid citra vel ultra medium: ita defectus quoque excessus est: aliquid *παρὰ μέτρον*. Ita dolor est ab excessu, id est, à naturali temperie & proportionem longior evariatio. Porro an Fames propriè dolor sit, seu tristis sensus suctionis inanitionis, præcipuè in ore ventriculi: an verò sit appetitus calidi & succi, de eo *ἐμὸν* *ἔχει* require alibi: & lege, si placet. Archang. Mercen. in dilucidationibus pag. 404. & sequentibus.

XIIII.

Ad exerc. 107. section. 36.

An Corpus edat & bibat? An Sermo sit corporis? An sapientia solius intellectus?

Inquis Cardane: Triplex homini operatio: Intellectus: & est sapientia: Corporis: edere, bibere. Homi-

nis totius, iustum esse. Censura hic Scaligeri est. 1. Sapientia non est operatio, sed habitus, quem operatio seu actio sequitur, ut causam effectus. Deinde si soli intellectui tribuitur sapientia: intellectus in homine sapiens erit: homo, qui per intellectum homo est, sapiens non erit. Non hoc. Nam apud Aristotelem homo est, qui intelligit, non anima. Intelligit autem per animam: seu Homo est Intelligens, ut Quod: Intellectus, non ut Quod, sed ut Quo. Ergo nec illud. NON ANIMA: Id non est ita accipiendum, quod intellectus seu mens nihil intelligat. Nam recipit in se species intelligibiles: sed quod τοῦτον, Homo, per & propter mentem intelligat, & ratiocinetur. 2. Si movetur corpus non est solius corporis. Esitatio & potatio sunt motus. Ergo esitatio & potatio non sunt solius corporis, sed compositi. 3. Totius hominis esse iustum nihilo magis verum est, quam esse sapientem, esse totius hominis. Sicut habitus rerum divinarum, id est, sapientia facit sapientem, sine ullo actu corporis consequente: Sic habitus in anima, iustitia, sine ullo actu facit iustum. Ut autem sapienter dicere, sic & iuste agere, est totius hominis. Eodem modo sermo non est solius corporis, sed etiam animæ. Sermo est ἀποτέλεσμα seu ἐνέσχυμα, seu effectum personale, ad quod concurrunt due distinctæ, etsi non separate, ἐν ἐξέτει: una animæ: altera corporis. Animus est dictator intus loquens: lingua enunciat seu exterius profert, ut mentis interpres. Sic Poëma est totius hominis, ad quod confert aliquid & anima & corpus. Me-

Edere & bibere nō sunt propria corporis.

ditatio

ditatio & fictio est animi. Ipsa scriptio est manus. Sic Lectio est & animæ & corporis, agente utroq, quod sibi proprium est. Species ductusq, & nigredo literarum & albedo pagina percipiuntur oculo: (Hinc Poëta dicunt, legere & perlegere oculis) Compositio vero literarum & significatio ex notis cognoscitur & colligitur ab anima. Ex his intelligis facile, quid sentiendum sit de eo, quod quidam scripsit: Cum dicitur: Socrates disputat, disputatio quidē proprie dicitur de Socrate, sed tamē est solius animæ. Item: Socratem cicutam bibere est corporis, non animæ. Item: Homo est *ἄνθρωπος* tantum secundum corpus. Disputare profectō totius Socratis est. Disputatio ejus non nascitur in labris, sed in pectore seu animo. Eatenus igitur animi est. Sed profluit quasi per os: eatenus corporis est. Quid est disputare? An non est cum alio placide collatis sententis opinionibus dogmatis colloqui? Hoc autē colloqui annon solet fieri sermone, quo animi notiones explicantur? Ac ut sentire vel ambulare est unum opus Socratis, sed in eo producendo & animæ & corporis actio concurrat, anima agente, quæ animæ sunt, & corpore item agente, quæ corporis sunt: Sic & cicutam bibere. Quod autem sensus nec corporis nec animæ proprius sit, docet Aristoteles: ut cui sensus actu sit motio animæ interventu corporis proveniens. Imō neq, inquit Plato, auris audit, neq, oculus cernit, sed animus per aures audit, & cernit per oculos (Intellige solam aurem, ut corpus est, non audire) quippe cum animo occupato fieri possit, ut patentibus auribus & oculis,

Sensus sunt
communes
animi & cor-
poris actio-
nes.

oculis, nihil tamen neq₃ audiatur neq₃ cernatur. Ad
 extremum ut esse exercendis capiendisq₃ artibus a-
 ptum, sic & γελᾶστικὸν esse, hoc est, habere naturam
 ut ridere possit, non rectè, imò ἀφίλοσφως ascribitur
 corpori, & detrahitur animæ. Nam τὸ γελᾶστικὸν pro-
 ficiscitur seu emanat ab anima rationis particeps. Re-
 cipitur autem in corpore animato: quorum utrunq₃
 intelligitur, cùm in ἀποδείξεως propositione dicitur:
 Animal, quòd ratiocinari potest, habet eam naturā,
 ut ridere possit: & in complexione: Omnis homo ha-
 bet eam naturam, ut ridere possit. Tribuitur enim
 homini γελᾶστικὸν ut supposito & subjecto proprio.
 Nolo hīc multus esse: alioquin philosophorum senten-
 tias apponerem. Unus Zabarella sit nunc nobis in-
 star multorum, cùm non sit unus de multis. Totum
 Compositum animatum recipit primò hanc
 proprietatem (risibilitatem intelligit): & quate-
 nus est animatum. De motu gravium & levium
 lib. 1. cap. 12. Videat igitur, qui dicit τὸ γελᾶστικὸν esse
 tantum corporis, ne philosophis sit ὑπεργρατα γέλασος.
 Nec rectè dicitur. Animal esse, homini tantum inest
 secundum corpus. Nam animal tribuitur homini se-
 cundum corpus, non quā corpus, sed quā plenum est
 vitæ & sensus, quā habet animam, eaq₃ informatum
 est. Ab anima enim animal dicitur, non à corpore.
 Nec tamen animal inest homini ut subjecto primo:
 quia inter animal & hominem est animal quoddam
 interpositū, id est animal aptum & peculiariter præ-
 paratum ad susceptionem rationis, quæ est hominis
 forma:

Non rectè di-
 citur. Non
 anima, sed
 corpus est ri-
 sibile.

forma: seu quia τὸ Homo est animal non est καὶ δὲ
 πρῶτον, & Quatenus ipsum: quale est: Homo est καὶ
 δευτέρως. Vide Zabarellam nostrum de prop. Neceſſ.
 lib. 2. cap. 6. 7. 8. 9.

XV.

Ad exerc. 298. section. 16.

Quomodo intelligendum sit: quod Scali-
 ger ait: Anima quidem efficit visionē pas-
 sivam, Species verò activam: ubi & pulchrè
 disputatur: an Oculus videat animā: an ve-
 rò Anima videat oculo.

Anima efficit visionem passivam, species visibilis
 activam, id est, species coloris, cujus effectrix
 causa est color materialis externus, incitat & movet
 visum, agit in organon, & ita facultatem ὁργανικὴν
 perficit, hoc est, deducit ad actum, seu ad ἐνέργειαν. A-
 nima verò, quatenus informat organon seu dat ei es-
 se, constituit proprium δεκτικὸν (receptivum) speciei
 sensibilis: id est, organon, nisi animatum esset, non pate-
 retur nec reciperet speciem, ut organum. Et visio ut
 effectum immanens, recipitur in ipsomet agente per
 emanationem, anima, seu in corpore animato, quā
 animatum est. Sed tamen animā etiam activam vi-
 sionem efficere, rectè dicitur. Nam præter receptionem
 speciei requiritur actio, qua species judicetur. Hac a-
 ctio, id est, hoc iudicium est solius animæ: sicut alibi
 dicit Scaliger: Oculus non iudicat (sed recipit), id est,
 oculus non producit sensationem, de explicatione Za-
 barella. Si igitur anima speciem in organo receptam
 iudicat.

Συμπλή-
 ρωμα Scali-
 geri.

Judicat, etiam ἐπεὶ ἡ ψυχὴ visionem efficit: quod ἀν-
 ῥήματ' loco ad Scalig. adicere nobis fas esto. Hic *Quæstio*
 moveo quæstionem: An organon sentiat animâ. An *Quid sen-*
 verò anima sentiat organo. Ἀποδείξω ratio est: Quia *tia?*
 quidam philosophi dicunt, animam sentire organo, Sic Platoni-
 animâ videre oculo. Ita anima est sentiens, ut Quod: *ci.*
 Oculus verò, ut Quo. Alii verò dicunt: Organon sen-
 tire anima, oculus videre anima. Ita Oculus est sen-
 tiens, ut Quod: anima verò sentiens, ut Quo. Hic ta-
 lis conciliatio mihi placet. Anima est visionis in Ocu-
 lo, ut instrumento, causa efficiens. Eatenus igitur vi-
 det per oculus (ut organon). Oculus, ut subjectum
 देखόν, visilem speciem recipit: Eatenus in oculo vi-
 sio dicitur, & ita ei attribuitur, ut dicatur: Oculus
 videt animâ. Quæris: Cur dicitur: Homo videt animâ
 vel oculo: non verò: Anima vel oculus videt homine,
 id est, per hominem: perinde est ac si quæras: Cur dici-
 tur: Homo intelligit anima, non verò: Anima intel-
 ligit homine seu per hominem? Respon. Quia absur-
 dum videtur esse, partem agere per totum, cum to-
 tum agat per partem, unde totum essentiam suam
 accipit.

Subjectum,
 recipiens vi-
 sionem, est i-
 psum com-
 positum ani-
 matum. Ani-
 ma est ratio
 videndi.
 Alia quæstio.

XVI.

Ad exerc. 297. section. 4.

An Objectæ species habent vim efficiendi
 sensationem?

Affirmatur primum: Deinde distinguitur.

Quidam è recentioribus Logicis hoc negant. Et
 Philosophus insignis Zabarella insicari vide-

1. Object.

tur, cum ait: Neq; objectum neq; ejus species est causa effectrix visionis: Libro de sensu agente cap. 9. pag. 771. Sed Objectis speciebus seu materia, quæ obicitur sensui, vim efficiendi permistam esse, statuunt pleriq; omnes peripatetici, in quibus Scaliger, ex hoc Aristotelis: τὰ ὑποκείμενα ποιεῖ τὸ αἰσθάνειν subjecta, hoc est, objecta, efficiunt sensationem, hoc est sensum movent, afficiunt, immutant, alterant, de potentia ad actum deducunt, agunt in sensorium. Sic astra suo objectu faciunt visionem. Non faciunt tamen Objecta sensum, id est sentiendi vim seu facultatem, ut quæ sit ab interno, non externo, principio. Sic astra objectu suo non faciunt ipsum visum. At enim

2. Object.

inquis. Objecta sunt. Igitur non causæ efficientes. Respondetur: Afficiunt sensum ut objecta, & afficiendo sensum simul adjuvant effecttionem sensationis, & eatenus habent se ut causa. Sic Melanchthon in 4. Erotematum Dial. Objectum, movens agentem, refert ad efficientem impulsivam: Verum obicis præterea. Scaliger dicit: Astra objectu suo, lux effecto suo efficiunt visionem. Non dicit Astra effecto suo.

3. Object.

Conciliatio
locorum Scaligeri in speciem pugnatum.

Respondetur ad hoc ἐναντιοφάνες: Ideò ait astra objectu suo lucem, effectu suo visionem efficere, non quòd astra nihil prorsus efficiant: sed quòd in visione sine lumine nihil in visum agant (sicut color non afficit primò visum, sed medium actu perspicuum, id est illuminatum seu luminosum). Quia lux aërem pingit seu educens visibiles species ipsa sese effundit, easq; simul per aërem transvectas statuit in ejus extremam super-

superficiem, à qua contingitur palpebrâ, cui aperta
 aspectabilis species offertur & conjungitur. Sed quid
 respondebimus ad locum Zabarella? Eum accipio de
 causa visionis proxima seu immediata: Objecti spe-
 cies nō est causa efficiens visionis, scilicet princeps, pro-
 pinqua, *ἐγγύς*, adequata. At interim est remota:
 Et si video Zabarellam simpliciter negare, tum obje-
 ctum, tum speciem esse causam effectricem sensationis,
 id est velle, objectum & speciem neg, primariam neg,
 secundariam esse effectricem, sed tantum conditionem
 sine Qua non (quam vulgò vocant causam sine qua
 non) sensationis. Loquitur enim Zabarella de perfe-
 cta visione, seu visione ut est in actu, seu per-
 fectione visionis: Ea non est in productione
 & receptione speciei objecti, sed in cogni-
 tione. Visio, inquit, cap. 8. de sensu agente, formaliter
 est cognitio. Interim quia concurrunt ad visionem &
 speciei receptio impressioq; & cognitio: (Non sola
 speciei receptio est visio, sed etiam judica-
 tio, ait idem cap. 9. Zabarella) quid queso admodum
 obstat, quo minus dicamus & statuamus cum Scoto
 in 1. Sent. distinct. 3. quæst. 2. Sensationem à duobus si-
 mul agentibus produci, nempe à potentia sensus tan-
 quam ab agente primario, & ab objecto, vel potius
 specie objecti, tanquã secundo & minus præcipuo,
 ita ut neutrum sine altero sit totale agens sensationem
 producens, sed utrunq; simul, & utrunq; propriam o-
 peram præstet in producenda sensatione: sicut senten-
 tiam Scoti Zabarella totidē ferè verbis refert, quam

Respon. ad
 l. object.

H

tamen

Alia object. tamen non admittendam esse asserit. Subtiliusne an verius hoc sit haud scio. Quanquam aliqua conciliatio non inconcinna Zabarella & Scoti fieri potest ex diversa vocis visionis intellectu: quod in responsione illa brevi ad locum Zabarella innui. Sed quid est, quod inquit Scaliger: Objecta sunt Quasi ex altera parte efficientes? Si sunt quasi efficientes: ergo agnoscit non esse verè propriè, efficientes? Respon. Fallacia est compositionis & divisionis. Ad Quasi non coheret cum Ad Efficientes, sed cum præcedentibus. Id ostendit distinctio: Sunt quasi ex altera parte, efficientes. Istud autem ex altera parte respicit alteram causam, internam, (objectum enim externa est) nempe sensum: qui princeps efficiens est sensationis: & sensorium: quod est efficiens secundarium: sicut section. 3. ait Scaliger: Sensio sensum ipsum (facultatem animæ) habet pro effectore primo: Instrumenta autem pro secundario. Nolo tamē dissimulare mihi hanc sententiam ferè arridere: Ut aliquid videatur, Primum necesse est ut producaturspecies ab externo objecto: Secundò ea recipitur in oculo: Tertiò fit cognitio. Productio autem speciei est Condicio sine qua non antecedens. receptio & cognitio sunt causæ: hæc principalis: illa minus principalis.

XVII.

Ad exerc. 298. section. 16.

AN SENSIO sit Pura receptio, & in sensio-
ne nullo sensu agente opus sit: quod Scali-
gero placet: necné: quod videtur Zaba-
rellæ.
In visio-

IN visione nullo sensu agente opus est. In aliis (sensibus) nihilo melius. Simplex enim (id est, pura) receptio est rei iam nudata materia. Hæc Scaliger: Sensus in visione etiam agit. Non sola speciei receptio, sed etiam judicatio est visio. Hæc Zabarella, de sensu agente. Uterque magnus, nobilis, acutus philosophus. Utrum iam credemus, utrum deseremus? Hic sumus in bivio cogitationum constituti. Ego magis faveo sententiæ Zabarelle, & tamen quadam Scaligeri commodè interpretor. In visione omnino opus est externo sensu agente, hoc est cognoscente. Et tamen nullo opus est externo sensu agente, scilicet realiter distincto à patiente. Non enim duplex est sensus: externus unus patientis: alter verò agens, sed unus & idem, qui diversis rationibus, & patitur & agit. Adde Externus. Quia externus seu particularis sensus patientis & sensus communis, qui à quibusdam agens vocatur, sunt duo sensus. Sic autem argumentor pro Zab. contra Scaligerum. 1. Recipi in organo animato, ut humore crystallino, cognitio speciei sensibilis non potest antequam fiat cognitio ab anima. Hæc autem cognitio est actio. Ergo sensio non est pura, id est, sine omni actione, receptio. 2. Aciem visus intendimus, cum vel desessumus legendo vel accuratius speciem percipere volumus. Ergo sensus videndi est aliqua actio. 3. Assert & Scaliger argumentum hoc contra suam opinionem. Sub oculos delata non videmus aliquando. Hoc non fieret si visio esset pura receptio. Ergo dicendum est visionem esse aliud aliquid, quàm receptionem puram.

Vnus & idem
sensus & agit
& patitur di-
versis ratio-
nibus.

Sed respondet sibi ipsi. Quod sub oculis delata inter-
 dum non cernimus, id non esse inde, quod visio sit ali-
 quid aliud quam mera receptio, sed quod non fiat in
 spiritus impressio ad aliam rem attentos. Hæc respon-
 sio officit Scaligero. Ea enim propius acceditur ad Za-
 barellam. Si enim ad visionem perficiendam requi-
 runtur spiritus in rem præsentem seu hanc non in a-
 liam intenti, sanè requiritur ad eam actio. Spiritus
 enim **INTENTI** agunt, & anima per hos agit: sunt
 enim animæ administri. Non igitur visio est pura, ci-
 tra omnem actionem, receptio. Est quidem sensio re-
 ceptio & impressio speciei in sensum, in spiritus. Sed
 estne in sensum rectè affectum an contrà? estne in in-
 strumentum rectè iusteq; se habens an secus? estne in
 sensum præsentem objecto, an peregrinantem, & ali-
 ud agentem? Estne in sensum purè παθητικῶς se ha-
 bentem seu prorsus patientem, in spiritus omninò pa-
 tientes? Minimè, etiam Scaligero teste. Quia in **IN-**
TENTOS. Sensio igitur Scaligero est delata speciei
 in sensum, ad rem intentum, impressio, seu est delata
 speciei in sensum impressio, cum qua cognitio conjun-
 cta est, hoc est, cum passione operatio. Si spiritus, in
 quos species imprimuntur, seu qui impressas species
 recipiunt, necesse est intentos esse, ut quippiam sentia-
 tur. Jam datum est eos esse agentes, & conferre ad co-
 gnitionem & sensationem, non tantum esse perpassio-
 nem, sed etiam actionem, hoc est, cognitionē. In hanc
 sententiam Alhazen^{us} nobilissimus Opticus libr. 1.
 theor. 25. explicandus est. Visio perficitur, cum forma
 visibilis

Visibilis crystallino humore recepta ad nervum opti-
 cum pervenerit. Et Vitello libr. 3. opt. theor. 20. Visio
 non completur, nisi cum ordinatio formæ (visibilis)
 recepta in superficie glacialis (humoris) ad nervum
 venerit communem. Sententia est: Visio quidem sit ex
 actione formæ visibilis in visum, & ex passione visus
 ab hac forma: Vitell. lib. 3. theor. 6. Sed non completur
 & absolvitur, nisi cum virtus optica sentiens, in con-
 cursu amborum nervorū opticorum in anteriore cere-
 bri parte constituta, visibile (quod ipsi uniri oportet)
 comprehendit & cognoscit: cuius virtutis instrumen-
 tum est oculus seu humor glacialis. Istud autem com-
 prehendere & cognoscere esse agere, sæpiusculè dixi-
 mus. Hanc explicationem suppeditant ad theorema-
 ta annotationes seu commentarii editi à Friderico
 Risnero Hirsfeldensi Faginate, Optico præstantissimo:
 cujus Opticam, non sine Thesæo Petro Ramo, confe-
 ctam, non parvo sumptu è tenebris tam diuturnis e-
 ruit nobis Illustriss. & excellentissimus PRINCEPS
 MAURITIUS, Hassiæ Landgravius: Magni & Sa-
 pientis illius GULIELMI, HEROIS & Atlantis
 Hassiæ, & ἐν εὐλογία ἡ μνήμη, verè heroicæ filius, Do-
 minus & εὐεργέτης meus clementissimus: & nunc o-
 pera Mathematici nostri ingeniosissimi Iohānis Hart-
 manni Amberg. opera magno studiosorum commo-
 do in publicam lucem prodire facit, qua re vel
 unâ fama gloriaq; ejus in posterita-
 tem immortalis esto.

Ad exerc. 298. section. 16. & 297. 3.

Themata disputationis de CAUSIS VISIONIS.

1. **C**um subtilis est inquisitio de causis & ratione visionis propter controversias philosophorum: tum verò iucunda. De his igitur nunc dicā *Βεγ-χλωρ*: ad rectius & facilius percipiendum Scaligerum.
2. Το δὲ διάν, id est, Finis visionis duplex: Generalis unus: Specialis alter.
3. Generalis respiciens animal sunt COMMODA vitæ. Ea enim oculis quærimus iisdemq₃ ut speculatoribus & excubitoribus, incommoda declinamus ac avertimus.
4. Specialis, hominem spectans, qui gradatim acquiritur. 1. Cognitio naturæ. 2. Comprehensio Dei. 3. Beatitudo.
5. Efficiens visionis est externum vel internum.
6. Efficiens externum est tum Lumen externum tum Species.
7. Omne scilicet translucidum condensatum emit- tit sui speciem, ac lucem terminat ad faciendam visionem. Scalig. exer. 61. sect. 3.
8. Lumen extraneum est actus, id est, perfectio medii: (Id est: Lumen aërem illustrat) eliciens seu educens è materia (Hæc subiectum est qualitatuum, à quibus sensiles species producuntur) species, quas defert per mediū aërem ad instrumentum.

strumentum sentiendi. Loquitur & sic Scaliger:
Lumen est ratio videndi, quia desert species ad oculū.

9. Nihil igitur videtur nisi sit in aere illustrato.

10. Species rei agit in sensum, qui eam recipit, ut
cera imaginem. Ea scilicet naturā est species, ut infi-
nuare & induere sese in oculum animalis possit.

11. Dico: Rei species, non res. Quia ut lapis non est
in speculo, sed species tantum ejus in illo fulget: Sic
quoque res non est in ratione seu oculo.

12. Species igitur, ut οὐρανός, facit sensationem: sed
non facit sensum, id est ipsam sentiendi facultatem.

Exercit. 297. sect. 4. ex Aristotele.

13. Species autem ita habet rationem efficiendi vi-
sionem, ut simul sit objectum visus.

14. Est & species adiunctum seu accidens oculi hu-
moris crystallini, pupillæ, spiritus, animæ. Hæc scilicet,
ut subjecta de luce eam recipiunt.

15. Efficiens internum est primum seu princeps vel
instrumentale seu secundarium.

16. Princeps est anima (sentiens). Ubi enim hæc
non est, ibi visio non est, etsi sit rei species.

17. Itaque speculum artificiosum non videt.

18. Instrumentale est materiātū magis vel minus.

19. Instrumentum magis materiātum, id est pro-
pius & similius ipsi visibili, est oculi pupilla in qua
& sua (hoc est, nativa seu propria) lux est & species
aspectabilis recipitur. Hæc lux interior aliquando ex
oculis quorundam animalium (ut cætorum) aliqua-
tenus exit.

Exerc. 297.
seccione 3.

20. Minus materiatur, seu vergens magis ad naturam animæ, seu quod propiore & magis affini natura est ipsi facultati, SPIRITUS. Sunt enim materia pars tenuissima, seu adeo tenues, ut penè pro immaterialibus habeantur.

21. Spiritu ergo & pupilla anima utitur tanquam promis & sequestris ad specierum receptionem.

22. Sed inquis. Quid fiet nervo optico? quid humore crystallino? Annon & hæc visionis efficientia sunt? Annon Optici docent: visionem non perfici, nisi forma visibilis crystallino humore recepta in nervum opticum (qui in oculi globum sparsus est) pervenerit? Vitell. libr. 3. theor. 20. Annon docent: Humorem crystallinum esse præcipuum facultatis optice organon? 16. lib. 1. Alhazen.

23. Resp. 1. Cum nominatur pupilla oculi, nominatur humor crystallinus, in quo illa est. Ideo autem disertè exprimitur pupilla, quia in ea conus speciei insigitur. exerc. 289. sect. 14. cum visio (intellige, distincta) fiat per pyramidem: cuius conus seu vertex est in visu seu centro oculi: basis in visibili seu superficie rei visæ. Alhaz. lib. 1. theor. 19. & Vitello 18. propositione tertii. 2. Cum nominantur spiritus, intelligitur simul nervus opticus a cerebro ad oculos protensus: quem quidem spiritus afficiunt: qui spiritus recipit: spirituum est vehiculum.

24. Et hæc de animæ, in visione consicienda ministris: sequitur visionis modus.

25. De modo seu ratione visionis sententiæ duæ sunt.

26. Una

26. Una statuit ex oculis exire spiritus: Cui sub-
jicitur ea, quæ ex oculis radios ad cælum usq₃ evoca-
tos momento temporis subvehit: Intellige, cum cer-
nimus sidera.

27. Altera vult contrà: In oculum subire species.

28. Posterioris nos patrociniū suscipimus. Quia
species recepta impressaq₃ apparet in pupilla intuenti:
Quæ ratio vix ullā patitur labefactionem. Et aliās
seu absq₃ hoc non sunt paria utriusq₃ sententiæ ratio-
num momenta: Itaq₃ hanc præ illa amplexamur.

29. Hic igitur ORDO seu series agentium consi-
deretur. Ut aliquid videatur, 1. necesse est Lumine
aërem (ut Medium in visione & conditionē sine qua
non videtur à nobis quicquam) illustrari. 2. à lumi-
ne elici speciem visilem è materia. 3. speciem hanc
diffundi, & in oculi pupillam puram, nitidam, luci-
dam deferri. 4. fieri speciei in spiritus intentos im-
pressionem. 5. speciem trajici (ministerio opticorum
nervorum) seu transmitti ad animam, ut ab ea fiat
judicatio: vel ad cerebrum, ut ibi ab anima fiat ju-
diciū.

30. Hoc est, quod ait Scaliger: Lux educens visi-
les species ipsa sese effundit, easq₃ simul per aërē trans-
vectas in ejus extremam superficiem, à qua palpebra
contingitur, statuit (id est, ponit.) Aperta palpebra,
pupillæ species offertur, eiq₃ conjungitur (id est, uni-
tur). Exerc. 298. sect. 1. Et: Lumen oculi est portitor
quasi quidam, qui speciem trajicit ab externo lumi-
ne ad internum ANIMÆ. Et: Visus recipit speciem,

Hæc passio
est visus.

Hæc actio
est.
Confecta-
tium.

quam rei similem judicat intellectus. Exerc. 298. 14.
31. Itaq³ VISIO FIT PER MEDIUM, specie visibili extrinsecus in oculum recepta, & ab oculo, quatenus sentiens est, per humorem glaciale, qui à spiritu animali, per nervum opticum eò delato, perficitur, apprehensa. Et: Visio existit non tantum ex actione visibilis in visum, & passione visus à visibili, sed etiam, & quidem imprimis, ex visibilis comprehensione: Nam formaliter visio est formæ visibilis comprehensio seu cognitio.

Appendix.

32. Porro fieri in humore crystallino seu glaciali perceptionem speciei aspectabilis prius, quam in cavitate nervorum opticorum, inter oculos & cerebrum extensorum, certum est. An tamen in cavitate istorum nervorum propriè visa percipiantur, in dubium vocatur: cum videantur nervi illi potius esse organa deferentia, & virtutem sensitrice ex cerebro ad oculum, & species aspectabiles ex oculis ad cerebrum.

33. Species autem è longinquo spatio minores, è proximo majores apparere: nimis remotas à visu prorsus non vel instar puncti videri, docet experiëntia, & demonstrant id optici.

34. Omnium æqualium visibilium quod è propinquiore videtur, sub majore angulo videtur: quod verò è remotiori, sub minori. Euclid. 5. theor. opticorum, & Vitello lib. 4. theor. 7.

35. Et unumquodq³ visorum longitudinem habet spatii,

spatii, ultra quod non videtur. Euclid. 3. theor. & Vitello lib. 4. prop. 8.

36. Et visum sub minimo angulo, visui determinato, in ulteriori spatio non videtur.

37. OMNIS enim virtus physica est terminata seu finita.

38. Hinc fiunt syllogismi: Omne quod sub maiore angulo videtur, majus videtur: Vitell. lib. 4. 20. Quod videtur è propiori intervallo, sub maiore angulo videtur. Ergo majus aspectui representatur.

39. Quicquid sub minori angulo videtur, videtur minus. Quod videtur ex intervallo remotiori, sub minori angulo videtur. Ergo minus assulget oculo.

40. Omnis naturalis virtus est finita, nulla extenditur in infinitum. Virtus, quæ ad visionem requiritur seu optica, est naturalis. Finita igitur. Itaq, visibile, quod non habet justam distantiam à sensorio, non videtur.

41. Et: Omne quod videtur, sub aliquo angulo videtur: Euclides 2. hypotes. opt. & Vitello libr. 3. propositionis 18. consecutario. Quod nimis distat ab organo visus, non videtur sub aliquo angulo vel minimo. Ergo quod nimis distat, non videtur.

XIX.

Ad exerc. 298. 14.

An sensus exterior judicet, putet, opinetur.

Z Abarella sensui tribuit iudicium. Scaliger adimit. Sed ille intelligendus est de iudicio *αισθητικῳ* (sensitivo). Sic Aristoteles ultimo cap. secundi posteriorum

Κριτικὴ
δύναμις
omnium a-
nimantium
communis.

steriorum analyticorum etiam iudicium aliquod tribuit bestiis context. 104. Omnia animalia habent congenitam δύναμιν κριτικὴν, id est, facultatem iudiciariam seu vim iudicatricem, quam vocant sensum. Scaliger verò de iudicio διαλογικῶ seu intellectivo. Ait enim visus non ratiocinatur. Et: sensus recipit speciem, quam intellectus iudicat. Eodem modo accipe, quod dicit Exerc. 63. 2. Nullus sensus existimat (id est putat, iudicat) quanquam huius enunciati subjectum intelligit de sensu exteriori: quia de oculo ibi agitur, & alibi iudicium tribuit, sed αἰσθητικὸν, facultati imaginatrici: exteriori sensui adimit: ac ad id, quod Aristoteles iudicium sensibus etiam exterioribus attribuit, respondet, ibi Aristotelem hanc vocem in laxiore significatione accepisse, pro apprehensione. Exerc. 307. 5. Sed nolo hæc ad tenue eliminare.

XX.

Ad Exerc. 317. sect. 5. de γαργαλισμῷ titillatione.

AD hanc sectionem quæro: Cur homo animantium unus titilletur. Respondet Aristoteles 3. de partibus cap. 10. ὅτι γαργαλίζειται μόνον ἄνθρωπον, αἴτιον ἢ τε λεπρότης ὅτι δέρματός, καὶ τὸ μόνον γὰρ τῶν ζώων τὸν ἄνθρωπον. Cause sunt & cutis humana tenuitas, & quod homo solus omnium animantium rideat. Nam titillatio est risus causa per ejusmodi motum partis, quæ alam complet.

Ad

XXI.

Ad sequentem 6.

An eadem sit causa risus & facultatis ridendi: & an risus sit solius corporis.

Utrumq; negatur.

Quia de his in disputatione publica ab opponente Philosophia studio aliquid motum est, responsionis nostrae sententiam pluribus explicabimus. Sicut alia est adequata causa corruptibilitatis rei physica, id est, cur res naturalis possit interire, seu obnoxia sit interitui, nempe materia, cui annexa est privatio & δύναμις ἀντιφάσεως (potentia contradictionis): alia verò est ipsius corruptionis seu interitus: nempe causa corrumpens, agens interimens: ubi materia tantum est causa sine qua non, seu secundaria. Aliud enim est potestas: aliud actus: neq; eadem utriusq; causa est. Zabarell. de generatione & corrupt. cap. 11. Ita non est eadem causa propria & adequata τῆς γελαστικῆς & Risus: quorum illud est δύναμις: hoc ἐνέργεια: τῆς γελαστικῆς effectrix per emanationem prima, id est, propinqua & immediata est hominis forma rationale. Sed risus causae proximae sunt aliae, quas vide hic apud Scaligerum, quarum aliae sunt organicae seu instrumentales: aliae externae. Ideo Scaliger in iis formam hominis (quam tamen ante se requirunt: Barbari dicunt praesupponunt) non numerat. Interim vult risum etiam non tantum esse corporis, sed & animae, id est, totius compositi. Nam motus (ut ambulatio, esitatio) est non tantum corporis, sed

sed & animæ. Scalig. ex Aristotele exer. 307. 36. Si
moveretur corpus, non est corporis solius motus. & exer.
307. 29. Nihil movet in corpore animato nisi anima:
Motus in animali, non nisi ab anima. Ritus est mo-
tus. Scal. exerc. 327. 6. Ergo ritus non tantum est

2. Object. cū
solut.

corporis, sed totius compositi. Verum aliquis
objiciat fortasse. Scaliger ibidem dicit: Quarta ritus
natura solius oris affectus est. Respond. Hic τὸ solius
adhibet Scaliger, ut excludat pectus. Vult enim Sca-
liger esse quendam ritum, qui non sit Oris & pectoris
communis: cum paulo ante dixisset: Ritum esse mo-
tum communem ori & pectori. Addo & alterius ob-
jectionis solutionem. Forma hominis primò est causa
hominis, secundò γλαστὴρ: Ergo non est prima causa
γλαστὴρ. Resp. 1. Dico consecutionē prorsus hīc nul-
lam esse: Aliud est, primò esse causam, & aliud primā
esse causam, ut parentes filiorum subrum natu mino-
rum prima causa sunt, sed non primò. Primò enim seu
prius genuerunt natu majores. 2. Quia Forma est
hominis causa formalis. Forma verò non est γλαστὴρ
causa formalis, sed efficiens per emanationem. Sic A-

Zabarella de
proposit. ne-
cess. libr. 1.
cap. 10.

verroës & Zabarella. Eadem causa (forma) respec-
tu compositi (ut hominis) dicitur formalis: &
respectu accidentis proprii (ut γλαστὴρ) dici-
tur effectrix per emanationem. 3. Quia pri-
ma causa hīc demonstratoribus & nobis est idē quod
propinqua seu immediata, hoc est non efficiens per
medium, tanquam per agens propius: seu: quæ protin-
us coheret per se cum suo effecto. Scal. exerc. 1. sect. 1.
Declaro

Immediata
causa quid?

Declaro exemplo facili. Calor ignis calefacit admodum manum. Hic forma ignis potest quidem dici efficiens, per transmutationem, causa illius calefactionis, at non prima, id est non propinqua seu immediata, sed remota, quia per medium calorem calefacit manum. Calor ignis est prima, hoc est proxima huius effecti transeuntis causa. Forma verò ignis statim sine medio aliquid efficit, per emanationem, in ipsomet igni, nempe summum calorem. Huius igitur effecti immanentis causa immediata, prima, propinqua, propria, quæ cum effecto reciprocatur, est ipsa forma ignis: etsi ipsum formatum, scilicet ignis, naturâ prius esse dicitur, quàm accidens illud, quod ab illa formâ ut effectum seu *ἐνέργειαν* profluit. Dico Naturâ, non tempore: hoc enim simul sunt, ideoq; coæva appellantur à purioribus philosophis. Porro quod in doctrina de causis visionis dixi: Objectum esse efficiens: Eius exemplum in hac sectione habemus. Objectum, ait Scaliger, est risus efficiens foris, id est externum: exempli causa: res jucunda, festiva, ludicra, nova, inexpectata, stulta, quæ homini obicitur, cōmōvet eam ad risum.

XXII.

Ad exerc. 5. sect. 6.

Explicatio quorundam verborum obscuriorum: ubi quæstio: An propria adjuncta essentialia abesse à subjectis possint.

Negatur.

Obscura est locutio Scoti, quem adducit Scaliger: Propria sunt ipsamet res in secundo momento

mento naturæ. Sententia autem ejus est: Propria essentialia dare Esse secundum quid, & à posteriori, pertinere ad perfectionem rei, rem sine iis continuatum esse habere, & conservari non posse: proprium essentialiale, & id cujus proprium est, esse idem numero. Sic Disciplina capax (proprium) idem esse dicitur cū ea re, cujus est proprium (cum homine). Ita docetur à Metaphys. in loco Ejusdem & Diversi. Objicere aliquis sic possit: Ea omnia, quibus sublatis tollitur substantia, sunt partes substantiæ, teste Aristotele in Analyt. Essentialibus adjunctis propriis sublatis, tollitur substantia: quod alibi ostendi contra Buscherum. Ergo essentialia illa propria erunt substantiæ partes: quod est absurdum. Absurda igitur hypothesis, ex qua hoc sequitur. Respondeo ad propositionem maiorem.

1. Ea vera tantum est ex hypothesi seu sumptione, non necessitate absoluta. Nam, inquit Aristoteles: Si SUMPTUM, seu POSITUM sit, non sublata substantia, non tolli substantiam: iis autem, ex quibus res est, sublatis corrumpi, quod ex his constat: His enim positis, sanè necesse est partem substantiæ esse substantiam. Non tamen syllogismo conclusum est ex iis, quæ sumpta sunt, &c. Hæc sunt Aristotelis. 2. Ea quibus sublatis, tollitur scilicet primò substantia, sunt substantiæ. Quibus autē sublatis, tollitur secundariò substantia, ea non sunt substantiæ. Hæc solutio est Zabarelle, qui lib. de constitutione Individui cap. ultimo docet: Risibili posito, non quidem primò, sed secundariò: poni hominem: ablato verò, secundariò

item

item non primò, auferri hominem. Accidēs enim proprium quiddam est posterius, quàm forma, à qua emanat. Sic materia cum quantitate terminata posita vel ablata secundariò, ponitur vel aufertur materiaturum individuum secundariò: sed forma acti existente posita vel ablata primò, ponitur etiam vel aufertur materiaturum individuum primò. Porro adjicit Scaliger ad sententiam Scoti: Aut (propria intellige) saltem sunt omnino inseparabilia, scilicet à suis substantiis, unde fluunt. Hic observa, propria accidentia inseparabilia non dici ut quidam puteat, quæ non facile separantur, sed quæ non separantur. Exempli causa, dicis calorem intensum esse proprium ignis accidens inseparabile, quòd non facile separetur. Falsum ego hoc pronuncio. Ita enim esset accidens separabile. Id enim vel facile vel difficulter separatur, ut docent Logici, dividentes ipsum in *ευχόμενον* & *δυσχόμενον*, hoc est in facile separabile, & difficulter separabile, de quo alibi disputavi. Argumento utor insolubili. Si calor intensus ignis proprium accidens inseparabile ideo dicitur, quòd non facile ab igni separetur, seu separari possit: non facile separabitur separare poterit ab igni, vel per Naturam creatam, vel per Deum. At non facile separabile esse per Naturam, dici non potest. Quia nunquam per Naturam, id est, ordinariam Dei vim, ipsis creaturis à Deo inditam, separari potest. Si enim Naturam creatam respicias, non Deum, seu ejus virtutem absolutam, hæc, Ignis habet calorem, est necessaria prorsus simpliciter & absolute,

absolutè. Nec dici potest sine impietate, non faciliè posse separari per Deum seu à Deo. Quid enim Deo difficile sit factu, si velit, & si absoluta eius potentia spectetur? Relinquitur igitur, dici Accidentia propria inseparabilia, quod à subjectis separari non possint, teste Zabarella & reliquis logicis, quos quidem ego legi, ad unum omnibus. Vide Zabarellam in commentario in lib. 1. post. Analyt. Aristotelis pag. 51. cap. 6. ubi præter cetera dicit: Accidens essentialiale datur quod necessariò inest. Necessarium autè est, quod aliter se habere non

Accidens essentialiale inest
ὁ ἀναγκαῖος. potest. Et: ACCIDENS essentialiale NON POTEST
 NON INESSE: (non dicit: Non potest facile abesse) cui contradicitur à Buschero sic: proprietates essentialiales possunt abesse à subjectis: quod vel logicis rationibus astruere nititur. Huc facit locus Scaligeri exerc. 307. sect. 25. Necessitas duplex est: Una quæ non habet causam nisi primam causam: ut ortus Solis. Altera, quæ pendet ex antecedenti quocunq; in se immutabiliter: ut calor ab igni. Quare acutissimè definitur sic: Connexio immutabilitatis causæ & effectus.

Ordine & lege naturæ, quæ divina est, essentialia proprietates sunt immutabiles.

307. sect. 25. Necessitas duplex est: Una quæ non habet causam nisi primam causam: ut ortus Solis. Altera, quæ pendet ex antecedenti quocunq; in se immutabiliter: ut calor ab igni. Quare acutissimè definitur sic: Connexio immutabilitatis causæ & effectus.

XXIII.

Ad exerc. 298. 1.

An, & quid species sensibiles sint?

Guilielmus Ockamus scriptor Anglicus fuit, cuius ingenium, iudice Scaligero, ingenia omnia vetera subvertit, nova ad invictas insanias ob incomprehensibiles subtilitates fabricavit atq; conformavit. Is negat ullam visilem speciem à lumine fieri, sed
 à natura

à natura factum dicit, ut in lucida superficie corpora videri queant. Esse autem aliquid species sensiles, quas Barbari intentionales vocant, id est simulacra imaginésve objectorum sensiliū, ab his emanantes, tenues, raras, puras, docent specula artificiosa, quæ reddunt imagines, & quidem has alia aliter dispositas. (Speculis enim cavis inverse species). Puella implicantis caput ad speculum, et si oculos clausos habeat, imago seu εἰδωλον est in superficie speculi. Hinc quoq; patet, illas species non esse figmentum: quod, ubi quis æstivo tempore sub arbore in viretis recubat, oculi omninoq; facies & vestes viridi colore quasi imbuuntur, non alia ex causa, quam ex ea qualitate, qua aër, corpus διαφανές, à foliis arboris viridibus imbuatur, tingitur, pingitur. Hæ species cum purissimæ & tenuissimæ sint, sintné qualitates, an partes essentiae superficiales, non facile est statuere. Qualitates tamen esse & reduci ad παθητικὰς seu patibiles qualitates, vero germanius est. Dicuntur autē ut dixi, intentiones, per translationem, sumtam ab animi conceptionibus: quod sint representationes realium objectorum. Teneantur sequentia δεπνεῖ.

1. Species est imago & similitudo rei cognita.
2. Estq; sensilis vel intelligibilis.
3. Sensilis est similitudo sensi representatrix: seu est simulacrum seu effigies, quæ objectū sensui representat, & cujus interventu sensus rem objectam percipit.
4. Hæc est & in medio inter objectū & organum, & in organo sensus: una specie.

5. Columba recipitur ab aëre & oculo, non quoad materiam, sed quoad speciem, id est: non realiter: sed representative, seu per representationem: non corporaliter: sed spiritualiter, id est sine materiae conditionibus physicis.

6. Verum obijcias. 1. Si ponuntur species sensibiles, erunt in eodem subjecto secundum eandem subjecti partem contraria.

7. Resp. Species sensilium contrariorum non sunt inter se adversæ: quia habent esse quoddam spirituales (ut à materia defecatum) quàm qualitates, quarum sunt: unde impermixtè medium illustrare: pro.

7. perspective com. part. 1. & per idem medium simul multiplicari possunt, & in eodem sensus organo simul recipi: absq; eo esset, album & nigrum simul visui oblata representataq; distinctè videri non possent. Possunt igitur species sensilium adversorum esse in eodem secundum eandem partem. Sic in organo memoriae reservantur plures species p. v. n. p. v. d. t. o. i. tantum numero differentes. Regula quidem philosophica est ex 5. Metaph. desumpta: Duo accidentia numero solum distincta non inveniri adequatè in eodem subjecto: sed de accidentibus realibus è potestate materia per motum successivum e ductis accipi debet.

8. 2. Si ponuntur hæ species, & statuuntur esse accidentia, erunt in substantia. Accidentia enim sunt in substantia. At non sunt in substantia: quia emanant ab accidentibus, (ut species coloris à colore) non à substantiis.

9. Respon.

9. Responderet Scaliger subtiliter ad propositionē: non omnia accidentia esse in substantiis. Accidentia enim, inquit, aut sunt in substantiis, ut albedo: aut Exer. 2. emanant à substantiis, ut oratio: aut ab accidentibus, ut species: primi generis sunt: medii fiunt: postremi faciunt. At ego respondeo ad assumptionem. Etsi species sensibilis, ut forma lucis, non inhercat in substantia corporis lucidi, ut Solis: recipitur tamen in substantia aliqua, ut subiecto, ut aëre: & si Sol non sit, forma quoq; illa nulla erit.

10. Talibus igitur objectionibus opponimus hoc. Non raro relinquitur in oculis species rei objectæ. Ergo species visibiles aliquid sunt. Antecedens probo. Nam cum attentius intueri sumus Solem, videmur Solem propter relictam huius in oculo specie videre quocunq; oculos convertimus: etsi hæc sit hallucinatio quadam aspectus.

XXIIII.

Ad exer. 298. sect. 14. finem.

An Conus pyramidis Opticæ sit instar puncti?

Negatur.

IN pupilla, (intellige, cum aliquid videmus) Co- Object.
nus tantum infigitur speciei: ait Scaliger. At
Conus, inquit aliquis, pyramidis desinit in punctum.
Jam verò si in punctum desinat pyramis Optica, quid
videbitur? Nihil: cum conus seu vertex pyramidis esse
in visu, & visio in ea oculi parte, quæ conum istum
continet, fieri statuatur à philosophis. Ut igitur &

locum præsentem Scaligeri intelligas, & objectionis seu potius dubitationis ἐπίλυσιν habeas, sic accipe: Ingeniosè & utiliter ab Opticis fingitur in visione oculus tangi à lineis seu radiis (& quidem iis, si distincta accuratag, sit visio, à visibili ad visus superficiem perpendicularibus) quæ in oculum figura pyramidis incurrant: cujus basis in objecto visibili: conus verò seu vertex in pupilla: ita tamen ut pyramidis acumen extremum non desinat in punctum, sed in superficiem pupillæ æqualem. Secus enim visibile apprehendi non posset. Quod igitur objectum est: Conum pyramidis in punctum desinere: ad id respondeo, verum esse de Cono Geometricæ pyramidis, non de Opticæ pyramidis, quæ physica est. cono. Hic non est instar puncti, sed latitudine aliqua præditus. Quare alibi dicit Scaliger: Speciei conus aliis sit latior, aliis angustior. Pars igitur superficiæ oculi conum hunc continet. Huc facit, quod Aristoteles 2. Phys. cap. 2. ait: Optica considerat mathematicam lineam, verum non quæ mathematica est, sed quæ physica: id est: optica contemplatur lineam geometricam, non ut geometrica est, hoc est, non omni penitus qualitate sensili, & motu vacantem, sed materiæ & motui implicitam, & physicam quodam modo.

XXV.

Ad exer. 296. sect. 2.

An visio etiam fiat, cum visibile non est oppositum ἐν διαμέτρῳ visui.

Distinguitur.

visio

Visionem fieri ex aduerso (ex averso fieri non potest: quia nulla species sese in oculum potest ingerere: Visio autem non est nisi ex specie seu forma veniente ex re visa ad visum), rectè quidem illud pronuntiat Scaliger. Atq; hoc est illud ipsum, quod est lib. 1. opt. Alba Zeni. Visibile visui oppositum videtur. Et quidem Vitello addit particulam exclusivam: Solum, inquit, in oppositione rei visæ ad visum fit visio. Nam cum visus aufertur seu avertitur ab oppositione rei visæ, non sentiet eam: Cum verò revertitur ad oppositionem, iterum fiet visio. Quia ab aliis partibus quàm oppositis directè nō potest linea produci à punctis visibilium ad puncta superficiiei visus. Verum obijcis contra exclusivam Solum & experientiā & Scaligerum modò dicta sectione, quod visio etiam fiat à latere. Resp. Hæc obiectio similis est huic: Visus quandoq; comprehendit ea, quæ sunt extra pyramidem radialem, ut extremitas acus vel stipulæ subtilis, posita in extremo oculi, ut inter palpebras vel in parte lacrimali, seu ea unde exeunt lacrimæ, quiescente visu, videtur: cum tamen extremitas illa sit extra pyramidem radiosam. Similiter quoq; in iisdem locis circa oculum erecto indice aut alio digito extra pyramidem radialem, videtur ejus digiti superficies. Ergo non omnis visio sit intra pyramidem, nec omnes lineæ diffusionis visarum formarum continentur in pyramide. Item: Ergo ad visionem perficiendam non est necessaria collocatio visibilis ante visum directæ. Utroq; respondendum est distinctione inter visionem di-

Posita causa
ponitur cau-
satū: Destru-
cta causa, de-
struitur cau-
satum.
Object. cum
solutione.

stinctam & indistinctam. Visio ordinata & distincta fit ex adverso. Visio inordinata & indistincta fit a latere seu oblique. Visio distincta fit solum secundum perpendiculares lineas à punctis rei vise ad oculi superficiem productas Vitell. lib. 3. 17. Visio indistincta vero fit per lineas obliquas seu non perpendiculares: id est, Res videtur indistincte & aliquo modo, in forma refractæ concursu cum lineis perpendicularibus, à centro oculi extra pyramidem radialem productis. Dico Refractæ: quia Vitello docet: Formas rerum oblique collocatarum seu sitarum respectu pyramidis radialis, pervenire ad visum per refractionem, factam in curva superficie visus ab aëre, qui est rarioris diaphani, quam sunt ipsius visus tunica. Dico autem Ordinatam visionem, cum forma visa ita ordinatur in oculi superficie, sicut est ordinata in superficie rei vise: quod fit, cum secundum solas perpendiculares lineas fit visio.

Forma visibilium à latere positorum seu oblique habentium se ad oculi pupillam pervenit ad visum superficiem per lineas obliquas quæ sunt extra pyramidem radialem.

XXVI.

Ad exerc. 80. sect. 8. ubi disputantur

1. An videatur Sol per reflexionem visus ab Iride in Solem. 2. An Iris sit oculi opus seu figmentum.

Negatur utrumq;.

Questionis primæ hæc est sententia. Cum conspici-
tur à nobis, Sole apparente, Iris: exeunt ne pri-
mum radii visus nostri ad Iridem, & postea ab ea re-
flectuntur in Solem? Affirmare hoc Scaligero est nu-
gari. Visio enim nostra una est, & ab Iride, ut objecto,
& extremo

& extremo à quo, incipit, & in oculo, ut extremo ad
 quod, seu termino ad quem, finitur, hoc est, in oculum
 intrat, oculo recipitur species ab Iride manans, quæ à
 Sole in nubem delata fuerat. Neq₃ verum est, quod
 ait Ptolemeus: Apertis oculis eorum radios momento
 temporis ad cælum usq₃ pertingere: Sed aër, corpus
 facillime impressiois & transperens, pingitur o-
 mnibus speciebus, quæ ab objectis producuntur
 seu fluunt, quas quidem recipit, sed non sentit. Ubi-
 cunque igitur aër aliqua superficie termina-
 tur, illicò species præstò est, & per momen-
 taneam propagationem etiam oculis, quorum
 & receptio & sensus est. Idcirco eius, qui Iridem spe-
 ctat, oculum si quis intueatur, in ejus pupilla Iridem
 videbit &c. ut jam pudere incipiat hosce radiorum
 emissarios in cælum usq₃, id est, qui docent visum in
 cælum ferri transmittiq₃, cum astra videntur. Iris e-
 nim, hoc est, species Iridis, in oculo est, & unitur
 cum oculo. Quo sensu visus in videndo dicitur esse
 seu fieri potius species ipsa visibilis seu color spiritalis
 (lib. 2. de anima, & lib. de sensu & sensili). Non ve-
 rò oculus, id est, facultas seu potestas visiva, est in
 Iride. Atq₃ hac de prima questione. Questionis alte-
 rius hac est explanatio seu discussio, quæ à priori de-
 pender. 1. Si colores Iridis ab oculo fingerentur seu
 crearentur, ab oculo exirent utiq₃. At non hoc: In pu-
 pilla enim illos (colores iridis) sitos videmus. Ergo Iris
 non est oculi figmentum: sed ut in pariete sunt veri co-
 lores: sic & in Iride. Si igitur non fiunt colores iridis
 ab oculo,

Iris non est
 oculi opus &
 figmentum.

ab oculo, unde fiunt? A luce & materia, hoc est, à lucis seu radiorum & nubis mistione. Unde est, quòd Iris ostentat diversas species? Quia materia, in quam lux incidit, est diversa & dissimilis. Primus color est ex luce & terrestri: iccirco ceruleus nigritia propior. (Nigror enim est ex admistione & quidem copia terrestris opaci.) Secundus è levior materia: quippe aquea: atq; ideo viridis. Tertius flavus aëris lucidi refert similitudinem: Quartus rutilantior ignem. 2. Sic igitur colligit Scaliger: Si lux in obscura nubis parte, in minus obscura, in non obscura, alium atq; alium, & item alium induit aut exuit colorem: à lucis & nubis utiq; mistione fiet color iridis, non ab oculo. Sed verum primum. Verum igitur etiam secundum. Objicitur. Iris in aqua ad parietem, non à quovis oculo videtur. Ergo fit ab oculo. Respondeo: Fallax est connexum, quod in hoc Enthymemate commissum est. Si iris in aqua &c. Ideo enim iris in aqua ad parietem, non à quovis oculo cernitur, quòd aqua gutta lucem per certas recipit lineas: per alias non recipit: ita per certas reddit, per alias non reddit.

XXVII.

Ad exer. 107. sect. ultimam.

An Forma sit rei pars.

Affirmatur.

Formam quidem causam rei, sed non partem esse, disputat Buscherus contra I. Piscatorem in exercitat. suis. Sed & candidati ambulacrorum nostrorum omnes, & totus philosophorum Chorus ei repugnant. Et qui

Object. cum
Solut.

Et quidem in his Scaliger noster hac sectione. *Ἐντελέχεια* est pars compositi, ait hic Scaliger. Omnes forma, quibus materia informantur, *ἐντελέχεια* sunt (id est perfectiones), ait hic Scaliger. Hic concludere non potes: quia claves amisisti. Concludo igitur ego cum Scaligero. Ergo omnis forma materiā informans est pars compositi. 1. Objicias: Forma est in toto. Ergo non est pars totius. Respondet Scaliger reprehensione consequentiae. Forma est totius seu compositi pars, & tamen est in toto, ut στοιχείον, ἐνυπαρχόν πρὸς τὴν τελείωσιν, id est, ut elementum, quod inest ad perfectionē. Ac dicere solemus: partes esse in toto: quint. divina philosophia. Totum interim etiam in partibus esse dicitur, propterea quod non extra & prater suas partes sit, ut ex quibus constet. 2. Objicias & hoc. Pars una nō est in altera parte, ut parte. Dico: ut parte: quia digitus est in manu, ut pars in toto quodam. Cum igitur forma sit in materia, & Aristotele & Scaligero testibus: forma nō erit pars compositi. Resp. Major non est universè vera. Pars enim altera Totius Essentialis est in altera parte. Tale totū est homo quē habet corpus & animā, è quibus hæc in illo est. (quam & philosophicè dicitur, Corpus est in animo, alio sensu) Cum, inquit Aristoteles lib. 4. Phys. cap. 3. id in quo (ut subjectum) & illud quod in hoc est (ut forma) partes totius fuerint: in seipso totum esse diceretur (scilicet per partem). Sic homo in seipso est, per animū: quia animus in corpore est. Majorem itaq; largior tantū de partibus Totius inte-

Objectiones
cum solut.
Quomodo
forma est in
toto si pars
est totius

grati

grati, quas multi vocant materiales, ut Simon Simonius. Anima, hic inquit lib. 1. Antiscbeg. pag. 115. dicitur actus compositi seu animalis ratione partis materialis, seu respectu corporis, quod gerit vicem materiæ. (Imò verè est materia, qua informatur) 3. Porro objicias. Aristoteles 3. Phys. cap. 6. dicit: partem esse materiam totius: non dicit: partem esse formam totius. Forma igitur non est totius pars. Resp. Elenchus hic testimonii est ex ἀντιμαρτυρίᾳ allegantis. Non enim dicit Aristoteles: Pars est materia totius, sed Materia est pars totius: perinde ac æst est aneæ statuæ pars. Articulus enim n̄ ostendit enunciati subiectum. Verba Aristotelis sunt: Μέρειν γὰρ ἢ ὅλῃς ἢ ὅλῃς ὁ ὅλος ἢ ὅλος ἀντιστάντων. Nulla autem hic conversio seu reciprocatio. Materia est pars totius. Ergo quicquid est pars totius est materia. Imò proximè precedente contextu Aristoteles docet, non totum seu totam magnitudinem ex materia & forma constantem infiniti rationē habere, sed alteram duntaxat partem illius, materiam, quæ totum potestate sit (quæ forma capax est, seu qua formam totius recipere potest) non actu. Si materia altera pars est, cuius cedo, respectu altera dicitur? Sanè non nisi forma respectu. 4. Preterea objicias: Pars à composita re per interitum rei se jungitur & remanet: & aliam deinde formam recipit. Forma à re nullo modo separari potest, sed unà cum ea interit. Ergo forma non est rei pars. Respon. Major tantum vera est de parte materiali. Forma au-

Allegare incon-
veniens
non est pro-
bare.

tem non est pars materialis. Assumptio tantum vera est de forma obnoxia interitui, ut est bruti: Ea est prorsus inseparabilis à re, id est, per se ipsa in rerum natura subsistere nequit. De hominis forma vera non est. Ea est separabilis, quippe superstes post mortem: id est, separata à corpore post mortem per se ipsa subsistit. 5. Deinde opponas: Partes inter se necesse est dissentire. At materia & forma inter se consentiunt. Forma enim est in materia. Ergo forma non est pars. Respondeo ad assumpt. Materia & forma inter se consentiunt, considerata cum $\chi\epsilon\omicron\sigma\epsilon\iota$, ut relata. Materia namque forma materia est, & forma materiae forma est. Sic, id est, $\chi\epsilon\tau\iota\kappa\omega\varsigma$ considerat ea physicus, ut cui materia formae subiectum sit, forma verò aliquid, nempe perfectio, in materia. Aristoteles 2. Phys. cap. 2. contextu 21. & 26. etsi Metaphysicus ea consideret absolute & per se, quae entia sunt. Sed dissentiunt inter se materia & forma, considerata, ut opposita. Sicut enim Domina non est famula: Sic forma non est materia. Semper haec secundum essentiam & naturam suam sunt distincta. Materia est apta perfici: Forma est apta perficere, ait Scaliger. Materia habet se ut potestas: Forma ut actus. 6. Sit haec sexta obiectio. Partes singulae suis formis inter se sunt distincta. Forma totius non est pars distincta per suam formam à reliquis partibus. Ergo forma non est pars singularis totius. Respon. Major universè vera est de partibus materialibus: Forma verò non est pars materiae. Assumptio non est $\chi\epsilon\tau\iota\kappa\omega\varsigma$. Nam forma hominis anima rationis particeps

Ex eorū numero Aristoteli sunt materia & forma, quae ad aliquid sunt.

ceps per suam formam distincta est à membris. Et forma Peccatoris, Sapientis, Candidi, quæ est Peccatum, Sapientia, Candor, sua forma est, quæ distinguitur ab ipso subjecto. Sic iustitia est forma iusti. Quæ verò iustitiæ forma est? Non nulla: sed ea, quæ in definitione iustitiæ cernitur: Sicut forma syllogismi ex figura & modo constat. (Sic pulcritudo corporis humani ex convenientia membrorum & quadam coloris suavitate constat) Et interim in definitione Figuræ forma Figuræ, in definitione Modi forma Modi cernitur. Sit hæc objectio 7. Si Forma esset pars totius, rectè diceremus: Totum constare ex materia & forma. At non rectè dicimus: Totum constat ex materia & forma. Ergo forma non est pars totius. Assumptione probat adversarius. Quia ex materia & forma quod constat propriè effectum dicitur. Seu: Quia Materia & forma non sunt argumenta, affecta ad arguendū totum. Hoc enim ortum est: illa sunt prima. Relatum autem argumentum ad totum sunt partes: Hæ totum arguunt, ut vicissim ab eodē arguuntur. Causæ itaq; totum non arguunt, nisi per partes, quæ ex causis oriuntur. Respondeo ad assumptionem & eius probationem. 1. Totum, ut totum essenziale consideratum, constat ex materia & forma ut partibus. Totum verò, ut effectū compositum consideratū, constat ex materia & forma, ut causis. 2. Non sunt opposita, sed diversa, Causa interna & pars, effectum & totum. Itaq; inter se consentire possunt. Nec valet: Hoc est principium & causa rei: ex qua res constat. Ergo non est pars

est pars rei. Effectum est. Ergo non est totū. Hinc aded est, quod alii Rhetores dicunt, ferrum pro gladio esse exemplum synecdoches partis pro toto: alii Metonymias materia pro materiato. Hinc etiā est, quod auctores lectissimi sepē coniungunt Totum & effectum. Sic egregius ille logicus Beurhusius: Totum effectū constat ex partibus quæ eius materiam & formam continent. Sic Fortunatus Crellius in comment. suo in 2. cap. lib. 4. ἀποδείξεις: Aliud est Totum compositum, ex materia & forma quod corpus physicū est: Aliud trina dimensio, quæ corporis simpliciter, quæ corpus est, essentia & natura est. (Hic Tò Compositum est effectum ex materia & forma, ut causis: & est compositum ex materia & forma, ut partibus). Sic Fonseca in metaphys. Arist. libr. 5. cap. 18. question. 11. sect. 2. Querunt philosophi, num corpora simplicia, ex quibus, ut primis partibus, constat mundi machina distribuatur in quinq³, an verò sint quatuor tantum, quæ vulgò elementa dicuntur. 3. Non rectè dici: Totum constare ex materia & forma, philosophi nostri, qui istud tenent, ὁ σόφω ἐν ὑποπῆ-
μων 67, negant. Lib. 5. cap. 1. Metaph. Aristotelis tertio modo principium dicitur, id, ex quo aliquid primum fit ita, ut insit: hoc est: ita, ut sit pars ex qua constet: sicut explicant Fonseca & alii interpretes. Jam verò ista definitio convenit etiam principiis, quæ sunt Materia & forma. Principiatum igitur ut Totū constabit ex Materia & forma. Idem Aristoteles libr. eodem cap. 26. docet quatuor modos PARTIS. Eos
interpre-

interpretans Fonseca sic ait præter cætera. Tertium genus partium earum est, quæ dicuntur essentialles, in quas totum secundum essentiam dividitur, seu ex quibus rei essentia constat. Zabarella cap. 4. de Generatione. Substantia, inquit, cuiusq; corporis naturalis ex omnibus partibus cõflata est, sed potissimum cõstituitur ab ultima forma, quæ alias omnes continet. Si conflata est ex partibus, materia & forma, substantia Totum est, & non potest non constare ex materia & forma. Sit object. 8. IN Materiam & formam res resolvitur, non dividitur. Respondeo: IN materiam & formam domus, vestis, realiter non resolvitur, sed tantum in partes materiales, seu in partes secundum quantitatem acceptas. At considerata ut totum Essentia dividitur in materiam & formam: sicut considerata ut Totum integritatis dividitur in lapides, ligna &c. Sic Fonseca: In partes essentialles totum secundum essentiam dividitur. Idem ex 5. Metaph. Aristotelis cap. 26. Res naturales dividuntur in materiam primam & formam substantialem: artificiosæ verò in materiam secundam & figuram, ut aeneæ tessera in as, & figuram angularem cubicam. Aristotelis ibi verba hæc sunt. Ea quoq; dicuntur partes, in quæ aliquid dividitur, aut ex quibus totum componitur, aut ipsa forma, (id est, res universalis), aut formam habens (id est res singularis): quo pacto aeneæ tessera non solum as, quod est materia, in qua forma inest, sed etiã angulus, PARS est. Hic per angulum intelligit synecdo-
chicè

Ethicè figuram angularem cubicam, ut hoc annotant
 interpretes. Fortunatus Crellius ad verba Aristotelis
 cap. 1 lib. 1 phys. Si quæ magis confusa sunt dividamus
 elementa & principia ex istis innotescunt: E natu-
 ralis, inquit, corporis cognitione, quod Ma-
 teriâ & formâ nobis notius est, in horum cognitio-
 nem pervenitur, si in ea, Materiam & formam in-
 tellige, dividatur. Et si igitur res materiales non re-
 solvantur realiter in formam, sed in materiam, seu
 partes materiæ: teste Alberto: Tamen ut totum essen-
 tia in materiam & formam distribui possunt. Dico
 explicatè Realiter: Quia resolvere RATIONEREM
 in sua principia potest simul esse rem in suas partes
 essentielles distribuere. Instatur. Corpus humanum ex
 Elementis est compositum in quæ principia cum re-
 solvitur, non in partes distribuitur. Respondeo primò.
 Non in partes seu membra distribuitur Divisione to-
 tius quanti in partes quibus integratur: sed tamen
 distribuitur in partes Divisione totius essentialis. 2.
 Non distribuitur in partes scilicet propinquas, cum eæ
 sint membra ipsa corporis humani. Interim distribui-
 tur in partes remotas & communes seu universales.
 3. Non quidem $\omega\sigma\tau\omega\varsigma$ in partes distribuitur, sed
 resolvitur. At in eas tamen distribuitur consequen-
 ter, seu per consecutionem. 4. Largior non prorsus
 unum & idem esse Resolvere & distribuere seu Divi-
 dere. Resolvere est propriè in principia: Dividere est
 propriè in partes. At hæc conjuncta esse non posse, quis
 dicat? & quis neget, cum Orationem resolvit in Ex-

ordium, Narrationem, Propositionem, Confirmationem, Conclusionem, quin simul in has partes eam divides seu distribuas? Resolutio, inquam, propriè est compositi in simplicia, in Elementa, reductio. Sic resolutio, de qua Aristoteles in organo, est propositionis ad terminos reductio. Sed Termini sunt partes propositionis. Ergo dum fit resolutio propositionis in terminos, simul fit divisio. Sed redeo nunc ad id, unde sum digressus. B: ὑπερόπῃς τῶν εἰσδότηων contemptor usitatorum διαρρήδην negat: Formam esse partē ὅλης: Formam hominis non esse partē hominis. Id cum simpliciter & sine distinctione affirmare non possim, contra eum adduco vocem philosophorum. Totum dicitur, ait Aristoteles lib. 5. Metaph. cap. 26. quod ita continet ea quæ continentur, id est partes, ut illa sint unum, id est, in quo partes uniuntur. Jam verò certum est uniri materiam cum forma, & formam cum materia. Forma igitur totius pars sit, necesse est. Et paulò post: In iis omnibus & Totū & omne usurpatur, quorum natura, id est, materia eadem manet in transpositione, nō item forma: veluti cera & vestis. Et Totum enim & Omne dicuntur, quia utrunq; habent. Dicit hīc Aristoteles ceram & vestem & omnem & Totam dici: Omnem ratione Materia: Totam ratione forma. Forma igitur pars totius sit necesse est. Quod quidē adeò verum est, ut res Tota sæpe à forma denominetur, teste Fonsæca ad locum præsentem. Huc accedit, quòd lib. 2. phys. ἀκεράτως context. 31. ab Aristotele Forma voca-

ma vocatur certa ratione Totum, nimirum quia est rei absolutio & perfectio. Ergo multò magis erit pars rei.

Zabarell.lib. de Natura cap.8.

Forma est altera pars compositi. Idem ibidem. Ex unius substantialis partis, id est, formæ interitu Totum compositum interire dicimus, & aliud totū generari: quia fit alia species corporis naturalis.

Hermolaus Barbarus lib.i. Compendii
phylices.

Materia & forma (principia) sunt partes rei compositæ Capitales.

Archangelus Mercenarius in Dilucidationibus pag.30.

Forma substantialis est pars ipsius substantiæ.

Soncinâs lib.7. Metaphys. quæst.30.

In supposito materiali nullæ sunt partes essentialis, nisi materia & forma.

Scheg. pag.149.

Corpus cœleste est physicum, & tamen non habet materiam suæ substantiæ alteram partem. Dicit: Alteram partem: Neceffe est igitur ut Forma sit pars, cum Alterum, ut relatum, alterum respiciat.

Simon Simonius lib. i. Antischeg. pag.

399. & 257.

Omnes mentes excepta prima ex duabus quasi partibus compositæ sunt: Quarum altera VERISSIMÈ est Forma: altera materiæ similis. Item Totum essentialia compositum est ex materia & forma substantiali.

Fonseca lib. 4. Institut. Dial. cap. 7.

Hominis altera pars est, quæ movet (forma) & altera, quæ movetur: (materia). Hominis altera pars est brutis animalibus communis: altera (pars) illi propria & peculiaris, scilicet anima rationis compos. Et in 5. Metaph. pag. 188. Materia & forma sunt primæ partes essentielles corporis naturalis. Et in Institut. Dialect. lib. 6. cap. 9. Verbum Est, cum sit forma propositionis, non est pars, in quam propositio resolvatur. Id est: est quidem pars, sed non est una e partibus materia, quippe cum in eas enunciatio resolvatur, non in eas & Est simul.

Scaliger exer. 107 sect. ult.

Spiritus latinis & græcis philosophis corpus est: id est materia & forma. Hic Totum explicat per partes.

Talæus ad locum Formæ Dial. Rami.

Forma est ipsamet essentia, aut certè præcipua pars essentie.

Melanchthon lib. 2. physicorum: & 4. lib.

Dialect. in loco Causarum.

Cause per se aut sunt partes rei, ut materia & forma: aut sola vi agunt aliquid, ut Efficiēs & finis. Et 4. Dial. in loco Totius & partium. Partes totius essentielles dicuntur materia & forma, ut corpus & anima sunt partes hominis substantiales. Et libr. 1. Dial. de Definir. Definitio collecta ex coacervatione partium est oratio recitans partes seu essentielles, seu integrales præcipuas omnes ejus rei quæ declaratur.

Zabarels

Zabarella libro 2. Apologiæ cap. 2.

Duo sunt partium genera: tum quæ essentialia, quæ sunt interna rei principia: tum illa, quæ integrantes dicuntur.

Fort. Crellius in Com. in 2. lib. ἀποδείξεως
cap. 1.

Natura in composito est, non ut accidens, sed ut pars illius essentialis: Jam verò forma præcipuè & maximè propriè natura est. Ergo est pars. Idem facile colligitur ex definitione naturæ Aristotelica: Natura est principium & causa, cur moveatur & quiescat illud, in quo est, primò, per se, & non ex accidente. Et peripatetici præter ceteras hanc constituunt differentiam privationis à forma, quòd Forma sit pars rei constitutæ: privatio verò minimè. His addo & hoc: Si philosophi non statuerent, Formam hominis, bestia, stirpis esse partem hominis, bestia, stirpis: non docerent, Formam hominis, bestia, stirpis reductitiè pertinere ad Categoriā substantiæ. At posterius docent. Ergo statuunt etiam prius. Assumptio probatur ex 7. Metaph. Aristotelis cap. 4. & 2. de anima cap. 1. Et Fonseca, formam substantiæ tanquam veram partem substantiæ ad predicamentū substantiæ reduci, aliquoties habet in comment. in 1. philosophiam. Ergo justificata est sapiētia à filio suo, & Heizo sapit solus: reliqui volitant velut umbra: & ille est vir, qui cornicum, quod dicitur, oculos configit. Mihi verò religio est, quod magis o consensu approbarunt philosophi, rescindere. Ac statuo sermonē matris phi-

loſophia reverenter eſſe ſervandum & emulandum. Quod ſi philoſophi noſtri vocabulum partis tantum ad materiales ſeu integrantes aſtringerent, ad illorum vocem meam adjungerem, nec partis ſignificationem unus laxarem: ne de me illud Homericum audire cogerer. Ille ſapit ſolus: par umbris cætera turba: vel tale quid: Ille canit ſolus: ſunt reliqui numerus.

XXVIII.

Ad exerc. 107. ſect. 18.

An ſit neceſſarium ponere intellectum agentem, &: an Intellectus agens recorderetur eorum poſt mortem, quæ in vita intellexit.

Affirmatur utrunq;.

HAEC ſunt è ſubtilitatibus, quæ non ſunt epulæ trivialium ingeniorum: ſed quia ſunt quaſi coſ ingenii, non levi, quod ajunt, manu ea tractabimus. De primo igitur, Eſi una ſibi ſatis anima eſt, cujus potentia eſt, qua intelligimus: Ariſtoeles tamen aliū intellectum facientem, alium patientem facit. Nam ei quod fit in aliquo fit, & ab aliquo, ſed alio: ſi igitur univerſalia fiunt in intellectu patiente ſeu materiali, excogitaram vim aliā oportuit, quæ univerſalia faceret, & in patiente intellectu ſtatueret. Hoc eſt, Intellectus noſter interdum intelligit, interdum non. Cum non intelligit eſt in poteſtate ad actum intelligendi conſtitutus. Nihil autem in natura ſeipſum è poteſtate deducit ad actum, ſed aliud neceſſariò eſt efficiens & reducens ad
intel-

ἐνέργειαν, & semper differunt subiecta materies & efficiens. Cum igitur intellectus patiens se habeat ad νοῦν, id est, ad species sub intelligentiam cadentes, sicut subiecta materies: necesse est aliud esse, quod ad easdem se habeat, sicut effectrix causa, quæ est agens intellectus. Sic virtutis purgandi bilem in Rhabarbari radice subiectum est ipsum Rhabarbarum, causa autem efficiens est forma Rhabarbari. Sed sunt qui putant citra necessitatem induci agentem intellectum, quod omnia, quæ ad intellectionis ἐνέργειαν requiruntur, præstentur à patiente, sicut nec defuerunt, qui contra solum intellectum agentem sine patiente ponerent. Ego citra absurditatem puto (quod ipsum & Scal. sentit) distinctionem intellectus in facientem & patientem, hoc sensu retineri posse. Intellectus unus est, qui quatenus facit intelligere: species (sensiles in phantasia impressas) enudat, id est, purificat, illuminat, velut fulgore quodam suo irradiat: seu: quatenus detrahit, ut loquitur Scaliger, Inherentias, id est, auferit, removet, separat, & abstrahit ab accidentibus circumstantiis & conditionibus materiæ, in sensum receptis, eatenus agens est: quatenus verò earum subiectum est recipiens, patiens & materialis est: qui quidem omnia fieri potest, quæ nondum est. Intellectis autem νοήμασι seu notionibus fit actu similis: (tandem enim actu intelligit): ad quem actum ut perveniat requiruntur phantasmatum à sensu oblatoz præsentia & receptio, & præterea illuminatio agentis intellectus, qui ex phantasmatibus seu sensibilibus, quæ

ὑπόκειται νοητὰ sunt, facit actu seu opere ipso νοητὰ. Agens cum simplex sit, est etiam quoad subsistentiam separabilis à corpore, & extra corpus superstes est, non utens amplius phantasmat̃is. Ita patibilis non est se-

Compositio
intellectus
patientis cū
sensu per cor
poris interi-
rum nō ma-
ner.

Phantasma-
ta sola effice-
re nequeunt
ut ē patiente
intellectus
actu fiat.

παλαιά φαντασμάτων actu intelligat. Quodammodo tantum secundum essentiam post corporis mortem superest.

Objici potest primò: pro intellectu agente potest poni

φαντασία: hæc intellectum materiale potest ad actum

ducere. Respon. id negandum est. Non enim potest pro-

ducere speciem intelligibilem phantasia sine agente

intellectu, qui quidem abstrahit speciem phantasti-

cam à materiae appendicibus (sicut ipse quoq; immat-

terialis est) & sic facit actu intelligibilem, immittens

quasi & reponens eam speciem in intellectu τὰ νοητὰ.

2. Afferat hoc quoq; aliquis. Materialis intelle-

ctus recepta phantasmata per discursum nudare po-

test. Responderi potest, prius concedi, nempe materiale

recipere phantasmata: discursum etiā ei tribui: nam

ab uno ad aliud transit, colligit, & ratiocinatur. Sed

nudare, hoc est, abstrahere & continenter illustrare

phantasmata, ut & induant & retineant naturam

intelligibilium, esse facientis intellectus. Prius enudat

& illuminat phantasmata intellectus ut agens, ut sic

fiant intelligibiles species, quā patientis & recipiens

actu intelligat, speciebus acquisitis utatur, ἐνέργειαν

intellectionis & considerationis proferat, & ita fiat

intellectus actu, seu reducatur ad actum secundum, id

est ope-

est operationem: quo quidem respectu patiens iam
 quoque agens dici potest, quia ἐννοεῖ, quia intelligit,
 & ex intellectu διδάσκει factus est intellectus actu. Sa-
 ne intelligere, uti speciebus, considerare intelligibilia,
 agere est. Sed interim intellectus quem agentem dici-
 mus (κατ' ἐξοχὴν) aliter agit, scilicet abstrahendo ex-
 terna accidentia, abstractionem efficiendo, tollendo
 tegumenta illa loci, temporis, alia (ut loquitur Scal.)
 quae non sunt rei essentialia, preparando & offeren-
 do intellectui patienti phantasmata omni admistio-
 ne accidentaria liberata & reddita illustriora ac pu-
 riora, id est talia quae sint νοήματα & actu intelli-
 gibilia. Exempli causa. Vides duos homines πορρομαχεῖν
 singulari certamine congregari, ictus excipere, & elu-
 dere. Hoc phantasma postea inheret phantasia tua
 una cum specie quantitatis, coloris, soni, temporis, lo-
 ci, gestus. Hec autem accidentia & περιστασις nihil
 faciunt ad intelligendum quid sit homo. Intellectus
 igitur agens ea ab essentia & natura hominis abstra-
 hit & secernit, non vero patiens qui actione agentis
 perficitur. 3. Objicitur ex Durando: Non magis ne-
 cessarium est poni intellectum agentem ex eo, quod in-
 tellectus est in potentia ad objectum intelligibile, quam
 necessarium est ponere sensum agentem ex eo, quod
 sensus quoque est in potentia ad objectum sensibile. Sed
 sensus agens ideo non ponitur: Ergo neque propterea po-
 ni debet intellectus agens. Ad hoc responsio Thomae
 est: non valere consecutionem, quod dissimilitudo sit
 inter objecta sensus & intellectus. Nam objectum sen-
 file

file est actu sensibile, prout est in re ipsa singulare & definitum: ed quod sensus præcipuè percipit singularia. Et sic ipsum objectum sensibile & materiale potest producere speciem sui in sensu, qui etiam est quiddam materiale, cum sit actus organi corporei. Sed objectum intellectus, quod primò quidem est materiale, non est actu intelligibile, prout est in re materiale, & definitum: cum objectum debeat esse ἀνάλογον potentia, & potentia intellectus non sit actus materiae seu corporis. Et ita non potest etiam aptè per se solum producere speciem intelligibilem, sed necesse est eam produci ab alia immateriali virtute, puta ab intellectu agente. Nos verò negamus assumptum. Nam existimamus sensum interiorem communem esse sensum verè agentem, qui omni sensationi externæ perfectionem conferat. Et Zabarella libr. de sensu agente demonstravit hunc patienti sensui necessariò & rectè addi, quò lectorem brevitatis studio remitto. Caterum ut aliquid dicam ἐν παρόδῳ, in angelis patientem & agentem intellectum ponere, supervacuū est: quia semper actu intelligunt, & quidem simpliciter, sine φαντάσματα, nec intelligunt patiēdo. Unde doctrina gratia angelis à multis scholasticis Doctoribus non malè intellectuales, homines verò rationales creaturae dicuntur. Atq; hæc de hominis intellectu re ipsa unico, sed diverso respectu dicto agente & patiente, cum animus hominis constet ex aliquo tanquam potentia, & aliquo tanquam actu. Summa disputationis est: Unus & idem intellectus diversis rationibus patitur & agit: sic

sic enim malo dicere, quàm intellectus est duplex: pa-
 tiens & agens. Agens intellectus cōvertens se ad phan- Phantasma-
 tasmata (id est species, in quibus phantasia exercet ta quid sint
 suam sensationem) ex iis notiones seu species elicit in-
 telligibiles & universales, easq; in intellectu agente
 producit, qui & potest recipere species istas, per easq;
 objecta intelligibilia cognoscere, & recipit cognoscitq;
 tandem. In anima dicit Aristoteles 3. de anima, est
 aliquid quod est omnia fieri, & aliquid quod est o-
 mnia facere. Ex quo intelligitur: intellectum esse pas-
 sionem ratione receptionis speciei, lib. 3. de anima Ari-
 stotelis cont. 12. actionem verò, ut elicit species, & ob-
 jectum advertit, penetrat, iudicat, & sit ipsa res in-
 tellecta. Sed de eo: An intellectus sit potentia animi
 patiens: alibi.

Quod ad secundam quæstionem attinet, sciendum
 est: Aristoteli potentiam vegetantem & sentientem,
 & patientem intellectum in homine esse corruptibi-
 lem, dissolubilem, mortalem, non perpetuum: separa-
 bilem verò esse & remanere intellectum agentem lib.
 2. & 3. de anima. Hæc sententia sobriè dextreq; acci-
 pienda, nec admittēda est, nisi sic intelligatur: quem-
 admodum etiam, ni fallor, Aristoteles intelligi voluit.
 Intellectus patiētis cum sensu compositio, & inde pro-
 ficiscens operatio, non manet post interitum & mor-
 tem hominis, hoc est, intellectus à corpore secretus, so-
 luta jam unione, perpetuus quidem est κατὰ τὸ εἶναι se-
 cundum suum esse, sed non κατὰ τὸ ἐνεργεῖν, id est secun-
 dum operationem à phantasmate pendentem. Quan-
 do, ait

do, ait Aristoteles, intellectus est separatus, non reminiscimur: scilicet per facultatem cogitatricem. Quia hoc quidem, id est, intellectus secundū esse, ἀπαθὲς est. Patiens verò intellectus, id est, potentia cogitans seu φανταστικὴ, quæ exercetur per passionem seu mutationem corporis, corruptibilis est, ratione exercitii & usus. Nam statuendum est, totum illud, quod animam dicimus, in homine esse ψευστόν & ἀθάνατον, id est, separabile & immortale, nequāquam ejus potentiam morte extinguī, nec unam potentiam à corpore separari posse, quin simul omnes separentur, sive potentiæ animæ idem sint cum animæ essentia, sive diversum quid, nempe accidentia essentialia emanantia ab ea. Et substantia animæ est individua. Si igitur animæ essentia nihil est aliud, quàm omnes suæ potentiæ, & potentia est velut pars animæ, necesse est simul quoque omnes manere superstitēs post discessum à corpore. Itaque, patiens quoque intellectus, anima admistione corporis liberata, preteritorum memoriā repetendi facultatem habet. Huius sententiæ patronus etiam videtur Augustinus: Ait enim: Cum anima recedit à corpore, secum trahit omnia, sensum, imaginationem, intellectum, concupiscentiam. Et: Solum hominem credimus habere animam sensitivam, quæ exuta corpore vivat, & sensus suos teneat. Quæ verba nihil aliud præ se ferunt, quàm totam animam cum omnibus suis facultatibus (non tantum intellectum) esse immortalem, etsi non utatur omnibus facultatibus. Corporearum enim, id est,

suam

suam actionem per corporea organa exercentium, po-
 tentiarum operatio nulla est, propter defectum instru-
 mentorum. Desunt etiam animæ sejungatæ à corpore
 objecta movetia species sensiles, & phantasmata, cum
 sensuum organis destituatur. Itaq; quicquid sua vi &
 natura (non ἐν αὐτῇ & patefactione peculiari Dei)
 intelligit, id intelligit per species, quas cum corpore
 conjuncta unà cum disciplinis retinuit. Animas au-
tem à corpore sejunctas non dormire, nec solum vive-
re, sed etiam actiones proprias mentis exercere, intel-
ligere, amare promotionem gloriæ Dei, cupere poenâs
sclerum in sanctos admissorum, & frui felicitate ex
Apocalyps. 6. & 7. cap. probatur: ubi dicitur: Sancto-
rum animas servire Deo die & nocte in templo ejus,
id est cœlo. Animas interfectorum propter verbum Dei
clamare: Vindica Domine sanguinem sanctoꝝ tuo-
rum. Huc refer, quod Scaliger habet exer. 101. num.
17. Nullo fieri modo potest ut vires animæ corrum-
pantur. Sunt enim propria ipsius substantiæ sive es-
sentiæ, etsi non semper sint actu, quem secundum vo-
cant. Cessat aliquando opera, non tollitur facultas.
Et exer. 307. sect. 19. Si intellectus amittit omnem ha-
bitum post mortem hominis, illi melius atq; opulen-
tius fuerit in nexu, quàm soluto. Animæ tamen in-
fantium, qui diem suum obierunt, etsi habent suos
morus, non tamen post corporis mortem habent usum
intelligentiæ & rationis, cum destituantur speciebus
intelligibilibus, & nunquam per phantasmata intel-
ligere cœperint, nisi forte insitas notitias à primo or-
 tu sen

Anima im-
materialia &
seipsum in-
telligit sine
phantasma-
tum ope.

tu seu naturales, vel communicatas à Deo habeant
aliquas species intelligibiles. Alii respondet animas
quidem sensilia absq³ phantasmate non intelligere.
sed immaterialia, in quibus est & intellectus ipse, sine
ullo intelligere phantasmate. De modo igitur intelli-
gendi intelligatur, cum Aristoteles dicit, intellectum
corrumpi. Nam in spiritali vita alius est modus in-
telligendi quàm in hac vita. Illic enim mens non con-
vertit se ad phantasmata. Hic verò intelligens specu-
latur phantasmata.

XXIX.

Ad exerc. 307. 20. problema de homi-
nis anima.

An animus hominis ingeneretur à parenti-
bus? & si hoc affirmetur, an gignatur ex se-
mine?

Posterius negatur.

QUæritur de anima hominis, quæ forma homi-
nis est, ideoq³ pars: Cujusq³ enim compositi es-
sentiales partes sunt materia & substantialis forma,
ut ait Hierony. ille Zanchius in Quaestiones de unio-
ne animæ explicatione. De humana igitur Anima
disquiritur: An sit ex traduce, ut in Scholis loqui con-
suevimus, & cum semine propagetur? Nos probabili-
ter differi posse statuimus, hominem, qui ex anima &
corpore constat, generando hanc derivare & propa-
gare in sobolem, ut totus homo gignat totum homi-
nem. Nam generatio totius est compositi, & natura-
lisimū est, ut quodlibet vivens ex se similem speciem
procreet.

procreet, 2. de anima, c. 3. Adde, quòd vox & ordina-
tio Dei, crescite, & multiplicamini, non minùs
fuit efficax in homine, quàm in ceteris animatis spe-
ciem propagantibus. Propagatur autem anima, non
quidem eadem numero, sed specie. Impossibilis enim
est forma ejusdem numero de subjecto in subjectũ mi-
gratio, teste Zab. Porro fit propagatio hæc ab animo
non per decisionem, aut partium, quæ in animo nullæ
sunt, (nisi potestativa, quas vocant: sed hæc propriè
partes non sunt, sed vires seu potentie) separationem,
sed per promotionẽ, ferè ut plurimi ignes oriuntur ab
uno igne, seu sicut lucerna alias candelas accendit sine
luminis proprii diminutione, ut ita lucernæ multi-
plicentur: vel ut lux solis in aëre producit lumen, seu
ut è luce solis lumen aër accipit. Gignit, inquit Scalig.
animam catelli anima canis sui promotione, quem-
admodum è lampadis flamma flammam accipimus,
illa nihilominus remanente integra: Dicit animam
catelli: Quia hominis animam statuit creari. Crea-
tio autem est actio non physica. Neq; verò valet talis
objectio: anima filii est quasi lumen de anima patris. Obi.
Ergo filio non communicatur à patre integra essen-
tia. Aliàs enim hoc absurdum sequeretur: Filius Dei
est lumen de lumine. Ergo Filio Dei non est commu-
nicata integra essentia patris. In hanc sententiã ad-
duco & accipio hoc Athanasii Episcopi Alexandrini
in libr. de variis questionibus quest. 16. Sicut lapide
& ferro contusis & contritis ex utrisq; nascitur ignis:
Ita ex utriusq; & viri & mulieris complexu desiderat
constitui

Exempl.

Simile.

„ constitui corpus & anima. Nec sequitur hoc: Si ani-
 „ ma traduceretur, non retineret suam integritatem &
 „ perfectionem: aliquid de ea decederet. Sol. Nam &
 „ cādela, alia lucerna vel igne præsente, accēditur, quia
 „ cādela è potestate in actum educitur, nec lucerna lu-
 „ men ulla ex parte ad illam transfertur, quia totum
 „ in lucerna manet. Et cum calor in corpore aliquo au-
 „ gescit: augetur quidem ab agente calido: ab hoc tamen
 „ calor vel pars caloris non discedit, quæ à patiente cor-
 „ pore recipiatur: sed potentia patientis in actum ab eo
 „ perducitur. Vigor agentis hīc causa est. Opinione igitur,
 „ quæ statuit animam esse ex semine, repudiamus.

Si enim anima ex semine & materia educitur, cui
 „ Divinus insit, quomodo non erit corporea, quomodo
 „ erit immaterialis, quomodo erit simplex? Sed age hæc

Arg. 1. *evolvamus. Si anima existit ex semine, est composita
 „ ex elementis: semen enim est corpus concretum ex ele-
 „ mentis: at anima non est composita ex elementis, non
 „ igitur ex semine. Assumptionem probō: 1. Nulla na-
 „ tura elementaris habet insitas notitias, & ornata est
 „ imagine Dei. Mens humana habet insitas notitias,
 „ saltem secundum potentiam, representatur in ea Dei
 „ imago, ad quam homo cōditus est. Ergo mens huma-
 „ na non est conflatā ex natura elementari, non est mi-
 „ sta ex elementis. 2. Omne compositum ex elemen-
 „ tis est corporeum, mortale, resolvi potest in elementa.
 „ Anima non est corporea, non mortalis, non potest re-
 „ solvi in elementa. Ergo non coaluit, nō est composita
 „ ex elementis, sed est natura seu essentia quinta, alia
 „ à quatuor*

à quatuor elementis, est natura cœlestis, res divina:
 materia autem est, quatuor elementa. *Præterea sim- 2 Arg.*
 plex natura ut non est solubilis in principia, sic non
 est composita ex principiis. Anima est simplex natu-
 ra, nihil animæ admistum, nihil concretum, nihil co-
 agmentatum, nihil copulatum, nihil duplex. Ergo a-
 nima, ut non est resolubilis in principia, sic etiam non
 est composita ex principiis. Porro Materialis forma à 3.
 materia simpliciter separari non potest, & per se sub-
 sistere. At anima humana & à composito separari, &
 se ipsa subsistere potest. Ergo anima humana non est
 materialis. *Intelligo formas essentielles esse duplicis 7B.*
 generis. Quedam sunt materiales videlicet, quæ ita sunt
 immerse materia, & cum ea conjugate, eę potentia
 materiae eductæ, ut etiam à materia prorsus nequeant
 sejugari & per se subsistere. Quales sunt brutorum &
 plantarum animæ. Quedam verò sunt immateriales,
 non materiatae, αὐλοί, quæ è potentia materiae ut se-
 minis non producantur: quæ etsi sint in ipso compo-
 sito, quod constituunt: tamen à composito sejungi, &
 se ipsis subsistere possunt. Ideoq; earum Esse non depen-
 det ab E s s e corporis. Talis forma est humana ani-
 ma. Hæc, se vocata à societate & contagione corporis.
 est. Scaliger affert argumentum sequens contra ele-
 mentarios animæ carnifices, ut loquitur, quod vocat
Herculeum. Nihil est in quapiam re, quod non fuerit,
 actu in suis principiis: principia namq; sunt actus eo-
 rum, quorum sunt principia. At in anima potestati-
 bus est, quod nunquam fuit in potestatibus elementi.

cujusquam: nam in anima est facultas movendi ant-
 rorsum, retrorsum, dextrorsum, sinistrorsum, quæ in
 alio elemento nullo: aliæ quoq; longè illustriores sunt
 animæ potentie, quæ non sunt in elementis. Ergo ani-
 ma non est constituta ex principiis. Breviter, anima
 est principium omnium motuum etiam contrariorum,
 producit effectiones non solum simplices ac uniformes,
 sed etiam diversas, sed etiam compositas, sed etiam
oppositas. Ergo non potest esse in principio elementari.
 Inquis, omnipotentia Dei est, quod ex semine res in-
 corporea existit. Respondeo primo: non queritur, quid
 possit Deus absoluta potentia, sed quid velit, & quid
 congruat ordini divinæ ipsius sapientiæ: deinde, si pro-
 duci voluisset animam nostram è corporeo principio,
 tale etiam adhibuisset in creatione Adami. At, inquis,
 Eve animam videtur Deus ex costa Adami fecisse.
 Respon. id non esse verosimile. Aut è nihilo Eve inha-
 lata, seu inspirata fuit, aut ex Adami anima, tan-
 quam lumen è lumine accensa est, sicut corpus ejus ex
 corpore Adami ductum est. Verum & hoc obijci po-
 test: Animam ex innata seminis utriusq; vi assiduam
 spirituum vitalium infusione fieri, non absurdè dici-
 tur. Duplex seminis est substantia, sanguis & spiritus:
 (spiritus hic subtilissimus si evanescat, nobilissimam
 sui partem semen amittit). Fœtus corpus est à crassio-
 re seminis parte. Anima verò fœtus est à subtiliore
 parte: sicut quidam insignis philosophus inquit: Ad
 seminis generationem venis & arteriis sanguinem &
 spiritus deferentibus, hi formam, ille verò materiam
 conferro

conferre videtur. Verisimile est igitur, cum spiritibus
 utriusque sexus animam rationalem hominis foetui in-
 fundi. Huic si vicissim objicias: Ita generationem ani-
 mae hominis esse motum naturalem ex materia. Re-
 sponder: Generationem eam esse motum animale, non
 naturalem, quod vis spirituum animalis sit, non
 naturalis, & semen non omnino anima destitutum
 videatur: etsi nec sensu nec motu animam referat:
 quod inde esse putat: quod semen suas ob instrumen-
 torum defectum actiones anima exercere nequeat.
 Sed responderi potest, & animale motum esse mo-
 tum naturalem, sicut anima conjuncta corpori est
 natura: voce Natura & Naturalis generaliter, ut ab
 Aristotele in disputat. ἀποδ. phys. de Natura acci-
 pitur, accepta. Dicis: vis ψυχική, quae semini tribui-
 tur, animae est, non natura. Sed, ut dixi, anima, quia
 forma est physici cuiusdam corporis, etiam natura est,
 teste Zabarella. Qui igitur dicit: Generationem ani-
 mae esse animale: idem dicit esse naturalem: etsi non
 dicit esse naturalem in specie, seu voce pressius sumpta.
 Porro si anima est ex spiritu seminis, est ex materia,
 licet subtilissima: Quae cum etiam sit orta ex elemen-
 tis, in hanc sententiam nondum fas est mihi confiden-
 ter descendere.

XXX.

Ad exerc. 10.

An & quomodo Nutrimentum sit corpo-
 ris pars?

Object.

Scaligeri verba exer. 10. sunt: Cibus est proportionem primum, mox univoca prædicatione, idem cum eo cuius est cibus: ita ut ex cibo fiat corpus. Consideratio horum verborum penitior inicit ingenioso hunc scrupulum. Viventis pars nutrimentum actu amplius dici non potest. Cum nutrimentum est transmutatum & assimilatum viventis pars effectum est. Ergo tunc nutrimentum dici non potest. Ad huius scrupuli exemptionem tenendum est: Nutrimentum dici tum potentia: tum actu. Primum dicitur nutrimentum potentia, non actu, nempe cum dissimile est corpori quod alitur. Contrarium enim est aliquo modo, proindeque mutatione opus habet. Deinde verò dicitur actu nutrimentum, cum jam simile factum est, & in substantiam viventis commutatum. Tunc scilicet opere ipso reparat & instaurat, quod effluxit & deperditum est. E scholis veterum Medicorum hæc exquisitius & εἰδικότερον sic docentur.

Nutrimentum

Δυνάμει,
potentia

Remota: quod multa eget mutatione, cuiusmodi est chylus in ventriculo, sanguis in jecore:

Proxima, quod appositum est & agglutinatum, quod exigua eget mutatione, ut assimiletur:

Actu, ἐνέργεια: cum conversum & simile factum est.

Solutio.

His præmissis, respondetur ad objectionem. Alimentum conversum cum duobus conferri potest. Primum cum parte προϋπαρχόν (præexistente), cui apponitur, exempli causa, cum carne brachii superstiti. Deinde

inde cum parte deperdita, (intellige, in brachio) in cuius locum reponitur seu sufficitur. Si primo modo consideretur alimentum actu, pars dicitur, quia membri seu carnis, cui apponitur, pars efficitur: Sin secundo modo: nutrimentum dicitur: quia finis seu id, cuius gratia nutrimentum comparatum est, est, ut instauraret, quod in dies singulos ex viventibus effluit & dissolvitur, ad conservandam vitam. Breviter: Nutrimentum, quatenus partem decerptam seu depastam deperditamq, instaurat, corpus vivens nutrire dicitur.

XXXI.

Ad exerc. 101. 17.

An Nutritio sit conversio nutrimenti in corpus?

Ludovicus Vives vir in doctrinis præclarè excellens & alii multi definiunt: Nutritionem conversionem nutrimenti in substantiam corporis animati assumentis illud: Hæc definitio Object. non videtur continere totam Nutritionis naturam: Fit quidem in nutritione conversio & transmutatio alimenti: nisi enim hæc fieret maneret alimentum semper contrarium corpori, nunquam evaderet ei simile, ac σύμμορφον, id est, conforme, & ita non fieret corporis instauratio. Sed in conversione illa non consistit nutritionis ἐντελέχεια, & perfectio. Itaq, Scaliger definit nutritionem sic. Est unio naturalis nutrimenti conversi seu transmutati: **U N I O** hæc est formalis ratio nutritionis: Quæ aliis doctis viris est assimilatio ejusdem substantiæ cum corpore: cum conjuncta sint

Solutio.

& immediatè cohæreant assimilatio & unio: Sed nos respondemus pro Vive: Formam & essentiam nutritionis esse mutationem seu conversionem illā, & quidem transmutationis illius gradus esse quatuor. Primus est ἀλλοίωσις ἢ πέψις, alteratio seu concoctio alimenti, ut qualitates contrariæ mutantur. Secundus est ἐξέδοσις, appositio ad singulas partes. Fit enim nutritio mutuo contactu agentis & patientis, nutriti & nutriti. Tertius: Agglutinatio, qua firmiter adhærescit alimentum particulis alendis. Quartus ὁμοίωσις, assimilatio, receptio intus, & incorporatio unitioq; ultimò & perfectè elaborati: Necesse est enim materiam per quam immediatè fit incrementum simile esse substantiæ corporis, & unum quid cum eo fieri, seu nutrimentum, quo augemur, mutare suam speciem. Huic defensionis nostræ patrocinator Zabarella, qui conversionem illam speciali voce nominans aggenerationem: (hæc enim conversionis species est) nutritio, inquit, est aggeneratio partium materiæ in corpore vivente ex alimento extrinsecus admoto facta ab anima per calorem naturalem, ut materia quæ effluxit instauretur, & ipsum vivens servari possit ad illud usq; tempus quod ipsi à natura est præscriptum. Hæc definitio ἀπὸ δὲ συνστὰς constans quatuor causis est definitionis Ludovici Vivis explicatio. Sic Accretio Zabarellæ est motus vivētis corporis, quo omnes ejus partes secundum omnes simul dimensiones ad majorem quantitatem extenduntur. In conversione autem seu transmutatione vel aggeneratione includitur unio & suffe-

Nutritio
quid?Accretio
quid?

& suffectio Scaligeri. Nam exer. 136. 2. dicit: Nutritionem esse quandam suffectionem, id est substitutionem seu repositionem novæ partis in locum absumpti, seu ejus quod decessit & depastum est: Dicitur autem non simpliciter generatio: quia auctum manet idem quo ad formam, nec nova aliqua species existit: Sed aggeneratio: quia caro generatur adjuncta alteri carni. Sed & ipse Scaliger exerc. 101. 15. Crescere definit, alimentum transmutari in substantiam corporis materialem, & formam suscipere, ut fiat & sit pars corporis animati. Candidè igitur accepta Vivis & aliorum sententia de conversione ultima seipsa facile tuetur. Ac, ut hoc addam: Augmentum mediâtè quidem & remotè fit à re actu ipso dissimili. In initio enim alimentum est potentiâ simile carni: (cùm primùm assumpsisti cibum, non habet speciem carnis): Immediatè verò & proximè fit à re simili & ejusdem speciei. In fine enim alimonia convertitur in carnem, & fit actu caro. Nutritio igitur esse quadam conversio rectè dicitur.

XXXII.

A D E A N D E M.

An eadem sit facultas animæ altrix & auctrix?

Quæritur: Eademné sit αὐξητικὴ αὐτρίξ vis, & τροφικὴ altrix seu nutritrix? Non autem tam re, quàm ratione differre videntur: 1. Habent enim idem objectum, nutrimentum: & ut augeantur, crescant majoraq; fiant corpora, necesse est ea antè nutriri: 2. Habent etiâ nutritio & accretio idem sub-

Nutritio & accretio quibus conveniât: quibus differant.

jectum

jectum in quo, videlicet corpus animatum, quatenus est animatum. 3. Habent deniq³ eandem causam efficiatricem, tam primariam, Animam: quàm secundariam, Calorem naturalem: Idcirco Scaliger, credo, ait, vim nutricem & auctricem esse eandem: & Aristoteles, nutritionem & accretionem esse idem subjecto. Sed notandum hic est, inter se differre & distingui FINE potissimum, Forma, & modo mutationis. Primum enim finis propinquus nutritionis est instauratio materiæ partium à naturali calore consumptarum. Finis remotus & quidem is principalis, ad quem prior directus est, est conservatio animæ in corpore, & duratio vitæ ad tempus usq³, cuiq³ viventi à natura præfinitū. Finis propinquus accretionis est expletio mensuræ certæ, ut loquitur hic Scaliger, id est affectio seu acquisitio iustæ quantitatis. Remotus qui principalis est, exercitium omnium operationum vitæ, & præcipuè quidem generationis substantiæ similis. 2. Forma nutritionis est ipsa mutatio, quæ dicitur aggenerationis. Forma accretionis est motus extensionis, quo omnes partes secundū omnes dimensiones incrementum suscipiunt. 3. In nutritione nulla fit mutatio corporis secundum locum: non acquirit corpus majus quod occupet spatiū: At in accretione quod augmentatur locum modo quodam mutat: partes enim corporis crescentis & in ampliorem molem exsurgentis ex angustiore spatio in majus promoventur, capaciorum locum aëris occupant: sicut contra in decrectione in humilior & angustius loci spatium contrahuntur, id quod

id quod evidentissimè in arboribus apparet. 4. Accedunt his etiam alia differentia ex consideratione objecti, & adjuncti temporis: Quarto igitur nutritrix vis utitur alimento quatenus simpliciter conservat substantiam corporis, eoq; assimilatur & unitur. Au-
 trix verò respicit alimentum, quatenus quantum est, & magnitudinem substantie auget: sicut generatrix, quatenus superfluitatem relinquit utilem ad productionem seminis & propagationem speciei. Quinto: nutritrix omni vitæ tempore durat: in senectute etiam in corpus agit, & hoc conservat ad terminum usq; vitæ naturalem: quo sensu dicitur nutritio cum vitæ converti: Au-
 tricis verò actio certam definitamq; habet metam: Cessat enim in nobis ordinariè & naturæ lege post annum ætatis tricesimum: At quare cessat & otiosa est au-
 trix post hunc annum? Manet tamen ipsa in vivente, nec corrumpitur. Respon. a) Quia, in-
 quit Scaliger, non appetit infinitum: Ipsa b) enim na-
 turalis est: Nulla natura est infinita: Appeteret autem ptio.
 infinitatē, si semper augetet: c) Similis igitur, ut sem-
 per, sibi ipsa natura est & in hoc particulari & in
 orbe rerum universali, ut nihil velit infinitum: Syl-
 logismus hinc Scaligeri talis est. Nihil naturale appe-
 tit infinitum: Au-
 trix est naturalis: Ergo non appetit
 infinitum: & per consequens, non auget semper, sed
 tantisper, dum vivens iustam magnitudinem est ade-
 ptum: Vel: Si semper augetet au-
 trix appeteret infi-
 nitum: At non hoc: Ergo nec illud. Per orbem autem
 particularem intelligit Scaliger sublunarem seu ele-
 mentarem,

mentarem, vel hominem, qui dicitur μικρόκοσμος
 parvus mundus: vel utrunq; per universalem, cœlum,
 quia cœlum est universalis rerum causa. Verum hæc
 Scaligeri ratio non explicat propriè, cur post annum
 30. desinamus augeri: sed tantum: cur aliquando de-
 sinamus augeri & adolescere. Vnde igitur est ætas con-
 sistens, quam Scaliger statim vocat. unde est quod post
 annum 25. vel 29. vel 30. augmentatio seu motus in-
 crementi cessat? In causa est: quod tunc ossa extendi
 amplius nequeunt, propter defectum alimentaris ma-
 terie, vel propter nimiam siccitatem: Quia extensio
 fit proprio cuiusq; humido. Quare parva quantitas
 corporis vel alimenti inopie vel siccitatis signum est:
 Porro cessat in multis accretio post annum ætatis 25.
 Itaq; quod Scaliger de 30. anno ait, non est semper ve-
 rum: vel de longissimo natura tempore accipiendum:

Terminus
 incrementi
 est initiū vi-
 tæ ad florem,
 seu vigorem
 seu ἀκμὴν
 usq;. Illo in-
 cipit: hac de-
 finit cessatq;
 augere cor-
 pus auctrix.

Causa parva
 staturz.

Inæqualitas autem hæc durationis, quæ etiam à sub-
 tilitatis magistro aut exercitatore explicanda, est à
 diversitate habitus & constitutionis corporum, seu
 inæqualitate bonitatis humidi nativi, quod in aliis
 est magis aquosum, in aliis pingue & oleaginosum,
 in aliis crassum & tenax, sed impurum, cujusmodi
 est asinorum &c. Quid? quod in primis hominibus
 etiam longius, quàm modò dictum est, tempus fuit
 incrementi, & major corporum statura, propter hu-
 midum purius copiosius, æria pinguedine eximium,
 & intimo, vivacissimo, præstantissimo fortissimoz
 calore gubernatum: ratione deniq; victus moderata
 (quam dietam vocant) conservatum: Quid nos? heu

munda

mundi clauda propago sumus. Sic naturalis causa Gigantum, (qui olim fuerunt) vasta molis fuit vicens calor & humor, qui copiose & largiter suppeditabat: Hanc enim calor non tantum ad proceritatem extendit, sed etiam ad latitudinem & crassitiem diffundit ac dilatat. Goliathi longitudo fuit sex cubitorum cum palmo, 1. Samuel 17. Cubitus autem, si rationem grecorum sequimur, habet duos pedes: sin latinorum, sesqui pedem. Ogi regis Basan lectus novem cubitos longitudinis habuit: Deuteron 3. unde ingens vastaq; eius moles potest conijci. Ceterum saepe interit corpus animatum in ipso incrementi tempore: Et tunc durat quidem augmentatio per totum vitae curriculum, sed hoc fit per accidens causa nimirum praematura & violenta mortis. Quomodo autem partes quaedam post annum trigessimū augmentari possint, de eo vide Scalig. exerc. 282. sect. 2. Ad extremum superioris loco seu probationi Scaligeri videtur contrarius esse locus exer. 9. qui sic habet: Unicuiq; enī insita est appetitio infinitatis atq; eternitatis, propter quam formarum sit propagatio, in animalibus per generationem, in elementis per transmutationem. Sed ita alterum alteri conciliabis, si dices, ibi Scaligerum loqui de appetitu Infinitatis, quae est per Successionem. (Omnis enim natura appetit incolumitatem & conservationem sui, exerc. 5. sect. 1. In priore verò loco loqui de appetitu infinitatis, quae actu sit in uno eodemq; ad numerum corpore: seu talis, cuius corpus capax esse neutiquam potest. Ad finem huius commen-

Obiect. cum
solut.

tariuncula

tatiuncula moneo aetatem quæ finis incrementi est à Scaligero dici statam, quod nondum sequatur decrementum corporis, sed corpus aliquandiu in ἀκμῇ, id est vigore & flore suo perstet: antequam naturalis calor remittatur.

XXXIII.

Ad exer. 282. 2.

Quid verum ccrementum?

VEri ccrementi hîc fit mentio: Est autem verum ccrementum idem quod perfectum, nempe cum crescit totum corpus in omnes dimensiones receptione alimenti intus, non sola appositione superficialia. Hinc vis auctrix definitur, qua substantia seu omnes corporis partes extenduntur in maiorem molem quaquaversus: id est in longum, latum & profundum: Itaq; cum corpus pinguescit, non est perfectum incrementum: quia non crescit secundum omnes partes. Quando igitur augmentum verum etiam partium solidiorum post annos triginta statuitur, verum ex parte & μέρους perfectum intelligatur.

XXXIIII.

Ad exerc. 282. sect. 1.

Materiané an forma augeatur & crescat: & quomodo?

DE hac questione multa spinosè disputata sunt: Hoc certò comprehensum est, & verum & οὐ φῆς: Augeri corpus vivum, & id quod accedit extrinsecus corpori, & id cui fit accessio, (id est corpus) planè esse

esse impossibile, id est, ejusdem formæ ac speciei: seu in augmentatione idem specie & formæ permanere, Carnem, exempli causa, nulla re nisi carne, os non nisi osse augeri: Itaq; quod dicitur à philosopho: Eius, quod augetur secundum speciem, & non secundum materiam, pars qualibet augetur: hoc quidam non ignobiles peripatetici sic accipiunt: Singula augentur & crescunt proportionaliter, ita ut conservent suam formam: non verò equaliter, seu pari materia mole ac quantitate. Quare cum Scaliger ait: Augetur Cæsar cum crescit adolescens, non autem vel materia vel anima Cæsaris: nihil aliud dicit quàm corpus vivum augeri & augmentationem esse Compositi. Sanè 1. Augmentum est affectio tantum quantitatis: Nulla autem forma est quantitas: Formæ igitur non potest attribui augmentum. 2. Et: Augetur quod nutritur: Anima non nutritur. Ergo nec augetur. 3. Et: Si augmentum est animæ actio: non erit augmentatio affectio formæ. Anima enim ageret in ipsam. Sed primum: id est augmentum, est actio animæ in partem additam, ut totum, cui additur, augeatur. Ergo & secundum. Hæc ex Aristotelis fontibus hausta sunt. 4. Et: Augmentum ejus est, quod augetur per additionem, 1. de Generatione. Additio autem non est nisi per materiam. Ergo id augebitur, cui addetur materia: At materia non additur formæ, sed materiæ. Ergo non forma, sed materia augetur. Hæc enim cōclusio, quam Scaliger in duplici aliorum reticet, ex præmissis confit. 5. Et: Omne quod augeri aptum est augetur ab aliquo

Cardanus
vult, quod
augetur au-
geri secun-
dum formā
non secun-
dum mate-
riam, quæ illi
adjicitur in
cavitates cor-
poris.

quo adveniente connaturali, libr. 1. de cælo. Formæ ani-
mati nova sese non affert adventitia cognata por-
tio. Ergo forma animati non augetur. Sed quid Car-
danus. 1. Augmentum, ait, est motus: Motus est mu-
tatio loci: Corpus quod augetur non mutat locum.
Augmentum igitur erit formæ non materiæ. Respon-
Nego: Corpus quod augetur nullo prorsus modo mu-
tare locū. Nam quæ præerat superficies brevioris tra-
ctus habet postea, acquisita nova magnitudine per
novæ partis adjectionem, in ulteriori loco alium ter-
minum. 2. Si materia sine fine dividi potest, au-
gmentum non fiet secundum materiam, sed formam.
At primum: Ergo & secundum. Resp. fallax est con-
nexum. Nam & forma suo modo infinitas in partes
potest dividi. Nulla enim formæ portiuncula quantu-
lucunq; datur, quæ non sit ad quantitatis sectionem
partibilis, si materialis forma est, ut anima canis. Et si
enim quod dicitur (secundum se seu ex sua natura) non
sit quanta & extensa, ex materia tamen in qua re-
cipitur, quæ quanta est, quantitatem & extensionem
habet. 3. Quod augetur oportet manere. Forma ma-
net. Ergo augetur. Resp. 1. Syll. est in secunda figurâ
affirmatus. 2. Etiam corpus manet in accretione.
Manet quod nō abit. Manet ergo tam materia quàm
forma. 4. Hic adde hoc: Si Augmentum est motus,
& quod movetur necesse est θεωρητικόν (præexiste-
re) ut suos moveat fines: quod verò additur alimen-
tum haud præstitit, non erit in materia augmen-
tum. Respon. Concedo in materia scilicet alimentum
non

Anima canis
materialis forma

Forma quan-
ta per acci-
dens.

non esse augmentum: illa enim non praeexistebat. Sed interim erit accretio corporis, quod praeexistebat, ex adjunctione portionis adventitia. Est enim accretio aucti extensio. Forma autem cum extendit se in materiam novam applicatam, promovet sese, non augetur. In accretione anima sui promotione induit sese in alimenti materiā novam, exer. 6. 11: crescere tantum & major fieri dicitur aquivocè: accipit enim denominationem à similitudine appositae quantitatis: unde clementum univocè est appellatum exer. 282. 1.

Sed inquis: Quomodo vindicas à contradictione quoddam Object. cum solut.

Scaliger dicit è primo Aristotelis de Generatione: Au-
geri quantum, non quatenus quantum est, sed quate-
nus habens formam: quia formae actio est. Et: Au-

gmentum est affectio propria & immediata quanti-
tatis: quatenus quantitas est. Respon. 1. Prioris sen-
tentia est: Augmentum esse quantitatis, quatenus
est informata. Hanc vult esse minus acutam. Poste-
rioris: Materiae quantae propter quantitatem augmen-
tum esse. Hanc vult esse priore acutiorē. 2. Aug-
mentum advenit materiae quantae beneficio ipsius
formae, activè: beneficio verò ipsius quanti, passivè. Hoc
est, augere formam est, augeri verò est materiae quantae
habentis formam. Totum igitur ipsum vivens
Scaligero alitur, quod est materia quanta sub
forma. Cardano Adjecta materia, ipsa forma exten-
ditur: augmentum secundum formam vera fit: secun-
dum materiam verò est sola additio, quia undiq; ali-
quid juxta apponitur. In his subtilitatibus non du-
bito.

Augmentum
est πᾶδος
quantitatis
primò.

bito, quin multis, cum è contrariis argumentis se extricare satis nequeant, accadat, quod dicitur in Tragedia: $\alpha\gamma\iota \phi\eta\mu\iota \kappa' \delta\iota\omega\phi\eta\mu\iota \kappa' \epsilon\kappa \epsilon\chi\theta\epsilon \tau\acute{\iota} \phi\theta\acute{o}$. (Ajo, & nego, nec habeo quid ajam.) Si enim corpus Scaligero ratione formæ, id est, quatenus formam habet, seu animatum est, augetur: tota natura seu ratio formalis accretionis ad substantiam potius, quàm ad quantitatem referenda est. At verò ad quantitatem dirigi debet: Si verò Scaligero corpus augetur ratione materiæ, id est, quatenus quantum est: omni quanto augmentatio conveniet: At solis viventibus convenit. Hic stas in bivio dubius: In re igitur difficili hæc tene

a) Adæquatū
subjectū ac-
cretionis.

Dirigitur ac-
cretio ad per-
fectam quā-
titatem, ut
Terminum
ad quem.

axiomata. 1. a Corpora, scilicet animata, sunt augmentabilia: Seu: corpus vivens est verè subjectum augmentationis, quia mutatur, ita ut ex minori fiat majus. 2. Sed forma sola, id est, anima vegetans est Ratio, cur corpora sunt augmentabilia. Anima enim hæc magnitudinem, quam corpus nanciscitur, determinat. Imò accretionem vel potius potentiam recipiendi motum accretionis desinit per tres condiciones: 1. ut fiat ex accessione materiæ. 2. ut idem numero maneat, id quod augetur: 3. ut omnes partes secundum omnes dimensiones augeantur. Vivens igitur augetur, quatenus habet FORMAM. 3. Forma autem (anima) nō præstat hoc, nisi sit juncta materiæ quantæ, & per hanc extensa atq; dividua. Augeri enim cū sit majorem quantitatem fieri, nihil potest augeri, nisi id, quod quantum esse statuitur. 4. Facultas igitur patiendi motum accretionis consequitur

sequitur animam, ut Rationem FORMALEM. Quantitatem verò, ut conditionem sine qua non, seu, ut conditionem materiale, formæ necessariam. 5. Quare dici potest cum Philopono: Accretionem convenire corporibus RATIONE FORMÆ, prout hac QUANTA est. 6. Ex his collige: Id QUOD augetur esse ipsum compositum: id est, Corpus vivens; quod constat è materia & forma. Id QUOD augetur, esse Materiam & formam. Materia PER se fit ma-ior, per novæ materiæ additionem seu accessionem. Forma verò PER Accidens extensione ad & per maiorem materiam. Quædam igitur Cardani in hac disputatione commodè explicari possunt, ut, cum ait: adjectâ materiâ ipsa forma extenditur &c. Item: Augmentum & nutritio secundum formam verè fit. Secundum materiam autem est sola additio. Sic Zabarella. Sola materia additur & materiæ & formæ. Hic iterum occurrit dubium: Quomodo intelligendū istud Dubium.
Aristotelis: Totum & omnes partes recipere magni- NB.
tudinis incrementū ratione formæ, non materiæ? Ad huius explicationem varia sunt allata ab interpretibus, & supra de quorundam non indoctorum interpretatione attigimus. Sed Zabarelliana videtur mihi esse planior. Accretio (perfecta & maximè propriè dicta) fit secundum omnes partes formæ, id est animæ vegetantis, (quæ in minima etiam carnis particula inest, & cum incorporea sit, potest omnes corporis partes penetrare), non secundum omnes partes materiæ: quia particula ea, quæ intus foramina seu poros

non habent, nihil intra se recipiunt: non enim potest ingredi in eas nutrimentum, nisi fiat penetratio corporum, quæ à dūvat & est, sed per solam novæ carnis appositionem fiunt majores. Ea autem non est perfecta accretio. Vide Zabarel. lib. de accretione cap. 18. & 19. & 20. & nota triplicem accretionem, Impropiā, Propriam, & Maximè propriam. Improperia fit per meram appositionem, sine ulla conversione: ut cum augetur acervus appositione frumenti. Propria fit per appositionem mutati, ut cum crescit, major fit & extenditur pars corporis per novæ carnis appositionem extrinsecus seu circumpositionem. Maximè propria, quæ non fit superficialiter, sed penitissimè per conversi alimenti receptionem introrsum: ut cum lingua animantis augetur.

XXXV.

A D E A N D E M.

An forma recipiat majus & minus.

Distinguitur.

Formam, qui majorem aut minorem dicet, abute-
tur sapientum patientia, ait Scaliger. Sed ani-
mam vegetantem, quæ forma est, fieri magnam in
magno, parvam in parvo corpore, ait Zabarella. Con-
ciliatio eorum hæc esse potest. Forma neq. major neq.
minor fit ex proprietate suæ naturæ, seu P E R se: quia
per se non est quantitas: cum sit incorporea. Si enim cor-
porea esset, non posset ~~πεειχσθην~~ & penetrare omnes
corporis partes. Forma fit major vel minor ex materiæ
incremento vel decremento: ideoq. P E R accidens,
quia

quia per accidens, nempe per materiam quanta est, & sic quoque amplius vel angustius extensa. Quanquam video Scaligerum hoc respectu malle formam dicere FUSIOREM quàm Majorem. Sed nolumus λεπτο-
λεγεῖν.

XXXVI.

Ad exer. 282. 1.

De augmento.

Hic Erratum est auctoris γραφικόν, vel σφάλμα typographicum. Versu enim 8. & 9. sic legendum est: Et sic augetur secundum formam, non secundum materiam.

XXXVII.

Ad exer. 101. 16.

An cum sit accretio, prior sit unio quàm transmutatio?

Dictum est: Nutritionem esse & transmutationem & unionem. Ut enim fiat nutritio necesse est adjungi membris nutrimentum, iisque adherescere & prorsus exaequari, ac tale omnino esse, quale membrum ipsum est. Tale autem non fit, nisi per transmutationem & unionem. Queritur igitur: an prior sit transmutatio, quàm unio alimenti in addita parte cum sit incrementum. Respondendum est: Transmutationem ultimam & unionem formalem fieri simul tempore: Sed ordine naturæ unionem illam posteriorem esse.

Ad exer. 101. sect. 15.

An augmentum sit motus localis?

Negatur.

Augmentum dicitur formaliter esse extensio autem, seu esse mutatio magnitudinis, quæ sit per extensionem. Extensio autem per additionem: Id est, accretio est corporis $\omega\epsilon\gamma\upsilon\pi\alpha\phi\chi\alpha\upsilon\tau\&$ (quod præexistebat) ex adjunctione novæ quantitatis, per portionem adventitiam: cum sine nutritione non fiat incrementum. Non igitur augmentum est motus localis: et si non sit sine promotione ad ulterius Ubi. Nam, ait Scaliger, extenditur materia: id quod non per motum superficiei, sed per additionem novæ a superficiei, quia quæ præerat superficies tractus brevioris, ea habet postea in ulteriore loco alium terminum. Sic forma quoque, ut anima, extendit se in materiam novam applicatam: proindeque promovet se ad ulterius Ubi, non interim migrans a tota sua materia ad aliam totam. Insinuat se in eam partem, quæ corpori accedit, seu per quam corpori nova accessio facta est, informandam, animata, ut quæ esset antea sub magnitudine, verbi gratia, pedali promoveatur ad sesquipedem. Hæc accretio non est, sed quasi species mutationis loci. Trāsfertur enim seu transit per PROMOTIONEM sui ipsius anima à se ipsa ad partem additam, hoc est aggeneratæ totum ac circumferentiam usque ultimam, completa interea tota materia, quæ interjacet. Cum enim accretio sit totius corporis extensio, facta ab anima per additionem

a) Non videtur hic loqui Scaliger ad exactam regulam. Fit enim in accretione, quæ de agitur, additio trium dimensionum longitudinis, latitudinis, profunditatis.

ditionem novæ materiæ: necesse est fieri hanc extensionem per animam præsentem, & defluere ac derivari virtutem animæ ad partes substantiæ aggeneratas animandas vivificandas, & ita quoque animam eò pro-
tendi. Ita ergo anima movet se ipsa PROMOTIONE. An & quomodo anima moveat seipsam.
NE, hoc est, subita extensione & diffusionem, SUI ad
UBI: quæ modo sit occulto, incorporeo, nobis ignoto, nature animæ conveniente (Zab. de accret. cap. 15. & 16.) Præterea (quod alterius διακρίσεως est) etiam Anima movet se, ut res immateriali
moveret se AGITATIONE ad INTELLIGENDUM & REMINISCENDUM. Hic nullo moveretur objecto, sed se ipsam movet à privatione, id est, eo quod amissum est, ad habitum, id est cognitionem. Reminiscencia enim est repetitio & evolutio amissarum recordationum. Movetur etiam ad beatitudinem intimo principio, quod summi boni appetit fruitionem, exer. 102. 6. Sic Deus seipsum non nostro modo, sed alio nobis prorsus incognito & ἀπρόγνωστο movet in se, propter se, à se, ad se reflectens ineffabilem eam pietatem, quam exercet in homine, 254. Sed quò de-
labor? Redeo ad animæ PROMOTIONEM & propagationem. Object. 1.
Si inquis, anima transit & diffunditur ab una parte materiæ ad aliam modò genitam animandam: forma egreditur subjectum suum, trans- migrabit è subjecto in subjectum. At hoc fieri non potest. Ergo nec illud. Negatur propositio, Non enim illa Solut.
transitio animæ est desertio sui subjecti, & transmigrationis est subjecto in aliud. Quia semper in eodem corpore manet, non est extra illud, nec de toto illo ad ali-

ad totum transit. Ac, licet transeat ad novam corporis partem, ea tamen cum corpore unum quid est, & totum illud unum est, quod ab anima perficitur. Illa autem migratio fieri non potest, qua forma totum sui subiectum seu totam suam materiam deserat, & eadem numero ad aliud subiectum, seu aliam materiam transeat. Præterea si talis transitio animæ datur, movebitur localiter, quod tamen corporis est. Respon. Illa transitio potius est subita rei immaterialis accessio, quam motus localis, ut videtur Zabarelle. Ad extremum: Dixisti: Accretionem formaliter esse extensionem aucti. Extensio autem est motus ad Ubi. Ergo non malè dicitur accretio esse motus localis. Respondeo: Non omnis diductio seu extensio est motio ad Ubi. Quædam enim extensio est ad Quantitatem: quedam ad Ubi. Illa πρῶτος, seu principaliter est accretionis: hæc minus principaliter, & ἐπομένως, id est, per consecutionem. Scopus enim naturæ in incremento est majoris quantitatis acquisitio. Hanc secundariò commutatur majoris loci acquisitio. Porro major quantitas in incremento acquiritur: Tum per ACCES-
 » SIONEM novæ MATERIÆ: Tum per AM-
 » PLIATIONEM terminorum: ut, cum in spongia
 » diducta major quantitas acquiritur. Scaliger talem
 » spongiam negat majorem esse, intellige tu: ADDI-
 » TIONE MATERIÆ. Interim major dici potest,
 » Ampliatione seu amplificatione terminorum per par-
 » tium rarefactionem.

XXXIX.

Ad exerc. 101. sect. 18.

An omne, quod nutritur & augetur, vivat?

Distinguitur.

1. **C**orpus non est particeps nutritionis & accessionis crescendi, quatenus est corpus, sed quatenus est animatum. Lapides igitur, aqua, ignis, quia anima & vita destituta sunt, non dicuntur propriè nutriri. Sic aqua non augetur propriè, cùm in aërem mutatur: et si rarefiat, & propter rarefactionem majorem tunc occupet locum. Quia non vivit. Μόρον τῶν ζῴων ἢ αὐξήσεως. Galen. lib. 2. facult. natural. Sic non propriè est augmentū, sed tantū liquoris multiplicatio, cum fluvius major sit è pluvia aqua. Nec nutritur nec augetur propriè vinum, cum depravatores ejus affundunt aquam: quia non habet animam vinum. Nec augetur spongia cùm post compressionem laxata diffunditur. Nihil enim major est, ait Scaliger, quàm antè, sed fusior. 2. Requiritur ad maximè propriam veramq; accretionem, ut ex aliqua extrinsecus accedente materia res major fiat: ut corpus, postquam auctum fuit, & majus factum, idem numero maneat, quod ante αὐξήσεως fuit: (quod tamen accretioni cum aliis motibus commune est:) ut deniq; omnes partes corporis majores fiant, & totum corpus augeat, secundum omnes simul differentias positionis, quæ sunt dextrum, sinistrum, antè, retrò, sursum, deorsum. Cum igitur mutata aqua in aërem, crescit moles, non est propria accretio, quia illic non manet

eadem numero substantia : in accretione verò propria idem numero, quod augetur, manet. Illic non est corporis alicuius accessio : In accretione contrà est. Cum major sit Ignis non est propria αὐξήσις : quia continenter alius & alius numero ignis generatur. Ungues propriè non augentur, tantum apponitur uni parti excrementum terreum, nec sit motus ad omnes simul differentias positionis.

XL.

Ad exer. 102. sect. 7.

An sentiens anima sit eadem, quæ & nutritiva?

Negatur.

Certum est partes anima inter se definitione & essentia differre, nec unam de alia συνωρύμιος prædicari posse. Sentiens igitur anima non est eadem cum nutriente. Patet hoc ex diversitate. 1. Organorum. 2. Actionum, officiorum, operum. 3. Objectorum. 1. Nutriens utitur calore naturali, venis, jecore, ventriculo, instrumentis deniq; omnibus ad concoctionis & secretionis περὶ τροφῆς τῶν ὀργάνων usum fabrefactis. Sentiens sentit ministerio & ope cerebri spirituum animalium, nervorum, oculorum, aurium &c. 2. Alia ἐνέργεια seu functio est nutrire, alia sentire. Aliud est convertere alimentum in substantiam aliti : aliud videre, aut agnoscere se nutriri. Nam membrum aliquod potest laborare ἀτεργία, id est non nutriri : & tamen sensus possunt esse integri. 3. Operatio nutriendi versatur in τροφή eiusq; incorporatione, id est
circa

circa alimentum corporis substantiæ assimilandum.
 Ἐνέργεια verò sentiendi circa τὰ αἰσθητὰ, id est, sen-
 silia, ut colores, sonos. Alia igitur est pars animæ nu-
 triens: alia sentiens.

XLI.

Ad exer. 265. & 307. 21.

Utrum mens intelligat per corpus, per or-
 ganon corporis, ut medium Quo: An ve-
 rò tantum opus habeat organo, ut obje-
 cto: nempe ut materies intelligibilis men-
 ti per sensus corporeos suppeditetur?

Prius negatur: posterius affirmatur.

DE hac questione δι' ὁλίγων. Facultatem vege-
 tantem & sentientem exerceri per organa cor-
 poreæ: Mentem verò non intelligere corpore: & corpus
 nec proprietate naturæ suæ, nec potentia propria ani-
 mæ rationalis ratiocinari, receptissima in Scholis sen-
 tentia est. Eam & sequitur Scaliger, & ego pro vera
 habeo. Sed ἀντίρροτοι quidam hodie, qui tamen præcla-
 rè videntur sibi sapere, contradicunt, quòd non intel-
 ligant philosophorum mentem & sententiam. Pri-
 mum an non, inquiunt, opus habet vñs phantasma-
 tus, quæ sunt in materiali & corporeo organo, ad in-
 tellectionem? An non oportet intelligentem phanta-
 smata speculari, ut ait Aristoteles 3. de anima? Sed
 non distinguunt isti, quod facere debebant, inter Ob-
 jectum & Organon. Eget anima ad facultatem intel-
 ligentem exercendam Objecto, à quo moveatur & ex-
 citetur, in quod intueatur, & ex quo intellectionem
 concipiat.

1. Object.

Solutio.

indum (ut inter facultatem videndi & objectum visibile medius est oculus, tanquam organon, citra quod facultas videndi videre nequit). Sed, modo absit objectum a phantasia suppeditatum, mens suapte vi seu sua intelligendi facultate omnia intelligit, & quidem etiam se ipsa. Itaq; vis, qua anima intelligit, nulli est affixa organo. Si secus esset, profecto anima nostra nihil intelliget, cum fuerit corporis erga stulo nexuq; liberata. Ad dictum Aristotelis ex libr. 3. de anima modo allatum respondetur vere: Eo non dici Mentem per phantasmata aut per cerebrum aut per spiritus animales, sed non sine phantasmatibus, ut objectis, intelligere & cognoscere: sicut idem verè dixit ὁ δὲ νῦν οὐκ ὁ νῦν τὰ ἐν τῷ, μὴ μὲν αἰσθητικῶς ὄντα: Neq; intelligit mens ea quæ forinsecus sunt, nisi sensus indicio. Atq; huc spectat, quod hic dicit Scaliger noster: Anima dum est in corpore, sine corporeis objectis (intellige, quæ postea ad phantasmata in usum mentis perferuntur) non potest iniciari, ut ita dicam, sacris intellectionis. (ideoq; nec agere.) Non igitur negatur à nobis, corpus aliquid conferre ad animæ actiones inorganicas. Sed nostram sententiam esse Aristotelem clarissimè ex his ejus verbis patet. Nihil cum mentis actione communicat actio corporalis: (id est mens in sua operatione nullo corporeo instrumento utitur) 3. de anima. Et si autem verum esse statuamus, intellectum & voluntatem esse inorganicas potentias, & mentem non intelligere per sensus & cerebrum, sed per seipsam ideas rerum, sen-

Operatio intellectus non communicat cum organo corporeo.

Vivere & sentire sunt essentialia totius pariter composito quam animae vel corpori,

sui impressas, intueri: Seu animam intellectivam non uti organo corporeo in recipiendis speciebus, quasi ab ipsa receptas per illud, ut mediū, receperit, sed ipsammet eas recipere, & esse velut locum specierum: itaque intelligere esse actionem mentis propriam, non communem corpori & animae, ut vivere & sentire: Tamen non reprehendo, dextrè intellectum, quod quidam doctissimi etiam philosophi ita loquuntur, ut dicant: Mentis actiones in corpore esse organicas: animam ut organum corporis uti ministerio operis cerebri, spirituum, & sensuum ad intelligendum. Quia non dicunt per organa eam intelligere, sed sine organis, & citra opem, antecessorem ac veluti præcurSIONem & preparationem organorum corporis non intelligere. Quanquam Plato in Thæteteto affirmat: τὰ μὲν τῷ ψυχῇ δὲ ἐαυτῆς ὁμιλοῦνται, τὰ δὲ τῶν ὁσώματων & δυνάμεων: id est: animam alia quidem ex se ipsa (id est sua ipsius vi sine ope instrumentorum corporis) considerare: alia verò adminiculo facultatum corporis. De quo alibi philosophati sumus. Nam videtur intellectus quaedam etiam intelligere, quorum ne species quidem sensiles possunt efformari: videtur (ut dicam οὐκ ἔστιν) nostra dianœa exordiri aut à phantasia seu speciebus, quas organa exteriora offerunt & exhibent sensui communi: aut à memoria revocatis illis, quae memoria commendata sunt: aut à notitiis primis nobis insitis & innatis, ut quae mens sua vi promat, ad alia inde colligendum. Huc pertinet illud Scaligeri: Speciem non omnem immittit aut

aut invehi à sensilibus, sed quasdam connasci cum homine, exer. 107. 21. Ex his omnibus intelligitur falsissimum esse, quod quidam nobis conantur obtrudere:

Animam, non tantum in corpore, sed etiam per corpus, omnia operari. De his confirmationis causa plura acutissima & limatissima videris in Zabarella. 13.

Venit tibi sortè in mentem opponere, quod Aristoteles Object.

in Ethicis Nicomach. lib. 2. ult. cap. ἀρετικὸν facultatem appetitricem dicit ἡ δὲ καὶ νοῦν ἔχειν, id est, esse rationis participem. Sed cogita, quod Aristoteles ibi respi-

ciat. Facit hanc δὲ νοῦν rationis participem πῶς Solutio.

(aliquo modo) non quod ratiocinemur per vim appetentem, sed quod actiones ejus ratione regi, excita-

ri, exeri, & expromi arbitrio nostro, aut contra re-

primi, cohiberi & contineri possint. Sic & potentia

locomotrix aliquo modo rationalis dici potest. Ad

mentis enim decreta jussuq; & imperium voluntatis,

oculos aperimus, claudimus, huc convertimus, illinc

avertimus, manum admoveamus poculis vel abstine-

mus aut retrahimus, membrum loco movemus vel non

movemus. Naturales verò actiones ut ἀπαιτῆται (nu-

tritivæ) consilio & deliberatione voluntatisq; impe-

rio nec ciuntur nec administrantur, nec intenduntur

nec sedantur (venter caret auribus). Hanc & non al-

De Mente
humana ca-
pitibus 9. &
13.

Solutio.

Appetitus, ut
suprema po-
tentia intel-
ligenti paret
& adest tan-
quam ὑπὸ
ἡγεμῶν, id est
minister, est
quodam mo-
do rationis
compos Aristoteli.

mi du-

mi duplex, rationis particeps: Altera propriè & ut habens eam in seipsa (hæc verè propriè ἡγεμονικὴ seu λογικὴ est). Altera velut filius, qui parentis dicto audiens est: id est: sicut filius qui obtemperat bonis rationibus & salutaribus admonitionibus sui patris quodammodo habet rationem patris, non quòd revera ratio patris ei insit, sed quia ex ratione ea, quam pater ei præscripsit, agit & vivit: Ita etiam appetitus in homine dicitur ἐχει λόγον, seu præditus esse ratione, non quòd natura sua & verè talis sit, sed quòd rationi se subiciat & obediat.

XLII.

Ad exer. 307. 29. Quomodo anima in-
formet corpus?

Anima cum forma sit omnium hominis partium, cur facit corpus sentiens, non intelligens?

Pulcra est Quæstio: Cur anima rationalis, immortalis, invisibilis, non efficiat corpus intelligent & volens, invisibile, immortale, spirituale, faciat verò id animatum, vegetans, sentiens. Respondetur ex tùm informatione: tum attributione diversa: 1. Anima communicat se corpori, uniens se corpori, & agens per corpus, quæ corpori conveniunt, & quorum instrumentū idoneum est corpus. Quæ autē non sunt apta, ut fiant per corporeum organon, ut intelligere & velle, ea quidem anima in corpore (sicut & extra corpus cum separata est) operatur, & corpore simul agente, quæ ipsius sunt, dum est in corpore. Sed non efficit

scit ea per corpus. Anima igitur corpus efficit animatum, vegetans, sentiens, quia horum ratione inest corpori tanquam forma essentialis subiecto, sed non facit corpus intelligens & volens, quia his facultatibus nullam partem corporis (ut nulli organo in operando addicta & affixa est) informat. Itaque potentiam intelligendi realiter ab anima corpori communicatam esse dici non potest. 2. Anima nostra est rationalis, immortalis, invisibilis, formaliter. Itaque tale non evadit corpus. Non vero est animata vegetans sentiens formaliter, sed potest hac ἐνεργείῃ: Exempli causa sensus non sunt in anima, sed oriuntur ab anima: etsi quoque dici possit: sensus esse eo modo in animo, quo effectus in causa: Sensus habere quidem radices in anima: (Radicari in anima dicit Zabarella) actiones vero seu fructus habere in organis corporeis animatis, quæ recipiunt rerum sensilium species. Itaque corpus fit in se (ut δυνάμει) vigen & sentiens. Sed de his alibi fortasse disputabo limatiùs.

Tabella.

In homine attributa sunt propria	{	Anima: esse immortalem, invisibilem, intelligere, velle	
		{	Corpus: (id est habens dimensiones) esse visibile, locale.
			Mistum: esse mortale, patibile, ponderosum.
	{	Corporis: quatenus est	
	{	Animatum: vegetari, nutriri, augeri, moveri, scribere, currere, loqui, edere, bibere, disputare, sentire, irasci, concupiscere. Hæc vi quidem animæ, sed corporis ministerio perficiuntur.	

Ad exer. 107. 2. 9. 13. 21.

Quomodo fiat & distinguatur intellectio?

Verissimum est illud Ludovici Vivis: Intricatum est, & plenum obscuritatis negotiū mentis naturam & modum actionum ejus perscrutari. Eo pertinet questio: Qua ratione intellectus res & seipsum intelligat. Ad hanc, de sententia Scaligeri, cuius verba, quia valde obscura sunt, interpretor, responderetur: Intellectū cognoscere res seu entia materialia per speciem (sicut video Casarem Rodolphum per speciem): Se verò ipsum per reflexionem, id est, dum intelligit se ipsum, non moveri sui specie, sed per reflexionem sibi ipsi presentem fieri. Nec tamen posse se intelligere absq; aliarum specierū intellectione, seu, nisi seipsum ad sese ducat per alia externa. Quō intelligat illa ab sese intelligi per intellectionem suam, atq; ideo se esse intelligentem, & aliquid substantiale, & id demū quod est, id est, intellectus non primò seipsum intelligit, sed secundariò seu per intellectionem aliorū: dum enim alia intelligit, potest animadvertere suam intellectionem, eamq; & seipsum cognoscere. Ut hæc intelligentur rectius & facilius, distinctiones intellectus actionum tenendæ sunt.

Animus intelligit se ipsum per reflexionem, quoad ipse sibi præsens est.

Actiones intellectus sunt

Recta (quæ & aliquādo simplex dicitur)

Quæ tantum cognoscit aliquid, ut cum intellectus tantum est in prima apprehensione Leonis: ut, cum cognito equo nihil querit equi intellectus meus, nempe quando species sistit intellectum.

Reflexa: Quæ cognoscit se & cognoscere & co-
 seu gemi- gnoscendi habere potestatem: Seu: cum
 nata & intelligimus ipsam intellectionem: cum
 quasi reci- intellectus scit se esse intellectum, scit se
 proca esse essentiam, non materialem. prædi-
 tam multis potestatibus, iisq; contrariis.

Exempli causa. Res intelligitur intellectione recta: Ve-
 ritas intelligitur intellectione reflexa. Neq; enim qui
 vera dicit, scit se vera dicere, nisi orationem cum re
 comparet. Sic iudicium est reflexio mentis super prio-
 rum notionem, seu est deductionis aliorum à principiis
 & axiomatis, (quod est opus ingenii) per reflexionem
 perpensio, recognitio, & quasi ruminatio quadam.

Simplex. Apprehensio seu cognitio rerum simplicium
 ut leonis: quæ species apprehendimus absq;
 affirmatione & negatione vel discursu: vo-
 catur & prima Notionum apprehensio. (Hæc
 intellectio Scaligero est animæ passio: id est
 tantum receptio in intellectum)

Intelle-
ctio seu
actio in
telle-
ctus

Composita, (Bar-
 baris complexa)
 συμπεπλεγμένη:
 cū intellectus co-
 pulata cognoscit.

Enunciationis seu compositionis
 & divisionis, cum è conjunctis
 fiunt effata seu propositiones. Hic,
 id est, in oratione, à subiecto mo-
 vetur vis intellectus ad prædica-
 tum per verbum, quod copulam
 vocant.

Διανοήσεως seu
 N

Ratiocina-
 tio: συλλο-
 γισμός.

(Hæc intellectio Scaligero est anime actio & productio): estq;	διαβολας, id est, discursus: Qui est ex quocunq; propositio alius deductio: estq;	λογισμός. Ordinatio: seu διάταξις.
--	---	---

Dianœa etiam dicitur λογισμός: cùm conjunctis addimus alia, ut inde aliquid aliud educamus. Sapè etiam tantum pro ratiocinatione accipitur. Interdum quoq; generaliter usurpatur, ut etiam tribuatur Enunciationi: ut cum Scaliger ait: Intellectus cum notionem agit, dividit, componit, deducit, alius est intelligendi modus (quàm prima notionum apprehensio) qui dicitur διάνοια, id est mentis agitatio. Ad harum actionum ordinem congruit ordo, & dispositio præceptorum Logices. Hæc enim procedit à simplicibus notionibus terminisq; ad conjuncta, Enunciationes, argumentationes, Methodum. Distinctio autem hæc pendet ab objectis. Nam

objecta intellectus sūt	{ πρῶτα, prima, ἀδιαίρετα, simplicia δινημένα, divisa, copulata: ut verum & falsum, quod ex affirmatione & negatione nascitur	{ ὄντα	{ ἐν συνεδέσει. Res ex cōcretionem, cum adjunctione. ἐξ ἀφαιρέσεως. Res ex abstractione. ἀπλῶς. Simpliciter entia.

Res quæ ἐν συνεδέσει vocantur, sunt cum sensibili materia concretæ seu materiales: ut Physica. Res ἐξ ἀφαιρέσεως

ἀλογότατος à materia sensili sunt abstracta per intellectum: non per naturam (à sensili à materia sejuncta non existunt) ut mathematica. Entia simpliciter seu simplicia entia sunt formae sua natura separate à materia, seu substantia abjuncta à materia per essentialitatem: ut Deus, angeli, animus humanus à corpore separatus: res metaphysicae. Itaq; intellectus in corpore non omnia eodem modo intelligit, sed quaedam cum materia sensili concreta, quaedam ut ab ea abstracta apprehendit. Ratio est: Quia intellectus actu similis est rebus, & idem cum rebus, quas intelligit, sicut ait Zabarella: Intellectus intelligendo rem aliquam fit res illa spiritualiter. lib. de Mente humana cap. 14. Si ergo res concretae sunt cum materia physica, eas cum materia intelligit: Si sunt abstracta, eas abstractas cognoscit.

XLIII.

Ad exer. 307. 20. Explicatio obscuriorum.
De notionibus seu speciebus intelligibilibus.

Non sunt cuiusvis intellectui obvia verba Scaligeri. Videtur objectum esse efficiens causa intellectionis. Et, quae paulo post sequuntur: Species non est objectum intellectionis, sed intelligendi modus &c. Opus itaq; hic puto esse ἀλογότατον. Res ipsa est objectum intellectus, quo movetur intellectus ad intellectionem, id est, primam apprehensionem notionum, quae est receptio & impressio speciei in intellectum, ideoq; animi passio quaedam. Sed haec species rei non

est propriè objectum intellectiōis, sed modus intelligendi: Id est intellectus rem intelligit per speciem seu representationem: hæc est rei ipsius notio. Ac aliquando sine hac specie intellectus intelligit, nempe cum intellectus recepta specie exsinuat seipsum & speciem ipsam intelligit, id est, ipsam speciem cognoscit esse rei notionem, non autem rem. Hæc intellectio est animi actio. Quare ubi promovet se ad velle (intellige voluntatem esse intellectum promotum) non appetit ipsam speciem, quæ intus est, sed rem, quam cognoscit extrà (ut percussurus aliquem non appeto speciem lapidis, quæ in animo est, sed lapidem: cœnaturus non appeto speciem carnis sed carnem).

XLV.

Conciliatio duarum Enunciationum contrariarum.

Mentis actiones in corpore omnes organice.

&

Mentis actiones in corpore nullæ organice.

Dixi, intellectum & se & alia à se intelligere. Intelligit autem seipsum per actiones, id est, per intellectiōes aliorum, sed non solas, ait Scaliger. Habet enim inde principia cognitionis suæ, per quæ deducatur in essentiæ propriæ comprehensionem. Dixi & intellectum intelligere seipso, id est actionem, hoc est, intellectiōem ejus non communicare cum organo corporali. Et hoc verissimum. Non igitur poterunt ad concordiam reduci hæ contrariæ. Omnes actiones intellectus in corpore sunt organice: & Nullæ actiones intellectus

intellectus in corpore sunt organica, quarum utranq;
 invenio? Errat enim quidam bonus vir, qui putat:
 contrariam oppositionem nullam esse: tantum ἀντι-
 παρξός seu contradictoriè opponi: Nullæ actiones in-
 tellectus sunt organica: Quædam actiones intellectus
 sunt organica: vel: Omnes actiones intellectus sunt or-
 ganica. Quædam actiones intellectus non sunt orga-
 nica: quasi verò, cum nos dicimus, Omnes Christiano-
 rum parentum recens nati liberi sunt baptissandi, no-
 bis non opponant Anabaptistæ contrariè: Nullæ Chri-
 stianorum parentum liberi recens nati sunt baptis-
 sandi. Sed hoc πᾶσι μὲν &c. Ego verò concordiam hîc
 sic iniri posse statuo. Mens A D operandum seu exer-
 cendum operationes utitur Organis: sed A N T E ope-
 rationē ipsam, quæ formaliter intellectio est. At mens
 I N T E R operandum non utitur organo corporali.
 Itaq; subjectum intellectionis est sola anima.

X L V I.

Ad exer. 107. sect 2.

An omne recipiens debeat esse prorsus nu-
 dum à natura recepti?

Distinguitur & determinatur.

S I statuatur: intellectum nostrum non intelligere
 se per sui speciem, sed per reflexionem: eo ipso ser-
 vari, ait Scaliger, auctoritatem philosophi, qui 3. lib.
 de anima dicat: Quodcunq; aliquam speciem
 suscipere aptum est, id esse oportere omninò
 ab illa specie nudum & vacuum. Hoc axioma
 difficilius est intellectu. Itaq; explicandū & disputan-
 dum

dum puto. Materia prima debet recipere omnes formas: necesse est igitur, ut per se & natura sua nullam in se formam habeat. Oculus potest recipere aliquam speciem, intellige coloris viridis, necesse est igitur oculum ab huius coloris natura specie denudatum esse. Si in visu oculus in se actu habeat vel album vel nigrum non potest recipere hunc colorem: quia, inquit Aristoteles, intus apparens seu existens prohibet alienum. Sic si in sua essentia seu natura intellectus contineret aliquod ex objectis recipiendis, excluderetur aliorum receptione. Intellectus igitur recipiens & intelligens omnia, necesse est, ut sit ab omnibus denudatus. Verum multa hic possunt obijci.

Intellectus
in sua natura
non habet ali-
quod ex ob-
jectis recipi-
endis.

Object. 4.

1. Instrumentum tactus, sive id statuatur caro, sive cutis, sive nervi, non est expers qualitatum tactilium primarum & secundarum. Et tamen recipiuntur & percipiuntur eo hæ qualitates.

2. Omnia corpora participant colorem, Aristotele teste de sensu. Ergo oculus colorem participat. Qui tamen recipit colores. Itaque generatim verum non est axioma propositum. Prius consequens approbant Poëta habentes pro parte formæ in fœmella nigricantes oculos, laudantes etiam casios: & Cælius Rhodiginus his verbis: Quod nullum colorem volunt inesse oculo, sciendum tamen est videndi rationem fuisse peritueram, ni artificis sapientiæ post id, quod mirè pellucet, nigricans appinxisset: sicut speculis retrorsum apponitur plumbum, ut obscurior illa densitas sit imaginum veluti sufflumen ac infrenatio, quæ per vitri dis-

An oculo naturaliter in-
sit color?

lapſe pellucidum levorem, à denſiore objecto non oppreſſæ, evaneſcerent. Inde vulgo irroboravit, ut dicatur: *Oculus naturaſpeculum*: ſicut ſpeculum nuncupatur *oculus artis*. Haſtenus Cœlius. Id eſt: Ut vitrũ, quodd rarum & pellucidum ſeu tranſparens ſit, capax eſt imaginum, ſed acceptas non retinet ob eandem pelluciditatem, proindeq; ſublutum plumbum ob nigrorem aliquem naturaſq; denſitatem ſiſtit impreſſam imaginem, neq; dilabi ſinit: Sic natura, ſolertiſſima rerum omnium architectatrix, parti pellucenti oculi nigrorem quendam adiunxit à tergo, quo ſublato protinus tollitur viſio. Oculus igitur non eſt expers coloris.

Oculus ad imaginem ſpeculorum factus eſt.

3. Amaritudo, quæ ineſt linguæ, non impedit omninò receptionem aliorum ſaporum.

4. Intellectus noſter recipit ſe ipſe, cum ſe intelligit: nec eſt denudatus tamen à ſe ipſe.

Sol. 1. Sicut elementum ut recipiat, non debet eſſe ſimpliciter liberũ ab omnibus formis, ſed ſolũ ab his, quorum eſt receptivũ, & ad quas naturaliter ordinatur. Sic etiam ſenſus tactus non debet eſſe denudatus ſimpliciter & omninò à primis qualitatibus, ſed ſolũ ab earũ exceſſibus. Senſus. n. tactus, cùm in temperie, ratione, & mediocritate primarum qualitatum conſiſtat, nō poteſt recipere qualitates temperatas, ſed tantũ harum exceſſus. Sol. 2. 1. Cum Ariſtot. ait: Omnia corpora participare colore, latè accipit vocem coloris, ut etiã lucem comprehendat: quomodo etiam Zabarella in doctrina de viſu uſurpat. Ita organon

visus, humor crystallinus, coloratum dici potest: Sed propriè interim est lucidum: sicut major luciditas crystallini humoris facit, ut melior sit visio seu colores melius recipiantur. Perspicuum enim est sine colore maximè propriè dicto. Visus organon est perspicuum. Ergo visus organon est sine colore propriè dicto. 2. Non humor crystallinus, proprium instrumentum visus, seu præcipuum organon facultatis opticae Alhazeno lib. 1. sed secunda tunica ~~et~~ dñs colore subnigro colorata est. Vult & vitreum humorem Galenus esse minus album, ac minus lucidum, quàm crystallinum, & esse, veluti si quis multo albo parum nigri commiscuerit, & aliquid nigredinis accipere à sanguine, quo nutritur. Sed sensui patère humorem vitreum non esse minus splendentem, quàm crystallinũ, & esse quidem molliorem seu minus solidum, quàm sit crystallinus, sed nihil penitus apparere in eo nigredinis, ait Zabarella: (Qui tamen albissimum vocat, ut crystallinum. Quia lucem, quã visum terminat, & albedinem facit eiusdem naturæ: seu lucem facit colorem, quòd sit albedo splendens, & videatur tantquam albedo.) Et Optici docent, Crystallinum & vitreum humores tantum perspicuitate differre: alterum esse magis διαφανή, quàm alterum: quòd forma non refringantur, nisi cum pervenerint ad humorem vitreum: sicut demonstrat hoc Vitello lib. 3. opt. prop. 21. & Alhazenus lib. 2. capitis primi theoremate 2. Porro & tunicam oculi uveam seu similem uvæ esse plurimum nigram, sæpè tamen viridem, & quandoq; glaucam.

glaucam, est apud Vitellonem. Tales igitur colores non debent tribui Crystallino humori, qui est lucidissimus, & quidem lumine, non proprio, sed extrinsecus recepto: etsi aliqui etiam deprehendantur oculi ex se emitte aliquid luminis in tenebris, ut oculi catorum, leonum, pardorum. Solut. 3. Amaritudo, quæ inest in lingua, impedit receptionem aliorum saporum, ut dulcis, acris, perfectâ, hoc est, judicatricem. Quia lingua amarore infecta imbuta non potest probe de aliis saporibus, ut reipsa sunt, judicare & eos persentiscere, sed omnes judicat, ut amaros. Regula igitur hîc ad receptionem completam seu absolutâ restringenda est. Solut. 4. Pronunciatum Scaligero ex Aristotele sumptum intelligendum est de eo, quod per se & primariò recipitur à potentia recipiente. Jam verò intellectus non recipit seipsum in intellectione sui ipsius per se & primò, sed per accidens, teste Averroë, & secundariò, id est, per aliorum intellectionem. Intelligendo enim alia pervenit in intellectionem sui ipsius, dum potest animadvertere ex illo intellectionis opere suâ intellectionem, eamq; & seipsum cognoscere, de quo alibi differuimus. Itaq; intellectus est sibi met objectum secundarium. Primum verum & adequatum objectum intellectus est omne ens, quatenus ens, uno excepto, ipso intellectu. Hanc solutionem confeci ex Mercenario & Zabarella, quorum hîc addit: Illud Aristotelis: Intus apparens prohibet alienum: intelligendum est de solo objecto primario, non de secundario. Oculus enim recepturus colores, tanquam

Object. 5.

objectum suum primum, debuit esse abscolor: Quia color naturaliter ei inexistens eum prohibuisset receptione aliorum colorum. At propria oculi quantitas non impedit oculum, quod minus aliarum rerum quantitates recipiat, ac videat: quia quantitas non est objectum primum, sed secundarium, & commune multis sensibus. Itaque non valet consecutio: Oculus est quantus, seu quantitate præditus. Ergo non potest recipere speciem quantitatis domus. Sed sequens quoque objectio perpendatur. Simile attrahitur à simili, pronuntiatur physicum est. Corpora luminosa seu lucida receptione lucis extraneæ posse fieri lucidiora seu illustriora, Opticum est: Stella (quæ ipsæ lucidæ sunt) recipiunt & hauriunt lucem Solis: Seu: Sol fons primus ac præcipuus lucis lunam & stellas reliquas suæ quidem lucis certo demenso imbutas, (quanquam Lunam Scaliger excipit, de quo suo loco:) sed rariore, magis illuminat. Lux innata oculis felium recipit lucem extraneam Flammæ vel Solis. Habens aliquam naturam realiter potest eandem secundum speciem, recipere spiritaliter, ut oculus suffusus colore croceo in morbo regio videt colorem croceum alterius icterici. Nam si duo icterici sibi invicem objecti sunt, alter videt alterius colorem croceum. Forma recepta à materia non impedit, ne aliæ recipiantur. Intellectus noster & animus, habens aliquam rerum cognitionem, potest aliarum quoque rerum cognitionem adipisci, imò ex cognitione principiorum in conclusionis scientiam deducitur: tantum abest, ut ejus receptione prohibea-

tur & excludatur. Habens aliquam naturam realiter, eandem secundū speciem recipere potest realiter: ut aqua habens caliditatem remissam, potest recipere caliditatem intensam, quæ est ejusdem speciei cum remissa caliditate. Sed redeamus ad receptionem spiritalem. Sit Crystallus affecta aliquo colore reali ut colore viridi. Illa recipit nihilominus colorem ejusdem speciei, qui in alio inest subjecto, & per illam (crystallum dico) color ille demandatur ad oculum. Et sit crystallus, nullo colore affecta Ibi tum per eam videre poteris alteram crystallum ejusdem speciei. Itaq; si quippiam habet aliquam naturam realiter, potest recipere eandem secundum speciem intentionaliter, ut barbari loquuntur philosophi, id est, per representationē ipsius rei. Ad extremum: Habens aliquam formam representativè, potest eandem formam secundū speciem recipere representativè: ut: Sit species albedinis in hac parte medii: ad eandem partem sit albedo ejusdem speciei: & albedo illa producet speciem in eadem parte medii. Eadem igitur pars medii habens albedinem representativè, eandem secundum speciem recipit representativè. Fallax igitur est effatum, de quo defendendo hic laboratur. Respondet Zabarella tale esse, si non accipiatur cum determinatione. Inius apparens prohibet alienum: & omne recipiens debet esse denudatum a natura recepti, non ita accipiendū est, ut statuatur recipiens aliquam formam omniforma carere debere: sed illud, quod est PROPRIUM sexi-
mū (susceptivum) alicujus generis Receptibilis, non debere

Responsio ad
object.

Explicatio
Zabarellæ.

debere intus seu in essentia sua includere aliquid ejus generis. His igitur verbis propositum restringatur. Quodlibet RECEPTIVUM debet in sua essentia carere toto genere sui proprii objecti. (Sic Zabarella loquitur) ad quod recipiendum dirigitur: quia si quid ejus in sua essentia contineat, aliud amplius recipere prohibetur. Quare totum genus objectum debet suo receptivo esse extraneum, ut nihil ejus sit illi essentialiale. Itaq; Aristoteles non dixit: Omne inhærens utcunq; , sed INTUS apparens: id est: insitum in essentia ipsa recipientis: facit, ne reliqua ejusdem generis in eo recipi possint. Exempli causa: Aliqua forma extranea seu adventitia materiæ, id est, recepta à materia extrinsecus, non impedit ne aliæ recipiantur. Nam tantum abest, ut formæ universales & imperfectiores (ut in corpore potentiâ animato forma mixti) materiam prohibeant receptione aliarum (ut animæ) ut potius eam præparent & aptam reddant, imò necessaria ei sint ad alias perfectiores recipiendas. At si in ipsa materiæ essentia includi putaremus formam aliquam materiale, omnino materiam impediret, ne ullam aliam recipere posset: & ita nulla daretur substantialis generatio: quod absurdum est. Sic Averroës. Si materia in sua natura esset formata, non reciperet alias formas. Dicit: IN sua natura: quia non putavit impedimentum fieri, nisi ab illa forma, quæ materiæ essentialis esse statuatur, prohiberetur alia recipere. Sic si in ipsa essentia intellectus contineretur aliquod ex objectis recipiendis, prohiberetur alia recipere.

Ad

XLVII.

Ad exer. 107. 39.

Anima an & quomodo sit corporis ACTUS?

Eντελέχειαν in definitione animæ Aristotelea Boëtius vertit actum. Quod quomodo intelligendum sit, queritur. Respondet Scaliger: Actum nec significare hîc agitationem, nec continuitatem motus, nec actionem, sed perfectionem, seu ἐνέργειαν. Non agitationem: quod & anima sit substantia: agitatio verò sit accidens: & forma terræ etiam vocetur ab Aristotele Entelechia: forma autem terræ non sit agitatio. Non continuationem motus: quod Aristoteles non dicit: Animam esse ἐνδελέχειαν. Non actionem: quod sit anima Aristoteli sicut visus, vel acumen in securi, vel habitus, non verò ut visio, ut incisio securis, ut contemplatio habitus. Perfectionem verò, quod sit forma perficiens materiam, & totius pars. Ἐνέργειαν: quod sit id, cuius esse non est in aliis potestate, sed aliud in eius potestate: nam corpus est in potestate animæ. Hîc autem prima ἐνέργεια intelligatur, hoc est, πρῶτη ἐντελέχεια.

PERFECTIONIS, quia ut forma interna perficit corpus: unde τελειότης corporis dicitur.

Anima est actus primus

OPERATIONIS: quia est principium produciens operationes vitales, quæ dicuntur actus secundi: ab actu primo, ut anima, dependentes. Gracè ἐνέργεια:

Anima actus
perficiens, o-
perans, deno-
minans.

Conciliatio
pronuncia-
torū in spe-
ciem pugnan-
tium.

ἐνέργεια: & ἐντελέχεια secunda: per
fectiones secunda.

DENOMINATIONIS (ὡνομα-
σίας). Quia corpus inde dicitur vivens,
animatū. Anima est actus primus cor-
poris viventis seu animati.

Sed queri dubitariq³ potest de ea anima, quæ intelle-
ctus dicitur: cū Aristoteles alibi dicat: Intellectum
esse nullius corporis actum, & nullam corporis par-
tem occupare. Hic distinctione opus est: INTELLE-
CTUS, quā intellectus, nullius corporis actus
est organicus: id est, non est alligatus seu addictus ul-
li parti corporis, tanquam instrumento: quia non uti-
tur corpore inter operandum: tantum antè requirit
(Barbari dicunt præsupponit) phantasmata, quæ u-
tuntur corporeo organo. Intellectus corporis a-
ctus est informans: quod aliquando versiculo com-
prehendere me memini: Est anima informans totos
infusa per artus. Seu: Intellectus non est mixtus
corpori, in operatione sua, quæ est intelligere: hic
non utitur corpore, ut organo. Sed est conjunctus
corpori secundum Esse, ut perficiens suo perfecti-
bili, forma formato. Intellectus occupat totum
corpus, scilicet ut forma informans materiam. In-
tellectus occupat nullam corporis partem,
scilicet ut utens ea, tanquam organo inter intelligen-
dum. Occupat totum corpus, informando. Non occu-
pat aliquam corporis partem, in operando, id est, per
nullam corporis partem, tanquam per instrumenta-
lem

lem causam edit operationem suam, quæ est intelligere, sed absolute per suam essentiã, vel aliarum rerum species. Sic intellectus dependet à corpore: & ratione phantasmatum, quibus opus habet objective, (id est, à phantasmatibus pendet, ut ab objecto, à quo movetur): & ratione dispositionis corporis ac spirituum, quæ in operationibus, vel perficitur, vel debilitatur, ut homines subfrigidum sanguinem habentes sunt perspicaciores lib. 2. de partib. cap. 2. Intellectus non dependet à corpore, ut instrumento coordinato & conjuncto ad intellectiõnẽ, seu per quod propriam suam actionem edat. Hac enim non communicatur cum corpore. Quæri potest porro non inutiliter: Quomodo intellectus possit esse actus & forma, si dicatur (quod fit ab Aristotele) nihil esse actum. Forma sanè aliquid actum est. Respons. Intellectus est Aristoteli nihil actum, sed omnia potestate, Respectu operationis circa vñla, id est, objecta intelligibilia. Eatenus aptus est omnia fieri. Intelligendo enim aliquã rem intellectus dicitur fieri res illa spiritualiter. Interim intellectus secundũ se seu sua naturã, & informatione non est nihil. Porro quod dixi, intellectum esse corporis actum INFORMANTEM, id ne sinistrè accipiat. Intellexi enim ibi per intellectum animam hominis, non facultatem animæ intellectivam. Hac si cerebrum, vel aliam corporis informaret partem, ea pars diceretur λογικὴ seu rationalis. Sed nulla pars corporis propriè dicitur rationalis. Ergo nulla etiam pars corporis informari vi intelligente dicitur. Anima rationalis

Corpus non
informatur
subjectivè &
secundũ de-
nominatio-
nem facult-

tate ratioci-
nandi.

*rationalis corpus informat vita & sensu, non ratio-
ne: & facit hominem modo humano sentire, nutrirī,
augeri, & moveri: facit hominem generare tantum
hominem, non equum aut bovem, non stirpem.*

XLVIII.

Ad exer. 101. 16.

An unum numero corpus sit, & in uno tan-
tū loco, ramus arboris, cujus pars arida
est: pars vivens? Item: An in agente ani-
mam eo, cujus partes extremæ prius oc-
cupantur forma cadaveris, quā anima
medias deserat, unum sit corpus?

Distinguitur.

Ramus, inquit Scaliger, arboris, cujus pars etiam-
num vivens, pars arida est, unum est corpus ma-
thematicè. Est hoc unum eadem quantitate: non ea-
dem natura. Sensus horum verborum obscurior est.
Explico igitur hunc locum ex 10. exer. ubi dicitur: In
arboris ramo, cujus pars arida, pars vivens est, due
sunt naturalia corpora, due materiæ, due formæ, eaq;
non ejusdem generis. Neq; enim de utraq; parte uni-
vocè (id est, secundum essentiam & definitionem) præ-
dicabitur id, quod de alterutra dicitur. Hæc enim are-
facta pars, privata est ea forma, quam prius habuit,
& quam retinet adhuc ea, quæ vivens est. Ex his ap-
paret Scaligerum priore loco Mathematicum oppo-
nere Physico: & quod ibi dicit: Non eadem natura:
hoc posteriore loco dicere: Non ejusdem generis. Ra-
mus, cujus pars arida, pars animata est, unum corpus
est ma-

est mathematicè, id est per continuitatem mathematicam. Partes enim nondum sunt separate discretæq³, sed adhuc communi coherent magnitudinis termino: non per physicam seu naturalem partiū inter se continuationem, colligationem, συνέχειαν, & cohesionē: non per formæ continentiam & unionem essentialē: non per dependentiam ab uno principio: quia non una eademq³ communi formā substantiali est informata utraq³ & arida & viva pars: non per contactū physicum: sed per contactum mathematicum. Quā igitur talis ramus, ut unum corpus, consideratur: in uno loco est. Quā verò, ut duo corpora: pars arida est in hoc, vivens verò in proximo loco: & hac ratione ramus ille in duobus locis est. Scaligeri igitur verba: Ibi duo naturalia corpora uno sunt in loco: cautè intelligenda esse existimo. Ramum autem vel virgam, partim viridem, partim siccam nō habere veram seu naturalem partium continuationem, propter diversas formas essentielles: viventes verò partes inter se continuatas esse unitate formæ informantis: sentiunt etiam Scholastici Doctores pleriq³. Idem quoq³ sentiunt, substantias, quæ distinctis formis essentialibus constant, non constare eadem numero materia. Porro, nisi quid me fallit, Scaliger adducto loco respexit ad Aristotelis, quem elogio ornat Dictatoris sapientia, ad 4. cap. lib. 5. primæ Phil. Dissert copulatio à tactu: quia hic præter tactum nihil aliud esse necesse est: in copulatis autem est aliquid unum in utroq³ idem, quod pro tactu copulationem efficit, & ut continuatio-

Forma est
causa conti-
nuationis.

ne quantitateq; , non qualitate, sint unum. Quo loco dicitur: Quædam esse, quæ quantitate, id est, materia continuata, & non qualitate, id est forma, sint unum. Sic enim locum hunc exponi solere Fonsæcia etiam testatur. Ita igitur rami pars arefacta & pars vivens unum sunt quantitate, id est, ita conjunctæ, ut eundem terminum communem habeant: (verè, an specie tenus, non admodum interest:) non qualitate: id est: sed ita, ut habeant distinctas numero formas & qualitates, quæ eas comitantur: ideoq; diversæ res sint. Nam & formam qualitatem appellari, non est à Schola Aristotelica alienum, quippe quæ vocet formam qualitatem generis, cui adiungitur ad speciei constitutionem, intelligens essentialem, non accidentalem. s. Metaph. cap. 24. Quale uno modo dicitur differentia essentialis, id est, Qualitas primum dicitur, quæ essentialis ab essentiali differt, quæ proinde essentialis & specifica appellari consuevit. Ad extremum: partem mortuam & partem vivam corporis non esse unum conspiciatione inter se, quæ viventium est, manifestum est.

Ceterum est & alia significatio continui in Aristotele, ut cum dicit cap. 6. s. Metaph. continuum esse id, cujus motus est unus, seu indivisus tempore, nec aliter sese habere potest: id est, cujus nulla pars moveri potest quin eodem tempore etiam moveantur cetera. Secundum hanc notionem continui pars viva & pars arida unum sunt. Sed hæc continuitatis ratio imperfecta est magisq; vulgaris, quàm accurata & philosophica;

sophica. Illa enim ratione tabula etiam agglutinata dicuntur contigua: (In his enim mota parte una necessario & reliquæ moventur): & alia multa, quæ propriè sunt contigua seu tantum tangunt se, cum eorum extrema sint simul: ut sunt navis fascis. Ex his judica etiam de altera questione: An autem cadaver sit corpus verè unum: & an partes ejus habeant tantum unitatem continuitatis sive contactus, de eo alibi differuimus. Pòsterius est magnorū philosophorū.

XLIX.

Ad exer. 107. 12. & 101.

An forma sit rei essentia?

DE forma essentiali tres sunt sententiæ doctorum. Prima est. Nulla est forma substantialis; sed constant res è materia & accidentibus: & forma non facit, ut materia sit hoc aliquid. Hanc defendere conatur Franciscus Patritius. Ea si vera est, non verè dixit Scaliger: Nostra scientia est umbra in Sole. Patritio favere videtur Empedocles, qui dixit: Nullus entium naturam esse, sed tantum missionem, quæ sit per alterationem 5. Metaph. cap. 4. Secunda est: Sola forma est rei essentia: ut anima rationalis est hominis essentia: Redit tamen hoc eò, ut sentiant: Formam hominis in materia propria esse hominis essentiam: sicut ex inferioribus intelligitur. Hæc videtur esse Averrois, Zabarella, Crëllii. Tertia inter has media est. Et materia & forma pertinet ad rei essentiã, sed forma præcipuè. Hæc causa essentie est consummata: seu absolvit essentiam rei, ejusq; definitionem

ut causa consummata & $\sigma\upsilon\nu\epsilon\lambda\iota\kappa\eta$. (Ne autem intelligas hîc efficientem continentem) Hanc sequuntur Scotus, Thomas, Fonseca. Primâ nunc valere jussâ, secunda opinio valido argumento impugnari posse videtur. Si sola forma ad essentiam rei naturalis attinet, sequetur hoc incommodum seu inconveniens: Licet animus alicujus defuncti in mortuorum resurrectione eidem materiæ corporivè non uniatur cum eo, quod olim informavit, & animavit, nec alicui ejus particula: Tamen compositum seu $\tau\omicron\delta\epsilon\tau\iota$, idem fore numero quod olim fuit: exempli causa: me eundem numero resurrexisse, etsi non receperim hos meos, id est, eosdem numero oculos, sed eosdem specie, id est humanos: modò receperim hanc meam animam, id est, ad numerum eandem, non eandem tantum specie. Hoc judicatur esse absurdum theologicum: (etsi non desint è Christianis quoq; philosophis, qui disputent, solam animam numero eandem, si corpori etiam specie, non numero, eidem cum priore jungatur, identitatem seu unitatem numeri tueri posse) Huc accedit hoc: quòd communi philosophorum judicio etiam genus, non tantum differentia, de essentia speciei esse dicitur. Sic virtus dicitur esse de essentia justitiæ, id est, essentialis justitiæ. Genus autem symbolū est materiæ, ut differentia formæ. Si tota essentia rei in forma consistit, differentia tota rei definitio erit. Eadem enim est ratio compositi & rei definitæ, seu totius physici & totius logici. At non consequens. Ergo nec antecedens. Sed alii formam non esse potissimam essentia

Object. cum
solutione.

sentia partem, sed totam rei essentiam in forma pos-
 sitam esse ostendunt sic. Sola forma actu inest rei na-
 turali, materia autem potestate duntaxat. Ergo for-
 ma est tota rei essentia. Jam quæ compositi ratio est,
 ea quoq₃ rei definita est. Genus materiae, differentia
 formæ rationem in definitione obtinet. Materia au-
 tem δύναμις duntaxat, forma verò actu in composito
 est. Ergo genus quoq₃ δύναμις duntaxat, differentia
 verò actu in re definita est, & per consequens, diffe-
 rentia tota rei essentia est. Seu: Genus in definita re
 inest potestate: Differentia actu. Res autem denomi-
 natur ab actu. Ergo differentia est tota definitio. Huc
 pertinent ista Zabarella: Differentia ultima est tota
 rei essentia lib. 1. de medio Demonstrat. cap. 20. Mate-
 ria non est essentia pars: lib. de constitutione indivi-
 duï cap. 7. Et: Forma sola per se est natura. In Physic.
 pag. 218. de Natur. Et: Forma & quiditas re unū sunt:
 differunt tantum ratione. In Physic. pag. 351. Et ab A-
 ristotele 2. physicorum forma dicitur totum. Et idem
 7. lib. 1. philosophia differentiam ultimam dicit esse
 totam substantiam rei & ipsam rei definitionem. Re-
 spons. Ad hæc respondetur: 1. Differentia seu forma
 ultima ideo & totum, & tota rei essentia, & defini-
 tio dicitur: quia rem perficit seu quiditatem rei absol-
 vit, ut causa proxima & princeps definitionis pars est.
 Zabarell. cap. 20. de Medio demonstrationis. Et parti
 nobiliori nomen totius imponitur per synecdochen.
 Zabarell. de demonstrationis medio lib. 1. cap. 20. Ce-
 teroquin forma à composito distinguitur: Zabarella

lib. de Natura cœli cap. 8. & aliud est forma, aliud forma & materia simul iuncta, id est, ipsum compositum. 2. Illi ipsi qui objecerunt istud, fatentur materiam non omni in re esse potestate. In eo enim quod ab arte componitur, ut est mensa, utrunq; & materia & forma actu inest. Non igitur omnis forma, sed physica tantum, fuerit tota rei quiditas. Sed hoc non inquit largiuntur objectores. 3. Etsi Zabarella dicat: Universale materiam complectitur non ut partem: quo fit ut materia non sit pars essentiae: tamen alibi dicit: Ultima differentia, quæ propriam rei naturam significat, præcipua definitionis pars est lib. 1. cap. 20. de demonstratione. Hinc sic arguo. Si præcipua definitionis pars est ultima differentia, erit quoq; præcipua essentiae pars, Quia definitio est λόγος τῆς οὐσίας: λόγος ἔστι τὴν οὐσίαν: est ratio essentiae. At primum. Secundum ergo. 4. Etsi Zabarella dicat in Phys. Forma sola per se est natura, exprimens rei essentiam: non materiam: tamen in physicis etiā dicit. Hominis quiditas (id est natura) non est forma per se sola existens, sed forma, cuius est necessaria conditio ut sit in tali materia: lib. de constitutione individui cap. 7. ubi tamen præmittit hæc verba: Hominis quiditas est forma tantum. Ex horum comparatione apparet non abesse hanc disputationē ἀλογομαχία seu pugna verborum, & non tam re quam explitatione ejus philosophos inter se discrepare. Zabarella subtilitatem consequatur: accuratè distinguit inter compositum & essentiam, inter constitutum & constituens, inter causam

sam primam seu immediatam & conditionem sine qua non: inter formam absolutè consideratam, & in materia consideratam. Alii tantum inter principem & minus principem causam, quod eis ipsa essentia & compositum re differre non videantur. Hominis essentia est tantum forma Zabarella, querenti immediatam & adequatam causam essentia. Quia forma est synectica & adequata causa, quae posita res ponitur, quae ablata res aufertur. Materia autem non est cau- NB.
sa, sed conditio sine qua non & necessarium fundamentum & vehiculū, quiditatis. Itaq; constituit speciem seu essentiam sola forma, sed non sine materia. Ideo definiendus est homo per formam in tali materia. At alii: Hominis essentia non est tantum forma: quia forma est causa primaria: Materia causa secundaria, famulans formae cōstituenti. Forma igitur non constituit essentiam sine materia. Ideo qui hominem per solam formam definirer, essentiam hominis non exprimeret. Discrepantia igitur in eo est, quod essentiae hominis partem Zabarella negat esse materiam. Est enim ei conditio sine qua non: Quam quidem ego interpretor non eam quae vulgo vocatur causa sine qua, cum causa non sit, sed causam secundariam: Exempli causa: Zabarella forma hominis est altera pars compositi, non altera pars essentiae. Alii verò, ut Scotus, dicunt materiam esse essentiae partem: Formam hominis esse & compositi & essentiae partē. Lege quæso caput 7. & 8. Zabarella de constitutione individui diligenter harum subtilitatū studiose adolescens. Ego

hanc sententiam posteriorem malo sequi, ut magis ad intelligentiam mediocrium ingeniorum accommodatam, præsertim cum videam quædam etiã in Zabarella notari posse, quæ huc quadrant, sicut clare apparet ex hoc loco, qui est libro 1. de medio Demonstrat. cap. 20. Forma potest definitio appellari, vel quia re vera est tota rei definitio, vel saltem quia est definitionis præcipua pars. Et paulò antè: Ultima differentia vel est tota substantiæ compositæ definitio, vel saltem præcipua ejus definitionis pars: quo fit, ut cum liceat quandoq; parte præcipuæ ac nobiliori nomen totius imponere, liceat etiam propriam substantiæ compositæ formam appellare definitionem. Quid igitur obstat, quò minus etiam dicam: Forma potest essentia appellari, vel quia re vera est tota rei essentia, vel saltem, quia est essentiæ præcipua pars?

L.

Ad exer. 307. sect. 35.

An agens & patiens intellectus sit unus & idem: & Quomodo patiens sit alter non alius à seipso.

Nihil beatius quàm scire: Nihil divinius, quàm docere. Nihil propius veræ felicitati, quàm discere. Discamus igitur absq; convitiis mutua caritate, ut, quemadmodum in reliquarum fortunarum, opulentia, quod quisq; Dei beneficio, suo labore ac diligentia consecutus fuerit, id in medium ponat: impariat non habenti: Inferiores verò tam libenter accipiant, tam

tam gratè acceptum ferant, quàm haud gravatè contulerint feliciores. Hæc Scaliger noster: Quæro igitur, quid sit: quòd contra Cardanum, facientem triplicem intellectum, Agentem, Materialem & Patientem, ait: patientem, (qui simulacra recipit, & eorum patitur impressiõnem, sicut materia prima formarum,) esse eundem, qui & materialis, neq; alium à seipso, sed alterum tantum. Respondeo: Sententia est: Intellectum patientem (seu potentialem, seu passibilem, seu patibilem) & agentem non differre realiter, sed ratione. (alterum tantum, id est, diversum seu differentem ratione) Sic dicitur aqua, quæ per se frigida est, calefacta non est alia à seipsa, sed altera: id est, aqua calida & frigida differunt non essentialiter, sed accidentaliter. Verba Scaligeri sunt, exer. 6. sect. 14. Ubi calescit aqua, duas intelligimus qualitates, quarum prior frigiditas abolita fuerit, secunda sive altera, quæ est frigiditas, alteram ipsam esse fecit aquam, à se ipsa aliam non fecit. Qualitatum enim receptione non fit αλλοιότης (alietas) in subiecto, sed αλλοιότης (alteratio) αλλοιότης autem fit in generatione per substantiam. Sic qui indoctus è patria abiens in Academiam redit, doctus, redit non alius, sed alter, id est non mutatus substantia, sed alteratus seu variatus, hoc est mutatus accidente. Nec verum est, quòd Cardanus, distinguens intellectum patientem à materiali, materialem facit lumen agentis. Aristoteles enim & alii philosophi agentem intellectum lumini comparant. Ut enim lumen externum habet se ad colores: ita intellectus

faciens habet se ad *παράδοχον*. Jam verò lumen exter-
num hoc facit, ut colores, qui sunt in naturali sub-
jecto, diffundantur, per medium perspicuum, ad sen-
sum visionis, afficiantq; ipsam sine subiecto illo. Ergo
intellectus faciens facit, ut phantasmata à se illumi-
nata ita, ut naturam intelligibilium induerint, dif-
fundantur ad intellectum *παράδοχον* seu patientem.

L I.

Ad exer. 307. sect. 16. & 21. item 6. & 7.

An intellectio & species intelligibilis idem
sint? An sine specie possit intellectus in-
telligere? An omnis species immittatur
extrinsecus, à sensibus? An aliquando uni-
antur species intellectui, ut unum fiant?

Veritas, quæ in occulto latet in lucem proferen-
da, quo ad fas est. Queritur igitur 1. An rei no-
tio, seu species intelligibilis idem sit cum intellectu.
Solet responderi affirmative: Intellectus noster per im-
pressionem specierum, sit ipsa objecta repræsentativè,
id est, ipse species sine materia: quia necesse est rem co-
gnoscentem aliquo modo esse illa, quæ cognoscit. Sic
accipio istud Cardani: Intellectus est res ipsa, quæ in-
telligitur: Res ipsa, scilicet per repræsentationem. At
negatè respondet Scaliger, quod si species intellectui
subiecta & intellectus idem essent, agens (id est, spe-
cies: à specie enim intelligibili & intellectu intellectio
procedit) & actio ejus, (id est intellectio,) idem essent:
non secus atq; si sculptura in gemma & impressio in
ceram essent idem. Queritur 2. An sine specie possit
intellectus

intellectus intelligere? Respondet: Potest quidem, sed tunc tantum, quando vel speciem ipsam intelligit: vel seipsum intelligit per reflexionem, quod ipse sibi praesens sit. 3. An omnis species invehatur à sensilibus. Respondet negatè: Quaedam enim species sunt οὐκ ἐν τοῖς (id est nascuntur cum animalibus) ut milvi species pullo: quae quidem sita sunt in intellectu hominis, & brutorum anima summa potestate. Haud alia, ait Scaliger sect. 22. ratione pullus milvum meiuit, non ardeam, nisi quia connatam habet secum milvi speciem universalem, qua singulares milvi omnes referuntur. Ovis naturali tantum instinctu fugit lupo propter inimicitiam, ἀντιπάθεια, & periculum, quod cognoscit per facultatē cogitativam: (Thomas Aquinas dicit aestimativam) licet sub externū sensum non cadat. Avis cognoscit utilitatem paleae ad nidificandum, nec tamē aliquo sensu externo illam utilitatem percipit. Infantulus vix dum editus vult lac sugere, & labia tunc movet, ac quidem aptè, non pedes. Quia habet connatam speciem suae conservationis. Ac voluntas illa est tantum ab instinctu, non voluntas cum electione, qualis est adultio. Idem iudicium esto de mellificatione apicularū. Porro nemo tam infans est, quem cognitio lateat (et si ea confusa sit, non distincta) pluris & paucioris. Infanti duo poma apponito, uno recepto, alterum item poscet: Ergo (concludit Scaliger) sunt cum anima nostra quaedam connata notitiae. Itaq; plerunq; tantum verū fuerit istud pronuntiātum Aristotelem: Nihil est in intellectu, quod

Non omnes species à sensu depromptae, sed quaedam innatae, quaedam divinitus inspiratae.

Ovis inimicitiam lupi naturali instinctu non sensu cognoscit.

Probatio notitiarum naturalium.

non prius fuerit in sensu. Quadam etiam species νοη-
ται, seu cadentes subintelligentiam sunt θεόπνευστοι,
id est, proficiscuntur ab afflatu divino, ut in varibus,
seu prophetis. Sic Thomas Aquinās putat per species
divinitus infundendas, nō per reflexionem ad phan-
tasmata, animam secretam à corpore singularia co-
gnituram. Quarto queritur: An aliquando unian-
tur species intellectui, ut unum fiant. Respondet affir-
matè, & quidem tunc absq; ulla representatione in-
telligere. Is est intellectus, quem adeptum vocant, cui
ut actu intelligenti omnia præstò sunt sine discursu.
Iccirco Citharædi manus presentissima sibi est ad o-
pus, sine ulla mentis agitatione. Itaq; κατὰ τὴν quoq;
verum fuerit istud Zabarella lib. de partitione ani-
mæ cap. 14. Intellectum non posse operari, non ope-
rante phantasia: & hoc Aristotelis: Necesse est intel-
ligentem phantasmata speculari.

LII.

Ad particulam exer. 307. sect. 18.

Cogitativa ex phantasmatibus deducit sin-
gularem conclusionem.

INquisitio & vestigatio veri propria est hominis, ut
ait eloquentiæ Romana princeps. Quid igitur est
illud, quod Scaliger ait: Cogitativam ex phasmati-
bus receptis deducere singularem conclusionem? Re-
spondeo. Scaliger per cogitativam intelligit aestimati-
vam, quam vocant, seu existimativam, cuius obje-
ctum est sensibile, ut sua natura conveniens, aut noxiū
animali: ut est ovi lupo, & gramen: ille quidem ut
noxium:

noxium: hoc verò ut conveniens & bonum. Quæ quidem potentia in homine vocatur cogitativa, quia ut subjecta est intellectui, habet etiam vim quandã dianoëtikèn seu ratiocinandi circa particularia, & ex iis particulariter seu singulariter concludendi. Dicit enim cogitativa: Cæsar non est Cato: quia Cæsar hîc: Cato ibi. Hæc est deductio unius ex alio, & quadam dianoëtia: itaq; actio. Hanc cogitativam confert cum intellectu inquiring. Sic intellectus ipse nobilior animi pars, ubi accepit plasma, considerat ipsum esse hîc & nunc. (cognoscit acceptum plasma esse singulare, à quo detrahit singularitatem) Tunc promovet se ac intelligit, Cæsarem, qui nunc hîc est, aliquando fuisse & futurum alibi: Ideoq; hæc ab illo tolli posse: quia & mutari. Aufferit igitur. Ex qua ablatione seu detractione remanet pura natura hominis, quæ nullis præscriptionibus accidentalibus coarctari potest. Itaq; agnoscit eundem eodem modo in Catone. Quare cognoscit ipsam esse communem utriq; nec mutari posse. Ita facit universalia per abstractionem. Et hæc quoq; actiones sunt. An autem abstrahere sit patientis intellectus, quod vult Zabarella: An verò agentis, quæ est communior sententia, nunc non disputabo.

LIII.

Ad exer. 141. & 104. 4. & 297. 3.

An odoris efficiens sit calor externus? An calor qui ab igni emanat sit odoris causa?

Distinguitur.

Odorem

Odorem à miftione exiftere non à Solē, non ab igni ftatuit Scaliger. Hæc verba indigent dextra explicatione. Si enim ita acciperentur, ac fi calor non eſſet adjuvans cauſa efficiens, falſam ſententiam prærerent. Non enim eſt dubium, quin calor plurimum aſſerat adjumenti ad productionem odorum, quæ fit per resolutionem de fluxum & diffuſionem calida, ſeu fumoſa vel vaporoſa exhalationis de corpore odorifero. Calor enim attenuat, provocat, aperit, educit exhalationes, quas frigus condensat ac comprimit, ut exeant & evaporent majore cum difficultate. Huc facit, quòd odor conſiſtit in calido, Exer. 297. 3. hoc eſt, in calido & ſicco: ut Ariſtoteles docet 12. ſection. problemat. Intelliges igitur Scaligeri verba ita, ut dicas: Odoris cauſam efficientem proximam ſeu immediatam non eſſe calorem ignis vel Solis, ſed diædeon, craſin ſeu contemperationem humidi ſapidi, id eſt, ſacculenti, ſeu cum humiditate conjuncti, cum ſicco ejusmodi, ut in ea ſiccum dominetur: & hinc minime inferas, calorem ad productionem odoris non concurrere. Caloris enim interni ætio alterat miſcetq;, & per calorem externum partes de ſubjecto, hoc eſt, corpore odorato, reſolvuntur, ut odor ad olfactus organon perveniat.

LIIII.

Ad exer. 151.

An quædam frigida ſint odorata.

Distinguitur.

Omnia

OMnia odorata, quâ odorata sunt, calida & sic- Dux objecto
ca sunt. Rectè igitur pronunciat cum Galenô cum solut.

Scaliger: Nihil esse odoratum frigiditate. Verum ob-
ici potest. 1. Quedam frigida sunt odorata, ut ro-
sa, sandala, viola, canfora. Ergo non necessariò proce-
dit odor à caliditate. Respon. Ex antecedente non con-
fici, quedam esseratione frigiditatis odorata. Nam
ad odorem satis est parum caloris. Et in rosis ac simi-
libus sua natura non calentibus insunt quedam par-
tes aëriae, tenues, calidae, quæ odore praeclatae sunt. 2.
Si omnes odores essent calidi: omnes etiam cerebrum
calefacerent. At quidam cerebrum non calefaciunt.
Respon. 1. Propositionis connexio negatur: quia ad
calefaciendum multo calore opus est. 2. Ad assumpt.
Non necesse est omnes odores cerebrum calefacere: sa-
tis est, si spiritus animalis, quibus cum eis magna est
cognatio, defatigatos & absumptos recreent. Ita in-
telligo quod dicit Scaliger: Odoratus ad juvandū
cerebrum, spiritusq; in eo reficiendos. Exer.
297. distinct. 2. et si non nesciam, Aristotelem statue-
re cerebrum ab odoribus calefieri. Sed placet rem bre-
viter complecti veluti de mixtōs.

1. In odoriferis talem necesse est fieri mixtionem,
ut humor sapidus à sicco superetur, & tamen tan-
tum humidi maneat, ut sapor constare possit.

2. Siccum quod humidum sapidum complectitur
à calore interno naturali concoquitur.

3. Calor hic (natura instrumentum) in corpore ita
mixto odores efficit. Hi odores in potentia sunt.

4. Ut

4. Ut autem ex corpore tali odor, qui ad olfactus organon deferatur, (Hic odor est in actu) educi possit, opus est externo calore urgente.
5. Vel igitur aërem à Sole calefactum esse oportet, & hoc modo à calore cœlesti seu Solis educi odores dicimus.
6. Vel igneum accedere oportet: quod fit in thure, succino & similibus, quæ non nisi per suffitum odorem eximiunt reddunt.
7. Siccum autem odorum, quod calor externus eduxit, in aëre vel aqua alteratur & abluitur.
8. Per hæc enim media, tanquam ~~vehicula~~ (vehicula), qualitas odoris ad sensus organa deferitur in iis odoribus, quæ non per ignem & suffitum extrahuntur, & cum corporato manifestog₃ fumo, qui naribus attrahitur, ad olfactum vebuntur.
9. Diversa autem ratione calor sapes & odores efficit.
10. Nam dum calor siccum terrestre percoquens per humidum sapidum & aërium hoc ducit & veluti colat, odorem corpori conciliat.
11. Cum verò humorem per siccitatem ducit, & in humido siccum quasi abluit, tum sapes efficit.
12. Ex his animadversu collectuq₃ facile est, omnia odorata esse calida.
13. Cui sententiæ non officit, quòd quedam, ut violæ Nymphææ & vitium flores, frigida sunt odorata.
14. Tametsi enim partes frigide in talibus calidas partes sua quadam ratione superant: ad odorem ta-
men

men in certis partibus generandū satis ille est efficax.
 15. Adde, quod flores isti non sunt absolutè frigidi,
 sed ad hominis corpus collati tales sunt.

L V.

Ad exer. 151. & 352. sect. 1.

An Quantitatis aliqua sit actio.

Distinguitur ferè.

Quantitatum non esse nullam effectiōē, ut statuamus, hæc & similia suadent. 1. Ad calefaciendum **MULTO** calore opus est: ad odorem **PARUM** satis. Efficax enim ad imbecillam effectiōem parva quantitas: ait Scaliger exer. 151. 2. Ignis igne validior esse potest propter **MAGNITUDINEM**. Cardan. 3. A tempore, quod ē quantorū genere est, omnia generantur & occiduntur: tempus est autor mortis ac vitæ. Cardan. Et: Tempus edax rerum: ait Poëta. Tempus deniq; mensurat motiones: quod ab omnibus iactatur. 4. Locus habet vim generandi, conservandi & perficiendi locatum. Id primo docet experientia. Vides enim non omnia omnibus locis provenire, conservari, perfici, sed aliq; aliis. Hinc ait Poëta 1. Georg. Non omnis fert omnia tellus. Tum id testatum reliquit Aristoteles lib. 8. de historia Animalium cap. 28. & 29. ubi scripsit: pro varietate locorum variari animantium generationes, operationes, magnitudinem, figuram, & mores: id quod multis exemplis illustrat. 5. Orationis, quæ in Categoria ponitur **Quantitatis**, est efficacia. Vidi quendam, inquit Fernelium lib. 2. de abditis rerū causis, qui ē quæ

De sonorum
& numerorū
efficacia.

cunq; corporis parte profluentem sanguinem cohiberet partis contactu verba quēdā obmurmurans. Sunt qui hæc commemorent : De latere ejus exivit sanguis. Est qui laborantis ex febre ad hanc sanandam prehensa manu dicat: Aequē facilis tibi febris hæc sit, atq; Mariæ virgini Christi partus. Alius ante paroxysmū manus cum agroto lavat, recitans secrete Psalmum illum solennem: Exaltabo te Deus meus rex. Addēs quod frigidus in pratis cantando rumpitur anguis. Et: Carmina vel cœlo possunt deducere lanam. Carmine lasa Ceres sterilem vanescit in herbam: Deficiunt lasi carmine fontis aque. Illicibus glandes cantat, atq; vitibus ura Decidit, & nullo poma movente fluunt.

Hæc nisi multorum fide comprobata contestataq; forent, non tam multas leges Jurisconsultorum prudentia in magos tulisset, nec iis qui menses excantassent in lege 12. tabularum pœna esset constituta. His accedit quod Theophrastus autor est, Ischiadicos sanari carmine. Cato prodidit laxatis membris carmen auxiliari. Homerus dixit, profluvium sanguinis vulnerato semine Vlyssē inhibuisse carmine. Præterea creditum est dentium dolorem mitescere, si quis, dum sacrum sit dentes cōtingat, hæc verba efferens: Os non comminuetis ex eo. Morbum verò comitiale huius prolatis gestatisvè carminibus finiri.

(rum: Caspar fert myrrham, thus Melchior, Balthasar autem Hæc tria qui secum portabit nomina regum Solvitur à morbo, Christi pietate, caduco.

Ad dentium etiam dolorem hoc scriptum appensum. Strigiles falcesq; dentatae, dentium dolorem persanante. Talia autem verba & scripta efficacia fuisse idem Fernelius testatur. Vidi, inquit, scripta chartula collo subnexa universi corporis ictorum una nocte detergeri: vidi & febres verbis ac ceremoniis quadantenus profligari. 6. Ad mixtionem physicam requiritur ποσὸν ὁμομετρεῖν, id est, quantitas justa. Si enim paucas aquae guttas infuderis vino, non fit mistio, sed aquae in vinum transitio seu conversio, & vini multiplicatio. 7. Concursus quatuor Elementorum plus potest quam duorum: unde corpora alia perfecte, alia imperfecte mista sunt. 8. Calor nimia materiae copia obruitur: propter nimium excessum extinguitur. 9. Viventia cum habent parvam quantitatem, non possunt omnes suas naturales & proprias exercere, potissimum vero illam principem functionem, quae est aliud sibi simile procreare. 10. In Majore corpore major vis inest, in minori minor. Seu: In Majore quanto major est virtus. 4. Meteoro. philosophus, & 8. phys. cap. ultimo: Averroës in comment. 42. lib. 2. de cælo, ut: Major ignis, sicut antè dixi, habet majorem vim calefactricem, quam minor. Calor qui inest in igne pusillo minus calefacit, quam qui consistit in ampliori: quia non obtinet parem molem. Et plantae majores ferè diuturniores sunt minoribus. Et majora animalia ut plurimum longius vivunt, quam minora: philosophus lib. de long. & brev. vitae. Et Solis major potentia est quam reliquarum stellarum. Zab. lib. de

calore cœlesti cap. 6. quia est omnium stellarum maxima & lucidissima, proindeq; densissima. 11. Formam, ait Aristoteles libr. 3. phys. cap. 2. context. 17. semper id quod movet afferet, vel hanc, vel talem, vel tantam, quæ motionis, cum movens moverit, principium erit & causa. Hic quantitas collocatur in formis agentibus. Sed Quantitatum nullam esse effectiorem ex sequentibus colligas. 1. A cane non magno sæpè tenetur aper. 2. Bos licet major sit leone, leo tamen est eo validior: Homo exiguae staturæ potest esse validior homine majore. Et homo diutius vivit camelo, equo, & bove, quibus minor est. Si quantitas hîc aliquid ageret, hi illo vivaciores essent. 3. Quo facit, quod canibus & bobus, licet sint inæqualis magnitudinis, vitæ tamen spatium seu curriculum obtrigit æquale, nempe 15. vel 20. summum annorum. 4. Accedit his ratio: quod compositum agat per formam & qualitates, per formam, ut causam principem: per qualitates, ut causam instrumentalem. (Ignis forma est efficiens rarefactionis: tenuitas, quæ qualitas est, instrumentum: ait Scaliger exer. 21.) omnisq; effectio seu *ωίνησις* (respicio enim hîc ad efficiens per transmutationem) sit ex contrariis. 5. Accedit auctoritas. A loco servari corpora non est verum, ait Scal. exer. 5. sed à forma. Cum tempus sit quantitas, nihil agit. Substantiæ verò generant sibi similia, (hæc univoca generatio dicitur Scholasticis) aut sunt principia generationis in æquivocis. Vita nostra est actus animæ in quæ nihil habet Tem-
pus

pus aut juris aut imperii. Sed Cœli faciunt impressio-
nes: eorum motus varii varias, &c. Non est verum ab
homine homini nocere posse verbis, ait idē exer. 349.
Et figuras (quæ modi quidam seu positus sunt quan-
titatis seu partium ejus) manu fabrefactas, & deli-
neationes non esse rerum à Sortiariis & magis effe-
ctarum causas, sed tantum promissionis, illis factæ à
Satana, symbola & arrhabones, gravissimi autores,
qui de Divinationum generibus & Sortiariis scripse-
runt, testantur. Si enim, ut rationem addam, natu-
ralium figurarum nulla vis est, multo minus artifi-
ciosorum & manu fabrefactorum characterum ali-
qua erit ἐνέργεια. In bivio igitur cogitationum con-
stituti quid faciemus? utrò ibimus? Teneamus hæc
documenta.

I. Quelibet forma substantialis, ut habet virtutes
suas naturales definitas, ita etiam requirit quanti-
tatem definitam, citra quam, non quidem ut propriè
efficientem, sed ut causam sine qua non, quæ vulgò di-
citur, non fit actio.

II. Omnis effectio propriè è contrariis est: quæ in Omnis actio
inter contra-
ria est.
eodem posita genere partim similia partim dissimilia
sunt: ut nec calor in saporem, nec sapor in odorem vel
sonum, nec sonus in figuram: quia disparata hæc sunt,
non contraria: Ita sanè nec verba, nec figure, nec cha-
racteres & simulacra in morbos quicquam efficiant:
quia morbis non sunt contraria.

III. Quod superioris ac diviniore cause est nō tri-
buendum est inferiori. Et: Superstitiosa & hyperphy-

lica, seu quæ trans naturam sunt, ut magica & diabolica, distinguenda sunt à physicis, extraordinaria ab ordinariis. Quæ supra naturæ leges sunt, ex naturæ legibus non sunt iudicanda, Scal. 77.2. Stultus ille ac vacors veneficus, ait Scal. exer. 349. putat suis sese verbis agere. At ipse agit Dæmon (malus). Et: Si ait Fernelius, inde abditis rerû causis, nulla superior causa accesserit, quid sola figura, vel character viriû possit ad profligandos morbos obtinere? Vidi, inquit idẽ, verbis febres profligari, sed quæ mox similiter aut multo deterius recurrerunt. Potest quidem Dæmon quosdam persanare: at tantum beneficium in hominem, quem perpetua consecratur invidia, conferre haudquaquam velit. Fictam duntaxat simulatamq; sanationem exhibet, cuius admiratione perversas hominû mentes irretiat, sibiq; infidelitate subjuget, hoc unum cum primis annitens, ut ab his, quos seduxerit, divino cultu & honore dignetur.

IIII. Distinguendum diligenter inter id, quod populariter ex vulgi opinione, ex usu, poëtice: & quod κατ' ἀρχιβολογίαν exquisitè, ex re, ex veritate, philosophicè, subtiliter, dicitur: Sic ex usu dicitur, non ex re: Tempus generat, corrumpit ὥστερ εἰώδαμεν λέγειν, ὥς ὁ γένος πάλαι καί τινος, ait Aristoteles 4. phys. Natura propriè generat. Tempus tantum est cōditio sine qua non seu adiunctum necessariû, & perpetuum, & generantis, & generationis, & generati.

V. Distinguendum inter id, quod efficit propria, & quod aliena vi: inter id, cui simpliciter, & cui respe-

Est quodam actio tribuitur. Locus conservat locatum
 vi & respectu corporis continentis ac ambientis, cujus
 est superficies, ut aeris. Locus conservat locatum, qua-
 tenus loco adjuncta est efficax qualitas, quatenus lo-
 cato similis est, & virtus coelestis, quae transmittitur
 ad regenda & tenenda corpora sublunaria per locū

Locus con-
 servat locatū
 vi motus, lu-
 minis, & in-
 fluxus coele-
 stium.

transfunditur ad locatum. Hoc sensu accipe Scaligeri
 IMPRESSIONES. Conservantur & locata a for-
 mis ipsorum internis, non a locis, quod antè à Scali-
 gero attulimus: qui tamen paulò post concessione qua-
 dam utens: Locus, inquit, proprius ad corporis conser-
 vationem esto formae coadminister. Communis hic
 nihil affert adiuvanti; saepe etiam noxam parit.

Locum pro-
 priū esse ad-
 juvantē con-
 servationis
 locati conce-
 dit Scaliger,
 ut probabile,
 non ut ne-
 cessarium.

V I. Longevitatis duae sunt causae: Humidi vitalis
 conveniens qualitas ac temperies seu temperatio, &
 ejusdem quantitas seu copia: ut Elephas diutius vivit
 homine, propter copiam humidi, quae in illo major est.
 Apes, exilia animalcula ad 5. vel 6. annos dicuntur
 vivere, propter temperiem humidi.

V II. Molis corporeae effectio est non per se, sed pro-
 pter quantitatem qualitatis: ut moles seu magnitudo
 corporis non parum facit ad longiorem vitam propter
 copiam humidi nativi (quod ex magnitudine corpo-
 ris spectatur.)

V III. In maiore corpore major vis & potentia in-
 est, CETERIS PARIBUS, ut temperatura &
 Identitate speciei, ut docet Zabarella: ut magnus ho-
 mo benè temperatus & sanus semper parvo homine
 (parvus autem homo & magnus non differunt spe-

cie) benè temperato & sano validior est. Nec enim comparandus hic est leo cum bove, qui specie differunt: nec homo parvus, qui sanus est & validus, cum magno malè temperato & malè affecto. Nam propter meliorem temperaturam vel propter bonam valetudinem poterit esse operosior & efficacior homo parvus homine magno. In maiori igitur corpore maior est vis, quam in minori, scilicet ejusdem speciei, & similiter habente seu eodem modo affecto ac disposito.

IX. Distinguendum inter quantitatem mathematicam, quæ propter $\phi\alpha\lambda\alpha\sigma\iota\alpha\upsilon$ abstrahentem à materia motuq, sensili secreta seu separata esse dicitur, & physicam, quæ concreta dicitur, & in subiecto physico consideratur, ab eo nō separata, ut sunt locus & tempus. Mathematicæ autem quantitates nihil agere & pati possunt, ait Iacob. Schegkiius in Categ. Quant. Ignescit potius quantitas magna rara, quam parva densa, ait Scaliger, sed ea quantitas physica est.

X. Distinguendum inter actionem $\lambda\omicron\gamma\iota\kappa\eta\nu$ & $\phi\upsilon\sigma\iota\kappa\eta\nu$. Illa generalior est: hæc pressior seu specialior. Si igitur quis ita obijciat: Dimensiones corporum aliis dimensionibus resistunt, ne si unà esse demus, duo corpora simul esse fateri cogamur. Ergo Quantitas est principium agens, seu habet vim agendi. Respondebis pronunciatum: Quantitatem non esse principium agens: intelligendum esse de actione speciali, quæ alterans est, & contrarium abiciens. At corpus quantum, quod exturbat alterum è loco suo, habet id à quantitate resistente, quæ agens dici potest, voce Agentis generalius

neralius accepta. Ex his collige hoc verum pronunciatum: *Quantitatum abstractarum vel etiam solarum & primo non est effectio physica: sed in corpore Qualit & secundario vel per accidens.*

XI. E Zabarella etiam distinguo inter activū realiter & activū spiritaliter. *Quantitas quia imprimit speciem suam in oculo, indeq; in phantasia, ac demum in intellectu, non quidē est activa realiter, sed agit spiritaliter. Sic intelligatur hoc Scaligeri exer. 80. sect. 5. Duo requiruntur à natura (ad speciei receptionē) & vis speciei speciei producentis, quę vis consistit aut in magna luce, aut in magna magnitudine: & vis recipientis. Quę causa est, cur pilus non inferat speciem in speculo admodum distante.*

XII. Distinguendum inter causam & conditionem sine qua non. *Quantitas in formis agentibus propriē collocari non potest, sed conditio duntaxat necessaria statuitur, sine qua nihil, ut quantum, agere potest. Ut enim acervus vel aliud quippiam majorem efficiat quantitatem, quantum seu quantitate seu quantiforma præditum sit, necesse est, quā si præditum non esset, majorem quantitatem efficere non posset. Agit igitur acervus & quidem quantitate: Ec quomodo? Ita ut ipsa quantitas non agat, sed conditio duntaxat sit sine qua, ut quantum, agere non posset.*

LVI.

Ad exer. 287.

An homo sit verum miraculum in natura.

Distinctione vocis respondetur.

P S

Et

ET Cardanus & Scaliger voce Miraculi utuntur in significatione ampliori, pro omni eo, quod admirabilitatem efficit, seu pro mirabili & admiratione digno. Nam si respiciamus ad prestiores significationem vocis homo miraculum non est, quia est opus Dei & nature ordinarium. Res tamen est mira, quatenus intelligitur constare ex duabus diversis naturis, quae miranda societate sunt copulata corpore, quod figuratum est ex elementis, cuius pars est culina coquens cibos, & anima in hoc indita atque inclusa, quae multo praestantior ac diviniore natura est spiritualis, capax lucis, sapientiae, & afflatus divini. Hanc rerum dissimilimarum conjunctionem una cum interioribus actionibus cerebri & mentis semper omnes non stolidi admirati sunt. Sic multa in naturali philosophia ita sunt occulta & abstrusa, vel tanta subtilitatis, ut humani captus & ambitum & fastigium excedere videantur. Ea mira potius sunt quam miracula.

LVII.

Ad exer. 6. 2. & 3.

An Deus sit primi mobilis motor.

Affirmatur.

Scaligeri sunt 1. Natura est Dei Opt. Max. potestas (scilicet ordinaria: quod alibi addit) quae eodem nutu gubernat infinito, quo creavit. 2. Omnia quaecumque agunt aliquid, vi ac virtute primi agentis agunt. Neg. enim ignis forma sua moveret materiam, nisi Deus omnia moveret. Neg. generatio rerum a Sole & aliis ponderet sideribus, nisi penderent
hæc

hac à Deo. Quare ea generant: quia Deus generavit.

3. Natura providetia est Dei perpetua sui ipsius praesentia (quæ certè non est otiosa & inefficax) exer. 77.

5. Quid igitur est, quòd scribit exer. 6. 2. Deus non est motor primi mobilis? Annon verè Deus est omnium mobilium motor? Et quid est, quòd scribit exer. 7. Deus non movet ipse: sed motores & dedit perpetuos, & dat temporarios. In illis sunt intelligentia: in his anima nostra. Respondeo 1. Scaliger vult Aristotelem per motorem primum non intelligere Deum, seu Deum non esse intelligentiam illam primam, quæ primum orbem moveat, eò quòd Aristoteli prima intelligentia seu primum movens finitum sit, & circumscriptione essentia, & potentia: quod demonstratur per illius actionem, quæ tum una, tum finita est. Deus autem sit infinitus. 2. Vult & Scaliger: Non rotari primum cælum vi Dei aut proximi agentis, sed vi intelligentiæ Dei autem vi, ut moventis remotioris. Hec sententia, posterior, quam non probo, orta est ex cõmentis Eihnicorum quorundam, qui orbibus cœlestibus peculiaris formas assistentes, hoc est, intelligentias seu ange-licas naturas, gubernatrices & motrices adjunxere, vel putarunt illas asidere singulis stellis quæ prevideant, ne in motu uspiam titubent aut exorbitent. Ego constantiam & perpetuitatem motuum secun- dum Deum tribuo naturali orbium principio seu nature, hoc est, Formæ illorum. Hæc principium motus colorum internum est. Deus est principium externum, à quo moventur & reguntur. Nec Deus magis est mo-

por primi orbis quàm secundorum. An autem Aristoteles per primum movens intellexerit Deum, quod negat Scaliger: Zabarella verò & alii affirmant: de eo # alibi difficietur. Respondeo 3. Scaliger præterea vult, corpus hominis non moveri à Deo, ut causa propinqua, sed remota & præcedente. Moveri autem ab anima, ut causa propinqua. Quod verissimum esse statuo. Sed quia hic de Actione Dei & in antegressa proximè exer. de Miraculo agitur, placet de πρωῖς Operum Dei extimorum explicationem subijcere.

Theses, de Operibus Dei externis, imprimisq; de Miraculis.

1. **N**on ut architectus à domo, sic Deus à rebus, quas creavit, discedit, sed perpetuò præsens eas gubernat.

2. Hæc gubernatio solet dici Providentia. Non enim providentia Dei nudam & otiosam prænotionem seu potius scientiam (Deus enim cui nihil futurum est, sed omnia sunt præsentia, videt simplicissimè) sed efficacem & actuosam, adeoq; gubernationem significat.

3. Rectè igitur Vives ἀεὶ ὡς αὖτε Deū gubernatione describit, & iniquè à Scaligero reprehenditur ex eo, quòd & ante mundi creationem fuerit providentia sine gubernatione. Exer. 365. sect. 7.

4. Providentia enim Dei est opus Dei externum, quo res universas sapienter, liberè, & benè gubernat ac moderatur, & ad suos fines disponit ac dirigit.

5. Sub-

5. Subjecta sunt ei & bona & mala: sed aliter hæc, aliter illa reguntur. Providentia igitur Dei opera fiunt, vel κατ' ἐνέργειαν seu actione efficace: vel κατὰ νόον, id est, permissione.
6. Bona gubernat Deus ita, ut velit & simpliciter efficiat ac approbet.
7. Mala poena vult necessitate consequentia, id est, ab ipso decernuntur & infliguntur ordine immoto iustitiæ divinæ, per destinata ad hunc usum organa.
8. Mala culpa non efficit nec approbat, sed permittit cursuq; & fine determinat, decernendo quomodo & quousq; sit ea permissurus.
9. Prioris generis opera sunt vel Ordinaria (τετα-
μένα): vel Extraordinaria (δαυματώδη).
10. Ordinaria seu usitata facit Deus κατ' ἐνδοξίαν secundum beneplacitum voluntatis suæ mediata (id est per causas secundas à Deo ordinatas) relinquens singulis rebus suum modum agendi.
11. Aliter enim gubernat naturas λογικάς, quæ cō-
silio agunt, nempe ut & ipsa agant voluntariè. Ali-
ter phyficas ἀλόγους (rationis expertes) nempe ut &
ipsæ agant naturaliter. Et ita utraq; agant vi ac fa-
cultate propria ipsiq; indita.
12. Ordinaria illa ἔργα fiunt vel κατὰ τάξιν φύ-
σιως (ordine naturæ) vel κατὰ τάξιν ἱερατικὴν (ordi-
ne sacri ministerii).
13. Τὰ κατὰ φύσιν dicuntur, quæ fiunt secundum communem naturæ legem & ordinem: ut fecunda-
tio terræ, generatio hominis ex homine, bovis è bove,
actionesq;

actiones mentis humanae, motus corporum caelestium.

14. Τὰ κατὰ τὰς ἐν ἱεραρχίᾳ seu μυστικῇ sunt, quae sunt ordine mystico seu verbi patefacti instituto in Ecclesia: ut conversiones peccatorum ad Deum per verbum auditum, lectum, meditatum, & usum Sacramentorum.

15. Extraordinaria seu inusitata facit Deus κατὰ οἰκονομίαν, (secundum dispensationem) id est raro, & praeter, ac extra usitatum agendi modum ordinemque consuetum: idque mediate, id est, per creaturam, ut instrumentum. Ac dici possunt singularia. Dicuntur & τέγεια & θαύματα & miracula divina.

16. Sic dicta, quod alicui admirationem moveant.

17. Miracula divina sunt opera Dei, quae vel omnium rerum creaturarum, vel naturae saltem materialitatis de corporata, vires longè superant, nec ab eis effici possunt.

18. Nam Diabolo quoque Dei veluti simio & emulo, sed κατὰ ἑαυτὸν, miracula tribuit quae edit vel per se, vel per alios, ut magos.

19. Quanquam non desint, qui haec Mira vocare malint: quibus Miracula omnia sunt superiore omni natura creata principio.

20. Ego Mira seu Admirabilia voco, quae alias dicuntur Naturae & Artis Miracula, hoc est, Mira dico opera non vulgaria & communia, sed insolentia vel occulta, quae ratione naturali vel artificiosa efficiuntur.

21. Ut Archytas Philosophus Tarentinus ligneam columbam

Columbam per aëra volantem ostentabat. Mirum hoc erat, non miraculū, quia fiebat ille motus in corpore ligneo certis æquilibris certaq; linearum ratione & artificio ac conformatione tam arcta ut una alteram attraheret. Idem, dum in Sicilia obsidione premerentur Syracusæ, effecit, ut huius adolescens navim onerariam ingentis ponderis unco traheret & attolleret. Hoc mirum opus erat, non miraculum. Fiebat enim ex arte Mechanica per cochleas.

22. Sic præstigiatrix mira est, admirabilis, mirifica propter manuum agilitatē, & moris actionumq; celeritatem insolentem: ut cum circumforanei nugones & ludiones videntur comedere panem, & repente expuere farinam, & cum biberunt vinum statim in media fronte effundere. Dicitur autem sunt ab antiquis præstigiatores, qui oculos fallunt, alia pro aliis subditiua ostentantes: quod aciem oculorum perstringerent: Scal. exer. 303. sect. 5.

23. Talia quidem (mira dico) multa sunt etiam Diaboli magni artificis & phisici solertis effecta. Sed quædam tamen ejus sunt miraculosa: ut cum Tutia veste addicta, ut dilueret suspicionem stupri, aquam gessit in cribro: cum claudit eadem de causa navim, in qua vehebatur Bonæ Deæ, hærentem in arena, ut nulla vi humana moveri posset, Zona tantum sua commotam ad ripam attraxit.

24. Hæc autem xar' ἑξ' αὐτῆς & maximè propriè miracula & τέγ'τα sunt, cum Christus resuscitat mortuos: cum virgo parit & sit mater non antegressa congressu

congressu cum viro: cum ferrum enatat ipsum per se ex aqua, 2. Reg. 6. hæc sunt opera, quæ supra vires ipsis rebus naturalibus à Deo insitas efficiuntur.

25. Ac sunt vel ὑπὲρ φύσιν vel ὑπὲρ τάξιν ἰεργιών, id est, vel supra naturam & præter ordinem naturæ, vel præter ordinem Ministerii, id est, in Ecclesia usitatum.

26. Exempli causa: Conversio aquæ in vinum miraculum est, non respondens legibus naturæ. Conversio Pauli frementis & penè furentis: Sermo Apostolorum quem non didicerant: sunt miracula non congruentia ad ordinem Dei verbo Ecclesiæ commendatū.

27. Utraq; facit Deus vel in seipso, sed hominis causa: vel in creaturis.

28. Quæ edit in seipso, complectuntur apparitiones & patefactiones, quibus hominibus se ostendit.

29. Hæ omnes sunt evanidæ post opus completum, cuius causa factæ sunt: ut apparitio Spiritus sancti in specie columbæ, & ignitarum linguarum.

30. Præter unam, quæ est in assumptione humanitate filii Dei. Hæc perpetua est.

31. Quæ edit in creaturis sunt vel ἐκτινὰ (positiva) vel ἀρρητινὰ (privativa).

32. Positiva sunt, quibus efficitur novum aliquid, quod verè est aliquid positivè in natura.

33. Seu permanens ac durabile.

34. Seu cessans atq; evanescens, re ad priorem potestea naturam etiam extraordinariè revertente.

35. Positiva sunt vel procreationes & conversiones rerum.

rerum. Vel mutationes privativi in aliud positivum.

36. Procreationes sunt productiones seu constitutiones rerum ex nihilo vel re positiva naturaliter inhabili ad formæ receptionem.

37. Ut Torrentes aquarum dulcium effusi ex aridissimis Petris ad contactum baculi Moſis. Conceptus filii Dei in humana natura, formatioq; in utero virginis sine semine virili.

38. Procreationibus igitur rerum subſciantur conversiones seu mutationes rerum: cum ex uno positivo fit aliud. Alterum igitur actu perit.

39. Est & species procreationis Multiplicatio, nempe quæ per adauctam fit procreationem. Qualis est in saturatione multorum millium de paucis panibus & piscibus. Ejusdem exemplum sunt aquæ diluvii auctæ.

40. Omnes autem hæ procreationes sunt substantiales vel accidentales.

41. Sic igitur conversio subſtancialis est, cum una substantia in aliam mutatur: ut baculus Moſis in colubrum: aqua Aegyptiaca in sanguinem.

42. Nunquam enim subjecti facta est omnimoda destructio, id est, nunquam subjectum aliquod recidit in nihilum. (Annihilatum dicunt Barbari) sed aut mutatum est vel in melius, vel in deterius: aut actio ejus cohibita est.

43. Etsi posse Deum res in nihilum redigere, non negemus.

44. Cujus enim virtutis est res creare, ejusdem est eas prorsus evertere & abolere.

Q

45. Sed

45. Sed id Deus pro sua sapientia & bonitate, non vult facere, non facit, non fecit, non faciet.

46. Conversio seu mutatio accidentalis rei est positivus accidentis (ut qualitatis) in aliud mutatio.

47. Ut transformatio corporis Christi, qua ex corpore colorato fit lucidum & fulgidum.

48. In ea non mutantur essentialia seu τὰ φύσιν οὐσαντὰ ἢ οὐκ ὄντα, quae naturam constituunt aut conservant, non deponitur corporis figura, membrorum σωματικὰ non abjicitur.

49. Mutationes privativi, quod est præter naturam, in aliud positivum secundum naturam, sunt, exempli causa, sanationes miraculose defectuum corporis, fecundatio steriliū, vivificatio cadaveris.

50. Haec de Miraculis Positivis: sequuntur Privativa: quibus cursus conditione & ordo naturae inhibetur ac velut interrumpitur, & prohibetur se vi congenita actione expromere, aut in parte aliqua natura vel creaturarum rerum specie fit destructio.

51. Prioris generis sunt: cum Sol consistit: cum non splendet tempore passionis Christi: cum Christus & Petrus calcant aquas, pondere eorum suspenso, ne mergantur: cum Christus & Helias non consumuntur, jejuniis 40. dierum: cum Christus subito fit æquus corpore suo: cum Ignis in camino babilonico non urit: & similia, in quibus ἐνέργεια qualitatum inhibetur.

52. In his enim exemplis actus secundus ordinarius & usitatus suspenditur, repressus cohibetur, interrumpitur actu novo & singulari, cedente creatura
omni.

omnipotentia creatoris: non tollitur actus primus seu essentialis qualitas, non evertitur ordo naturæ, multò minus destruitur ac perimitur essentia rei. Sol cum stat, progredi cessat actu, potentia manet mobilis, & Sol esse non desinit. In camino Babylonico ignis actio, id est, ustio suspenditur & reprimitur, sed facultas seu vis congenita urendi, & essentia ignis manet salva, & quidem vis illa est essentia ignis ἰδιὸν κατὰ φύσιν, proprium secundum naturā, οὐκ ὁμοιωτόν, id est, conservans. Sic cum aqua maris rubri & Iordanis in cumulum agglomerate consistunt, manent aque sua natura & principio interno fluidæ, earumq; natura & essentia non evertitur.

§3. Adeo hoc verum est, ut etiam cum aqua in vinum versa est, aqua tantum actu ac forma esse desierit, non etiam potentiā $\omega\alpha\delta\alpha\lambda\iota\kappa\eta$, Dei respectu, id est, quatenus Dei virtute reduci potuit ad essentiam priorem sub pristina forma: quomodo cum aqua in sanguinem vertitur, & baculus Moysi sit coluber, utrunq; horum retinet potentiam redeundi ad priorem formam ac naturam, quam & utrunq; recuperat, & ita de potentia ad actum priorem à Deo reducitur.

§4. Teneatur hic regula: Actus transiens singularis non tollit proprietatem immanentem.

§5. Posterioris generis exempla sunt cum in diluvio totum genus humanum absorbetur ad homines usq; octo: cum enecantur primogenita in Aegypto: cum exercitus Sennacheribis trucidatur.

§6. Hactenus de διανομία seu dispensatione Dei seu Miraculi divinis.

57. Quæ omnia fiunt, vel cum mutatione, vel absq^{ue} mutatione rei.
58. Quæ fiunt cum mutatione, fiunt eis βελτίωσιν ut in meliorem statum res deducatur: vel eis ἐλάττωσιν, ut res diminuatur vel in deterius abeat.
59. Βελτίωσις, est (actio Dei) qua res creata in statum conditionemvè meliorem transfertur, vel effertur etiam in altiore.
60. Ελάττωσις seu ταπεινώσις, est qua res in meliorem antè collocata inde in deteriore vel humiliorem statum revocatur.
61. Utraq^{ue} est aut durabilis ad subjectorum durationem, id est, quandiu subjecta durant: aut non est durabilis.
62. Exemplū βελτιώσεως, est transfiguratio Christi temporanea in monte: & perpetua glorificatio ejus post ascensionem in cælum.
63. Exemplum ἐλαττώσεως seu ταπεινώσεως, id est humiliationis, est extenuatio Christi humiliantis sese in assumptione naturæ humanæ propter nos, & utentis cibo, quo illi non opus erat, post resurrectionem.
64. Quæ fiunt absq^{ue} mutatione, sunt vel creationis ex nihilo: vel cohibitionis actionum & interruptionis ordinis.
65. Adhuc de iis differuimus, quæ agit Deus propriè ἐνερῆς πνεύματος, id est, effectus productione: reliqua sunt opera, quæ non fiunt sine actione Dei κατὰ συγχώρησιν (secundum permissionem, seu divino permisso).
67. Εὐ

67. *Ea sunt quæ Deus permittit fieri & determinat.*
68. *Hæc permissio est efficacia voluntatis Dei remissio, quando aliquid non vult impedire.*
69. *Nihil enim Deus non nolens permittit.*
70. *Vult igitur aliquo modo, quæ permittit, nimirum respectu boni alicuius majoris.*
71. *Determinatio est permissionis quedam remissio, vel laxatio certa, qua fines Diabolorum & hominum actionibus constituuntur.*
72. *Permissio & determinatio divina est peccatorum seu lapsuum, scandalorum variorum, oppugnationis à Diabolo, & afflictionis Ecclesiæ &c.*

L VIII.

Ad exerc. 107. 25.

An arbitrium nostrum sit servum?

Distinguitur.

Reprehendit Scaliger eos, qui ἀντεξέσιον (liberam potestatem) servum professi sunt: quod τὸ εὐδαιμονία, & ἐξέσιον: de quo philosophorum princeps in Ethicis, tollant: Sublato autem principio potestatis in nobis ad bene agendum, non liceat Dei iustitiæ nos postulare atq; damnare omissorum officiorum. Hæc Scaligeri indigent declaratione. Dicimus igitur: Voluntatem esse actionis suæ principium, adeo, ut etiam cum Deus donat bene velle, voluntas sit, quæ vult. Nihil enim est in nobis quod velle possit, quam voluntas. Hæc inclinari, moveri, flecti potest, cogi non potest. # *Præf. 2. 1.*

Per essentiam enim libera est. Itaq; si libertas omnis
 ei eripiat, abesse non potest, quin simul eius essentia
 intereat. Attamen serva est hominis voluntas, respec-
 tu habitus vitiositatis, nobis a primo ortu ingenera-
 ti. Profectò ubiqueq; durat necessitas peccandi: ibi et-
iam consequitur necessitas moriendi: & vicissim. Jam
 verò à nullo homine necessitas moriendi tollitur. Ergo
 à nullo quoq; in hac vita necessitas peccandi tollitur:
 atq; ita serva est hominis voluntas. Est & in multis
 serva & quasi captiva, propter habitum vitii acqui-
 siti ita confirmatum, ut in naturam ferè abierit. In
 Eth. Aristoteles. Ceterum: Non potest non velle vo-
 luntas: & Cogitur velle voluntas: differunt. Illud re-
 ctè dicitur: Hoc verò falsò. Sic ignis non potest non u-
 rere, rectè dico: Ignis cogitur urere, non rectè dicitur.
 Urit enim *κατὰ φύσιν*, cui vis seu coactio opponitur.
 Illud autem: Non posse non urere, intellige de neces-
 sitate Physica. In rebus enim naturalibus non est neces-
sitas simplex, sed cum exceptione impedimenti. In-
 terdum enim impediuntur occurso rei externæ. At
voluntatem non posse non velle, intellige de necessita-
te simplici, & absolute immutabili, quæ definitio-
num & demonstrationum est. Ad extremum: Actio
 voluntatis non tollitur à *δεσποία* Dei. Ac præclare
 Scaliger: Omnia pendent à Dei providentia. Ab ea
 causa secunda constituta sunt, in natura necessa-
 ria, in voluntate inclinantes, non
 cogentes.

LIX.

Ad exerc. 307. 22.

An universalia, id est, Genera & Ideæ sint
res extra intellectum.

Distinguitur.

DE hac questione duæ sunt sententiæ. Una: Universalia fieri ab intellectu agente abstrahendo & auferendo circumstantia accidentia omnia, atque imprimi in intellectum materiale, seu esse entia rationis. Altera: Esse in natura res universales pluribus communicabiles, id est naturas, quæ inveniri possunt in multis: Seu esse ENTIA naturæ: Hic adhibetur distinctio. Universalia sunt in anima seu intellectu rationis, πῶς, quodammodo, propter prædicationem. Universalia sunt extra intellectum, ἀπὸ ὅς καὶ ὅλως, simpliciter. Id est: Res universales consideratione sunt in anima, obiectivè sunt in intellectu per abstractionem à particularibus. At RE IPSA sunt in singularibus seu individuis. Imò RERUM species sunt in anima, seu habent esse extra intellectum. Res verò ipsæ universales, ut, homo, animal, sunt extra intellectum. Intellectus enim non facit substantias, sed Natura. Et: Definitio est nota rerum extra animam. Definitio autem est Idearum. Ergo Ideæ sunt extra animam. Hic nota rem, ut rosam, posse habere esse triplex. Unum in intellectu Dei vel hominis. Sic omnia, quæ creata sunt, præfuerunt, EMINENTER in mente divina. Sic artificiosæ res, ut imago Helena fuit antè in mente Apellis. Sic in mente mea rosa est, cum nuppiam existit,

sistit, nussiam floret. Hoc est esse cognitum. Secundum
IN causis suis. Sic rosa, quæ nondum est actus, est P O -
TENTIALITER in Materia in semine, & virtua-
liter in Sole & aliis causis naturaliter agentibus. Sic
 facta rerum creatione fuerunt quædam animalcula
tantum Materialiter, nō Formaliter. Sic omnes crea-
ture Dei ab æterno fuerunt in P O T E N T I A Dei
exoptima. Hoc est esse virtuale. Tertium IN natura
sua & singularibus (extra intellectū & causas suas).
 Hoc est esse naturale & reale. Hoc modo rosa non est,
 non existit, antequam producat. Intellectione igitur
 adiuvandum est hoc Aristotelis 7. Metaph. Gene-
 ra & species substantiarum non sunt substantiæ. Sen-
 tentia enim est: Genera & species substantiarum non
 sunt res per se primò subsistentes in natura rerū: quia
 subsistunt in singularibus, quæ dicitur primæ substan-
 tiæ: Quibus & recte inesse dicuntur, non quidē inha-
 rentiā propria accidentium, sed per modum identi-
 tatis: quia Homo & Cicero non sunt simpliciter re-
 ipsa, sed ratione tantum diversa.

L X.

Ad eandem & 18.

An patiens intellectus sit vacuus & denuda-
 tus ab omnibus speciebus intelligibilibus.
 An nihil sit in intellectu, quin prius fue-
 rit in sensu.

Negatur.

Aristoteles statuit: Ut cera est vacua imaginum,
 sed in eam quævis imprimi possunt: sic intelle-
 ctus

tiū nostrum esse nudum ab omnibus speciebus von-
tūis, nullasq; à natura insitas habere, sed omnes quas
habet, esse extrinsecas, id est aliunde acceptas. Contra
hanc universalem Scaliger statuit esse quasdam in a-
nimantibus species non à Sensibus depromptas, sed
INNATAS, easq; habere seu sitas esse in summa po-
testate animæ brutorum, & intellectu hominis. Ex-
#

emplo est pullus, qui milvum metuit, non ardeam,
quia & vñ, id est, connatam secum habet mil-
vi speciem universalem, qua singulares milvi omnes
referuntur. Exemplo sunt infantes. Nemo tam infans
est, quem cognitio lateat pluris & paucioris (scilicet
notitia naturali à sensilibus excitata). Infanti duo

Non omnia
à sensibus
ad intellectū
transmittun-
tur.

poma apponito, uno recepto, alterum item poscet. Ex
his principiis autem, hoc est naturalibus notitiis actus
mentis à sensilibus excitatus alia deducit. Atq; haud
scio, annon etiam distinctio pulcri & deformis sit na-
turalis. Exemplo deniq; sunt hœdi & catelli. Natus
nuper hœdus ad ubera capræ, mox ad frondes, &
catellus ad canis mammas, postea ad carnes sese con-
ferunt. Eccur? cur non hic ad illam & ad illas, non ad
hanc, & ad has ille? Quia habent in se secum species
concreatas, quarum idea motus supravolantem mil-
vum fugiet pullus, non fugiet corvum. Verum objici-
unt: Si intellectus hominis (aut summa animæ facul-
tas in brutis) aliquas species proprias à primo ortu &
sibi naturales ac concreatas haberet, illæ sanè impedi-
rent, quò minus alias quascunq; recipere & intelligere
posset, in istarum tantum intellectu & considera-

tione occupatus. At non hoc. Ergo nec illud. Nego pro-
 positionis consecutionem. Nam & primi nostri patris
 Adami animus concreatas habuit notitias, & tamen
 ejus intellectus per experientiam plures recipere &
 pluribus informari potuit. Tam divinū quid est vñs.
 Plato inquit rectè in Thæteteto: Animam alia quidem
 δι' ἑαυτῆς ὁμοιοτερεῖν ex seipsa, id est non utentem or-
 ganis corporis considerare. Alia verò adminiculo fa-
 cultatum corporis. Prius membrum intelligi potest de
 insitis notitiis. Mens, ait D. Peucerus, innatas notitias
 promit sua vi citra opem organorum corporis: sicut
 lux radios emittit. Sunt enim illæ notitiæ lumen il-
 lud, quo tenues & caligantes in spiritibus & cerebro
 imagines enitescent & effulgent. Posterius verò mem-
 brum accipi potest de notitiarum naturalium accom-
 modatione ad usum, id est, ad objecta sensibus perce-
 pta & contextas inderatiocinationes. Mens nunquā
 notitias συμφοῦτες ad cogitationes alias sine organis
 cerebri accommodat, nec cernit ea, quæ foris sunt, nisi
 ministerio sensuum. Pro anticipatis mentis notioni-
 bus seu ingenitis notitiis & innato discrimine hone-
 storum & turpium faciunt hæc Pauli in Epistola ad
 Rom. cap. 2. Cum gentes, quæ legem non habent, na-
 tura quæ legis sunt, faciant: isti legem non habentes
 sibiipsis sunt lex: ut qui ostendant opus legis scriptum
 in cordibus suis, unā testimonium reddente ipsorum
 conscientia, & cogitationibus sese mutuo accusanti-
 bus, aut etiam excusantibus. Et 1. cap. Notitia Dei seu
 id quod de Deo cognosci potest (Paulus antè vocavit
 verita-

veritatem) manifestum est in ipsis. Deus enim eis manifestum fecit. Hac dicta ostendunt aliquid lucis naturalis in homine relictum esse. In ipsis ait, id est, in ipsorum animis. Non igitur est extrinsecus illatum. Hoc lumen amplificatur ratiocinatione, quæ etiam homini quodammodo naturalis est, quia intellectus ordinis in syllogismo seu processus syllogistici etiam citra institutionem in homine deprehenditur, quod docere nos possunt plebei. Ratiocinatio illa sit ex fabrica mundi: de qua Pauli verba hæc concionantur. Invisibilia Dei jam inde à condito mundo ex rebus factis per intellectum conspiciuntur; æterna videlicet eius potentia & divinitas, ad hoc ut sint inexcusabiles. Docet hic Paulus omnes homines habere illustre speculum naturæ Dei æternæ & omnipotentis in rebus creatis, è quibus eam deducant. Naturali igitur vi ratiocinationis colligunt homines, esse aliquod Numen, omnipotens bonum, justum, quod cõdiderit cælum & terram, eandemq; conservet. Ita $\sigma\mu\phi\acute{\epsilon}\tau$ & illa seu insculpta animis hominum notitia legis perficitur notitia, quæ ratiocinando comparatur, seu demonstratione $\tau\acute{\omicron}\nu$, id est, ex effectis discitur. Duplex igitur lumen est inditum mentibus humanis: Notitia simplex, quod sit Deus: & Ratiocinatio, colligens vestigia Dei in creaturis. Huic sententia subscribit Nazianzenus in 2. Orat. $\omega\epsilon\epsilon\iota\ \delta\epsilon\omicron\lambda\omicron\gamma\iota\alpha\varsigma$. Deum esse causam omnium rerum efficientem & conservantem, non modò aspectus operum mundi: sed etiam lex naturalis testatur. Ut enim sensus oculorum intue-

AN hæc oratio, Deus est naturæ principis insita, sit in animis nostris, atq; nobiscum simul nata.
EXC. 6. 3.

tur omnia inter se connexa & apta, & immobiliter,
 ut sic dicam, (hoc est immutabiliter & perpetua le-
 ge) mota: Ita lex naturæ ex rebus pulcerrimè ordina-
 tis, ratiocinatur esse aliquem architectum tanti ope-
 ris & numeris. Sed argumentum à pavoribus consci-
 entie minimè omnium eludi potest. Constat volato-
 res ordinis divini, ut homicidas & alios etiam exle-
 ges, id est, qui vel nulla humana iudicia metuunt,
 perpetratis magnis sceleribus, horribiles cruciatus (quæ
 poetarum furie sunt) sustinere, & esse ætonglaxpi-
 tes, id est, suo iudicio se damnare. Incestos, & parri-
 cidas diri conscia facti Mens habet attonitos, ac surdo
 verberare cedit. Istos cor condemnat, etiamsi scelus eo-
 rum sit occultum, & hominibus ignotum, nec vi hu-
 mana ulla percelluntur. De Nerone interfectore ma-
 tris hoc scriptum reliquit Suetonius: Non parricidii
 conscientiam, quanquam & militum & Senatus po-
 puliq; gratulationibus confirmaretur, aut statim aut
 unquam, postea ferre potuit, sæpe confessus exagitari
 se materna specie, verberibus furiarum ac tadis arden-
 tibus. Quin & facto per magos sacro evocare manes
 & exorare tentavit. De Philippo Patre Persei & De-
 metrii cum permisisset hunc interfici innocentem hæc
 habet Livius. Philippus post necem filii Demetrii ani-
 mo magis quam corpore ager curisq; & vigiliis (cum
 identidem species & umbra insontis interempti filii
 eum diris agitarent) extinctus est cum execrationi-
 bus PERSEI. Sic post atrocita scelerum ingens dolor &
 pavor conscientie sequitur, à quo ne scelerati quidem
 humana

humana potentia probè muniti, ut principes & Reges, qui in tanto sunt collocati fastigio, ut nemo equalium aut inferiorum de iis possit sumere supplicium, liberari possunt. Imò ratio intelligit etiam conceptum animo facinus, licet non perpetretur, turpitudinem habere. Timor igitur Numinis est Naturalis, ideoque omnium hominum communis, & quidem ipsum Numen probans rectè facta & improbens secus facta iudicium istud in animis ordinavit: hoc est: Deus hanc notitiam humana menti indidit, quod sit Deus sentiens aliqua irascens sceleribus: nec hæc notitia penitus ex corde hominis deleta est. Et si autem Epicurei & Cyclopes & alii homines moribus & cultu barbari verbis negent esse Deum: tamen in corde & conscientia tacitè consentientur esse Deum, & fore iudicem humanarum actionum. Neque verò sequitur: Multiplex est gentium idololatria. Ergo naturalis in his de Deo notitia non est. Valida enim argumenti est inversio. Imò: quia gentes numina sibi finxerunt ac sculpsērunt, certosque cultus excogitarunt, quibus illa delectari crederent: in natura est hæc notio insita & Deum esse, & colendum esse. Omnibus, inquit Cicero, innatum est, & in animo quasi insculptum, esse Deos: quales sint, varium est: esse nemo negat. Et: Nulla gens tam fera, nemo omnium tam est immanis cuius mentem non imbuerit Deorum opinio. Multi de Diis præva sentiunt: omnes tamen vim & naturam divinam arbitrantur. Nec verò id collocutio hominum aut consensus efficit: non institutis opinio est confirmata, non legibus.

legibus. Omni autem in re consensio omnium gentium
lex nature putanda est. Et: De hominibus nulla gens
est, neq; tam immansueti, neq; tam fera, quæ non
etiam si ignoret, qualem habere Deum deceat, tamen
habendum sciat. i. de legib. & Tuscul. quest. &c.

LXI.

Ad exer. 307. §.

An Plato tres animas tribus locis dispo-
sitas dispescuerit.

Hominis natura Platoni i. de legibus est *θεῖον*
quoddam *δαίμα*, (divinum miraculum) quia
est in eo ratio, sunt & rationis expertes cupiditates;
nunc hæ, nunc illa imperium tenent. Ac vult Plato in
uno animo esse tres distinctas partes, quibus agat, *λογιστικήν, θυμικήν, ἐπιθυμητικήν*; quæ vocantur *εἰδὴ*
ἑτεροῦ ἀλλήλων, diversæ & distinctæ à se invicem species,
quia in animo est *ἀθάτο καὶ θάτο*: aliud & aliud, videli-
cet mortale & immortale. Nec tamen permiscetur it-
circo aut discerpitur animi essentia: quia vera animi
entelechia est illud *ἀθάνατον* & simplex videlicet
Mens seu Ratio. *Θυμὸς* verò & *ἐπιθυμία* sunt corpo-
rea, è sensibus nimirum corporis totæ aptæ, proindeq;
organicae sunt animi facultates, hoc est, non nisi *ὀρ-
γανικῶς* agunt. Etsi autē *εἶδος* seu *γένος* *θνητόν* (mor-
tale) anima in homine planè sit *θνητόν*, & brutum:
omnis tamen motus *ἐνέργεια* ab uno animo existit:
qui nature divine *συγγενὲς* perdurat immortalis.
Porro diversas esse animi partes hinc evincit Plato,
quod varia & diversa habeat objecta, & unum sit in
animo.

animo, quod vetet, alterum quod jubeat. Tribuit igitur Plato homini tres animas? Hoc ei ab Aristotele ascribitur. Sed duo sunt argumenta, quibus movetur Serranus, ut existimet, hallucinari eos, qui istam sententiam Platoni tribuunt. Primum est: quod hæc species animæ docet $\tau\epsilon\acute{o}\tau\epsilon\varsigma$. Alterum quod in Theæteto disertè dicat, esse $\mu\iota\alpha\nu\ \iota\delta\epsilon\alpha\nu\ \eta\ \psi\upsilon\chi\eta\nu$, eosq; irrideat qui plures esse ajunt in homine, ut in Durateis equis. Si objiciatur ei, Platónis Timæum animam facere compositam, respondet, Animum à Platone statui per se unum & $\alpha\acute{\sigma}\chi\epsilon\tau\omicron\nu$, compositum tantum dici & mixtum quasi, quod in eo sit vis & sensibilis & intelligibilis, & diversorum motuum $\epsilon\nu\epsilon\gamma\gamma\epsilon\iota\alpha$: quod sit media natura inter similem & intelligibilem, mortalem & immortalem, nimirum utriusq; particeps: $\eta\delta\ \iota\pi\omicron\sigma\alpha\sigma\iota\nu$ quidem individua & immortalis naturæ: quandiu verò in hoc corporis carcere inclusis tenetur, & corpori $\sigma\upsilon\mu\tau\acute{\alpha}\chi\epsilon\iota$, dividua & mortalis naturæ, pars nimirum illius sensibilis. Unde jam hoc quoq; intelligi potest, quod in Phædro dicitur, quandiu animus immortalis cum corpore mortali in hac vita conjungitur, duplicem esse in eo Ideam, seu formam, $\delta\omicron\epsilon\alpha\nu\ \epsilon\mu\iota\lambda\eta\tau\omicron\nu$ & $\alpha\epsilon\iota\varsigma\ \epsilon\phi\epsilon\mu\epsilon\rho\nu$ (opinionem acquisitam, rationem amplectentem) & cupiditatem $\delta\gamma\omicron\rho\alpha$. Si igitur voluit Plato unam esse animam, quæ energiam det sensibus, seu efficiat, ut illorum organa sint efficacia, ut ex Theæteto videre est, peripatetici ei multitudinem animarum affinxerunt. Verba Dialog. hæc sunt. Absurdum profectò esset, si plures in Nobis tan-

quam

$\epsilon\nu\epsilon\gamma\gamma\epsilon\iota\alpha$
 sensuum pen-
 dent ab una
 anima. Vnde

anima est
 αἰδὴν μέλειον
 & χρίματιον
 causa.

Object.

Respons.

Quomodo
 intelligen-
 dum, quod
 Plato animas
 locis discre-
 verit.

quam in ligneis equis, Trojano illi similibus sensus in-
 siderent, non verò ad unā Ideam (formam, id est cau-
 sam) seu animam, seu quo alio nomine appellanda
 est, omnia hæc conferrentur atq; contenderent, cuius
 vi & potentia per hæc veluti per instrumenta senti-
 mus ea omnia, quæ sub sensus cadunt. Si igitur ali-
 quis sic objiciat. Plato rationalem animā in cerebro:
 Irascentem in corde: Concupiscentem in Epate homi-
 nis collocat. Ergo tres numero in corpore humano sa-
 cit animas, subjecto differentes, & sedibus disclusas, &
 facit ex homine monstrum, & quiddam πολύμορ-
 φον, non verum hominem, sed verum Geryonem, ve-
 ramq; chimeram. Respondetur: Candorem esse in in-
 terpretando adhibendum, & Platonem γὰρ τι intel-
 ligendum, nempe ita: Tres sunt animæ facultates: &
qualibet animæ potentia (animæ enim essentia una
est, potestate verò non est una, sed multa) in definita
 quadam parte totam vel præcipuam sui muneris ἐν-
 ἐργειαν exercet & exerit. Ira in corde & ex corde ex-
 stit. Ex cerebro exsistit sensus & motus localis. Ex cor-
 de quoq; vita & vitalis ἐνέργεια proficiscitur. Hinc
 autem non est fas concludere. Ergo in corde habitat
 peculiaris & ab aliis diversa animæ substantia. In
 cerebro peculiaris: In Epate peculiaris, quæ in aliis
 partibus corporis non est. Nam exempli causa in ce-
 rebro est vis sentiens, sed ita ut etiam in eo sit vis al-
 trix: quia cerebrum nutritur, non secus atq; cor &
 epas. Et si tres animæ in corpore statuerentur locis se-
 parate, non esset unum animatum, sed plura. Nam
 singula

singula (ut Zabarella cum Plauto loquitur) anima;
ut forma specifica, absq^{ue} ope reliquarum animatum
proprium constitueret: quod cum aliqua absurdita-
te conjunctum videtur. Porro Zabarella etiam Ari-
stotelem ita interpretatur, ut sentiat, esse in homi-
ne tres animæ partes, hoc est, species, seu tres animas,
sed non loco distinctas, ut ubi una est ibi non sint cete-
ra: quod posterius Aristoteles Platoni præceptori tri-
buit: verum ὅτι τὰς ψυχάς, id est, subordinatas tan-
tum, ita ut ultima contineat omnes, & sola det toti
nomen ac definitionem: vult Zabarella Aristotelem
per Totam animam nihil aliud intelligere, quam o-
mnium specierum animæ collectionem. Sic anima una
erit in homine collectione partium. Id est: una anima
erit ex omnium partium rationalis sentientis vege-
tantis congressu resultans seu constituta. Propter par-
tium, inquit Zabarella, inter se ordinem & respectu
fit, ut una ad aliam, tanquam potestas ad actum, &
tanquam perfectibile ad perfectionem, referatur: pro-
indeq^{ue} una ex his omnibus anima consurgat, cujus to-
tius nomen ab ultima, tanquam ab actu, desumatur:
(hoc est, tres animæ sunt in homine: Sed, cum harum
una habeat se ut actus, ceteræ ut potentia, ideo una
in homine est anima). Qua ratione verè dicere possu-
mus unam esse in homine animam, quæ dicitur ratio-
nalis: Sic unam in leone, quæ dicitur Leonina. Ut e-
nim corpus animalis est unum corpus per omnium par-
tium ab una, scilicet corde, dependentiam: Sic una es-
se dicitur in animali anima, quatenus inferior ani-

Ex tribus ani-
 mis Zabarel-
 læ fit una cō-
 nexu potesta-
 tis & actus.

ma ab una superiore pendet, continetur & perficitur. Hæc si fuit sententia Aristotelis, quam Zabarella tradit, & Aristoteles non affingit Platoni, sensisse eum, tres species animæ, ut tres formas substantiales, non tantum tres facultates, diversas esse & essentialiter distinctas in homine, quæ in tribus membris præcipuis resideant: his ergo positis, prorsus conveniunt Plato & Aristoteles sententiis, nisi quod ille vult esse locis separatas sejunctasq;: hic verò ubiq; conjunctas. Ac tertio quidem ille animarum nititur hoc fundamento. Si homo est & vivens & animal & homo, ut certe est: nam & vegetatur seu viget & sentit & ratiocinatur: profectò meriti in eo & forma, quæ est vivens, & forma, quæ est animal, & forma, quæ est homo. Ergo sunt in eo tres distinctæ formæ. Itaq; tres distinctæ animæ. Forma enim viventis, est anima. Forma animalis, est anima. Forma hominis, est anima. Sed communior doctorum sententia est, Aristotelem sensisse unam tantum esse animam, eiq; ἑνὶ λογιστικῷ δυνάμει & ἐν διανοητικῷ Platonis, tanquam vires seu δυνάμεις subiecisse & inclusisse: scilicet ut ἐκπρᾶξις, id est, functiones universarum expediat una diversorum organorum corporis usu & ministerio. Sunt & egregii philosophi, quī existimant, Platonis animas tres esse tres formas substantiales separabiles & mortales trium præcipuarum partium (cerebri, cordis, hepatis), instructas temperie primarum qualitatum in ipsis congruente: & has ad animam rationalem, primum omnium actionū fontem, se habere, sicut se habent

bent plantæ ad calorem Solis vivificum. Sicut, inqui-
unt, Sol calore suo plantas fotas vivificat, afficit, ve-
getat, conservat, & excitat vim latentem, qua fru-
ctus gignunt: Ac si deficiat Solis calor, vis illa extin-
guitur: Sic anima ingenitam corpori ratione formæ
substantialis (quæ forma mixti est) pro diversitate
membrorum diversa, vegetat, conservat, fovet: Si a-
nima absit, vis ista perit: & sicut, si extincta sit vita
plantarum, frustra à Sole fovetur: Sic letaliter cor-
rupta principalium seu nobiliorum membrorum tem-
peratura, frustra ea tuetur & fovet anima.

LXII.

Ad exerc. 107. sect. 27.

An forma sit Pars Materiæ, Essentiæ,
Compositi.

Inter cetera hac sectione Scaliger: Formam & Causam
& partem rei seu compositi facit. Causam qui-
dem cum ait: Ex Materia & Forma unum sit, quod
sint cause interna mutua coordinatione inter se ul-
tro citroq; dantes atq; accipientes suo utraq; modo a-
liquam perfectionem. Etenim forma id agit, ut ma-
teria sit hoc aliquid. Materia videtur agere, ut forma
existat: partem verò, cum ait: Substantialis compositi
pars est, ut potentia, hoc est materia: pars altera ut
actus, hoc est forma. Sic enim paulò post se explicat.
Sed posterius quidā e recentioribus præfractè negant.
Nec desunt Metaphysici, qui volunt, formam non esse
essentiæ partem, sed ipsam essentiam. Ego sic statuo:
Primi. Certum est, formam non esse partem materiæ,

formam, quæ è principiis alterum est, in essentia materia non includi, quia materia nō est corpus, sed corporis simplicissimum principium. Secund. Et si autem quis vel maximè contendat, qui cum non alterabor, physicum vel metaphysicum, cui ἀπορίεσθαι, seu ad exactam regulam loquendum, recte statuere, totam

Quod forma sit præcipua pars compositi & substantiæ, quæ est hoc aliquid completum.

quiditatem rei naturalis compositæ esse in forma, ita ut materia tantum sit vehiculum, fundamentum & subjectum formæ necessarium, non verò pars quiditatis: Dialectico tamen, cui ad tenue veritas non eliminatur, satis esse existimo, dicere: formam esse potissimam partem essentia: materiam verò minus principalem. Licet ὁ ἐκληρικὸς in re dubia Zabarella dicat, Aristotelem velle, genera & differentias remotiores esse ΠΟΤΙῦς conditiones necessarias, sine quibus τὸ εἶναι, esse rei, seu quiditas, esse non possit, quam quiditatis partes: cap. 20. lib. 1. de Medio demonstrationis. Idem Zabarella statuit cap. 4. tractatus de conversione demonstrationis in definitionem, Averroem, cum dixit: formam & materiam esse duas partes essentia, ut logicum loqui: quod is partem essentia vocet, quicquid est pars definitionis essentialis: non verò loqui ut primum philosophum: quod ejus officium sit distinguere essentia ab ea conditione, sine qua non potest essentia significari. Tertiò: Formam esse partem materiati seu compositi: (et si essentiam ab hoc distinguas:) extra omnem dubitationem est Thomæ, Scoti, Peripatericis. Et Zabarella 4. cap lib. de Generatione, Substantia, ait, corporis naturalis, hoc est, compo-

compositum physicum, ex omnibus partibus conflatum est, sed potissimum constituitur ab ultima forma, quæ omnes alias continet. Et *Forma completur hoc aliquid.* physici solent dicere: Non formam, sed compositum proprie generari: Exer. 345. Non formam, sed vivens corpus proprie crescere. Forma igitur non est totum compositum, totum vivens. Et compositam per se existit. Forma non existit per se, quia in materia existit. Ergo forma non est ipsum compositum.

LXIII.

Πάρεργον: De quaestione,

An. adjuncta propria essentialia tollantur illico, actu inhibito vel mutato naturali.

Exemplorum inductione probare conatur Buscherus, aliquando propria essentialia ὑπὲρ φύσιν divina virtute remota, impedita, mutata esse, salva interim manente rei substantia. Ego priorum essentialium, quæ rem à posteriori perficiunt, ἐκτρέχειαν à Deo impeditam, cohibitam, vel remotam aliquandiu, non nego. At de eo proprie non queritur. Nec nego, et omnipotentiam Dei absolutam removeri seu tolli posse, citra rei destructionem. Remota fuisse & mutata, salva interim manente re ipsa, id verò pernego. Exempli causa dico hoc: Cum ignis Babylonicus non ureret tres viros, ignis manebat ignis, calorem suum, & facultatem urendi internam retinens (nam exercebat eam in succedentes fornacem): Sed Deus inhibebat actionem ignis in corpora trium virorum, ut servarentur illa a vi ignis, quæ, ut dixi, non mutabatur. Sol cum

stat Sol esse non desinit, sed progredi cessat actu, potentia manet mobilis: sicut aqua, maris, rubri, & Iordanis, cum in cumulum agglomerata consistunt. Sed, cujusmodi sunt Buscheri exempla & solus, videamus.

1. Ferrum natere cœpit 2. Reg. 6.

Respon.

Aliud pes, aliud cythara. Probare debebat Busche-
vus, proprium adjunctum ferri omnipotentia divina
remotum aliquando fuisse a ferro. Sed probat tantum
effectum naturale, scilicet motionem deorsum, fuisse
impeditum, & ferri effectum fuisse aliud extraordi-
narium, scilicet Natere. Ubi hic ejus logica? Sol ali-
quando non motus est actu. Ergo non erat tunc in se
mobilis. Hic non loquitur actu. Ergo non loquitur po-
tentia.

Ferrum si natet in aqua, physicè probari po-
test, non tam grave esse quàm leve, vel
(ut in margine habetur) essentialem ferri
proprietaem sublatam esse.

Respon.

Videor mihi hic audire dicentem: Si aliquis ferrum
ignitum teneat in manu & non ledatur, physicè pro-
bari potest, non tam calidum quàm frigidum esse ibi
ignem, vel essentialem ignis proprietatem esse subla-
tam. Venesica seu saga exploranda, si natet in aqua,
physicè probari potest, non tam grave esse eam, quàm
levem: vel proprietatem corporis sublatam esse. Quasi
verò carnifex, à superficie aquæ sagam attollens ad
se, non sentiat eam gravem esse, non levem: Quasi ve-
rò physicus

Phyſicus etiam Ethnicus nesciat motus & actiones rerum naturalium interdum eſſe rariuſ impediti, & manere tamen ipſas facultates. Non iudicabat Ethnicuſ ſcriptor Valeriuſ Maximuſ ex eo, quod à Tullia Virgine Veſtali hauſta cubro aqua non effluebat, non deorſum cadebat, aquam ex gravi factam eſſe levem: ſed motum illum deorſum externa vi, nempe divina & ſupernaturali fuiſſe impeditum. Et Chriſtianuſ Philoſophuſ iudicet ferrum natuſ non retinere ponduſ ſuum? Hoc, crede mihi, eſt magnuſ Dei Omnipotentia argumentuſ & documentuſ, quod naturam & proprietatem rei non mutat, & tamen motuſ actioneſq; eiſ inhibere & impedire poteſt.

Grave eſt quod ſemper tendit deorſum. Ferrum aliquando nō retendit deorſum. Ergo ferrum aliquando fuit non grave.

Reſponſ.

Reſp. ad maiorem: Grave eſt quod ſemper tendit deorſum, duāq; & propenſione naturali: id eſt, eſt mobile deorſum. Ad aſſumpt. Ferrum aliquando deorſum non tetendit actu, id eſt, non motu eſt deorſum. Fallax igitur concluſio. Vel diſtinguo inter gravitatem habitualem & actualem. Ferrum aliquando non fuit grave gravitate *ex pſintinē*, id eſt, actuali. Sed ſemper eſt, fuit, erit grave gravitate *ex tññ*, id eſt, habituali. Sic elementuſ in loco ſuo naturali habet habitualem gravitatem, actualem non habet: Id eſt, habet quidem qualitatem, ſecunduſ quam *æquūde* ſeu natuſ eſt moveri deorſum ad locuſ ſuū natu-

ralem, sed cum hunc adeptum sit non premit deorsum. Sic qui est in profundo maris, non sentit molem gravitatis aque, quæ supra ipsum est, nec plus ponderis sentit, qui est in profundo quàm qui est in superficie aque. Quia enim elementum aque ibi est in suo loco naturali, actualiter grave non est, sed tantum habitualiter. Id est, non est grave actu secundo seu operatione, sed actu primo, id est, propensione ad inferum locum, ad quem moveretur, si extra eum esset, modo vi externa non impediatur.

Deorsum tendere essentialis est graviũ proprietas. At ferrum grave desinit aliquando tendere deorsum. Ergo ferri gravis desinit aliquando proprietas.

Respon.

Nego maiorem de actu intellectam, de quo minor vera est. Deorsum tendere non est gravium essentialis proprietas, sed proprietatis operatio & effectus, teste etiam Zabarella. Quod si assumptio intelligatur etiam de potentia (Ferrum grave desinit aliquando sursum tendere etiam quo ad virtutem seu potentiã internam) tunc fiunt quatuor termini. Hoc igitur teneatur arctè. Ut cum Simon Magus sursum per aëra fertur, corpus ejus ex gravi non fit leve (quia pondere suo tandem in terram precipitatur, antea sustentatum in aëre vi Diabolica). Et ut, cùm Petrus inambulatur aquis maris natura corporis non mutatur, sed corpus retinet naturales suas proprietates, gravitatem & soliditatem, teste Divo Hieronymo in Epitaphio Paulæ,

Paula, id quod etiam narratio historica docet. Nam etiam Petrus iubente Domino super aquas pendulo incescit gradu (ut ait Hieronymus) & coepit mergi. Sic quoque ferrum natans in aqua virtute Dei, pondus suum retinebat, ut naturalem ac penitus insitam sibi qualitatem. Non possum, quin adjiciam tanquam ^{Deo} dicens ueros Clarissimi Theologi Martini Chemnitii iudicium de hoc & similibus miraculis. Statuit is quoque in Explicatione de duabus Naturis &c. pag. Ff 2 Asinam Bileam locutam, Aquas maris & Iordanis in cumulum collectas sine obice constituisse, Solem stetisse, umbram retrocessisse, Solem regressum esse, Ferrum natasse in aqua, manentibus corporum horum naturalibus proprietatibus. Ac prater cetera ita inquit, Dei omnipotentia potest efficere, ut ignis ardentissimus in medio sui complectens trium puerorum corpora, Dan. 3. non adurat illa. Et tamen essentia ignis manet, ac PROPRIETATES suas retinet. Idem enim ignis non tantum ligna, sed etiam circumstantium corpora, quae remotius absunt, exurit. Et paulo ante: Si cum Christus ambularet super undas, aqua fuisset incrassata & solidata, certe non esset miraculum, quando corpus humanum ambulat super aquam frigore indurata & congelata. Vel: Si corpus reductum fuisset in subtilitatem, tenuitatem & levitatem aeream, nullum esset miraculum, corpus leve ferri super undas aquarum, ut, quando nebula ventis agitata fertur super aquas. (Idem iudicium ejus est de ferro natante) Sed hoc ma-

gnium est miraculum, quod Christus etiam ante resurrectionem cum corpore suo ambulat super undas maris corpore, habente & retinente naturales suas proprietates, quod scilicet est solidum & grave corpus, & undis maris existentibus & inmanentibus liquidis & fluxis. Hactenus D. Chemnitius: unde colligis facile: A ferro, cum nataret, ab igne, cum non ureret, essentielles proprietates (accidentia lege nature inseparabilia & immutabilia, ut D. Chemnitius verbus utar,) per divinam omnipotentiam non esse sublatas. Verum contra hoc obijciatur locus Hebr. 11. Εσθεςσαν δυνάμιν πυρός: Extinxerunt vim ignis. Ergo proprium ignis adjunctum tum absuit ab igni, de quo Danielis 3. Respondeo: plus vel aliud est in consequente, quam in antecedente. Non enim in eo dicitur vis INTERNA ignis extincta esse, sed tantum ejus efficacia. Antecedit proximè. Occluserunt ora leonum. At quomodo occluserunt? Occluserunt effectu ipso: non quidem adimendo ori actum primum, sed actum secundum. Sic extinxerunt vim ignis potestate & effectu ipsorum corpore, non habitu: seu non tollendo actum primum & internam facultatem, sed actum secundum & ἔξωθεν, id est, efficaciam externam, hoc est, ad objectum seproferentem, seu impetum & dominationem in ipsos Danielis socios: (ut actionem suam naturalem Flamma ardens in eos non explicaret) Δύναμις enim hic non est in Categoria qualitatis, sed Relationis & Actionis. Hanc autem sententiam & miraculi hujus rationem verissimam

flamam esse ex contextu Danielis 3. facile probatur. Congregati Satrapæ, antistites ducesq; & gubernatores regis, cum inspicerent viros istos, non esse dominatum ignem in corpus eorum, &c. deniq; odorem ignis non pervasisse illos. Hic *ἡρωότης*, hoc est, dominatus tantum igni in objecta corpora detrahitur. Nec odor detrahitur. Si mansit odor, seu nidor ignis, ut certè mansit: alias enim non negaretur de eo pervasio: mansit etiam interna urendi proprietas, quam quidem experti sunt, qui in accensam fornacem illos projecerunt. Nam eos scintillæ ignis interfecerunt: sicut dicitur in historia. Sic & optimus Theologus Nicolaus Hemmingius iudicat, cuius verba ad locum Extinxerunt virtutem ignis in expl. Epistola ad Hebr. subicere visum est. Observandum est, quod dicat non ignem sed ipsam virtutem (vetus versio habet impetum) ignis extinctam fuisse, hoc est ita impeditam divinitus, ut non potuerit ledere corpora eorum, qui in ignem coniecti erant. Hactenus Hemmingius. Fide igitur extinxerunt sancti illi viri vim seu impetum ignis, id est, fide eorum factum est, ut parceret eis flamma, ut flamma suam savitiam reprimeret. Præterea allata obiectio similis est huic. Deus ad servandum suos in hoc Tyranno iracundo & irato extinguit vim, ardorem seu aestum ira. Ergo tollit ab eo *ὑμῶν*, & iracundiam ipsam, quæ ei naturalis est. Ut, inquam, hæc nullius est momenti: sic & illa.

II. Quædam puella concepit sine virili semine.

Respon.

1. Et hoc exemplum est ἀλλότριον, non δικάιον, (alienum, non proprium). Itaq³ instantia rationem ac vim non habet. Quæstio est de proprio adjuncto essentiali. Opponentis seu instantis probatio est de effectu. Concipere enim actio est & ποιησις: sicut docet Fernellius lib. 7. de hominis procreatione cap. 8. Ut, inquit, concoctio ventriculi, sic conceptio uteri propria est actio, qua seminis potestas exsuscitatur, & insit sibi munus reipsa obit & exsequitur. 2. Et si quædam puella sine viri semine miraculosè concepit: tamen facultatem naturaliter concipiendi in utero ex semine viri, non amisit, sed retinuit. 3. Non concipere sine virili semine, seu concipere ex virili semine, non est adiunctum virginis, quâ virgo (multò minus, de quo hîc disputatur, proprium virginis), sed virginis viripotentis & fœcundæ: Imò ne virginis quidem viripotentis & fœcundæ, sed eius, quæ fuit virgo, seu passæ virum & corruptæ, qualis quoq³ ea est fœmina, quæ ordinariè est mater.

Essentialiter ad conceptionem requiritur semen virile, nec video, an quicquâ magis essentialiter fieri possit.

Respon.

1. Si hoc verum: Ergo virile semen non erit proprium adiunctum (de quo hîc disceptatur) conceptionis sed causa, materialis scilicet. Causa enim magis essen-

essentiales sunt effectis, quàm adjuncta subjectis. 2. Sed nec causa seu materia ex qua conceptionis propriè est semen virile. Tantum est ὑποκείμενον, seu objectum, quod solent vocare Scholastici materiam externam, & quidem circa quam. 3. Non sequitur: Nutritio naturaliter sine cibo & potu fieri non potest. Ergo hoc adjunctum ejus proprium est. Ita nec hoc: Conceptio naturaliter fieri nequit sine virili semine. Ergo hoc est illius adjunctum proprium. Cujus, dic mihi, Schola hæc collectio est?

Essentialis puellæ proprietates est quòd libera manet à fœtu humano quàm diu à viro abstinet. At quædam puella non mansit libera à fœtu, etsi abstinuit à viro. Ergo à quadam puella illa essentialis proprietates fuit remota.

Responsio.

1. Nego Majorem: Nam & quæ non puella seu non virgo est, ut mater, libera manet à fœtu humano, quàm diu à viro abstinet. Nec puellæ, quæ puella, sed quæ fœcunda est, convenit liberam manere à fœtu, quàm diu non coit. Sterilis enim non concipit: libera manet à fœtu, sive complexu viri abstineat, sive non. 2. Quòd si majorem dem, de facultate vera est. Assumptio verò vera est de actu. Mansit interim in puella illa vis, & habitudo naturalis, quæ libera manere potest à fœtu, quàm diu à viro abstinet. Proprietatis ergo illius, si ita dicenda est, liberam manere &c. effectum fuit in virgine illa operatione Dei extraordinaria

dinaria impeditum. Proprietatem autem ipsam ab ea non fuisse sublatam, argumento est, quod post partum filii libera mansit à fœtu: quoad viro abstinuit. Semper autem ἀειπαρθένος abstinuit. Ita igitur syllogismus ex ambiguitate medii termini vitiosus erit.

Puellæ cujuslibet essentialē proprium est amittere virginitatem, quando concepit. Quædam puella non amisit virginitatē, quando concepit. Quædam igitur puella essentialē illam proprietatē virginū non habuit.

Respon.

1. Resp. ad Majorem: Puellæ omnis essentialē proprium est amittere virginitatem, quando concepit ex cōgressu seu coitu (ut omnes infantes sunt infecti peccato originis, scilicet concepti carnaliter). At quædam puella non concepit ex coitu seu congressu cum viro, sed virtute Dei τοῦ αὐτοῦ τοῦ ὑπὲρ φύσιν. Ergo ea ipsa puella essentialē proprietatem virginum retinuit. 2. Major est falsa. Quia multe puellæ amittunt virginitatē, quæ non concipiunt. Quod igitur dicis, puellæ essentialē proprium est amittere virginitatem, quando concepit, id tam verum est, quam si ego dicam: puellæ, sive fecunda sit, sive sterilis, essentialē proprium est, amittere virginitatem quando nō concepit. Conceptio enim sive affirmetur sive negetur, nihil facit ad amissionem virginitatis. Nam omnes, quæ virum admiserunt & inde conceperunt, amiserunt virginitatem, antequam conciperent, non tum de-

mum,

demum, quando conceperunt. Cum viro commixtio
 virginitatem tollit: ut contra virginitas in abstinencia
 a viro, consistente etiam Bonaventura, consistit.
 Breviter: Nego Majorem. 1. Quia nulla prorsus pu-
 ella amisit primum florem virginitatis, quando con-
 cepit. 2. Quia non sequitur. Hec amisit virginita-
 tem, quando concepit ex viro. Ergo puella, hoc est, virgo
 est. Sed: Ergo puella seu virgo fuit. Nam puella seu vir-
 go, quæ concepit ex viro, non amplius est virgo: ut ho-
 mo, qui mortuus est, non amplius est homo. 3. Quid?
 quod logicè non dicitur: esse hominis essentielle pro-
 prium est amittere humanitatem, quando mortuus
 est. Oculi essentielle proprium est amittere visum, quan-
 do exturbatus est. Corporis animalis integri & con-
 tinui essentielle proprium est amittere integritatem,
 quando vulnus accepit. Cogitandum igitur relinquo
 Buschero, an philosophicè dicatur: puellæ essentielle
 proprium esse, amittere virginitatem, quando conce-
 pit. Non autem dubium est, logicè dici: Homo, quan-
 do mortuus est amisit humanitatem, ideoq; non est
 amplius homo. Oculus cum exturbatus est amisit vi-
 sum, ideoq; non est amplius oculus. Corpus integrum
 cum vulnus accepit, amisit integritatem, ideoq; non
 est amplius integrum. Sic etiam minimè dubium est,
 logicè dici: Puella seu virgo, quando ex viro concepit,
 amisit virginitatem, ideoq; non est amplius virgo seu
 puella. Quid multa? Tum probabis mihi, cum dicis:
 Puella cum concepit, amittit vel amisit virginitatem
 esse propriè compositionem subjecti & adjuncti seu
 affectio-

affectionis: cum probabis mihi compositionem subiecti & adjuncti, seu affectionis, seu τὰδε esse, quando dico: Homo quando mortuus est, amisit humanitatem. Oculus cum exsecutus est, amisit visum. Exer- citatorem igitur hic subtiliorem requiro.

III. Christus suo corpore factus est in- visibilis, Lucæ 24.

Et ego hoc affirmo dextrè intellectum. Distinguo igitur iterum inter actum primum & secundum, & dico factum esse invisibilem actu secundo, ut non sit visus. Dico etiam non sequi: Christus suo corpore ali- quando factus est invisibilis, id est, actu non est visus: actu non incurrit in sensum oculorum. Ergo corpus Christi amisit proprietatem, id est vim incurrendi in oculos, quæ dicitur visibilitas. Quid? quoddam corpus Christi etiam in cæna sua, in qua verè adest, non videatur: adest enim modo insensibili cœlesti & supernatu- rali: tamen per veritatem naturæ in se est, fuit, erit ὄργανον, (non ἀόργανον) & visibilitatem nunquam exuit, nunquam abjicit, nunquam amittit. Nam ut in statu humilitatis habuit superficiem coloratam: sic in statu gloriæ habet superficiem fulgentissimam. Co- lor autem & fulgor sunt objecta oculorum.

IIII. Corpus Christi aliquando non po- tuit contraheri.

Responsio.

Non sequitur: Corpus Christi aliquando non po- tuit tangi, quando non fuit actu contrahatum. Ergo tum amisit suam proprietatem, id est, vim incurrendi in

di in tactum, quæ dicitur palpabilitas. Cum enim actu tactus non est, nec potuit tangi potentia actuali, mansit in se tactile & comprehensibile, & potuit tangi potentia essentiali. Mansit enim corpus solidum: ut etsi mutus non possit actu: potest tamen loqui propensione naturali. Ita non sequitur: Corpus Christi divina virtute subito motum est. Ergo essentialis proprietates, qua non subito movetur, à corpore Christi fuit remota. In miraculis enim talibus, id est, operibus, quæ supra naturam sunt, & à legibus naturæ recedunt, actus secundus cessavit, non sublatus est actus primus seu facultas: non facta est mutatio naturæ, teste Hieronymo in Epitaphio Paulæ: Sublata quidē facultate, tollitur actio: Sed viceversa tolli potest actio, remanente facultate.

V. & VI. Christus sepulcro clauso & lapide obsignato resurrexit, & clausis januis transivit corpore suo.

Responsio.

1. Corpus per aliud transire non est proprium & essentialiale adjunctum, sed effectum accidentarium. De propriis autem & essentialibus adjunctis hic discipatur. 2. Etiam non posse transire per aliud corpus non est proprium adjunctum humani corporis. Est enim corpus ψυχικόν, id est, animalis, ideoq; humani, quatenus ψυχικόν, non quatenus humanum est. Si igitur corpus humanum potest transire aliud corpus non est amplius ψυχικόν. Et, ut ἀπλῶς seu generatim dicam: sublatis proprietatibus corporis ψυχικῆς, corpus

Ψυχὸν saluum non est: essentia corporis Ψυχὸς, quā
 Ψυχὸν tollitur, et si corpus quā corpus maneat.

Sic corpus solidum per aliud corpus transit:
 facta est penetratio dimensionum.

Respon.

1. Si putas consequens ex antecedente necessario
 confici, longè opinione tua falleris. Potuit enim tran-
 sitio illa fieri, non MODO PENETRATIONIS
 diametrorum duorum corporum, sed MODO CES-

Obvia cogun-
 tur cedere
 quæq; Deo.
 SIONIS objecti corporis: quia hoc NON RESTI-
 TIT, sed cessit & obediit omnipotenti Dei filio, crea-
 tura creatori.

VII. Christus post ascensionem non am-
 pliùs edidit & bibit.

Respon.

Edere & bibere non sunt adjuncta, sed effecta. Dis-
 putatio autem de adjunctis propriis essentialibus est.

Essentialis corporis proprietas est cibo &
 potu conservari. Christi corpus jam in
 cælo cibo & potu non conservatur. Ergo
 Christi corpus jam in cælo non habet illā
 essentialē proprietatem.

Respon.

Nego maiorem: Quia cibus & potus, quem Medici
 ei in rebus Non naturalibus numerant, est efficiens
 conservans corporis, non proprietas. Ut generari cor-
 pus ex semine non est adjunctum corporis. Sic nec con-
 servari cibo & potu. 2. Quid si dem tibi proprietatem
 esse? Ne sic quidem maior universè vera fuerit:

Itaq;

Itaq; responderim: Essentialis corporis non omnis, sed $\psi\chi\kappa\epsilon$ seu vita animali viventis, tantum proprietas est cibo & potu conservari. Jam verò corpus Christi gloriosum non est $\psi\chi\kappa\omicron\nu$ seu animale, sed $\pi\nu\delta\mu\alpha\pi\kappa\omicron\nu$, id est, spirituale. Ergo non habet illam proprietatem. Ac ex eo quod non habet, vicißim concluderim, defuisse esse corpus $\psi\chi\kappa\omicron\nu$.

Neccessitas edendi & bibendi essentialis est corporis proprietas. Deus sustulit illam etiam in hoc mundo à corpore Christi & Moïsis. Ergo.

Respon.

Resp. ad Majorem: Si detur, Neccessitatem edendi & bibendi $\iota\delta\omicron\tau\eta\tau\alpha$ esse seu proprietatem, proprietas fuerit non corporis, sed corporis $\psi\chi\kappa\epsilon$, id est, viventis vitam animalem & caducam. Ad minorem: Deus sustulit (imò potius cohibuit) neccessitatem bibendi & edendi etiam in hoc mundo à corpore Christi & Moïsis, quo ad actum secundum, non verò quo ad actum primum. Facultas enim edendi & bibendi mansit etiam ipso abstinentia tempore.

Si philosophus es, dic mihi utrum magis essentialiale sit corpori vivo, visibile & palpabile esse an, verò edere & bibere. Si verum dicere voles fatebere posterius.

Respon.

Imò prius potius fatebere, ne dicaris ἀφιλόσοφος. Nam per essentialiale intelligis proprietatem. De ea enim questio est, idemq; ex proximè antecedentibus tuis

verbis claret. Jam facile probabo visibilitatē & palpabilitatem esse quid magis *ῥῶδες* animali quā edere & bibere. 1. Neceſſitas eſitationis & bibitionis aliquandiu ſuſpendi poteſt etiam per naturam: ſicut videre eſt in animalibus, quæ per hyemem in latibris degunt, etſi externum alimentū non aſſumant: At ſuperficieī tuæ coloratæ ſemper ineſt viſibilitas, etſi vel Gygis annulo, qui in proverbium venit, poſſis te reddere inviſibilem. 2. Dormiens nec edis nec bibis. At interim palpabilis tunc & viſibilis eſ. 3. Eſitationis neceſſitas alicuius imperfectionis. Viſibilitas perfectionis argumentū eſt. 4. Eſitatio temporaria eſt ita ut ceſſatura ſit in altera vita. Viſibilitas & palpabilitas ut perpetua, (ſicut ipſa *ῥῶδες* dimensionum quæ *ἰδιώμα συστατικόν* eſt), manſura eſt. Non enim noſtra corpora redigentur in ſubtilitatem, tenuitatem, & levitatem æriam. Nec viſibilia erunt per diſpenſationem ſeu gratiam diſpenſationis, ſed in ſeſe & per ſeſe, id eſt, ſuapte natura.

Magis eſſentiale eſt corpori vivo edere & bibere quā viſibile eſſe: quia confert illud materiam & partem ſubſtantię.

Reſponſio.

Ita edere & bibere cauſa non proprietatis rationem habet. At agitur hīc non de cauſa, ſed de proprietate.

Viſibilitas & palpabilitas magis externa eſt proprietas corporis, & extrinſecus adventante oculo definitur.

Reſpon-

Responsio.

Imò est interna. Inheret enim subiecto, ut corpori hominis, visibili & tactili. Nam visibilitas nihil aliud est quam aptitudo coloris vel lucis ad movendū visum. Palpabilitas est habilitas qualitatum tactilium ad movendum afficiendumq; tactum. Nec necessariò visibilitas extrinsecus adveniēte oculo definitur. Quia visibilis sum meapte natura, etsi sublati omnibus hominibus & me uno superstite cæco nullus esset in rerum natura oculus. Sic vacca tua nigra etiam noctu visibilis est: quia nigra: etsi eam non videas.

VIII. Ex animali corpore nostro fiet spirituale, ex corruptibili incorruptibile.

Responsio.

1. Hoc exemplum seu ἐνσαφιν hanc, quæ pertinet ad ἀλλογενεσίαν divinam, vel pro me facere dico. Mutatis enim seu abilitis divina virtute accidentibus animalis corporis, non manebit ejus essentia, quâ animale: sed desinet esse animale: & ex animali fiet corpus spirituale, cui quâ spirituale, sua essentia & definitio est. Sic si ex aliqua naturali re, abolitis & destructis ejus proprietatibus, fieret res non naturalis, non maneret essentia & definitio rei illius naturalis. Ad summam: Si cū ex animali corpore fiet spirituale, mansurum esset salvum corpus animale: tunc inferri posset: Ergo essentielles ἰδιότητες salva re abesse possunt. At non prius: quia implicat contradictionem. Ergo nec posterius. 2. Pernego mortalitatem & vitam animalem esse corporis humani affectionē pro-

priam & essentialem. Gradus hic necessitatis primus est (κατὰ παντός) qui habet aliquid admistum contingentiae, non tertius κατὰ πρῶτον, seu quatenus ipsum, qui omni accidentario est expurgatus, teste Zabarella. Nam vita animalis & mortalitas conveniunt non tantum homini, sed & bovi, asino, ele-
mentis. Theologi, inter quos David Chytræus, mortalitatem corporis humani dicunt esse proprietatem non essentialem & perpetuam, sed accidentariam & temporariam & infirmitatis, id est, per accidens, nempe per peccatum inveciam, ideoque tandem abolendam nova CREATIONE, actione Dei hyperphysica, sublata ipsa causa, unde provenit. Ita rectè distinguunt inter τὸ κατ' αὐτὸ & κατὰ συμβεβηκός: Inter bonarum qualitatū σεήσεις seu privationes, quæ naturam imperfectiorem reddunt, & proprietates habituales seu positivas, quæ sunt σωτηριώδεις καὶ συντηγητικαί, id est naturæ perfectrices & conservatrices.

3. Corruptibilia nostra corpora sient ἀφ' αὐτῶν incorruptibilia: quia corruptionis naturæ, seu vitiositatis nativæ & materiae primæ, ideoque privationis & potentiae ἀδυναμίας, quæ contradictionis est ad esse & non esse, erunt omnino expertia. Sublata igitur causa, effectū tollatur necesse est. Concludo igitur sic: Re, unde fluit proprietas essentialis, sublata, tollitur ipsa proprietas. Mortalitas & corruptibilitas nostra est proprietas à naturæ depravatione, & materia prima, (cui annexa est privatio, & propensio ad aliā formam) proficiscens. Ergo sublatis his causis (in ἀναγέννησει)

tollitur mortalitas & corruptibilitas. Et: Subla-
 ta mortalitate & corruptibilitate in altera vita non
 manet natura & essentia materia prima, & peccati
 peccantis, unde mortalitas & mors, corruptibilitas &
 corruptio oriuntur. Corruptibilitas, est proprietas cor-
 poris elementaris. Ergo fieri potest, ut sublatis proprie-
 tatibus simul tollatur res seu essentia unde manat,
 & quam comitatur, & per consequens, ipsum sub-
 jectum proprium afflictionis seu proprietatis tollitur.
 Est igitur cum tuum & meum corpus ex mortali fiet
 immortale salvum manet corpus: tamen non manet
 salvum corpus animale: quod proprium mortalitatis
 subjectum est: sed fit corpus ~~an~~ *an* *an* seu spiritua-
 le: de quo primo loco attingi. Adde, quod vere essentia-
 libus proprietatibus sublatis, nunquā necesse est pro-
 prium illarum subjectum esse salvum. Quia potius il-
 lis positis, hoc integrum manet. At sublata mortali-
 tate & corruptione à corpore humano semper neces-
 se est corpus humanum esse salvum. Ergo mortalitas
 & corruptio non est proprietates essentialis corporis hu-
 mani. Vel, ut utar deductione ad absurdum: Ad essen-
 tialium *ὄντων* *ἰδιώματων* sublationem, nunquā ne-
 cessarium est subjectum illorū proprium salvum ma-
 nere. Quia affirmatis illis hoc quoq; affirmatur. Mor-
 talitas est essentialis proprietas corporis humani ex
 hypothesi adversarii. Ergo mortalitate sublata à cor-
 pore humano nunquam necesse est id esse salvum. At
 contrarium conclusionis verum est. Nam post subla-
 tionē mortalitatis semper salvum persistit corpus. Ne-

cesse est igitur, cum propositio vera sit, assumptionem adversarii falsam esse. 4. Generatio, esitatio, bibitio, sunt operationes corporis nostri in hoc mundo. Generatio, esitatio, bibitio, sunt vita animalis. Ergo vita animalis est operatio corporis nostri in hoc mundo. Non igitur est essentialis proprietas adjuncta: de qua proprie hic agitur. Sed solenne est Buschero facultates cum actionibus confundere: ut cum dicit: Inter partes seu facultates animæ vegetativæ numeratur Nutritio. Nutritio ἐνέργεια est seu operatio seu effectum, non pars, non facultas, animæ.

IX. A mutis proprietas hominis, loquendi scilicet facultas est remota.

Parum sibi constat ἐνσταντὸς in defensione opinionis falsæ. Antè dixit: A solo Deo, qui naturæ autor est, proprietates à subjectis auferri possunt. Hoc si verum est, falsum est, mutis facultatem loquendi, ut proprietatem hominis, ademptam esse à Natura: seu à mutis proprietatem aliquam, ut loquendi δύναμις, esse remotam unquam per Naturam seu causas naturales, quas assert. Sic quoque pugnantia sunt, quod dicit p. 5. Solius Dei potentia potest mutare proprietates: & proprietates per naturam non facile mutantur. Porro quod mutis etiam facultas, etsi non activa, loquendi hominis propria conveniat, & quomodo, de eo requirere initium explicationis Questionis logico physice. Eò accedit nunc hæc distinctio: A nullo muto omnis potentia loquendi abest. Mutus, qui surdus natus est, destitutus est potentia loquendi ἐνσταντὸς (activa),
sed

sed non παθητικῇ (passiva): Quia enim homo est, habet διηλεκτικότητα, id est aptitudinem & inclinationem ac propensionem naturalem ad actum primum seu potentiam activam, & actum secundum loquendi, qua, quod ad organa vocis attinet, potest discere sermonem, & quem didicit proferre. Quia verò non discit actu, cum non audiat, non habet δύναμιν loquendi activam, seu habitum sermonis: Ideoq, nec actum (qui secundus est). Mutus verò, qui prius quam mutus fieret (ex accidente vitio vel miraculo) didicit loqui, habet potentiam loquendi activam, seu habitum sermonis, sed non habet actum secundum, quia actu non loquitur. Sic homo cecus habet potentiam παθητικὴν recipiendi visum, seu qua capax est visus, cujus capax non est lapis. Sed nec δύναμιν ἐνερητικὴν, nec ἐνέργειαν ὁρμητικὴν, id est, nec potentiam activam, id est, ἔξιν seu habitum seu ἐντελέχειαν πρῶτην, nec ἐντελέχειαν δευτέραν, id est, actum secundum videndi habet. Sic infans est capax disciplinae & scientiae potestate patiente. A scientia enim ejus mens nuda est ita, ut aliquando recipere illam possit: sed abest ab eo & primus & secundus actus scientiae & disciplinae. Quod autem mutus, qui à primo sui ortu surdus est, habeat δύναμιν loquendi παθητικὴν ex eo probatur, quòd habet rationem & linguam humanam. Cada- ver hominis nec rationem habet nec linguam. Itaq, facultate sermocinatrice prorsus destituitur. In trans- cursu hic moneo, Buscherum dum hîc conatur Pesca- torem urgere Incommodo, & adversus eum uti dedu-
ctione

Etione ad absurdum, puerilem Elenchum Sophistarum committere. Qui habent linguam habent facultatem loquendi, ait Piscator. At cadaver hominis habet linguam, ajo ego Buscherus. Ergo cadaver hominis habet facultatem loquendi. Quae conclusio cum absurda sit, minor autem sit vera, necesse est propositionem, quae Piscatoris est, esse falsissimam.

Responsio.

1. Piscator loquitur in propositione de lingua viva humana, quae verè lingua est & instrumentū quod describitur à $\chi\eta\sigma\sigma\epsilon\iota$ usu & functione, teste Galeno, Buscherus assumit sophisticè de lingua mortua. 2. Nego minorem: Cadaver hominis nō habet linguam, sed aliquid, quod fuit lingua. Lingua mortua non est lingua, sicut homo mortuus nō est homo, nasus aeneus, & manus lignea, pes ligneus, non est nasus, nō manus, non pes. Perit enim $\epsilon\sigma\tau\iota\alpha$ & essentia & $\delta\upsilon\alpha\pi\iota\varsigma$ hominis, manus, pedis, nasi, linguae. Ut Sophistae falli consueverunt, qui Phenomenon $\delta\upsilon$ arbitrantur esse $\alpha\upsilon\tau\acute{o}$ $\delta\upsilon$, & fucū pro veritate venditant: Et ut Chymici fallunt & falluntur, qui certis quibusdam qualitatibus simile quiddam auro ipsum aurū esse existimant. Sic fallitur & fallit, qui oculum aut carnem, aut hepar in macello, aut linguam hominis mortui pro veris habet. Hoc non tam meum, quàm praclari philosophi Schegkii iudicium est in Commentario in Categorias Aristotelis pag. 2. Sed redeo ad potentiā & actum, & ut disputatio haec & similes dexterius intelligantur vocabula explico. Potentia est passiva vel activa. A-

Aus

Actus est primus vel secundus. Potentia passiva, est natura habilitas & capacitas, acquirendi actum primum & secundum. Potentia activa, est actus rei primus, *ἡ πρώτη ἐνέργεια*. Itaq; actus primus, est potentia activa ad actum secundum. Hæc sæpe notatur voce facultatis, ut cum dico: facultate interna ignis salva ignis in fornace babilonica non urit. Actus secundus, est functio seu operatio ipsa ab actu primo profecta. Hic interdum etiam *δύναμις* dicitur, ut *δύναμις* consideratur relatè, id est, respectu objectum in quod agitur. Sic accipitur II. ad Hebræos: Extinxerunt vim seu *δύναμιν* ignis, id est, *ἐνέργειαν*, efficaciam, impetum ignis. Sic dicitur Evangelium *δύναμις* potentia Dei ad salutem omni credenti, id est, instrumentum per quod Deus est efficax & operatur salutem, &c. Sic potentia passiva in homine, est aptitudo, & ad alicujus rei notitiam, seu alicujus discipline habitum, & ad contemplationem. Potentia activa, seu actus primus in homine est ipse habitus, vel notitia & idea intellectui etiam non cogitanti impressa. Actus secundus, est ipsa de re notâ cogitatio, seu ejus contemplatio, operatio, ab habitu profecta. Exempli causa: Anima, quæ corporis organici perfectio est, est Actus ejus primus. Operationes verò, quæ ab anima proficiuntur, quæ dicuntur vitales, ut vegetatio, sensio, motio, sunt actus secundi (non addo intellectionem: Quia etsi anima adminiculo facultatis sentientis, & vita corporea subnixæ, solet architectari *νοῦς*; tamen nullum informat corporeum instrumentum, ideoq; nulla pars

corporis

corporis propriè intelligens dici potest.) Adolescentulus antequam didicit disputare, neg₃ primum neg₃ secundum actum habet instrumenti doctrinarum Logicae. Quid igitur? Habet tantum potentiam $\alpha\delta\lambda\iota\chi\alpha\iota\nu$, id est, aptitudinem naturæ, ad acquirendum actum primum & secundum, id est, & ad habitum, seu facultatem, seu artem differendi, & ad operationem, id est, disputationem ex arte. Postquam enim ille didicit Dialecticam, iam habet actum primum, seu potentiam activam disputandi. Cum verò disputat ex arte, habet jam demum actum primum & secundum. Infans non habet actum primum scientiæ: Quia nihil adhuc didicit. Sed habet actum primum rationis seu intellectus, id est, potentiam seu facultatem intelligendi. Cum autem crescente ætate, incipit intelligere, acquirit actum secundum intellectus, qui est actus primus seu potentia activa scientiæ. At cum ea, quæ scit habitualiter ($\epsilon\chi\lambda\iota\chi\omega\varsigma$), scit etiam $\epsilon\upsilon\phi\alpha\iota\eta\tau\iota\chi\omega\varsigma$, id est, actione intellectus, hoc est, considerat & cogitat, jam accedit actus secundus scientiæ, tanquam operatio, secuta ex facultate operandi. Infans igitur (quâ infans) neg₃ actum primum, neg₃ actum secundum habet scientiæ, id est, neg₃ habitum neg₃ contemplationem. Sed dormiens philosophus habet actum primum, id est, habitum scientiæ, sine actu secundo, id est, sine cogitatione, contemplatione & ruminatione ejus quod scit. Habet autem actum illius secundum, cum evigilans recolligit, quod animo impressum habet.

X. Corpus Christi non proprietate naturali, sed mirabili modò subitò motum est, divina scilicet virtute & potentia. Ergo essentialis corporis proprietas, qua successivè illud de loco in locum movetur, virtute divina fuit remota. Corpus quod subitò per aliquot locorum spatia motum est, cōtra essentialem suam proprietatem fuit motum. Ergo essentialis proprietas ab eo est remota.

Responsio.

Audio hīc sic argumentantem : Motus Simonis Magi sursum (cū ejus corpus in aëre ferretur) non est effectus proprietatis corporis gravis. Ergo proprietas corporum gravium fuit ab eo remota. Scilicet. Iste canis projicitur in aërem, & ita sursum movetur vi externa, nimirum projicientis : Ergo vi illa externa proprietas gravium à cane isto fuit remota. Scilicet. Non sequitur : Ille motus subitaneus seu repentinus non est effectus proprietatis naturalis seu essentialis. Ergo proprietas hac est sublata. Sed hoc consequitur : Ergo proprietas illa non habuit effectum suum. Seu presente actū primo impeditus est actus secundus. Deinde respondeo per argumenti inversionem. Corpus verum contra essentialem suam proprietatem fuit motum. Ergo tum essentialis proprietas non fuit sublata, sed ut dixi, effectus ejus cohibitus fuit. Suspecta veneficii, qua exploratur per frigidam, corpus contra essentialem suam proprietatem natus in aqua superficiei.

ficie. Ergo essentialis proprietas non est sublata, sed effectus ejus tantum inhibetur. Dicit enim de aliquo requirit inesse. Quid multa? ut hic proprietati adjuncta posse tendere deorsum, integræ illæq; manenti accidit ἀντιφασιν ἐνέργεια. Sic illic proprietati adjuncta, moveri posse successive, salva manenti contrariâ ἐνέργεια & operatio accidit.

LXIIII.

Ad exerc. 7. §. 1.

An Lumen sit caloris causa? An Lumen
firans reale?

Object.

Lumen esse caloris causam, tam manifestum est, ut negari non possit. Sed obijciuntur. 1. Si calor fieret per lumen, Lumen esset caloris subjectum. At hoc nequit esse. Ergo calor non fit per lumen. Assumptio probatur. Unum accidens non potest alterius accidentis subjectum esse. Et lumen & calor est accidens. Ergo lumen non est subjectum caloris. 2. Species seu imago, quæ non est positiva qualitas, non potest deferre realem qualitatem, & in aëre attritionem facere. Lumen est similitudo lucis. Calor autem est qualitas positiva & realis. Ergo lumen non potest esse oportuna seu vehiculum caloris, nec attritionem in aëre facere, unde calor existat. 3. Si lumen solum est imago lucis, ut species visibilis est imago coloris, non possunt sidera agere per lumen. Ratio consequentiæ est: Quia species non agunt nisi in sensum. Sed primum. Secundum igitur. Respon. ad 1. Nego unum accidens non posse esse alterius accidentis subjectum, ut accidit luminis.

Solutio.

mini, quod accidens est, esse magnum vel parvum. Ibi lumen est magnitudinis vel parvitat^{is} subjectum. Ad 2. & 3. Nego assumptionem: Lumen enim est ens reale, seu habet esse reale in aëre, cum & habeat esse seclusa omni intellectus nostri operatione, & effectus producat reales. Producit enim calorem, & si vehementius sit, destruit temperiem oculi. Sed quid sibi vult dubitatio Scaligeri: Non satis patet, an unū accidens esse queat alterius subjectū accidentis? Quia Aristotelis sententia est: quodvis accidens primo inesse primis substantiis, id est, individuis. Sed Scholastici Doctores distinguunt inter subjectum existentiae & convenientiae. Existentiae vocant id, in quo & per quod accidens existit. Convenientiae id, cui & cujus ratione convenit (scilicet aliis). Itā unum accidens non potest esse alterius accidentis subjectum existentiae. At potest esse convenientiae. Accidit peccato esse grave, figura esse pulchram. Hic existentiae subjectum est anima, corpus. In anima est & peccatum & gravitas ejus. In corpore est & figura & pulchritudo ejus. Sed convenientiae seu attributionis subjectum est peccatum & figura. Dicitur enim peccatum est grave: Figura est pulchra. Sed hoc discrimen non admodum spectat logicus. Is enim subjectū in quo seu recipientis, & de quo, pulchritudinis facit figuram, ut gravitatis peccatum. Dicit enim figura inest pulchritudo: & figura est pulchra: peccato inest gravitas: & peccatum est grave.

Destructis primis substantiis nihil est reliquū. Ergo accidentia sunt in substantia, ut subjecto existentiae.

Ad exer.candem & 10. & 325. sect. 2.

An accidentia habeant suam essentiam, an
verò accidentis essentia tantum sit in-
herere.

Controversum est. An accidentia suam habeant
essentiam: An verò nihil aliud sint, quàm sub-
stantiarum, ut accidens sit ens, quia entis, quemadmo-
dum circumfertur ex 7. Metaph. & habeat nullam
aliam differentiam, quæ distet à substantia, quàm
inherentiam: Accidentis essentiam esse inherentiam,
scilicet in subiecto, dicit Scaliger exerc. 10. ut coloris
essentia sit inherere in pariete. Est autem accidens
inherere subiecto nihil aliud, quàm accidens habere
esse in subiecto. At idem Scal. exerc. 325. 2. disputat ac-
cidentia habere aliquid in se essentiale, seu essentiam
suam conflata habere ex potentia & actu, seu in se
habere aliquid internum tanquam potentiam, & al-
iquid tanquam formam, qua hoc sint, quod sunt: ut
color habeat quidem subiectam substantiam, cui in-
heret: In se verò & potentiam & actum, ex quo unum
fiat in subiecto, & à subiecto. Quod si verum est, ne-
gari non debet, Accidens ab se quicquam esse. Posterior
sententia confirmatur à Scaligero sic: 1. Si accidens
ab se nihil esset, nullum esset genus & differentia in-
terna in accidentibus, neq. prædicatio, neq. diceremus:
viridis est color: flavus est color: non enim dividi pos-
set color in species, quando nihil haberet essentiale
commune quid, nihil essentiale peculiare quale, per
quod

Confragoz
quæstionis
disputatio.

quod illud divideretur. Huic argumento addimus sequens: Inherentia non est de ratione seu essentia, ut loquuntur, accidentis, id est, non includitur in formali a conceptu accidentis. 2. Fieri non potest, ut aliquid concipiatur absq^{ue} iis, quæ includuntur in formali ejus cōceptu, 7. Metaph. Sed accidens potest concipi absq^{ue} inherentia. Ergo. Assumptio probatur: 1. Quia quantitates sunt accidentia. Mathematicus autem considerat quantitates per abstractionem à subjecto. 2. Si inherentia esset de formaliratione seu definitione accidentis, omne accidens esset formaliter relatum. Non hoc. Ergo. Consecutionis ratio est: Quia omne illud est relatum formaliter, quod includit respectum in sua ratione formali. Inherentia igitur non est de ratione naturæ, quæ accidens est, puta non est de ratione quantitatis, albedinis, paternitatis. Sed accidens habet peculiarem entitatem distinctam ab entitate substantiæ.

(a)
Vocant ratio-
nem quidi-
tativam.

Objectiones contrariæ cum solutionibus.

- I. Multa accidentia sunt formæ simplices. Ergo non composita est essentia earum ex potentia & actu. Nego consecutionem. Nam & anima simplex est substantia, & tamen habet genus & differentiam.
- II. Id est de essentia accidentis, hoc est, ad naturam accidentis pertinet, quo accidens est formaliter ens. Sed est formaliter ens per inherentiam. Ergo inherentia est de essentia accidentis. Respon. Assumptio negatur. Accidens non est per inherentiam formaliter ens,

T

sed

sed per entitatem suam. Per inherentiā autē est formaliter inherens. Ut enim albi forma est albedo, peccatoris, peccatū: Sic inherentis forma est inherentiā.

III. Accidens non habet verā materiā. Ergo nec propriam formam. Quia forma non nisi materiam informat. Respon. per distinctionem. Forma dupliciter accipitur: Uno modo pro illa, quæ est altera pars compositi, informans materiam, qualis naturarū est, id est pro Forma in materia: Ita accidens, ut & materia prima, formā non habet. Sic intelligatur, quod ait Scaliger 98.16. Visio essentiam habet, formam verò non habet, quippe nec materiam. Altero modo pro quiditate & essentia cuiusq; rei sive compositæ sive simplicis. Ita accidens, (sic & visio) habet formam; quia habet propriam essentiam & proprium quid est; etsi interim sine subiecto & extra subiectum separatim non existere demus.

IIII. Accidens nō est ens, nisi quia entis, id est substantiæ, est ens per aliud, scilicet per substantiam. Ergo accidentis essentia est tantum inherere. Respon. Nego consequ. quia antecedens verum est ratione principii efficientis & subiectivi, non verò formalis, ut sententia eius sit: Accidentia ea ratione sunt entia, quatenus inherere substantiæ, quæ primariò dicitur ens, & secundum naturam seu essentialiter dependent à subiecto, id est, substantia est accidentis subiectum, & habet pro efficiente causa substantiam: accidens est & in substantia & à substantia. Consequens verò objectionis intelligitur de principio formali.

Quomodo
essentia acci-
dētis depen-
deat à sub-
stantia.

V. Urina non est formaliter sana, nisi ex sanitate animalis. Non enim est in urina forma aliqua absoluta, per quam sit sana, sed tantum respectus ad sanitatem animalis. Ergo accidens non est formaliter ens, nisi ex substantia. Consequentia patet: Quia 4. Metaphys. Ens dicitur de substantia & accidente, sicut sanum de urina & animali. Respon. Neganda est conclusio. Quia manifesta dissimilitudo est. Urina nullam habet formam absolutam, per quam dicatur sana, sed tantum dicitur sana respectivè, seu *ὑποκειμένης*, id est, quia refertur ad animalis seu corporis sanitatem, quæ finis est. Accidens verò habet propriam entitatem ab entitate substantiæ distinctam, ideòq; per eam potest formaliter dici Ens. In eo tantum conveniunt Accidens & sanum urine, quòd utrunq; numeratur in iis, quæ dicuntur *ὑποκειμένης* & ad unum, seu ab uno. Ue urina dicitur sana respectu animalis, quod primario sanum est. Sic accidens dicitur Ens respectu primarij cujusdam entis.

Accidens est commune ad unum seu ab uno.

VI. Unumquodq; potest intelligi absq; eo, quod nō est de essentia ejus. Accidens non potest intelligi absq; inherencia in substantia, quia non potest intelligi absq; substantia. Ergo inherencia hæc est de accidentis essentia. Respon. 1. Negatur minor: 2. Quod ad probationem attinet, committitur hîc fallacia à non causa ut causa. Quod enim accidens non potest intelligi sine substantia, fit id eò, quia ejus entitas dependet ab entitate seu *ὑποκειμένης* substantiæ.

VII. De essentia accidentis est esse ens per se, vel esse ens

se ens inherens. Sed non illud. Ergo hoc. Major patet: quia esse ens per se, & esse inherens, est esse per se & non per se, quæ sunt contradictoria. Inter contradictoria autem non datur medium. Minor patet: quia si esse per se esset de essentia accidentis: accidens esset substantia, & nullum accidens posset esse in subjecto: quod enim convenit alicui per se, non potest ab eo separari. Resp. Major non est necessaria. Ut enim quilibet homo vel est albus, vel non albus: & tamen esse album vel non esse album non sunt de essentia hominis: Ita ens omne est ens per se, vel non per se, & tamen hæc non sunt de essentia entis. Hoc iudicium est Soncinatis. Mihi hoc quoque in mentem venit. Distinguendum inter Accidens ut notionem secundam, & notionem primam, seu ea quæ accidenti subiiciuntur. Accidentis, ut notio secunda est, essentia est inherens. Sed ut notio est prima (intellige exempla accidentium, ut sunt albedo, visio) habet propriam essentiam. Huc accommodo, quod Scaliger exer. 289. 16. ubi agit de essentia visionis, ait: Accidentis quidem essentia in summo genere inherens in subjecto: In specie vero perfecto animæ ex proprio objecto est. Sic æqualitas, quæ est rerum differentium eadem quantitas, habet suam seu propriam & internam essentiam quæ est in hac ipsa definitione.

Ultimo Averroës in comment. 39. & 42. in 2. posteriorum dicit essentiam accidentis constare ex materia & forma. Per materiam autem intelligit subjectum, ut essentia tonitrus constat ex sono & nube, unde hæc

de hac definitio: *Sonus in nube: essentialis vocatur* (quæ tamen nondum perfecta est). Ergo *subjectum est* quiditatis, seu *essentiæ accidentium pars*. Respondet Zabarella, locutum esse Averroëem pingui Minerva & logicè, non metaphysicè & exactè. Logicus non distinguit in definitione *essentiam rei ab ea conditione, sine qua non potest essentia significari*. Sed Metaphysicus hæc distinguit, & *essentiã accidentis facit solam formam*. Et vocatur definitio accidentis ex forma & *subjecto essentialis, non quod subjectum sit accidentis essentiæ pars, sed externa differentia, quæ restringat seu coarctet essentiam ad speciem certam, & sit conditio, sine qua non possit essentia accidentis esse, exprimi, & intelligi*. Quo sensu totam essentiam accidentis exprimi per definitionem *essentialem, intelligendum est*. Vide Zabarellam, *cujus hæc sunt, cap. 4. de demonstrationis in definitionem conversione*.

His ita disputatis adjungantur sequentia axiomata, quæ apud Scholasticos occurrunt. Omnia accidentia habent extra se causam suæ existentie: pendet ab externa causa accidentis *essentia & existentia*. Accidens dependet à substantia, quo ad *essentiam & existentiam*. Accidens est extra *essentiam substantiæ: & substantia est extra essentiam seu rationem formalem accidentis, licet accidens ponatur in definitione substantiæ per additamentum, quam Scholastici vocant*. Volunt & aliqui, ut Soncinâs, Omne accidens dependere à substantia, quo ad *differentiam constitutivam perfectam: ut substantia externam differen-*

tiam, ipsa verò accidentis essentia internam differentiam inducat: De quo aliàs videbimus.

LXVI.

An Accidentia habeant duntaxat materiam in qua inhaerent, non internam etiam, & qua constant.

Accidentia materiam nullam aliam esse, quàm subiectam, in qua inhaeret, quæ externa est, non interna: quia extra essentiam manet: & ὑποκειν-
vor, id est, subiectum dicitur, communis est opinio ex
Aristotelis Metaphysicis, quam & Scaliger & Zabarella
sequuntur. Accidens enim si habet aliam in se
materiam, præter eam, in qua inest, erit substantia in
substantia, tanquam in subiecto: Scalig. exerc. 10. Ac
Scholastici, cum subiectum ponitur in definitione ac-
cidentis, vocant definitionem per additamentum, quod
in ea ponatur aliquid, quod est extra essentiam defi-
niti, seu addatur aliquid, quod non pertinet ad natu-
ram eius, ut cum dicitur: Tonitru est sonitus quidam
in nube factus: hic res unius generis (ut substantia,
nubes) ponitur in definitione rei alterius generis (ut
accidentis, Tonitru): Quæ definitio ab aliis, ut Zabarella,
vocatur essentialis, quod essentiam accidentis
contineat, quæ sine subiecto exprimi & intelligi ne-
queat: sicut accidens à subiecto pendet. At Soncinas,
qui hanc definitionem per Additamentum appellat
essentialem definitionem vocat, quæ constat ex pro-
prio genere, & propria, id est, interna differentia eius,
quod definitur (Sic substantia definiuntur essentiali-

1. probatio.

1. probatio.

2. probatio.

2. probatio.

ter. Accidentia per additamentum). His addo hanc 1. probationem quoque probationem. Quod simplex est, materiam, ex qua constet, habere non potest. Accidens simplex est. Ergo materiam ex qua non potest habere. Zabarell. lib. 1. de necess. propos. cap. 10. Sed Accidentia non habere materiam ex qua, non accipio ut universim seu de quibuslibet accidentibus verum. Oratio, qua accidens est, habet materiam ex qua res & verba Artium & scientiarum materia sunt precepta. Syllogismus habet materiam ex qua Terminos & Enunciata. Sic materiam incorpoream, intelligibilem, seu videntur habent magnitudines & figura Geometrica, et si abstracte sunt a sensibili, seu physica materia. Si enim prorsus nullam materiam haberent, quomodo essent divisibiles? Quicquid enim divisibile est ratione materiae divisibile est. Divisibile intellige non Dialectice sed congruenter rebus ipsis. Et Zabarella ipse Nutritionis & accretionis facit duplicem materiam: Unam ex qua, videlicet alimentum: Alteram in qua, videlicet corpus animatum, quatenus est animatum. Quanquam de Zabarelliano hoc potest verè responderi & subtiliter. Sicut sanguificationis, ut rei physice, materia (ex qua fiat vel constet sanguificatio) propriè non est chylus, sed sanguinis hac materia est: Ita quoque nutritionis, ut rei physice, materia propriè non est alimentum, sed aggeneratarum partium materia. Ut autem significationis materia circa quam est chylus: In hoc enim vis dependentiæ versatur: Sic nutritionis materia circa quam seu objectum est alimentum.

tum, in quod anima per calorem naturalem explicat suam actionem. Ut edificans ex lignis & lapidibus facit domū: sed ligna & lapides neq₃ edificantis neq₃ edificationis sunt materia interna, sed domus ipsius: Sic anima ex sanguine, in quem agit, facit spiritus: sed sanguis neq₃ animæ neq₃ πνεύματος, id est, generationis spirituum materia est (si maxime propriè loqui velimus) sed spirituum. Argumento hîc utor tali. Accidentis materia ex qua nō potest esse substantia. Nutritio est accidens, alimentum est substantia. Ergo nutritionis materia ex qua non est alimentum. Intelligitur igitur: Nullum accidens habere materiam ex qua, scilicet αἰδντὴν καὶ σωματικὴν, id est, sensilem, corpoream, physicam. Ita accipiat illud Melanchthonis in Dialecticis: Ita loquitur philosophia, ut non tribuat materiam ex qua accidentibus, sed tantum substantiis. Nec quicquā obstat huic explicationi, quod dicitur: Emptionis & venditionis materia esse quod venditur & emitur: Iustitiæ commutationes: Artis medicæ medicamenta. In istis enim exemplis Materia accipitur pro objecto. Ut enim sigulus versatur circa lutum: Sic iustitia circa commutationes &c. Ut materia auditus est sonus, olfactus, odores: Sic emptionis materia est merx. Utrobiq₃ materia est objectum. Nec obstat, quod materiale servitutis dicitur esse corpus: ut ager. Ibi enim intelligitur per materiale subjectum in quo: sicut dicunt Iureconsulti. Nulla est servitus nisi in corpore aliquo. Quare accidens, ut tandem ad Scaligeri & Zaba-

Zabarella rationes aliquid afferatur, si habet aliam in se materiam, scilicet, quæ sit corporea & physica, præter eam, in qua est, erit substantia in substantia, tanquam in subjecto. Intelligibilis autem materia ex qua non est materia in qua seu subjecti, sed ipsius definiti materia ex qua. Est autem materie in qua adjunctum: ut artis (mente conceptæ) materia vnde ex qua sunt præcepta: non verò mentis, cuius ut materie in qua seu subjecti sunt adjunctum. Et quod simplex est materiam ex qua non habet, scilicet sensilem: potest interim habere intelligibilem. Placet his in transcurso addere quaestionem: An definitio accidentis fieri possit sine mentione subjecti. Accidens nullum posse definiri sine subjecti additione sentit Soncinâs: ut: Similitas, quæ est nasi curvitas, non potest definiri sine mentione nasi: sed servato hoc discrimine. Accidentia propria accipiunt in suis definitionibus proprium subjectum: ut fœmina non potest definiri sine animali: *ἡ ἀστικὸν* sine homine. Communia accidentia accipiunt in suis definitionibus subjectum implicitè & reductivè: ut in albedinis definitione, etsi non ponatur expressè subjectum, in quo albedo est: tamen genus albedinis color, in se continet subjectum, videlicet superficiem. Omnis enim rerum corruptibilium superficies est colorata: & color definitur qualitas effecta ex admistione lucis in perspicuo terminata. Zabarella ex Averroë tantum dicit alia accidentia propria accipere in suis definitionibus proprium subjectum: alia verò genus proprii subjecti. Neq; ego existimo omnia ac-

Solutio objectionum
primo allatarum.

Accidentia
propria acci-
piunt in suis
definitioni-
bus propriis
subjectum.

cidentia per subjectum definiri. Nam numerus definitur multitudo ex unitatibus collecta, seu quantitas discreta (scilicet mathematica). Linea definitur magnitudo unius: superficies duarum: Corpus trium dimensionum: Magnitudo, quantitas continua: Quantitas, ens per se extensum. Et mathematica aliàs sunt abiuncta mente à subjecto, seu concipiuntur abstractivè. Ad quorundam igitur accidentium definitionem sufficit genus & differentia propria.

LXVII.

Ad exer. 12. sc. & 3.

An ignis substantia sua candens ferrum impleat: seu, An substantia ignis cum qualitatibus, an verò Qualitas tantum, videlicet calor, ferro communicetur?

Σύμψα hoc grave est, & dignum, in quo excutiendo laboretur. Sunt autem de eo doctorum duæ sententiæ, quæ tamen evadunt tres. Altera eorum, qui statuunt ferrum candens non esse verè & secundum ignis substantiam ignitum, sed tantum valdè seu summa ἐκπρεΐα calidum, seu ignitū, hoc est, informatum calore igneo, propter materie ferrea densitatem: Ideoq; ei tantum communicatam esse Qualitatem ignis calorem. Altera verò earum, qui volunt esse verè ignitum, ideoq; substantialem in se habere ignis formam. Posteriorum alii ignitum esse putant ita, ut ignis ferro vel æri seipsum numero eundem & suas quasdam proprietates numero easdem communicet. Alii verò ita, ut vel in poros & venas ferri ignis subtilise-

subtilissimus se usquequaq; insinuet, vel quedam ferri partes etiam, corrupta harum forma, ignescant. Prima & ultima opiniones sunt veriores. Media est falsa. Prima sententia est: Ignis nec naturam suam nec propriam suaq; naturam inhaerentem calorem ari vel ferro communicat, sed alium vi sua calorem in ferro vel aere producit, quo ferrum vel aes (non ignis) intrinsecus & formaliter est calidum. Hanc ita probant. 1. Si re ipsa communicaret ignis naturam suam & essentiam ferro communicaret & proprietates suas, quæ ab ipso igne tolli, divelli & abesse non possunt. At has non communicat, intellige levitatem, raritatem, subtilitatem. Nemo enim dixerit ferrum candens esse leve, raram, subtile. Ergo nec ipsam essentiam. 2. Si proprium suaq; inhaerentem essentia calorem & non alium numero (licet eundem specie) ignis ferro communicaret, accidens idem numero esset in duabus numero & supposito distinctis subjectis, igne & ferro. Non hoc. Ergo nec illud. 3. Si ferrum esset ut totus ignis ignitus: 1. sequeretur dari naturalem penetrationem corporum & dimensionum ignis & ferri. Sed hac in natura est adversus: 2. sequeretur & duas perfectas formas substantiales ignis & ferri esse in eadem materia ferri. 3. necesse esset, totum ferrum redigi in cineres. Futurum enim esset, ut ignis summa vi ardoris omnem ferri frigiditatem, siccitate vero intensa omnem humiditatem ferri tolleretur, partesq; ferri nullo amplius humidi glutino coherentes in cineres dissolverentur. At hoc non fit. Non igitur

tur substantia sunt, sed qualitate sua ignis implet ferrum, nempe calore igneo, eoq; non numero, sed specie, eodem. Id est, calor, qui est in igne, non transferatur in ferrum, sed alius similis in ferro per contactum ignis excitatur. 4. Rationibus experientiam seu iudicium sensus addunt. Sensus potius iudicat ferrum calore accepto ab igne admoto esse summè calidum, quàm ab ignis proprio & naturali calore. Experitur enim ferrum etiam tunc, cùm nigrorem pristinũ recepit, amotum ab igni aliquandiu, neq; species ulla ignis amplius apparet, valdè esse calidum calore certè eodem licet minùs intenso, quàm antè habuit. Enthymema sit. Ferrum urit etiam postquam decanduit. Ergo verisimile est urere ratione maximi caloris ei inhaerentis. Ferrum igitur non vi propria ignis, sed alia ab igne producta seu suo calore & luce, indit a ipsi ab igne, urit & lucet. Atq; hæc prima opinio verisimilis est, quam tuetur Scaliger. Generatur, inquit, ignis in meatibus ferri. Postrema sententia probabilior hæc est. Ferrum verè est ignitum, vel quia multis extremis particulis ignescit, sed ita ut forma ferri corrumpatur, vel quia omnibus poris & venis ignem accipit alium numero ab igne, à quo fit. Poros in ferro esse probat experientia. Quo enim plus tunditur, eò magis partes ejus comprimuntur ac subsidunt, factis nimirum poris angustioribus. Ignescere quasdam ferri particulas itidem testatur ~~et~~ ^{et} ~~ex~~ ^{ex}. Videmus enim eas, quæ igni viciniore sunt, redigi tandem in cineres. Hoc autem fieri non posset, nisi prius in ignem, corrupta
ferri

ferri forma, converse fuerint. Vi autem ardoris quædam tantum partes ferri ignescunt: non enim omnes sunt uniusmodi. Tenuiores, quæ aëreo humore per totum ferrum sparso abundant facilius inflammantur quam terrea & crasse: sicut humor, si aqueus sit, non ignitur appositione ignis, sed exudat: ut patet in lignis viridibus. Si verò aërius & unctuosus sit, flammescit, ut liquet in cera & oleo. Huc facit, quod Albertus lib. 3. de mineralibus cap. 9. scribit, ad se delatum aurum Chymicum, quod postquam sex aut septem ignes sustinisset, tandem amplius ignitum, fuerit consumptum & perditum, & quasi ad feces reversum. His accedunt rationes. 1. Ubi calor, splendor, rubor est, ibi verisimile est quoque esse substantiā ignis. In ferro candente est calor, splendor, rubor, ignis. Ergo. 2. Quod flammulas scintillas & igniculos emittit, verè ignitum est. Ferrum candens tale est. Ergo verè ignitum est. Atque hoc est quod Basilus dicit: Ferrum ignitum & candens ignis formam subit seu induit. Secundæ sententiæ, quod ignis seipsum ad numerum eundem, ut & calorem ac splendorem seu candorem (intellige eundem numero), communicet ferro, naturali repugnat sapientiæ: quæ docet, formam non migrare e subjecto in subjectum: seu formam numero eandem, qualitates numero easdem, non posse hære in duobus subjectis. Quomodo igitur eadem forma ignis erit & in igne, & in ferro, quomodo calor qui proprius & essentialis est igni in foco jacenti communicabitur realiter ferro? Huc faciunt

ciunt ista Basilii. Ignis non currit seu accedit in ferrum, sed in loco remanens suarum particeps virium ferrum reddit, & se totum illi communicat. Ignis est in ferro à meta Galicōs, non transitive seu ex progressu, à meta uero dolixōs, sed distributive seu participative, seu ex participatione. Id est: Ignis cum ferrum sit candens & ignitum non progreditur, non transit, non excurrit substantialiter in ferrum: communicat autem se & vires suas ferro: quia aërem qui in poris est foris, ipse manens loco suo, accendit, & ipsum ferrum calefacit atq; ignit. Hic aliquis obijciat: Ferrum candens emittit scintillas, flammās, ignicilos. Ergo eadem prorsus numero vi lucet, quā ignis lucet. Respondetur negatione cōsecutionis: Flammule enim & scintilla ista inde sunt: vel quod extrema quadam ferri partes magis terrea ingēti ardore proximi ignis flammescant: vel quod aër intra poros ferri inclusus propter materie subtilitatem, naturamq; igni finitimā facillimè continenterq; alio atq; alio subinde subeunte accendatur: qui aër à ferro naturā & supposito est distinctus. Commodissimè, inquit Scaliger, fit ex aëre ignis. Exerc. 16. Sed quid ad hanc objectionem? Si substantia ignis est in ferro, fiet penetratio diametrorum seu corporum. At ab hac natura abhorret. Ergo substantia ignis non est in ferro. Respondeo: Negatur consecutio. Inest enim in poris ferri ignis, sicut aqua in spongia, vel madido panno. Ac sicut spongia vel madidus pannus inadesacere dicitur, ratione aquae qua illi inest: sic urere dicitur ferram ratione ignis, qui

Obiect.

Solutio.

Ignis subtilitate naturae ardorisq; summa vi penetrat ferrū, non secus quā aqua terram & pulverem madefacit, sine vera dimensionum penetratione.

qui est in poris ferri. Huc pertinent ista Scaligeri ad-
versus Cardanum exer. 12. sect. 3. Non negandum tibi
fuit ignem esse substantiam: quia & duæ forent sub-
stantia in ignito ære. C Profectò ita est, quemadmodum
in spongia vel in panno aqua. Metalla namq; rara
sunt: (ideo intra se ignem recipere possunt sine dimen-
sionum penetratione) quàm ob causam pulsata so-
num edunt: æris enim plena sunt. Et paulò post ibi-
dem. Ignis in meatibus ferri generatur, continetur,
variatur, crescit, decrescit, corrumpitur simili modo,
quo ros aliq; succi spiritusq; ipsi in carnis partibus
carne vacuis. Ros autem & alii succi ibi continentur
sine penetratione dimensionum, & corporum duorū
uno in loco simul existentia. Ergo ita quoq; res habet
in aëre ignito. Et exerc. 16. ubi quaeritur: Cur ferrum
vel as citius & facilius ignescat, quàm lapis, respon-
detur sic ad questionem: Quadam difformem habent
constitutionem. Sunt enim eorum minime partes so-
lidissimæ, sed situs earum laxiusculus, ut in ære. AE-
ri igitur rare partes, æris vacuæ, æris plenæ, citò cor-
ripiunt calorem: Ignitæ postea partes illæ solidiores
conceptum retinent diutius. At in lapide non insunt
illa tam crebra, tam laxa intervalla, sed solidæ par-
tes intra se conjunctiores atq; affines imaginis. Idcirco
ferius ignem intrò admittunt. Et Origènes libr. 2. de
principiis cap. 6. Si massa aliqui ferri semper in igne
posita sit, omnibus suis poris omnib;q; venis ignem
recipiens, & tota ignis effecta (id est, ignita vel igneo
calore informata), &c. Ita enim loquitur: quia ignis

(a)
Consequens.
(b)
Antecedens.
(c)
Solutio.

usque

usquequaq³ immeat poros venasq³ ferri, quæ græcis
 ἐνερχένσις, intima pervasio. Non dico igitur us-
 quequog³ immeare ferrum, quia quædam ferri par-
 tes tantum ardorem seu calorem summum concipi-
 unt. Sed subitione ignis in ferrum non fieri penetra-
 tionem diametrorū, sit etiam hac logica ratione pro-
 babile. Non fit penetratio dimensionum, cum aqua
 vino commiscetur. Dividunt enim hîc aqua & vinū
 se mutuo in partes minimas, & minima unius non
 penetrat minimam alterius: Nec in nutritione parti-
 cula novæ materie penetrat particulam veteris, (in-
 greditur enim per foramina crebra & minuta), sed
 illi cedit, & ei solum apposita est. Ergo nec fit pene-
 tratio illa cum ignis ferrum subit. Age verò nunc rem
 in pauca conferamus. Ferrum ab igne recipere sub-
 stantiam & calorem ignis eundem speciei, statuo ve-
 rum esse. Ignem seipsum eundem numero, sicut & ca-
 lorem, impertire ferro, falsum esse non dubito. Nam
 non potest accidens materiale migrare de subiecto in
 subiectum. Ergo ignis agens in ferrum, cum id ignit,
 non tribuit ei suum ipsius calorem, eundem numero,
 sed alium similem in eo ut patiente generat. Et: Ea-
 dem numero forma non perficit & informat essen-
 tialiter simul duo perfectibilia, nec migrat de subie-
 cto in subiectum. Ergo nec forma ignis perficit & in-
 format simul ignem & ferrum, nec deserta materia
 veteri ad novam ferri transit. Et: Ut cum semen, cui
 inest ἀπενδύχον anima & calor naturalis, ejicitur in
 vulvam, non migrat calor, & anima nutriens è sub-
 jecto

iecto in subjectum. Manet enim in materia seminis:
 Sic nec forma ignis in ferrum migrat. Deniq; ut vi-
 vens generans non communicat suam ipsius numero
 eandem animã cum eo quod generatur: Fit enim po-
 stea alia numero anima & aliud vivens eiusdem spe-
 cie: Sic etiam ignis non impertit seipsum eundem ad
 numerum ferro, sed ignem generat agendo in ferrum;
 & ex eo educendo aliam ignis formam: Quæ senten-
 tia etiam Zabarellæ est. Porro autem queritur: An in
 ferro ignito præter calorem ignis, sit etiam subtilitas,
 raritas, & levitas ignis. Respondetur: Sunt in ferro i-
 gnito etiam levitas & subtilitas ignis, quatenus ignis
 natura in eo esse dicitur, per unionem. Nam 1. ubi
 est rei forma substantialis, ibi quoq; sunt emanantes
 ab ea qualitates, cum illa harum effectrix sit interna,
 non externa. Jam verò ignis calens, rarus, subtilis est
 in ferro candente. Ergo etiam levitas, raritas, subti-
 litas, non tantum candor & levitas ignis. 2. Ignis
 beneficio raritatis & subtilitatis subiit ferrum: nec cras-
 sities & gravitas ferri potuit igni illas qualitates adi-
 mēre. Ergo levitas quoq; & subtilitas ignis sunt in
 ferro candente: per unionem intellige. Non verò sunt
 in eo, ut subjecto inharētiæ, seu per informationem
 & denominationem. Ferrum enim nec fit nec dicitur
 leve & subtile, sed unus ignis est & dicitur talis. Quæ-
 ritur etiã: Ferrumne, an ignis urat? Resp. Quæstio est
 similis huic: Hominisne anima an corpus scribat, e-
 dat, bibat? Ut autem nec anima nec corpus scribit,
 edit, bibit: sed corpus animatum & totum compo-

tum. Sic nec ignis nec ferrum urit, sed Ferrum igni-
 tum. Ac ut in scriptione suum agit corpus, suum ani-
 ma: corpus suo modo scriptiorem efficit, suo modo a-
 nimam: Ita ignis suo modo & ferrum suo modo ustio-
 nem operatur seu urit. Ignis in ferro urit ustionis pro-
 pria effectiōe. Ferrum verò caloris sui, quem ab igne
 accepit per impressionem, ad motionem & vim ignis con-
 iuncti. Ita intelligatur Themistius in Paraphrasi 8.
 Physicorum, pag. 392 interpretationis Hermolai Bar-
 bari Patritii Veneri, Philosophi. Ferrum candens fer-
 vensq; non modò igni concaluit, sed & propriam cale-
 faciendi vim cepit, quam deinceps in alias quoq; res
 partiri & imprimere possit. Ita calor tanquam per
 manus traditur, duratq; in aliquā multas vices, usq;
 dum prima illa vis, quæ ab igni profecta inustaq; fer-
 ro est, dispensatione ista & successu digesta sensim im-
 moriatur, & quasi senio deficiat. Postremò queritur
 hic: An unio ferri & ignis sit essentialis, an acciden-
 talis. Respon. Mibi videtur esse accidentalis. Id est: fer-
 rum & ignis fiunt unum non per se, sed per accident:
 ferè sicut sponsa & aqua qua imbuta est. Nam: Ea
 tantum faciunt unum per se, quorum alterum est a-
 ctus, alterum pura potentia. Hic ferrum non est pura
 potentia. Ergo ferrum & ignis non sunt unum per se.
 Seu: In unione essentiali, unum est materia, alterum
 forma. Ignis non est hic verè forma & actus ferri
 nec ferrum est materia ignis. Ergo ignis &
 ferri non est & actus & materia

Ferrum & ca-
 lefit ab igni,
 & vim cale-
 faciendi alia
 ab igni reci-
 pit.

LXVIII.

Ad exerc. 31. & 102. sect. 5.

Vita, quæ est quodammodo continuata
generatio, non est in anima.

P R O B L E M A.

U N A n e sit in homine vita, an duplex.

Posterius affirmatur.

Sunt, qui volunt absurdè dici & statui: Duplicem
in homine esse vitam: ut anima vivat per se, &
deinde in corpore quasi lumen vitæ accendat. Si, a-
junt, & corpus & anima vivit anima vitæ essentiali,
non est statuenda in homine duplex vitæ. At prius.
Posterius ergo. Verùm quæ ego negaverim, quod sum-
mi philosophi statuunt, & res ipsa verum esse osten-
dit. Annon enim, cùm homo moritur, vitæ corporis
interit, vitæ animæ manet? Duplex igitur in homine
vitæ: Essentialis animæ: Accidentaria corporis. Annon
homo habet animam? Habet. At hæc est vitæ essentia-
lis hominis. Annon & homo habet operationes vitæ-
les, quæ sunt compositi? Habet. At hæc operationes sunt
vitæ accidentaria. Suffragatur mihi acutissimus Fon-
seca in 5. 1. philosoph. Aristotelis: cujus verba ascribo.
Mortuus, ut est præteriti temporis participium, signi-
ficat vitæ separationem exercitam in præterito tem-
pore, seu VITÆ nomen sumatur pro vitæ essentiali,
quæ est anima ipsa, seu pro vitæ accidentaria, quæ
sunt operationes vitales: ut sunt sentire, cupere, irasci,
moveri. Arguo igitur sic: Animæ vitæ essentialis est
V 2 ipsa

In anima est
vita: & tamen
ab anima vi-
ta est, quæ in
anima nō est.
Duplex igitur
vita.

ipsa anima. Corporis vita non est ipsa anima. Ergo
corporis vita non est essentialis animæ vita. Vita cor-
poris animari, seu viventis (de hac enim disputatur)
non est in anima, sed ab anima, ait Scaliger. At su-
tamen est animæ vita, qua ipsa vivit. Vita igitur cor-
poris ab ea vita diversa est, ut effectū à causa. (Quo-
modo enim in illo non sit vita, quod habet actum re-
flexum, id est, suam ipsius actionem cognoscit? Tale
quid est anima hominis: hæc intelligit se intelligere,
imò intelligit seipsa, ut lux ostendat & alia à se cor-
pora, & seipsam. In anima igitur hominis vita, &
quidem intelligens est). Ut calor elementarium non
est in Sole subjectivè, ut loquuntur, sed virtualiter &
originaliter, id est, à Sole pendet, ut ab efficiente: In
elementaribus autem est ut accidens in subjecto: Et
virtuale, quod in Sole est, & accidens, quod in ele-
mentaribus est, non sunt unum. Sic vita corporis non
est in anima subjectivè seu secundum modum inhæ-
rentiæ, sed virtualiter, id est, ab anima seu hujus vita
est, ut à causa, origine, & primario. In corpore autem
est ut accidens: Et virtuale quod in anima est, & ac-
cidens quod in corpore est, non est unum. Vita igitur
corporis non est vita animæ numero eadem. Vita hu-
jus corporis est quadam velut perpetuata generatio,
seu est quodammodo continuata generatio, teste Sca-
liger. At vita animæ non est talis generatio. Ergo vi-
ta animæ non est vita corporis. Stat igitur non expu-
gnatum, quod frustra oppugnatur: Vita corporis ab
anima est, ut effectum à causa, tanquā lumen, quod
à lumine

Corpus est
subjectū re-
cipiēs vitam
in se, quæ alia

à lumine accensum est. Sanè ut Solis Lux & per se lu-
cet, & præbet aëri Lumen, seu producit in aëre lumen,
per quod aër lucet : Sic anima & per se vivit, & dat
corpori vitam, seu producit vitam in corpore, qua vi-
vit corpus. Lux autem in Sole & lumen in aëre non
sunt unum numero. Ergo & vita animæ & vita cor-
poris non est una numero. Hunc analogismum dili-
genter perpendo. Huic adjungo & sequentem syllogi-
smum: Vita animæ est actus primus, Vita corporis non
est actus primus, sed secundus. Ergo vita corporis non
est vita animæ. Et : Actus primus & actus secundus
non est quid idem numero. Ergo neq₃ vita corporis &
vita animæ unum quid erit numero. Nec patrocina-
tur contradicentibus vita definitio ex Aristotele sum-
pta : Vita est conjunctio seu potius convinctio animæ
cum corpore. Hac enim vita propriè loquendo non est
ipsius animæ maximè propria, cum vita animæ ma-
neat, conjunctione seu convinctione animæ cum cor-
pore soluta. Totius igitur compositi vita erit. Ac ut
maximè darem, vitam unam esse numero animæ &
corporis : tamen vita animæ non est propriè ἰδίωμα,
sed essentia, animæ. Adversa quoq₃ est iis qui à no-
bis hîc dissentiant hac vita definitio. Vita est calo-
ris vitalis & infusi permanens & conservatio in cor-
pore: est societas durans caloris cum anima : Est mo-
us seu mansio animæ in & cum corpore. Hac enim
definitio vite, quæ animæ rationalis propria est,
non competit. Ea enim esse & perdurare potest, ca-
lore non manente, non durante, non conservato, sed
extincto,

extincto. Movñ anima in & cum corpore sublata & cessante.

LXIX.

Ad exerc. 10.

An accidens idem numero transeat de sub-
jecto in subjectum: &: An agentis forma
eadem numero possit migrare ab agente
ad patiens.

Negatur.

Imposibilem ajunt philosophi esse migrationem for-
mae, tum accidentalis, (id est, accidentis) tum sub-
stantialis de uno subjecto in aliud. Non omnes hoc re-
cte intelligunt. Imò quidam falsitatis hoc pronuncia-
tum arguunt. 1. Odor enim videtur de corpore odo-
rifero migrare in aërem vel aquam. 2. & calor de
igne in vaporarium. 3. & anima quæ per pñsionem
(radicationem) in corde est transire, & per derivatio-
nem esse in ceteris membris (Ita enim, ut forma, est to-
tus infusa per artus) quod statuit Zabarella. Itaq; ad
tuendam allati pronunciati veritatem tria potissi-
mum notentur. Primum. Fieri non potest ut forma
vel accidens idem numero de uno subjecto ad aliud
migret absolute. Secundum. Accidens potest quidem
alii communicari, sed ita ut sui seu proprii subjecti
partibus conjunctum sit. Tertium. Accidens nulli ac-
cidit, quod non insit in aliquo per se primo. Quartum.
Ea quæ continuata non sunt eandem formam habere
nequeunt. Exemplis hæc fient illustriora. De corpore
odorato transit odor in aërem, ita ut odor sit in par-
tibus

tibus ex corpore odorato per calorem resolutis. Odor spargitur de corpore olente, cui inhaeret, in aërem, & tamen manet in suo subjecto, quod est exhalatio. Non enim est ita in aëre ut in nulla inhaereat exhalatione. In hac autem inest ut subjecto primo: in aëre, ut secundario, & medio. Cum pedes maculas stercore, pedi adhaerescit foetor de stercore: non quod pars foetoris transierit in pedem sine subjecto, sed quod aliqua partes exhalationis, in quibus, ut subjecto, foetor sustentatur, pedi adhaereant. Cum lac aqua affunditur, dulcor lactis non deserit lac subjectum suum, sed semper inherens partibus lacteis commiscetur aquae. Calor inest accidentaliter aquae vel hypocausi. Necesse est igitur ut alicui insit secundum essentiam, ut igni. Nihil enim accidentaliter inest cuiusquam, quod secundum essentiam non insit alicui primo & per se, quod graeci ἰδιον vocant. Scaliger ex. 10. Intellige autē ἰδιον quare ei modi, hoc est simpliciter & maxime proprium. Nec calor ignis migrat de igne in hypocausiū. Calor enim ignis & calor hypocausi non sunt iidem numero, sed specie, colores. Sic cum ignis qualitate sua, nempe calore, ferrum implet: implet hoc qualitate eadem non numero, sed specie: hoc est, non calor qui est in igne transfertur ex subjecto igne in ferrum, sed alius similis in ferro per contactum ignis corporalem excitatur. Quod in nutritione anima à membro precipuo, in quo est radicata, ad aggeneratas partes protenditur, non est propria & absoluta migratio, cum semper in eodem corpore anima seruetur, neq. de illo toto ad ali-

Calidū summē est proprium ἐγγύς ὄντες vel συσπικόντες ignis.

ad totum transeat. Migratio autem, quæ philosophis
 ἀνάγασθαι dicitur, est hæc tantum, quæ tantum acci-
 dens vel forma totum suum subjectum derelinquit.
 Dummodo enim forma totum subjectum non egre-
 diatur & deserat, sed in eo maneat, potest absq; ulla
 absurditate se promovere & ab una parte ad aliam
 informandam transire, teste Zabarella, consentiente
 Scaligero. Ab hoc non discrepat, si dicatur: non esse ab-
 surdum unam viventis formam informare plures in
 eo materias, quæ sunt una & eadem per continua-
 tionem, quam obrem & corpus vivens unum est &
 dicitur. Color in perspicuo ut aëre, & color in pariete
 habet quidē diversa subjecta, sed non est unus idemq;
 numero color. Color in perspicuo à colore in pariete
 producitur, & secundum se seu naturā suam & for-
 maliter consideratus, numero ab hoc differt, sicut ac-
 cidens spiritale ab accidente materiali: sicut species à
 re, cuius est species. Vis trahendi ferrum potest esse in
 duobus subjectis, in magnete, & ferro, sed non eadem
 numero: ac magneti quidem inest & ὁμοίαν, ferro per
 participationem. Non enim magnes solum trahit fer-
 rum contactum seu immediatè illi appositum, sed et-
 iam ferro attracto vim imprimit aliud quoq; ferrum
 attrahendi. Quando testa recipit in se odorem rei o-
 doratæ, de quo est apud Poëtam; Quo semel est imbu-
 ta recens servabit odorem testa diu: tum odor, qui in-
 est rei odoratæ, & odor quem contraxit testa, non est
 unus numero, sed specie, potest enim re odorata exem-
 pta, & huius & testæ odor manere seorsum, & dif-
 fert

fert odor testa ab odore rei contenta, ut effectū à causa. Aliquot hīc objectiones ab aliis ante me motas cum solutionibus earum repeto.

Objectio prima.

Videmus easdem numero formas animalium perfectorum simul informare diversas numero materias, ut caput abscissum & reliquum corpus. Hæc enim sæpe, quanquam brevi tempore, vivunt separata: id quod patet ex motu locali, qui in eis cernitur. Hunc autem motum ab eadem numero forma, ut anima, proficisci, ex eo patet, quia cum viventi caput amputatur, nullæ novæ formæ introducuntur in partes à se invicem divisas.

Responsio.

Hæc ratio rectè negatur. Cum enim viventi perfectio caput abscinditur, fiunt novæ formæ in capite, & reliquo trunco (quales inanimis mistis conveniunt) cum propter interitum qualitatum aut proportionis earum, quæ ad conservationem formæ præcedentis necessarie erant: tum verò propter defectū unionis partium quarundam necessariò requisitarum. (Vide Zabarellam lib. de Interitu & generatione pag. 367.) Fit tunc caput, sicut & reliquum corpus cadaver. Et forma missionis eatenus produci dicitur, quatenus incipit fungi officio formæ, cum prius functa sit officio materiæ. Quòd autem partes abscisse seu à se invicem separata motum vitalem habere aliquandiu dicuntur: (Avulsam enim bovi linguam per totum diem palpitare, ait Cardanus. Vidimus nos vervecis cor ex-

emptum horam amplius unam totam fluctuasse, ait Scaliger. Vidisse se arietem, qui postquam illi caput esset ablatum, huc & illuc aliquoties ambulavit, ait Averrois. Corde extracto animal per duos etiam moveri passus, capite vero abscisso non moveri, contra ait Galenus: etsi experientia magis videatur favere Averrois quàm Galeno: id hinc existit: quòd, colore nondum soluto, ad aliquod temporis spatium remanent in eis spiritus animales, qui palpitacionem & alios quosdam motus vitalibus affines efficiunt, tantisper dum qualitatum & dēdēis in materia perseverat. In bove illo natura vegeto, de quo Cardanus, calor primum anima instrumentum, diutius hæ sit, & crassior sanguis, qui esset calori fundamentum, diutius conclusus fuit.

Objectio secunda.

Materia alimenti recipit eandē numero formam, quæ jam ante erat in alia materia ipsius viventis. Ergo eadem numero forma est communicabilis diversis numero materiis.

Responsio.

Cum materia alimenti recipit eandem numero formam, quæ jam antè erat in materia alia, tūm primum fit eadem numero cum alia.

Objectio tertia.

Et caro & ossa & nervi una eademq; communi forma essentiali sunt informata. Ergo plura subjecta una numero forma informat.

Respon-

Responſio.

Partes integrantes viventis ſunt inter ſe continua-
ta, ut unius corporis membra. Itaq³ pro uno ſubjecto
ſeu una numero materia informata habentur.

Objectio quarta.

In imperfectis animantibus, ut inſectis, partes ab-
ſiſſe vivunt: quia illa pro corde habent humorem
quendam, intus per totum animal extenſum, & ho-
mogeneū, proindeq³ diviſionem realem recipiens: quo
fit, ut, ſi ita fiat diviſio, ut in ſingula parte aliqua
pars illius humoris remaneat, ſingula pars aliquandiu
vivat, cū in ſe habeat portionem aliquam mem-
bri principis. Una igitur numero forma duas partes
diſcretas informare poteſt.

Cur anima-
lia annuloſa
poſt diviſio-
nem vivant

Humor hic
cordi propor-
tione respon-
det.

Reſponſio.

Conſequens non ſequi ex antecedente: ſed iſtud:
Ergo in iſtiusmodi animalibus anima eſt dividua,
(propter diviſionem materie), & fit dua anima, cū
dua diſcretæ partes informatae ſunt.

Objectio quinta.

Poteſt idem numero accidens ſervari ſeu remane-
re in genito, quod prius fuit in corrupto. Eadem enim
numero figura eadē cicatrix manet in cadavere, qua
in vivente fuit. Et in demortua planta aliquando i-
dem ſervatur odor, qui fuit in vivente: ſcilicet odor,
formam miſtionis utrobique, ſequitur Zabarell. cap. 7.
lib. de generatione & interitu. Animal autem & ca-
daver ſunt duo ſubjecta ſpecie differentia. Illud enim
ſpecies eſt viventis corporis. Hoc verò miſti ſeu concra-

ti inani

ti inanimati. Idem iudica de planta vivente & planta demortua. Ergo unum numero accidens migrat de subiecto in subiectum.

Responsio.

A Zabarella respondetur: Accidētia habere in materia prima, proindeq³ remanente eodem accidente in re genita quod fuit in re corrupta nullam fieri migrationem, cum idem accidentis subiectum remaneat, nempe eadem portio materia prima. Sic anima & forma cadaveris idem commune subiectum Zabarella statuit materiam primam. Alii respondent accidentia non esse in prima materia, sed in toto seu composito, nec idem numero subiectum esse animal & cadaver vivum & mortuum, ideoq³ non manere easdem numero qualitates in mortuo, quae fuerint in vivo, sed tantum similes. Ita sentit Soncinās in Quaest. Metaphys. pag. 181. Et si autem de exsecto oculo, de cadaveris lingua, de rescisso capite, de mortuo corpore soleat dici: Hic est oculus, haec est lingua Titii: Hoc est caput Titii: Hoc est corpus Titii: Hic homo est homo mortuus: ut corpus unitum anima & avulsum ab ea, caput coniunctum viventi corpori, & separatum ab eo videatur esse unū numero. Tamen populariter haec dicuntur. Proprie enim sic diceretur: Fuit, non est. Hic enim substantialis facta est mutatio, seu talis mutatio, qua species variatur. Nam quod nunc est mortuū corpus seu cadaver, quod scilicet est totum compositum constans ex materia prima & forma missionis, illud prius in vivente erat altera compositi pars, & materia

materia anima subjecta. Mortuus igitur homo & ho- #
mo est idem numero tantum equivocè seu secundum
solam nominis communionem, non συνώνυμος & se-
cundum essentiam ac definitionem: sicut oculus ex-
emptus è capite est oculus equivocè, quia amisit vim
videndi.

Objectio sexta.

Sextò objici potest: Idem & unus numero sonus
 auditur ab aliquot hominum millibus, & ita est in
 pluribus subjectis, nempe auribus.

Responsio.

Sonus, quatenus fit in aëre circa corpus sonans, ea-
 tenus est numero unus sonus Realiter, seu secundum
 esse Naturale, motu impulsuq; aëris delatus, & pro-
 pagatus ad certum usq; intervallum. Quatenus verò
 auribus percipitur seu afficit auditum, quod fit spiri-
 taliter, eatenus non est unus numero: nam per species
 ἀκροατικὰς (audibiles) multiplicatus est, ut ita in quo-
 libet audiente sit alia atq; alia soni species: sicut mul-
 tæ species Solis sunt in aëre.

Sonus unus
 non ingredi-
 tur in pluriū
 aures, quā u-
 nus est.

Objectio septima.

Eadem enim objectio est: si dicas: Unum & eun-
 dem numero calorem vel magnitudinē percipi à mul-
 tis, & esse tum in objecto tum in oculis recipientibus.

Respondeo.

Ut non unus numero sonus, sed speciem soni per
 medium διηχὲς multiplicatū à plurimis percipi mo-
 dō diximus: Sic non unus unius rei color à multis cer-
 nitur, sed ejus species diffusa multiplicataq; per me-
 dium

In objecto
est color rea-
lis. In oculis
species ejus.

dium Diaphanè: itaq; color, qui in objecto est, non est in oculis. Cum videtur mons magnus hujus magnitudo materialis, neq; ad multorum hominum, neq; ad ullius alicujus oculos à monte potest transire: etsi interim multiplicat speciem suam, quæ materialis non est, sed spiritalis, & ad totum circumfusum perspicuum diffunditur. Si enim oculus reciperet ipsammet magnitudinem rei materiale, utiq; per tam minutum foramen, quantum pupilla est, illa intrare non posset. Sed cum oculis non ipsa realis naturalisq; magnitudo, sed ejus species & imago, quam spiritalem diximus, recipiatur, istud fieri potest: sicut & species magnitudinis in phantasia, quæ parvo spatio in hominis capite concluditur, potest recipi: imaginamur enim exempli causa, magnitudinem montis, quanta re vera est. Zabarella cap. 8. de visu libr. 2. Itaq; cum populariter & oratorie dicitur: Ego video Petrum: physicus dicit: Quod video Petrus non est, cum sit duntaxat species ejus. E Scaligero his fidem asseruimus Elisio, qui inquit, quæ sit in nube non deferitur ad aurem, sed ejus species. Res non est in oculo, ut lapis non est in speculo. Sequeretur enim absurdum: quod eadem res numero esset plures. A pluribus enim videri dicitur: Solis corpus animo hauritur: eum sensus haud assequitur. Distingue igitur in his objectionibus inter Rem & Speciem. Species ipsa non est ea res cujus est species. Scalig. 289. 14.

Ultima.

Habet & hæc objectio aliquam speciem. Generans commun-

communicat aliquid de sua anima nutriente quatenus exhibet semen præditum facultate vitali, quæ eadem in generante erat. Illud autem transmittitur in uterum. Ergo migrat de subjecto in subjectum.

Respondetur:

Consequens, si intelligatur de immediato & adæquato seu proprio objecto, de quo nos agimus, non confici ex antecedente. Licet enim, cum generatio sit prima participatio anime spiritus cum calore naturali, necesse sit generantem exhibere portionem anime nutrientis: tamen nulla sit hæc migratio è proprio subjecto in aliud, seu è materia in materiã, quia generans simul cum portione caloris & anime spiritus communicat aliquid de sua materia, quod est semen, in qua materia anima nutriens & calor naturalis ita inest, ut & maneat in eadem.

F I N I S.

